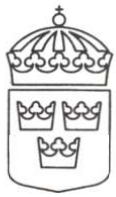
Riksdagens protokoll 1991/92:106

Onsdagen den 6 maj

Kl. 9.00–18.01
19.00–22.51

Protokoll
1991/92:106

1 § Meddelande om svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1991/92:154

Till riksdagen

Ingbritt Irhammar har ställt en interpellation till mig om FN:s miljökonferens i Rio.

Interpellanten och jag har inte kunnat finna en tid för interpellationens besvarande inom den aktuella fyraveckorsfristen på grund av andra engagemang. Vi har därför tillsammans med kammarkansliet träffat en överenskommelse om att jag skall svara på interpellationen den 11 maj 1992.

Stockholm den 30 april 1992
Olof Johansson

Interpellation 1991/92:168

Till riksdagen

Håkan Strömberg har ställt en interpellation till mig om returglasanvändningen.

Interpellanten och jag har inte kunnat finna en tid för interpellationens besvarande inom den aktuella fyraveckorsfristen på grund av andra engagemang. Vi har därför tillsammans med kammarkansliet träffat en överenskommelse om att jag skall svara på interpellationen den 18 maj 1992.

Stockholm den 30 april 1992
Olof Johansson

2 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Trafikutskottets betänkanden 1991/92:TU15 och TU16
Arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1991/92:AU7, AU12 och AU16

1 *Riksdagens protokoll 1991/92. Nr 106*

3 § Skadeståndsansvaret för polishundar

Föredrogs
lagutskottets betänkande
1991/92:LU33 Skadeståndsansvaret för polishundar (prop. 1991/92:111).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Utskottets hemställan bifölls.

4 § Skadeståndsfrågor

Föredrogs
lagutskottets betänkande
1991/92:LU29 Skadeståndsfrågor.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Utskottets hemställan bifölls.

Meddelande om samlad votering

Talmannen meddelade att lagutskottets betänkanden LU30, LU31 och LU32 samt näringsutskottets betänkande NU20 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

5 § Vårdnad och umgänge med barn m.m.

Föredrogs
lagutskottets betänkande
1991/92:LU30 Vårdnad och umgänge med barn m.m.

Anf. 1 ELISABETH PERSSON (v):

Fru talman! Jag kommer att beröra två frågor som tas upp i lagutskottets betänkande 30. Jag vill börja med en övergripande fråga, nämligen förslaget om införandet av en barnabalk.

Fru talman! Trots goda intentioner från föräldrar, skola och samhället i stort är barn ofta utelämnade åt godtycke. De kommer inte sällan i kläm i föräldrarnas eller andra vuxnas konflikter. Många barn far illa även om deras materiella behov är tillgodosedda. I rättssammanhang har barn svårt att komma till tals. Deras legitima behov av att man lyssnar på dem åsidosätts alltför ofta.

På senare tid har flera rättsfall gjort det uppenbart att lagen sätter barns behov i andra hand, och att föräldrars eller andra vuxnas intresse och krav är överordnade barnens. Som exempel kan man nämna en rad vårdnads- och

umgängestvister, fastställande av faderskap efter insemination samt flykting- och asylärenden.

I Danmark är lagar som berör barn samlade i en børnelov. I den svenska lagstiftningen finns ingen sådan motsvarighet. De lagar som gäller barn återfinns företrädesvis i föräldrabalken. Vad man kallar de lagar som berör barn säger naturligtvis i och för sig ingenting om lagarnas innebörd eller om samhällets syn på barn och barns rättigheter. Det allvarliga med föräldrabalken är emellertid att den i allt väsentligt har ett vuxenperspektiv som utgångspunkt. Barnens rätt och behov kommer i andra hand. Lagstiftningen släpar efter. Det blir till att lappa och laga när man skall ge utrymme för den allt större kunskap om barnaåren och insikt i barns behov som har vuxit fram under de senaste decennierna. Det finns otaliga exempel på det, även i betänkandet. Det finns brister, och varje år kommer förslag på ändringar till riksdagen.

Jag tror att man skulle kunna lösa en stor del av dessa problem genom att omarbeta den svenska lagstiftningen, framför allt de delar av lagar, bl.a. i föräldrabalken, som har med barns situation att göra. I samband med införandet av en barnlag, eller en barnabalk, skall naturligvis utgångspunkten vara ett barnperspektiv. Syftet skulle självfallet vara att bättre tillgodose barns behov. Om vi inte gör det riskerar vi att föräldra- eller vuxenperspektivet bidrar till att konservera barns utsatthet.

Med detta vill jag yrka bifall till Vänsterpartiets meningsyttring i betänkandet.

Sedan några ord om en fråga som närmast gått som en följetong här i riksdagen, nämligen frågan om kostnader för umgängesresor. Trots signaler från riksdagen, uttalanden och uppdrag till utredningar har denna fråga ännu inte fått sin lösning. Det återkommer ständigt motioner med krav och förslag på hur problem i samband med kostnader för umgängesresor skall lösas. Från Vänsterpartiet tror jag att det dess värre är fjärde året vi nödgas upprepa det här kravet.

Frågan har inte fått sin lösning. En tidigare utredning klarade helt enkelt inte av detta inom den stipulerade tiden. Trots påstötningar vilar det här ärendet. Regeringarna – både den föregående och den sittande – har väl uppfattat signalerna från lagutskottet om att det nu är hög tid att lösa dessa problem. Dessvärre har vi inte sett något resultat av detta.

Jag skulle vilja passa på att fråga Holger Gustafsson om det finns någon utsikt att den sittande regeringen kommer att ta sig an det här ärendet. Det vore bra att få höra hur långt man har kommit, om inte annat just för att lösa problemet för de föräldrar som kanske bor långt ifrån varandra. I slutändan gäller det naturligtvis de barn som kanske på grund av att den här frågan inte är löst förhindras ett regelbundet umgänge med båda sina föräldrar.

Anf. 2 HOLGER GUSTAFSSON (kds):

Fru talman! I betänkandet har utskottet behandlat ett tjugotal motionsyrkanden som rör frågor om vårdnad och umgänge med barn med följande innehåll. Det gäller en genomgripande översyn av föräldrabalkens regelsystem, utvärdering av bestämmelserna om vårdnad och umgänge, gemensam nordisk familjelagstiftning, barnens rätt i ett EG-perspektiv, underhållsbi-

drag och underhållsskyldigas situation och kostnader för umgänge och umgängesresor. Det gäller vidare barns ställning och inflytande i vårdnads- och umgängesmål, omprövning av vårdnadsbeslut, talesrätt för mor- och farföräldrer när det gäller umgänge med barnbarn, rättegångskostnader i verkställighetsmål, sekretesskydd för barn samt förordnande av god man.

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till lagutskottets hemställan i betänkande nr 30, vilket innebär avslag på samtliga motionsyrkanden.

Utskottet vill emellertid erinra om att den svenska familjelagstiftningen sedan början av 1970-talet har varit föremål för en fortlöpande reformering, främst med syfte att stärka barnens rätt och välbefinnande vid vårdnads- och umgängestvister.

FN:s barnkonvention godkändes av riksdagen våren 1990 och trädde för svenskt vidkommande i kraft under hösten 1990. Den innebär att "barnens bästa skall komma i främsta rummet".

1994 är proklamerat som FN:s familjeår, och under 1992 kommer regeringen att tillsätta en ledningsgrupp för de svenska insatserna under familjeåret.

Beträffande föräldrabalkens regelsystem kan vi konstatera att en parlamentarisk utredning arbetade under perioden 1977–1987. Den lade fram en rad förslag av vilka en del har lett till lagstiftning. Utskottet anser att barnens möjligheter att få ett grundläggande inflytande i vårdnads- och umgängesprocesser bör öka, och enligt vad utskottet erfarit övervägs frågan på departementet. Utskottet utgår från att regeringen föranstaltar om de åtgärder som kan anses vara påkallade i syfte att stärka barnens ställning.

Bestämmelserna om vårdnad och umgänge har varit i kraft endast drygt ett år. Utskottet anser därför att en utvärdering bör anstå en tid för att man skall vinna mer erfarenhet i dessa frågor.

När det gäller en gemensam nordisk familjelagstiftning har utskottet ingen annan uppfattning än motionärerna om betydelsen av gemensamma nordiska regler. Som redovisas i årets budgetproposition pågår för närvarande ett nordiskt samarbete för översyn av den internordiska regleringen av äktenskap, vårdnad, adoption och förmyndarskap. Någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida anser utskottet inte erfordras.

Beträffande barnens rätt i ett EG-perspektiv anser utskottet att ett blivande EES-avtal och ett eventuellt svenskt EG-medlemskap i sig knappast påkallar några omedelbara lagstiftningsåtgärder på familjerättens område. Utskottet utgår från att regeringen följer utvecklingen av samarbetet och tar de initiativ som förhållandena påkallar.

När det gäller underhållsbidrag och bidragsförskott tillkallades en kommitté på riksdagens begäran 1987. Kommittén avslutade sitt arbete 1990. Betänkandet har remissbehandlats och övervägs nu i regeringskansliet. Enligt vad utskottet har erfarit är siktet inställt på en proposition till riksdagen hösten 1992, vad avser bidragsförskottssystemet.

Frågan om underhållsbidrag har överlämnats till socialdepartementet för övervägande i annat sammanhang. En beredningsgrupp tillsattes 1991 med företrädare för social-, justitie- och finansdepartementet, riksförsäkringsverket och socialstyrelsen. I avvaktan på gruppens resultat anser utskottet att det inte är påkallat med åtgärder från riksdagens sida.

Utskottet anser fortfarande att det är mycket angeläget att frågan om kostnader för umgängesresor får en lösning. Med hänsyn till riksdagens tidigare uttalanden utgår utskottet från att regeringen så snart det kan ske återkommer till riksdagen med ett förslag.

Som svar på den fråga som riktades till mig vill jag säga att jag inte bedömer att det finns någon ovilja eller någon tvekan om att det här skall ske. Det är emellertid ett ganska svårlöst problem, och det är anledningen till det dröjsmål som kan uppfattas.

Beträffande barns ställning och inflytande i vårdnads- och umgängesmål konstaterar utskottet att frågan om att stärka barns ställning för närvarande övervägs inom justitiedepartementet. Därför är ett tillkännagivande inte erforderligt.

Utskottet anser att en samlad bedömning ger vid handen att övervägande skäl talar för att några ändringar av reglerna om omprövning av vårdnadsbeslut inte bör göras.

Utskottet pekar också på att domstolsutredningen har lagt fram förslag som går ut på att minska möjligheterna till att onödigtvis processa i vård- och umgängesmål. Utredningen har också föreslagit att frågor om verkställighet av avgöranden om vårnad av barn och umgänge med barn skall handläggas av tingsrätterna i stället för länsrätterna.

Beträffande talesrätt för mor- och farföräldrar är utskottets mening att den nuvarande ordningen, som innebär att socialnämnd genom stämning – efter utredning och bedömning av om det det är till fördel för barnet – får ta upp frågan om umgängesrätt med annan person än förälder, är tillfyllest.

Beträffande rättegångskostnader vid verkställighetsmål utgår utskottet från att frågan om rättegångskostnadernas fördelning kommer att närmare övervägas i samband med att regeringen efter avslutad remissbehandling tar ställning till domstolsutredningens förslag. I avvaktan härpå anser utskottet att några initiativ från riksdagens sida inte är påkallade.

Beträffande sekretesskydd för barn vill utskottet erinra om att det den 1 mars 1991 infördes en särskild regel i föräldrabalken med innebörden att vårdnadshavaren skall vara skyldig att lämna umgängesföräldern bl.a. sådana upplysningar rörande barnet som kan främja umgänget, såvida inte särskilda skäl talar däremot. Det kan t.ex. vara fråga om barnets hälsa, skolgång, uppehållsort, feriearbete eller särskilda fritidsintressen. Utskottet anser att effekterna av dessa regler, som varit i kraft i drygt ett år, bör avvaktas innan reglerna kan utvärderas.

Beträffande förordnande av god man redogör utskottet slutligen för de krav som ställs i en sådan situation och finner att gällande bestämmelser om förordnande av god man innebär att den enskildes skyddsbehov är väl tillgodosett. Utskottet utgår också från att JO även fortsättningsvis ägnar dessa spörsmål uppmärksamhet.

Fru talman! Med dessa motiveringar vill jag, som jag tidigare sagt, yrka bifall till utskottets hemställan i betänkande nr 30.

Anf. 3 ELISABETH PERSSON (v):

Fru talman! Holger Gustafsson påpekade mycket riktigt att Sverige har undertecknat FN:s barnkonvention, som i sin övergripande sats säger att

barns behov skall sättas i främsta rummet. Det är naturligtvis bra. När det gäller det finns det självfallet inga som helst meningsskiljaktigheter oss emellan.

Men den svenska lagstiftningen är ju så att säga inte i takt med exempelvis FN:s barnkonvention. Det finns dess värre en lång rad exempel som visar att den svenska lagstiftningen med det vuxenperspektiv som den har är överordnad barnkonventionens krav på att barns bästa skall sättas i främsta rummet. Jag tror egentligen inte att det finns någon här som tycker att detta är bra. Jag tror att det kan vara så att man drar sig för att erkänna att det kanske vore bäst att se över hela lagstiftningen.

Jag tror också att nya omständigheter gör att man efter hand när en fråga blir aktuell upptäcker just att den svenska lagstiftningen har ett vuxenperspektiv. Den vuxne är rättssubjektet, och barns behov tillgodoses inte.

Det kan ju faktiskt vara så – det är i och för sig en trolig förklaring – att man anser att vi nu när vi håller på och EG-anpassar vår lagstiftning i så många andra avseenden inte orkar med en sådan ganska stor och genomgripande uppgift som det skulle vara att se över lagstiftningen också i det här avseendet. Men jag tror att det är nödvändigt, Holger Gustafsson. När det gäller sakfrågorna hoppas jag att vi inte har några delade meningar utan att vi på sikt kommer att kunna enas om att anpassa den svenska lagstiftningen på ett sådant sätt att barnens rätt och barnens behov kommer i första hand.

Anf. 4 TALMANNEN:

Vi är tacksamma om eventuella ytterligare inlägg görs från bänken, bl.a. för att spara tid.

Anf. 5 HOLGER GUSTAFSSON (kds):

Fru talman! Den svenska barnlagstiftningen är gott och väl i takt med FN:s barnkonventioner. Det har gjorts en uppföljning också av riksdagen där man har konstaterat att så är fallet.

Att skapa en speciell barnbalk är, som jag och utskottet uppfattar det, mer en teknik, en metod att samla barnlagstiftningen på ett ställe. Det är en metod som kanske kan övervägas i framtiden – vad vet jag om det? Det viktiga är väl emellertid innehållet i barnlagstiftningen; det är det som utskottet nu har koncentrerat sig på, och det är de frågorna vi har behandlat i betänkandet.

Anf. 6 ELISABETH PERSSON (v):

Fru talman! Det är också innehållet som jag koncentrerar mig på. Jag kan ta ett exempel.

Så sent som den 1 mars 1991 införde riksdagen i föräldrabalken en regel om att barnets behov av kontakt och samvaro med båda sina föräldrar skulle ges en framträdande plats vid valet av vårdnadshavare. Med det i minnet var det nog fler än jag – det vet jag att det var – som upprördes över en dom i högsta domstolen som gällde en tunisisk pojke som hade blivit bortrövad; domstolen flyttade helt enkelt över vårdnaden från modern till fadern med en mycket underlig motivering.

Det anser jag vara ett brott mot FN:s barnkonvention. Den säger att ett

barn har rätt till båda sina föräldrar, och vi har ju i viss mån anpassat vår lagstiftning till det. Med det här trolleriet talade man helt enkelt om att det här barnet mycket väl kunde klara sig utan sin mor. Detta är nu också föremål för behandling och kommer sannolikt att ändras.

Det finns dess värre en rad exempel på att just avsaknaden av barnperspektiv i den svenska lagstiftningen sätter den vuxnes behov i första hand.

Barn far illa även här i Sverige. Sexuella övergrepp har uppmärksammats alltmer på sistone, även om antalet inte har ökat. Barn behandlas i vissa fall mer eller mindre som om de vore föräldrarnas egendom. Exempelvis i vårdnadstvister har barn under tolv år ingen talan. Barn blir inte trodda och har svårt att komma till tals. Det är nästan alltid så att man lyssnar mer och sätter större tilltro till den vuxne än till barnet.

Men barn är som sagt ingen egendom. Barn är individer med rätt att växa upp i ett samhälle som tillgodoser deras behov på alla områden. Jag menar självfallet att syftet med en omarbetning av lagen inte skall vara bara formellt utan det skall vara att införa ett barnperspektiv. Det gäller alltså just innehållet.

Anf. 7 HOLGER GUSTAFSSON (kds):

Fru talman! Jag är inte beredd att ta upp en debatt om någonting annat än vad motionerna omfattar. När det gäller olovligt bortförande av barn kan jag erinra om utskottets ambitioner. Vi hade i går en heldag när vi behandlade de här frågorna i en offentlig hearing, just därför att vi ser det som ett stort problemområde. De frågorna kommer dessutom upp till debatt igen senare under maj månad. Jag ber att få återkomma då.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 8 §.)

6 § Ändring i jordabalken

Föredrogs
lagutskottets betänkande
1991/92:LU31 Ändring i jordabalken (prop. 1991/92:110).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 8 §.)

7 § Äktenskaps- och sambofrågor

Föredrogs
lagutskottets betänkande
1991/92:LU32 Äktenskaps- och sambofrågor.

Anf. 8 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Fru talman! Jag ber att få börja med att yrka bifall till den socialdemokratiska reservation som är fogad till betänkandet. Den handlar om det registre-

rade partnerskapet för homosexuella. Men jag vill inledningsvis säga några ord om en sak som utskottet är enigt om i sin skrivning, nämligen att riksdagen skall ge regeringen till känna att det nu kan vara dags att göra en utvärdering av sambolagen. Redan vid lagens tillkomst och när den trädde i kraft den 1 januari 1988 diskuterades – som vi i regel gör när det gäller svensk lagstiftning – att vi efter en tid skulle se över den, och saken har sedan diskuterats av och till.

Jag tycker det finns anledning att påpeka, åtminstone från den socialdemokratiska delen av lagutskottet, att det är en utvärdering vi är ute efter. Det faktum att det är en kds-motion som ligger till grund för reservationsyrkandet om ett tillkännagivande kan leda – och jag vet att så redan har skett – till missförstånd, därför att den här kds-motionen i grunden ifrågasätter hela sambolagen. Missförstånd har alltså uppstått, om att vi i utskottet skulle vara eniga om att ifrågasätta lagen och vilja ompröva den. Men det är åtminstone inte den socialdemokratiska utgångspunkten för en utvärdering.

Så till den sakfråga som vi behandlar i vår reservation, nämligen att vi tycker att det finns skäl att riksdagen gör ett principuttalande när det gäller ett registrerat partnerskap för homosexuella. Jag vet inte om man behöver beskriva sakfrågan så särskilt mycket för ledamöterna i den här kammaren. Vi kan bara konstatera det faktum att sambolagen omfattar både heterosexuella och homosexuella relationer, men i en heterosexuell relation har man ju möjligheten att förstärka det familjerättsliga skyddet genom att ingå äktenskap. Någon sådan möjlighet har inte de homosexuella. Därför har det rests enligt min mening fullt rimliga krav på att homosexuella skall kunna registrera sitt partnerskap och på att samhället även erbjuder en lösning som ligger i linje med ett förstärkt skydd.

Frågan är ju föremål för utredning i en kommitté, och detta lutar sig den borgerliga majoriteten i utskottet mot. Kruxet är bara att utredandet drar ut på tiden. Som vi har påpekat i reservationen var det meningen att kommittén skulle slutföra sitt arbete under första halvåret i år. Nu vet vi att man har fått anstånd till den 20 december 1992, och det finns tecken på att arbetet t.o.m. blir mer utdraget än så. Detta är allvarligt, därför att från det att det har funnits en möjlighet att vi ändå skulle kunna få en lag som trädde i kraft i början på 1993 ser vi nu framför oss att ikraftträdandet troligen kan ske först 1994 och kanske ännu senare. Då tycker vi att det är rimligt att riksdagen hjälper till med ett påskyndande – inte bara genom att uttala att vi vill att regeringen skyndsamt handlägger frågan, utan det vore på tiden att riksdagen gör ett principuttalande. Om det finns en majoritet i kammaren för ett registrerat partnerskap vore det kanske bra för utredningen att få reda på det. Då behövde man inte ägna månad efter månad åt att utreda om vi skall ha ett sådant partnerskap, utan man skulle kunna sätta i gång med den lagtekniska utformningen av det registrerade partnerskapet.

Det andra skälet till att vi tycker att det nu är dags att göra ett principuttalande är att riksdagen har en ny sammansättning. Finns det majoritet eller inte? Det har kommit in ett parti till i riksdagen som uppenbarligen är emot ett sådant här partnerskap, men det finns också delade meningar i flera partier. Om det inte finns en majoritet, vilket jag såg i en tidningsuppgift härom

dagen att kds-ledamoten i utredningen trodde, kanske det vore bra att få reda på det också. Vad är det då för idé att sitta och utreda?

Som betänkandet nu är utformat får vi inte reda på detta, för även om den socialdemokratiska reservationen faller i omröstningen, så begraver man frågan i ett fortsatt utredande och säger varken bä eller bu. Men det finns ändå för dem – det gäller inte minst folkpartister och centerpartister i kammaren – som jag vet livligt förespråkar ett registrerat partnerskap nu möjlighet att markera sin uppfattning genom att rösta för den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 9 ELISABETH PERSSON (v):

Fru talman! Först vill jag be om tillstånd att kanske dra över litet på den utsatta tiden. Jag inser att mitt anförande kommer att ta något längre tid än jag hade anmält.

Den viktigaste punkten i betänkandet om äktenskaps- och sambofrågor är naturligtvis frågan om partnerskap. Men en annan sak tas också upp, och jag skulle vilja börja med den för att sedan återkomma till partnerskapsfrågan.

Det gäller förslaget om en ändring av namnlagen. Utskottet erinrar i betänkandet om att reglerna i 1982 års namnlag bygger på en omsorgsfull avvägning mellan å ena sidan intresset av en namnstabilitet och å andra sidan den enskildes önskemål om att själv få bestämma vilket namn han eller hon skall bära. Utskottet anser att det måste krävas starka skäl för att man i något mer väsentligt avseende skall frångå den nuvarande ordningen.

Fru talman! Det finns några här i kammaren och många fler utanför kammaren som verkligen anser att det finns synnerligen starka skäl för en förändring av namnlagen. Jag själv, Charlotte Cederschiöld från Moderata samlingspartiet och, som sagt, många med oss utanför riksdagen menar att den svenska namnordningen med mellannamn – mellan förnamn och efternamn – skapar mycket stor förvirring inte bara här i landet utan i all synnerhet utomlands. Eftersom mellannamnen på grund av sin karaktär uppfattas som efternamn uppstår det allt som oftast tvekan om vilket av namnen som egentligen är efternamnet. Det är ju så nu för tiden att allt fler svenskar reser utomlands för att arbeta, för att delta i konferenser eller för att vara med på studiebesök, och det uppstår ofta missförstånd om vad folk som bär mellannamn egentligen heter. För att åskådliggöra detta vill jag ta ett exempel.

Antag att en konferensplats är bokad i Bryssel för en kvinna som heter Anna-Karin Johansson-Björk. Johansson är ett mellannamn, Björk är ett efternamn. Till vardags, i jobbet och i familjen kallas Anna-Karin för Kajsa, och eftersom mellannamnet Johansson är litet omständligt får hon oftast heta Kajsa Björk. Björk är ju också hennes efternamn, så det är inget fel i detta. Hon är alltså känd under namnet Kajsa Björk. Nu anmäls hon av sin arbetsgivare, som känner henne under det här namnet, till konferensen i Bryssel. Så kommer hon dit och visar upp sitt pass eller annan legitimation, där hennes namn ordentligt är utskrivet, och då uppstår problemen. Nere i Bryssel utgår man nämligen från att Johansson är hennes egentliga efternamn.

Eftersom det ofta är trångt om plats där man skall skriva namnet får hon heta Anna Johansson. Det är ju ganska långt från Kajsa Björk, som hon är

van att heta. Detta beror på att vi placerar mellannamnet mellan för- och efternamnet. Vi får inte placera det var vi vill; det skall vara på det här viset. Den logiska ordningen, att det som kommer först är viktigast, gäller inte. När vi kommer utanför Sveriges gränser är förvirringen legio på grund av detta.

Jag, och många med mig, tycker att det här är ett mycket starkt skäl för att omarbeta namnlagen och låta folk få heta vad de vill. Man bör släppa på regeln för placeringen av mellannamnet och återgå till den gamla ordningen med ett tilläggsnamn som placeras efter.

Ett annat skäl för att slopa krånglet med namnbyte är att det faktiskt inte skulle kosta samhället någonting. Det skulle heller inte innebära någon särskilt stor omvälvning att låta människor bestämma mer själva. Man skulle undvika en massa byråkratiskt krångel. Nu är det i vissa fall t.o.m. omöjligt att få göra en stavningsändring – att ändra Karlsson till Karlson – om man tidigare har fått en namnändring gjord på patent- och registreringsverket. Allt detta krångel skulle upphöra om människor fick rätt att bestämma litet mer själva.

Jag skall inte uppehålla mig längre vid detta. Jag hänvisar till motionerna, den av Charlotte Cederschiöld och den av mig, som tillsammans på ett utmärkt sätt förklarar vilka problemen är och argumenterar för en ändring.

I moderatmotionen tas det upp en del andra knepigheter i den svenska namnlagen, nämligen frågan om patronymikon och metronymikon. För att förklara vad det är skulle jag behöva ett blädderblock och gott om tid. Men för att spara tid för kammarens ledamöter tänker jag inte anföra fler skäl utan hänvisar till motionerna. Ni hinner läsa dem före voteringen, ärade ledamöter. Jag tror att alla därefter kommer att inse vikten av en översyn av namnlagen och rösta för Vänsterpartiets meningsyttring. Jag tycker att det vore trevligt om ändringen av namnlagen inte bara blev en affär för nordisterna eller finsmakarna i kammaren.

Fru talman! Nu ett tvärt kast till frågan om registrerat partnerskap. För exakt ett år sedan hade riksdagen möjlighet att uttala sig för ett principbeslut för införande av partnerskap för homosexuella – i riksdagen fanns då en majoritet för registrerat partnerskap – men man gjorde inte det. Motiveringen den gången var att den av den dåvarande socialdemokratiska regeringen just beslutat att utredningen om registrerat partnerskap skulle utreda frågan.

Nu har vi återigen möjlighet att fatta ett principbeslut. Utskottsmajoriteten motsätter sig detta och jag befarar att riksdagen kommer att följa utskottsmajoritetens linje. Motiveringen är även nu utredningen om partnerskap; ett skäl för att inte ta ett principbeslut nu är att man förmodar att utredningen kommer att lägga fram ett betänkande i höst.

Upplysningsvis vill jag påpeka att det inte finns någonting som tyder på att kommittén kommer att vara beredd att lägga fram något betänkande i höst; det kommer att ta betydligt längre tid. Det har visat sig att de direktiv som den förra regeringen formulerade var betydligt mer omfattande, bl.a. vad beträffar äktenskapets rättsverkningar, än man först trodde.

Fru talman! Jag beklagar att Maj-Lis Lööw inte gick på Vänsterpartiets linje förra året och argumenterade för det här principbeslutet på samma sätt då som hon gör nu. Om vi hade fattat beslutet då, hade vi undvikit den här

förhalningen av beslutet om partnerskap, och vi hade faktiskt också kunnat ändra på utredningens direktiv så att vi hade sluppit utredningstekniska skäl till fördröjningen.

Fru talman! Ett registrerat partnerskap belastar inte statskassan och inte någon annan kassa heller. Det tvingar ingen. Det förändrar inte de heterosexuellas möjligheter att välja mellan att leva ensamma, ingå samboförhållande eller att gifta sig. Det gör inte fler människor homosexuella, om nu någon till äventyrs skulle tro det. Men att förbjuda de homosexuella att ingå ett registrerat partnerskap, gör ju inte heller någon som är homosexuell till heterosexuell – om nu någon skulle tro det. Att förbjuda homosexuella att registrera sitt partnerskap eller fördröja införandet av den rätten, innebär bara att samhället fortsätter sin diskriminering av de homosexuella. Det förändrar ingenting när det gäller de andra punkterna.

Fru talman! Jag anser att det är på tiden att Sveriges riksdag går i bräschen och undanröjer möjligheterna till diskriminering av en grupp medborgare i samhället, och fattar ett principbeslut om registrerat partnerskap.

Anf. 10 MAJ-LIS LÖÖW (s) replik:

Fru talman! Jag vill bara upplysa Elisabeth Persson om att det som skiljer förra året från i år är att det då var tämligen, för att inte säga fullständigt, klart att det fanns en majoritet i kammaren. Uppdraget till utredningen var att lägga fram ett förslag. I dag ifrågasätts ju detta av delar av den majoritet i kammaren som bildar regeringsunderlag.

Att utredningen nu förhalas tror jag inte alls beror på att direktiven skulle vara så krångliga. Det finns naturligtvis en inbyggd konflikt mellan regeringspartierna när det gäller den här frågan.

Anf. 11 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att det är så viktigt att stå och gruffa med Maj-Lis Lööw om direktiven till kommittén. Jag konstaterar bara att om Socialdemokraterna verkligen hade velat ha ett registrerat partnerskap så missade man den chansen förra året när det, percis som Maj-Lis Lööw sade, fanns en tydlig majoritet i riksdagen för detta. Jag beklagar verkligen att det är på det viset, men hoppas naturligtvis att riksdagen inte upprepar detta i dag, utan går på reservationen.

Från Vänsterpartiet har vi inte formulerat någon annan meningsyttring. Vi ställer oss bakom den socialdemokratiska reservationen och jag hoppas verkligen att kammarens ledmöter – de som vet att de ställer sig bakom införandet av registrerat partnerskap – oberoende av partifärg stöder reservationen så att vi inte upprepar begångna misstag. Om det inte blir så kan jag inte tolka det på något annat sätt än att det är ett sätt att ytterligare förhala frågan.

Anf. 12 HOLGER GUSTAFSSON (kds):

Fru talman! I betänkandet har utskottet behandlat ett tiotal motioner som rör frågor om äktenskaps- och sambofrågor med följande innehåll:

– medling mellan makar,

– lagfart på fast egendom mellan makar,

– pensionsrättigheter vid bodelning,
– utvärdering av lagen om sambors gemensamma hem,
– registrerat partnerskap,
– namnfrågor.

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till lagutskottets hemställan i betänkande nr 32.

Utskottet vill erinra om att efter en rad delreformer under de två senaste årtiondena, beslutade riksdagen i april 1987 att giftermålsbalken skulle ersättas med en ny balk, äktenskapsbalken. I samband därmed beslöt riksdagen också om genomförande av lagen om sambors gemensamma hem, den s.k. sambolagen, och om viktiga ändringar i ärvdabalken. Syftet med ändringarna i ärvdabalken var att skapa möjligheter för den efterlevande maken att få ärva den avlidne makens kvarlåtenskap och därmed kunna sitta kvar i orubbat bo.

Vad beträffar medling mellan makar anser utskottet dock inte att behovet av stödåtgärder bör tillgodoses genom ett återinförande av den obligatoriska medlingen. Enligt utskottets mening erbjuder den frivilliga familjerådgivningen väsentliga fördelar för människor som vill lösa konflikter. Utskottet vill också peka på värdet av de stöd- och hjälpinsatser som ideella organisationer kan erbjuda som komplement till familjerådgivningen.

Beträffande lagfart på fast egendom mellan makar anser utskottet att ett tillgodoseende av motionärens önskemål skulle kräva så genomgripande förändringar av det nuvarande regelsystemet att utskottet inte är berett att förorda dessa. Utskottet vill påpeka att makarna också har möjlighet att genom dom få fastslaget att den ena maken har samäganderätt till en fastighet som lagfarits i den andre makens namn.

Beträffande pensionsrättigheter vid bodelning anser utskottet att det beredningsarbete som pågår inom regeringskansliet rörande den allmänna pensionen bör avvaktas. Med hänsyn till vad som anförts i pensionsberedningens betänkande utgår utskottet från att behovet av eventuella förändringar i äktenskapsbalken kommer att övervägas under detta arbete. Någon riksdagens vidare åtgärd med anledning av motionen anser utskottet inte vara påkallad.

Beträffande utvärdering av lagen om sambors gemensamma hem anser utskottet att det är angeläget att effekterna av lagstiftningen systematiskt utvärderas och följs upp från statsmakternas sida. Det som anförs i motionen har tillgodosetts såvitt avser lagen om homosexuella sambor. Enligt utskottets mening är det angeläget att en utvärdering nu också kommer till stånd beträffande sambolagen för heterosexuella. Utskottet anser att det bör ankomma på regeringen att bestämma i vilket sammanhang och under vilka former en sådan utvärdering skall ske.

Vad utskottet anfört bör riksdagen med anledning av motion L408 ge regeringen till känna som sin mening.

Beträffande registrerat partnerskap anser utskottet, helt i linje med sin inställning till frågan våren 1990, att resultatet av det arbete som bedrivs inom kommittén om registrerat partnerskap bör avvaktas. Några tungt vägande skäl att avvika från den angelägna principen att den sittande kommit-

tén får arbeta färdigt, har inte framförts i utskottsarbetet och, enligt min mening, inte heller i Socialdemokraternas reservation. Riksdagen bör således inte genom några uttalanden i saken föregripa kommitténs överväganden.

Beträffande namnlagen anser utskottet att reglerna i 1982 års namnlag bygger på en omsorgsfull avvägning mellan å ena sidan intresset av namnstabilitet och å andra sidan den enskildes önskemål om att själv få bestämma vilket namn han eller hon skall bära. Utskottet kan därför inte finna någon ändring av namnlagen i detta hänseende vara påkallad.

Fru talman! Med dessa motiveringar vill jag yrka bifall till utskottets hemställan beträffande lagutskottets betänkande nr 32, vilket innebär ett tillkännagivande för motion L408 och avslag på övriga motioner.

Anf. 13 KENT CARLSSON (s):

Fru talman! Att vara homosexuell i dagens Sverige kan många gånger vara rätt tufft. Det finns fortfarande många fördomar som drabbar män och kvinnor som anser sig vara homosexuella och som vill leva i kärleksförhållanden med personer av samma kön.

Visst har det på många sätt blivit lättare att leva öppet som homosexuell. Det långsiktiga arbetet med att bryta fördomar börjar nu ge resultat. Ett tecken på det är att man i olika opinionsundersökningar kan märka en mer fördomsfri inställning till homosexualitet.

Ganska nyligen gjordes av Förenade landsortstidningar en opinionsundersökning bland ungefär 1 000 personer. Nästan hälften av de tillfrågade i undersökningen tyckte att homosexuella t.o.m. skulle få gifta sig.

Jag själv är ett exempel på detta. Att jag som öppen homosexuell kunnat bli invald i Sveriges riksdag visar att toleransen mot människor som kan betraktas som litet annorlunda har blivit större.

Att förändra människors synsätt och fördomar är en långsam process. Precis som Karl Marx en gång skrev att arbetarklassens frigörelse måste vara dess eget verk, handlar det för de homosexuella här i landet om att själva ta det största ansvaret för att öka toleransen och bryta ner fördomar mot homosexuella.

Men visst kan de parlamentariska organen i Sverige bidra. Riksdagens uttalande i början av 70-talet om att homosexuell samlevnad var en lika acceptabel samlevnadsform som heterosexuell sådan, har varit ett ovärderligt stöd för landets homosexuella. På samma sätt har införandet av en sambolagstiftning och undanröjandet av vissa diskriminerande regler bidragit till att underlätta för den homosexuella gruppen i Sverige.

Givetvis skall man inte överdriva riksdagens opinionsmässiga och fördomsbrytande betydelse, men en viss betydelse har riksdagen i alla fall haft.

Det kanske viktigaste är dock att riksdagen med sin möjlighet att stifta lagar och anslå ekonomiska resurser på alla sätt försöker underlätta människors samlevnad, att göra det så enkelt som möjligt för den som väljer att leva i ett heterosexuellt förhållande eller i ett homosexuellt förhållande.

För heterosexuella har riksdagen genom äktenskapslagstiftningen betydligt förenklat samlevnaden. Genom äktenskapet kommer det heterosexuella paret i ett slag i åtnjutande av en mängd juridiska rättigheter och skyldighe-

ter. Arvsrätten regleras, klara regler finns för separation, tydliga regler finns för efterlevandeförmåner samt för samhälleliga bidrag av olika slag.

För den som väljer att leva i ett homosexuellt förhållande är det i dag betydligt mer komplicerat. I stället för att kunna ingå ett registrerat partnerskap måste det homosexuella paret ägna mycken tid och lägga ner mycket pengar på att skriva avtal på en rad områden. På vissa områden är detta heller inte ens möjligt, exempelvis när det gäller vissa statliga och kommunala förmåner och bidrag. Man kan fråga sig varför homosexuella par skall förvägras möjligheten att i en paketlösning kunna reglera sin samlevnad, precis som heterosexuella kan.

Som jag ser det bör riksdagen förhålla sig neutral till de olika samlevnadsformer som individerna i vårt land väljer att leva i. Vad riksdagen däremot skall göra är att så långt som möjligt underlätta denna samlevnad genom lagstiftning och andra regler.

Frågan om införande av registrerat partnerskap för homosexuella har diskuterats i denna kammare vid många tillfällen. I mitten av 80-talet gjordes en stor utredning, Homosexuella och samhället, som resulterade i en rad regeringsförslag. Tyvärr lade man inte då fram förslag om registrerat partnerskap – vi fick i stället en sambolag. Vid ett flertal tillfällen därefter har riksdagen diskuterat den här frågan, och inget har hänt.

Den förra regeringen tillsatte en utredning, som fick utreda frågan. Utredningen pågår fortfarande. Ett mindre problem med den är, som flera andra talare har påpekat, att den har fått så knapphändiga resurser att den med största sannolikhet kommer att bli mycket kraftigt försenad.

Det stora problemet i dag när det gäller frågan om registrerat partnerskap är den sammansättning regeringen har. Risken är mycket stor att den nuvarande regeringen aldrig kommmer att lägga fram ett lagförslag om registrerat partnerskap för homosexuella. Kds har i många sammanhang markerat sin konservativa – jag skulle vilja säga reaktionära – inställning i den här frågan, och man kommer säkerligen att göra allt för att i regeringen stoppa allt som kan underlätta och förenkla den homosexuella samlevnaden.

Till Holger Gustafsson skulle jag vilja säga, att det tunga skälet för att i dag göra ett principuttalande om ett införande av registrerat partnerskap är kds och det partiets motstånd mot den typen av lagstiftning.

Det är därför oerhört viktigt att riksdagen i dag gör ett principuttalande. Då blir regeringen, även om kds ingår där, tvungen att lägga fram ett sådant förslag till riksdagen.

Att registrerat partnerskap införs är oerhört viktigt för den stora homosexuella gruppen i Sverige, främst därför att det ur juridisk synpunkt gör det mycket lättare för homosexuella att lagmässigt reglera sin samlevnad men också för att det har en viss symbolisk betydelse.

I Danmark, som för flera år sedan införde denna typ av giftermål för homosexuella, är erfarenheterna bara positiva. Det har blivit enklare juridiskt, och det har också fungerat som en fördomsbrytare.

I Norge deklarerade regeringen i går att man kommer att lägga fram ett förslag om registrerat partnerskap.

I Finland har nyligen en utredning slutförts som föreslår införande av regi-

strerat partnerskap. Den enda som har reserverat sig i den utredningen är kyrkans representant.

I Sverige förhalar och förhalar vi frågan, och med tanke på den politiska situationen i vår regering verkar det som om frågan skjuts på obestämd framtid. Det vore olyckligt både för de homosexuella i Sverige och för våra ambitioner att i de nordiska länderna ha en likartad lagstiftning.

Utskottsmajoriteten säger att man vill avvakta den pågående utredningen. Socialdemokrater och vänsterpartister vill att vi gör ett uttalande redan i dag. Visst hör det till ovanligheterna att man föregår en sittande utredning, men i den här så principiellt viktiga frågan och med tanke på den politiska låsning som uppenbarligen finns inom regeringen och som gör att frågan riskerar skjutas många år framåt i tiden, kanske ända till slutet av 90-talet, anser i alla fall jag det befogat att bryta mot denna regel. Riksdagen kan redan nu ta ställning i principfrågan, och utredningen och dess jurister får därefter utarbeta nödvändiga lagtexter.

Vad som är märkligt i det utskottsbetänkande som behandlas i dag är att de olika partierna som ingår i majoriteten inte deklarerar sin principiella inställning. Jag skulle därför vilja fråga representanter för Moderaterna, Folkpartiet, Centern och även Ny demokrati vilken deras inställning i principfrågan är. Det framgår inte av betänkandet. Jag tror också att det vore intressant för allmänheten att få reda på vilka partier i Sveriges riksdag som är för resp. emot registrerat partnerskap.

Jag måste också säga att det hade varit intressant om utredningens folkpartistiske ordförande hade deltagit i debatten i dag. Men det kanske finns andra representanter för Folkpartiet här som kan svara på en del frågor. Den fråga jag först och främst skulle vilja ställa är följande. Folkpartiet har ju på sitt landsmöte ställt sig bakom kravet på registrerat partnerskap. Kan man garantera att den borgerliga regeringen verkligen kommer att lägga fram ett lagförslag om registrerat partnerskap?

Fru talman! För oss som är homosexuella är frågan om registrerat partnerskap oerhört viktig. En sådan lag skulle på ett enkelt sätt underlätta för oss när vi väljer att leva samman med en person av samma kön. Vår trygghet vid sjukdom, dödsfall och andra besvärliga situationer i livet skulle öka rejält.

Ett införande av registrerat partnerskap skulle också för oss vara en viktig markering från statsmakternas sida av att vår kärlek är lika mycket värd som andras kärlek.

Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 14 CHRISTINA LINDERHOLM (c):

Fru talman! Jag vill betona att det är ett personligt ställningstagande som jag nu kommer att redovisa. Det jag vill ta upp är en fråga som ingår som en del i det betänkande som rör äktenskaps- och sambofrågor. I den fråga jag tar upp skulle det vara lätt att göra en lång utläggning om alla människors lika rätt och värde och om varför Fru Justitia avbildas med en bindel för ögonen. Jag tänker emellertid avstå från det, fru talman.

Däremot vill jag beklaga att den utredning som tillsattes för att ta ställning till om en lagstiftning om registrerat partnerskap bör införas i Sverige inte tycks vara i stånd att komma till skott.

Tvärtom har man begärt ytterligare utredningsresurser eller förlängd tid för att fundera. Över vad då? Skall man fundera över om man skall tillåta vuxna människor av samma kön att leva ihop? Det förekommer ju faktiskt redan. I och med att sambolagen till vissa delar även omfattar homosexuella finns redan ett erkännande av att sådant förekommer. Man hänvisar i betänkandet till kontakterna med övriga nordiska länder som skäl för att fortsätta att utreda, men det behöver faktiskt inte ta ett år. Nej, naturligtvis finns det andra skäl för fördröjningen. Det här är en svår fråga för många att hantera. Det handlar om känslor, kanske också om fördomar och myter.

Alla har vi våra egna fördomar. Vi bär med oss många nedärvda åsikter, normer och värderingar. Det är naturligt. Men när vi sitter i den här kammaren och skall fatta beslut, måste vi vara så objektiva som möjligt. Riksdagen har tagit klar ställning mot diskriminering av minoriteter. Det finns skydd för dem i grundlagen. Det borde naturligtvis även gälla för homosexuella, men det är en annan diskussion. Jag kan inte se att det finns skäl till att ytterligare fördröja en lagstiftning om rätt till registrerat parnerskap, som skulle kunna undanröja annan diskriminerande lagstiftning för just den här gruppen.

Det är inte bra att riksdagen skickar ut signaler om att det är skillnad på människor bara därför att man valt olika livsstilar. Jag skulle välkomna ett ställningstagande som visade att alla vuxna människor har frihet att leva sitt privatliv på det sätt man själv vill. Det är ju en möjlighet, inte ett tvång, att ha rätt att registrera sitt partnerskap. I stället tvingas en minoritet att ständigt försvara sin livsstil. Människor är olika, men det är inte skäl för att en grupp, de homosexuella, inte skall kunna välja sin sammanboendeform.

Ett principbeslut som möjliggör ett registrerat partnerskap mellan homosexuella skulle förenkla övrig lagstiftning och förhindra särbestämmelser, tillägg och annat som endast markerar utanförskap för människor som förutom sin sexualitet har samma bekymmer, glädjeämnen, likheter och olikheter som alla vi andra. Detta ständiga utpekande lägger grunden för ett fortsatt synsätt att det är tillåtet att döma människor för något som betraktas som annorlunda.

Nej, jag skulle önska att riksdagen i dag tar ställning och säger: Sluta utreda! Låt oss visa att vi inte tillåter diskriminering i någon form på grund av ras, religion eller sexuell läggning. Det kan vi göra och slå undan fötterna för dem som anser sig ha rätt att diskriminera.

Det jag sagt, fru talman, är skälet till att jag för egen del anser att det i den här frågan finns starka skäl att frångå praxis, att vänta på att en utredning slutför sitt arbete. Jag kommer därför att rösta för reservationen i betänkandet, vilken i sak sammanfaller med yrkande 6 i min motion.

Anf. 15 INGVAR SVENSSON (kds):

Fru talman! Först vill jag uttala min stora tillfredsställelse över att lagutskottet enhälligt har ställt sig bakom min motion om utvärdering av sambolagen. Jag vet att det tillhör ovanligheterna att nya ledamöter så snabbt vinner gehör för enskilda motioner. Det har sagts mig att det kan ta åtta nio år i genomsnitt. Jag är som sagt glad, om nu riksdagen fullföljer lagutskottets förslag.

Samtidigt är jag, Maj-Lis Lööw, fullständigt medveten om att lagutskottets tillstyrkande gäller själva motionsyrkandet, inte resonemanget i brödtexten i dess helhet. Det har jag också sagt till medierna när de frågat mig om denna sak.

Alltsedan jag började mitt politiska engagemang för 28 år sedan har jag med stor uppmärksamhet följt familjelagstiftningens utveckling. De Klingska direktiven till familjelagssakkunniga 1969 innebar ett trendbrott i synen på den svenska familjerätten. Den s.k. neutralitetslinjen utvecklades successivt och fullföljdes med riksdagens beslut 1987 om en ny äktenskapsbalk och de båda sambolagarna.

Den familjepolitiska debatt som drevs i mitten på 60-talet av t.ex. Barbro Backberger och Per Gahrton har alltså följts upp av lagstiftaren. I dag är situationen litet annorlunda. Barnens situation har uppvärderats, och allt fler inser att familjestabilitet är något positivt och eftersträvansvärt, något som kommer hela samhället till godo.

Det traditionella äktenskapet och lagstiftningen kring det har ursprungligen byggt på ett familjebegrepp. Kring det har det av naturliga skäl också utvecklats en aura av värden och värderingar. Det har skapats normativa övertoner kring begreppet äktenskap. Äktenskapet uppfattas därför troligen mer som symbol i dag än vad de faktiska juridiska reglerna kan ge anledning till. Familjebegreppet har ju i det närmaste lyfts ur äktenskapslagstiftningen i den meningen att barnens situation behandlas i andra lagar. Dessutom har äktenskapets ställning försvagats genom tillkomsten av sambolagen. I juridisk mening är äktenskapet i dag likställt med vilket juridiskt avtal som helst.

Enligt mitt synsätt var införandet av sambolagarna ett steg i fel riktning. Det försämrade rättssymmetrin och gav människor en känsla av att vara juridiskt skyddade. Samtidigt innebar det ett slags kollektivanslutning. Samboende par kan undvika sambolagens effekt endast genom att antingen ingå äktenskap eller genom skriftligt avtal upphäva lagens regler. Dessutom fastställs samboförhållanden i juridisk mening av tingsrätt först sedan de upplösts. Det är också en konstifikation.

Det är alltså mycket bra att ett enhälligt utskott nu har insett att det finns tillräckliga skäl för att göra en utvärdering av sambolagens effekter. Är lagen relevant, och har den fått den effekt som den avsågs att få?

Fru talman! Det kommer att bli spännande att följa denna utvärdering framöver.

Fru talman! Jag kan dock inte låta bli att notera Socialdemokraternas agerande i frågan om registrerat partnerskap kontra synen på utvärderingen. I reservationen vill de att riksdagen ställer sig bakom det något märkliga uttalandet att en lag om registrerat partnerskap för homosexuella bör införas och föregriper därmed kommitténs arbete. Samtidigt har alltså Socialdemokraterna ställt sig bakom att den sittande kommittén skall fullfölja en utvärdering av sambolagen för homosexuella. Varför skall man genomföra en utvärdering, om riksdagen samtidigt skall låsa kommitténs arbete? Då är inte kommittén fri att dra några slutsatser av en utvärdering.

Fru talman! Med det sagda yrkar jag bifall till lagutskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 16 MAJ-LIS LÖÖW (s) replik:

Fru talman! Får jag påpeka för den gode motionären att det faktiskt inte är fråga om att på något vis ställa dessa två saker parallellt. När lagutskottet blev enigt om ett tillkännagivande av en utvärdering av sambolagen, sade vi också uttryckligen och i enighet att vi vill understryka att utvärderingen inte får leda till att det pågående utredningsarbetet rörande registrerat partnerskap försenas.

Anf. 17 INGVAR SVENSSON (kds) replik:

Fru talman! Det är konstigt att man accepterar att kommittén fortsätter med en utvärdering av sambolagen för homosexuella men sedan vill låsa kommitténs arbete med ett mycket distinkt uttalande från riksdagens sida. Då är man inte fri att dra några slutsatser av utvärderingen. Det är vad jag försökte påpeka i mitt inlägg.

Anf. 18 KENT CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag skulle givetvis vilja ställa frågan till Ingvar Svensson från kds, som i olika sammanhang, inte bara i riksdagen, uttalat sig om registrerat partnerskap, om han principiellt ställer upp på tanken att olika typer av samlevnadsformer skall kunna få den paketlösning som äktenskapet trots allt innebär och som ett registrerat partnerskap skulle innebära. Det borde för kds, som verkar väldigt negativt till sambolagstiftningen, vara en ganska logisk följd att ändå ge människor möjlighet att få leva i ett parförhållande, oavsett om det är med en person av motsatt kön eller en person med samma kön. Då skulle man få den stabilitet och den enkla lösning som ett registrerat partnerskap innebär.

Det förvånar mig att varken Ingvar Svensson för kds eller andra partier här i riksdagen klart och tydligt deklarerar var de står i sakfrågan. Men jag tror att jag har uppfattat kds rätt: kds har en mycket negativ inställning till homosexuella och homosexuell samlevnad.

Anf. 19 INGVAR SVENSSON (kds) replik:

Fru talman! Det är riktigt att frivilliga avtal är mycket bättre än den kollektivanslutningsprincip som finns i sambolagarna. Paketlösningar kan diskuteras av flera olika skäl, men jag vill inte förlänga debatten alltför mycket. Det finns ju flera grupper som kan tänka sig paketlösningar och står i kö för sådana. Man kan tänka sig sammanlevande syskon som delar en hushållsgemenskap, där det alltså inte finns någon sexuell relation. Man kan också tänka sig att de muslimska grupperna framöver kanske vill ha ett lagstiftningspaket där polygami tillåts. Det finns alltså ett principiellt synsätt bakom vår negativism mot registrerat partnerskap som har mycket rationella grunder.

Anf. 20 KENT CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det Ingvar Svensson och kds förespråkar är först och främst att man skall plocka bort sambolagstiftningen, vilket skulle försämra tryggheten för både heterosexuella och homosexuella. Dessutom vill man förvägra de homosexuella att kunna utnyttja den möjlighet som ett registrerat

partnerskap innebär att på ett enkelt sätt få del av de rättigheter och skyldigheter som ett sådant skulle innebära rent lagmässigt. Såvitt jag förstår innebär det att man vill ta bort alla möjligheter för en förenklad reglering av ett homosexuellt parförhållande.

Sedan kan man föra en mer filosofisk diskussion om huruvida samhället skall erbjuda en laglösning som innebär att man i princip förhåller sig neutral till olika samlevnadsformer. Det kan vara fråga om polygami, homosexuella parförhållanden eller heterosexuella parförhållanden som ser annorlunda ut. Jag är mycket positiv till tanken att vi inte skall lägga oss i hur människor vill leva samman – om två, tre eller fyra vill leva tillsammas. Eftersom Ingvar Svensson, enligt vad jag förstår, jobbar hos civilministern vore det intressant att få veta något om detta. Man kanske förbereder sådana lagförslag inom civildepartementet att vi skulle kunna få en oerhört framsynt lagstiftning i detta land.

Det kommer att ta litet tid att diskutera denna typ av frågor framöver. Ett första steg skulle kunna vara att låta de homosexuella i detta land få rätten och möjligheten att registrera sitt partnerskap. Därmed skulle riksdagen också markera att vi ser på homosexuell kärlek på samma sätt som vi ser på annan kärlek i det här landet.

Anf. 21 INGVAR SVENSSON (kds) replik:

Fru talman! Tre minuter i en replik räcker inte för att utveckla kds principiella syn på detta.

Vi vill inte förbjuda att man träffar frivilliga avtal. Dessutom är det mycket klart uttalat från vår sida, att vi inte anser att politiker skall lägga sig i vuxna människors frivilliga sexualitet. En helt annan situation uppstår i det läge då våld och liknande förekommer. Men vi tycker att politiken skall hålla sig utanför den frivilliga sexualiteten.

Talmannen anmälde att Kent Carlsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 22 MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag vill som ledamot i partnerskapskommittén gärna delta i den här debatten i kammaren. Det är den kommitté som arbetar med att ta fram ett lagförslag till registrerat partnerskap för homosexuella. Det går tungt, vilket många har omvittnat, och det vill jag gärna understryka. Jag ser det därför som oerhört angeläget att vi gör ett tillkännagivande från denna kammare i dag.

Varför skall homosexuella kunna registrera sitt partnerskap? För mig är svaret ganska enkelt. Det är ett rättvisekrav och ett likaberättigandekrav. Alla människor har lika värde, och alla skall så långt det låter sig göras behandlas lika. I Sverige har vi ingen apartheid. Det är tvärtom något som vi tycker illa om, och vi har t.o.m. gått i spetsen för att avskaffa det i ett land långt bort härifrån, nämligen Sydafrika. Vi har gjort det därför att vi anser att alla människor har ett lika värde. Då är det väl ändå dags att åtminstone vi riksdagsledamöter slutar upp att behandla de homosexuella som avvikare, som en grupp som tyvärr finns, men som vi inte riktigt vill se.

Fru talman! Jag anser att det är dags att göra upp med den homofobi och de fördomar och myter som finns och erkänna de homosexuellas lika rätt till olika typer av kommunala bidrag, försäkring, arv samt efterlevandepension och till ett tryggt partnerskap som reglerar allt detta. Ett erkännande från vår sida att kärlek är lika fin och värdefull oavsett om den finns mellan kvinnor och män, män och män eller kvinnor och kvinnor är viktigt. Så länge som ingen förtrycker eller gör den andre illa skall kärlek uppmuntras.

Det finns, som också sagts här, tungt vägande skäl att föregå den utredning som jag själv sitter i. Det har t.ex. inte givits några extra resurser så att vi kan bli färdiga inom den tid som var tänkt. Det är också så att vissa ledamöter försöker förhala utredningen och gång på gång försöker föra in andra diskussioner och andra hushållsgemenskaper i sammanhanget. För att göra detta förståeligt kan jag litet tillspetsat säga, att om exempelvis farmor och jag bor ihop utan att ha en sexuell relation, skall också det förhållandet regleras och tryggas.

Det här är som jag ser det enbart ett sätt att kringgå själva huvudfrågan, det som vi hade uppdrag att utreda, nämligen att trygga förhållandena för de homosexuella. Vi har här inte heller någon hjälp av den biträdande justitieministern. Som också har sagts här tidigare, vilket även nämns i den motion som Berit Andnor har skrivit, ser det med den sammansättning som regeringen har mycket mörkt ut när det gäller att få fram ett lagförslag, oavsett vad vår utredning kommer fram till, om den nu någonsin kommer fram till något.

Det är därför som det nu verkligen behövs ett kraftfullt uttalande från ledamöterna. Bollen ligger nu hos oss. Det är bara vi i den här salen som kan påverka frågans vidare och snabbare handläggning. Jag vill därför uppmana de kammarens ledamöter som vill rösta för alla människors lika värde och uppmuntra kärlek på lika villkor mellan människor att rösta på den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 23 LARS ANDERSSON (-):

Fru talman! I Sverige lever olika minoriteter sida vid sida, och alla har de samma självklara rättigheter och skyldigheter. Men en grupp har alltid varit satt åt sidan, och det är de homosexuella.

Genom lagen om homosexuella sambor, som trädde i kraft 1988, gjordes vissa framsteg i rätt riktning. Nu är tiden mogen att också ge homosexuella samma juridiska rättigheter som alla andra i Sverige. Det kan inte vara rimligt att inre samordningsproblem och skilda åsikter inom regeringspartierna skall vara skäl nog att blockera en lagstiftning som skulle kunna ge de homosexuella rätt till ett registrerat partnerskap. Jag uppmanar därför alla liberala krafter att göra gemensam sak vid omröstningen. Undertecknad och Sten Söderberg kommer att rösta för den liberalt skrivna s-reservationen.

Anf. 24 BENGT HARDING OLSON (fp):

Fru talman! Normalt sett hade jag inte behövt ta kammarens tid i anspråk, eftersom en företrädare för utskottsmajoriteten har deklarerat utskottets ställningstagande till registrerade partnerskap. Men under debatten har det gjorts vissa antydningar och ställts vissa frågor angående Folkpartiet och

dess ställningstagande, och det känns därför närmast ofrånkomligt att jag säger någonting om detta.

Folkpartiets linje följer en urgammal riksdagspraxis. Motioner skall avslås om utredning pågår. Beträffande frågan om registrering är läget just det att utredning pågår.

Våren 1991 var första gången som riksdagen och lagutskottet mer exakt behandlade denna fråga. Då blev också resultatet ett avslag på motioner i avvaktan på pågående utredning.

Nu ett år senare, våren 1992, då utredningen närmar sig sin fullbordan, är naturligtvis ett motsvarande beslut ännu mer självklart, dvs. avslag i avvaktan på utredningen. Bakom ett sådant ställningtagande ligger självfallet att alla svenska medborgare, inkl. homosexuella, har rätt att kräva att riksdag och regering vinnlägger sig om ett omsorgsfullt lagstiftningsarbete och inte något hastverk.

Om man följer detta ärende kan man konstatera att Socialdemokraternas hantering har varit närmast obegriplig. Fram till år 1990 är inställningen närmast oklar, och man är nog mest emot en registrering. På hösten 1990 vid kongressen är man för registrering. I januari 1991 bromsar den socialdemokratiska regeringen. Man trotsar kongressbeslutet, och justitieminister Laila Freivalds hänvisar till de enorma svårigheter som finns att direkt lägga fram en proposition, trots att socialstyrelsen just har producerat ett omfattande material med ett eget förslag.

I denna situation tillsätter den socialdemokratiska regeringen en särskild utredning, utan en klar beställning om registrering av partnerskap och med fördröjande direktiv. Det är ovedersägligen på det sättet. På våren 1991 vägrar Socialdemokraterna att ta ställning i sak. Man hänvisar till pågående utredning. Så hanteras frågan i lagutskottet, och så hanteras frågan här i kammaren. Det är precis likadant som Folkpartiet gör, och där är vi på samma linje.

Våren 1992 gör Socialdemokraterna plötsligt en kovändning. Nu tar man ställning i sak och struntar i utredningen. Det är inte konstigt att detta skapar frågetecken. Varför tillsatte regeringen utredningen?

Var finns nu alla påstådda hinder som var så oöverstigliga för justitieminister Laila Freivalds? Varför gör man alla dessa svängningar fram och tillbaka? Jag förstår de människor som reflekterar över var Socialdemokraterna egentligen står i sak och om det kan komma ytterligare en ändring, ytterligare en svängning.

Avslutningsvis vill jag säga att Folkpartiets linje i denna fråga är logisk, konsekvent och utan populistiska utsvävningar, oavsett om vi är i opposition eller sitter i regeringen.

Anf. 25 KENT CARLSSON (s):

Fru talman! Till Bengt Harding Olson skulle jag vilja ställa den fråga som jag ställde i mitt huvudanförande: Kan Bengt Harding Olson garantera att den regering som vi har kommer att lägga fram ett förslag om registrerat partnerskap?

Vad som har hänt sedan våren 1991 är att vi har haft ett allmänt val. Vi har i Sveriges riksdag fått in ett nytt parti, som också sitter i landets regering

och som har markerat en mycket negativ inställning till registrerat partnerskap. Detta parti är något nytt i denna riksdag och även i regeringen.

Våren 1991 fanns det faktiskt en majoritet, bestående av socialdemokrater, folkpartister, vänsterpartister och enskilda ledamöter från andra partier, för detta. Vad som har hänt, och som kan låsa hela frågan om registrerat partnerskap, är kds inträde på arenan. Det är därför som det är viktigt att detta principuttalande görs nu.

Jag undrar också om det inte skulle vara till fördel för den borgerliga regeringens långsiktiga sammanhållning om riksdagen hjälpte regeringen att slippa ta denna debatt inom regeringen. Såvitt jag har förstått har denna fråga en mycket stor sprängkraft inom den borgerliga regeringen. Det vore väl tacknämligt om man slapp ta itu med den frågan inom regeringen, dvs. att riksdagen i stället kunde göra ett principuttalande. På det sättet slipper de övriga borgerliga partierna bråka med kds:arna. Det är väl inte på det sättet att Folkpartiet har övergivit sin, som jag tyckte, positiva inställning till registrerat partnerskap och att man nu svävar på målet när det gäller införande av registrerat partnerskap?

I denna kammare har jag diskuterat ett antal detaljfrågor när det gäller homosexuellas rättigheter. Tyvärr har socialministern vid flera tillfällen inte vågat ta bort regler som diskriminerar homosexuella.

Man kan knappast säga att det är ett hastverk som skulle åstadkommas. Det har gjorts en mycket omfattande utredning om de homosexuella i samhället, då man bl.a. såg på frågan om registrerat partnerskap. Även socialstyrelsen har gjort utredningar. Såvitt jag förstår har man i partnerskapskommittén dessutom varit på studiebesök i Danmark och där konstaterat att man kan göra en mycket enkel lagstiftning och att man alltså inte behöver skriva en omfattande ny svensk lagstiftning. Man kan utnyttja befintlig lagstiftning och med vissa kompletteringar få till ett registrerat partnerskap, ungefär på samma sätt som man har i Danmark.

Anf. 26 BENGT HARDING OLSON (fp) replik:

Fru talman! Som jag nämnde är Folkpartiets inställning glasklar. För att direkt besvara Kent Carlssons fråga kan jag säga att en majoritet vid Folkpartiets landsmöte 1990 uttalade sig för en registrering av partnerskap. I riksdagen har vi kraftfullt medverkat till att denna utredning tillsattes. Vi har vägrat att föregripa utredningens arbete, och det gör vi fortfarande. Vi litar på utredningen, och vi litar särskilt på dess ordförande, som är folkpartisten Barbro Westerholm. Jag tycker att det skulle vara klädsamt om man visade respekt för både Barbro Westerholm och utredningens arbete i denna mycket besvärliga fråga genom att ge dem en chans att arbeta färdigt.

Det är naturligtvis som Kent Carlsson säger att det finns detaljfrågor. Det är riktigt. Men det finns inte bara en detaljfråga, utan det finns mängder av frågor som just registreringsfrågan berör. Kent Carlsson har själv talat om skatterätt. Jag kan även nämna arvsrätt och en mängd olika saker. Det handlar inte om att införa ett par tre ord i lagstiftningen. Frågan kommer att få en utomordentligt stor verkan i hela lagstiftningsarbetet. Man kan absolut inte hasta fram om man eftersträvar en god lagstiftning, och det hoppas jag att Kent Carlsson gör. Jag uppfattade att även Laila Freivalds, er egen justi-

tieminister, resonerade på detta sätt. Litade ni inte på att hon på ett gott sätt ville genomföra ert eget kongressbeslut?

Denna fråga skall sedan i vanlig ordning behandlas i regeringen – och jag är djupt rörd över den omtänksamhet som Kent Carlsson visar mot den borgerliga regeringen och dess arbetsformer – och efter gängse remissomgång skall beslut fattas. Och jag kan tillägga att Folkpartiet ser fram mot resultatet.

Anf. 27 KENT CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har ett mycket stort förtroende för Barbro Westerholm och hennes inställning till registrerat partnerskap. Men jag måste inför kammaren få deklarera att det finns andra partier i denna kammare, i regeringen och i utredningen som jag inte har samma förtroende för. Jag tänker då närmast på kds.

Det som faktiskt har hänt, Bengt Harding Olson, är att den politiska situationen i Sveriges riksdag har förändrats sedan våren 1991, vilket gör att frågan om att införa registrerat partnerskap riskerar att skjutas långt in i framtiden. Även om utredningen blir klar till december eller kanske litet senare är risken uppenbar att det inte blir något lagförslag i denna fråga på grund av den politiska sammansättningen i regeringen. Eftersom denna fråga har varit så viktig för Folkpartiet och har fått stöd på ert landsmöte vill jag ställa följande fråga: Kan Bengt Harding Olson garantera att regeringen kommer att lägga fram ett förslag? Om han inte kan göra det i kammaren i dag är det än viktigare att riksdagen gör ett principuttalande, både för att underlätta för regeringen och för sakfrågans skull.

Självfallet skall vi ha en väl genomtänkt lagstiftning i detta land. Men med alla de utredningar som har gjorts om lagtexter och konsekvenser, både den stora utredningen 1984 och det som socialstyrelsen och andra har bidragit med, går det faktiskt att i dag ganska enkelt få ihop en lagstiftning om registrerat partnerskap.

Jag kan också vara kritisk mot att min partikollega Laila Freivalds gav så omfattande utredningsdirektiv. Det kan man ångra i efterhand, men det finns alltid möjlighet för riksdagen att korrigera, och det är det som jag tycker att vi skall göra här i dag genom ett principuttalande.

Anf. 28 BENGT HARDING OLSON (fp) replik:

Fru talman! Jag har lyssnat på Kent Carlsson och även andra som har talat om det parlamentariska läget samtidigt som de har sagt att det skall vara fri omröstning här i kammaren. Jag vet inte i detalj hur det parlamentariska läget var före valet och hur det är nu.

Det är obegripligt, åtminstone för mig, att Socialdemokraterna inte utnyttjade detta goda läge för ett år sedan. Då hade Socialdemokraterna haft chansen, eftersom Kent Carlsson nu påstår att det parlamentariska läget då skulle ha givit det resultat som Socialdemokraterna nu efterlyser.

Nej, Kent Carlsson, jag är inte statsminister. Jag är inte en enmansregering, och jag kan inte bestämma vad regeringen skall göra. Detta beror på tre saker, nämligen vilket resultat som utredningen kommer fram till, vad remissinstanserna säger och regeringskoalitionens inställning. Jag räknar

med, vilket jag har gjort hittills och kommer att fortsätta med, att det kommer att bli ett vist regeringsbeslut i partnerskapsfrågan.

Slutligen vill jag säga följande. Om det nu är på det sättet, Kent Carlsson, att vi har ett stort förtroende för Barbro Westerholm och hennes arbete som ordförande i utredningen – jag hoppas att det gäller samtliga i denna kammare – är det bästa som Socialdemokraterna kan demonstrera inte bara i ord utan även i handling att ni stöder henne. Se då till att ni inte struntar i utredningen. Avsätt inte henne på så lösa boliner.

Anf. 29 KENT CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill återigen till Bengt Harding Olson säga att det parlamentariska läget i Sveriges riksdag har förändrats mycket kraftigt efter det allmänna valet hösten 1991. Vi fick då i riksdagen in ett nytt parti som också kom med i regeringen. Detta parti har en klart negativ inställning i denna fråga.

Våren 1991 och även tidigare har det funnits ett förtroende mellan framför allt tre partier i denna riksdag, nämligen mellan Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Folkpartiet, i frågan om de homosexuellas rättigheter och även i frågan om registrerat partnerskap. Nu har något inträffat som hotar denna majoritet och som kan göra att frågan skjuts upp många år framöver. Som folkpartist måste man, om man känner för frågan, inse att denna risk är mycket stor. Risken är ju att den borgerliga regeringen aldrig kan ta i frågan, eftersom den kan hota att spräcka regeringssamarbetet.

Jag tror att det bästa sättet att stödja Barbro Westerholm och hennes ordförandeskap i kommittén för registrerat partnerskap är att i dag rösta för ett principuttalande. Då kommer Barbro Westerholm att få lättare att handskas med de ledamöter i utredningen som trilskas, försvårar utredningsarbetet och inte vill ha ett registrerat partnerskap.

Om Bengt Harding Olson verkligen vill stödja Barbro Westerholm skall han i dag rösta på den socialdemokratiska reservationen.

Talmannen anmälde att Bengt Harding Olson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 30 TALMANNEN:

Jag vill nu påpeka att talarlistan omfattar Torgny Larsson, Margareta Winberg, Elisabeth Persson, Maj-Lis Lööw och Holger Gustafsson samt att vi har ytterligare en rad ärenden på talarlistan.

Anf. 31 TORGNY LARSSON (s):

Fru talman! Att jag nu under pågående debatt anmälde mig till talarlistan berodde på att jag mycket noga har försökt att lyssna på vad kds-representanterna Holger Gustafsson och Ingvar Svensson har haft att anföra. På grund av deras brist på motiveringar kände jag mig tvingad att gå upp i talarstolen.

Jag vill först och främst yrka bifall till reservationen. Dessutom vill jag hänvisa till de argument som har framförts av Maj-Lis Lööw, Elisabeth Persson, Kent Carlsson och Christina Linderholm. Jag skall inte upprepa detta

mer än att påpeka att det handlar om ett principuttalande. Det är viktigt att veta var regeringen står i dag.

Det var något som jag vill minnas att Elisabeth Persson sade, nämligen att en lagändring inte gör fler till homosexuella. Jag tror att det är viktigt att ta fasta på det. Jag har en viss erfarenhet från det här området genom att jag såsom präst har haft anledning att samtala med människor som har en homosexuell läggning. Det har övertygat mig om vilken stor förljugenhet som har funnits och fortfarande finns. Det är en diskriminering som många människor känner sig drabbade av.

Den här typen av fråga skapar naturligtvis starka känslor. Därför är motiven till att säga nej till en lagändring till förmån för registrering av partnerskap olika. Det är klart att man kan hänvisa till pågående utredning, men jag skulle faktiskt vilja ha ett svar ifrån antingen Holger Gustafsson eller Ingvar Svensson på frågan var de egentligen står. Ingvar Svensson sade att politiker inte skall lägga sig i vilken sexualitet, eller hur han uttryckte sig, som människor har. Det är för mig naturligtvis en självklarhet att inte samhället skall lägga sig i detta.

I övrigt tycker jag inte att jag har fått något vidare svar. Jag ställer frågan därför att jag för en stund sedan läste tidningen Dagen för onsdagen den 6 maj. På första sidan under rubriken Ödesdiger s-taktik står det bl.a. att homosexuella i Norge snart kommer att kunna gifta sig. Längre fram står det att i Sverige försöker Socialdemokraterna att på samma sätt driva på om registrerat partnerskap för homosexuella och förekomma den utredning som just nu arbetar med frågan. Det verkar handla om nordisk samordning. Avslutningsvis säger man: Hur kan socialdemokraterna i Norden stödja ett sådant sabotage emot äktenskap och familj?

Jag vill i klartext ha besked av Holger Gustafsson eller Ingvar Svensson: Är detta en kds-uppfattning? Även om tidningen Dagen inte officiellt är ett kds-organ, är den i praktiken en stämma som i allmänhet uttalar kds-synpunkter. Tar ni avstånd från detta uttalande eller stödjer ni det? Menar ni att ett registrerat partnerskap innebär ett sabotage mot äktenskap och familj? Mitt svar är givet, och jag hänvisar till det Elisabeth Persson sade.

Anf. 32 MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag begärde ordet när Bengt Harding Olson talade. Det är riktigt att vi har stort förtroende för Barbro Westerholm som ordförande. Det är bara det att hon har endast en röst och vi är åtta i utredningen.

Vi har kommit en bit på väg. Vi diskuterar nu själva innehållet i lagen. Så långt har vi alltså avancerat. Det är då förhalningsmekanismerna, som jag tidigare pratade om, uppstår. Jag är övertygad om att det bästa sättet vi kan stötta Barbro Westerholm på är att ge henne stöd ifrån kammaren. Eftersom jag själv sitter med i utredningen vet jag vad jag talar om, och den här utredningen behöver det moraliska och principiella stödet.

När detta för Folkpartiet liberalerna är en så angelägen fråga, är inte Bengt Harding Olson rädd för att utredningen inte kommer fram? Det är flera stycken som sitter i utredningen som här i dag har redovisat vår oro för att vi inte skall komma fram till ett resultat.

Folkpartiet står upp för den här saken. Vi har inte hört någon centerpartist

i dag. Var står Centern? Vi har inte hört någon moderat yttra sig. Var står de? Som Kent Carlsson säger är det de här partierna som ingår i regeringen. Är inte Bengt Harding Olson orolig för att regeringen, om utredningen nu lägger fram ett förslag till lag, inte lägger fram en proposition? Skulle inte regeringen behöva det stöd som vi kan ge den i dag?

Anf. 33 BENGT HARDING OLSON (fp) replik:

Fru talman! Jag noterar med tacksamhet att Margareta Winberg direkt säger att hon har stort förtroende för Barbro Westerholm och hennes sätt att leda utredningen, men att hon bara utgör en av åtta. Ja, men hon har väl något stöd, hoppas jag. Om jag förstod det rätt ingår i varje fall Margareta Winberg i denna grupp.

Själva utredningsarbetet har jag förstått håller på att förhalas, blockeras, eller vad man skall kalla det. Jag vill bara understryka än en gång att om den socialdemokratiska justitieministern hade givit vad jag vill kalla vettiga direktiv från början och inte sagt att man skulle inventera äktenskapets olika rättsverkningar – det är som gjort för en större statlig utredning i åtta band – hade man givit utredningen en chans att jobba på det snabba sätt som man önskade. I sluttampen, efter regeringsskiftet och med den nya biträdande justitieministern Reidunn Laurén, har man försökt att rensa bort de värsta övertonerna i detta enorma utredningsarbete. Man jobbar för högtryck.

Om det förekommer blockering, förorsakad av någon eller några, vet jag ingenting om. Men jag kan inte riktigt förstå att man skall skjuta på Folkpartiet om det är någon annan som blockerar utredningsarbetet. Ingen nämnd och ingen glömd.

På frågan om jag är orolig för huruvida utredningen kommer fram eller inte är svaret nej. Det är klart att den kommer fram. Jag tror att det blir en bra utredning. Om man blir enig eller inte, vet jag inte. Det pekar knappast mot att man blir det. Men jag utgår från att man kommer att presentera ett utomordentligt förnämligt beslutsunderlag för regeringen. Om jag sedan är orolig för vad som händer i remissomgången och för vad som kan hända i koalitionsregeringen kan jag inte svara på nu, eftersom jag inte vet var utredningen landar eller vad remissomgången ger vid handen.

Anf. 34 MARGARETA WINBERG (s) replik:

Fru talman! Om jag omformulerar frågan kanske jag kan få ett rakare svar. Vi utgår från att en majoritet i utredningen så småningom kommer fram till ett ja till registrerat partnerskap. Tror Bengt Harding Olson då att regeringen, som den ser ut i dag, med de partier som ingår, kommer att lägga fram en proposition?

Anf. 35 BENGT HARDING OLSON (fp) replik:

Fru talman! Ja, jag är övertygad om att om den samlade regeringen, inkl. kds – eftersom man pratar mycket om det partiet –, finner att det är vist att lägga fram ett sådant förslag, då kommer en sådan proposition. Annars gör det inte det, antar jag.

Anf. 36 ELISABETH PERSSON (v):

Fru talman! På något sätt har själva huvudfrågan kommit bort – principbeslut eller ej. Bengt Harding Olson slingrar sig närmast som en hal ål. I och för sig tycker jag att Bengt Harding Olson har vissa poänger i sin kritik av utredningsdirektiven. Men Folkpartiet har, om man ställer sig bakom ett principbeslut nu, en alldeles utmärkt möjlighet att dels markera sin inställning till registrerat partnerskap, dels underlätta för kommittén att komma fram med sitt arbete.

Ett principbeslut i dag undanröjer inte behovet av utredningsarbetet. Ett principbeslut handlar inte i något avseende om att avsätta vare sig Barbro Westerholm som ordförande eller kommittén i dess helhet. Ett principbeslut underlättar utredningens arbete och underlättar Barbro Westerholms strävan att lägga fram ett väl genomtänkt och omsorgsfullt genomarbetat lagförslag.

Bengt Harding Olson sade tidigare att alla har rätt att kräva omsorgsfullt arbete. Det är ingen som vill ha ett hastverk. Jag kan garantera Bengt Harding Olson, eftersom jag sitter i kommittén, att kommittén inte hastar, inte slarvar, utan kommer att lägga fram ett väl genomarbetat förslag. Men det går fortare och det blir bättre om vi i dag kan ena oss om ett principbeslut om registrerat partnerskap.

Det finns också andra möjligheter för kommittén att komma förbi de svårigheter som finns inbyggda och som vi nu ser som en fördröjning och en förhalning av arbetet. Det gäller helt enkelt att kommittén får extra resurser i form av ytterligare en sekreterare. Då finns det möjligheter att inom utsatt tid lägga fram detta förslag. Men det har egentligen ingenting med principbeslutet att göra heller. Ett principbeslut skulle underlätta i alla avseenden.

Om det nu är så att Folkpartiet har, vilket Bengt Harding Olson antyder, den här tilltron till Barbro Westerholms förmåga att lägga fram ett utredningsbetänkande som är väl genomarbetat och i alla avseenden klanderfritt, ta då tillfället i akt att ställa er bakom det som nu råkar vara en socialdemokratisk reservation och överge de här formalistiska principerna om hur man alltid brukar göra. Det finns ju skäl, för Folkpartiet i all synnerhet, eftersom Bengt Harding Olson också har kritiserat förra årets beslut, nämligen tillkomsten av utredningen.

Anf. 37 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Fru talman! Såsom utskottets ordförande beklagar jag att vi tar så mycken tid i anspråk. Lagutskottet brukar emellertid inte vara det utskott som tar mest av kammarens tid, och denna fråga är viktig att få diskutera.

Jag begärde ordet när Bengt Harding Olson äntligen kom upp på talarlistan. Av alla som har det svårt här i kammaren i dag, har naturligtvis Bengt Harding Olson det allra svårast. Det var väl därför han inte kom upp i talarstolen förrän han blev tvungen. Det kan jag ha förståelse för. Jag kan däremot inte ha förståelse för att han väljer den debatteknik som praktiskt taget blivit klassiskt folkpartistisk. Den innebär att man när man med sin kluvenhet är inträngd i ett hörn väljer att hoppa på Socialdemokraterna.

Vi är nu tre socialdemokrater, en vänsterpartist och en centerpartist som mycket pedagogiskt har förklarat varför det i det här läget är så mycket vikti-

gare med ett principuttalande än det var vid förra årets riksdag när en klar majoritet för ett registrerat partnerskap förelåg. Det är nästan patetiskt när Bengt Harding Olson säger att vi socialdemokrater, med vår reservation, skapar frågetecken, samtidigt som han påstår att Folkpartiets inställning är glasklar. Denna glasklara inställning borde i så fall närmast leda till ett stöd för den socialdemokratiska reservationen. Därmed skulle också kammarens inställning bli glasklar.

Jag vill understryka, med det som jag här har sagt, att det inte handlar om att vi med vår reservation vill strunta i utredningen och att vi vill avsätta Barbro Westerholm, som Bengt Harding Olson säger, utan tvärtom. Ett sådant här uttalande borde vara ett stöd för utredningen.

Anf. 38 TALMANNEN:

Jag vill än en gång understryka att en rad ytterligare ärenden finns upptagna på talarlistan.

Anf. 39 BENGT HARDING OLSON (fp) replik:

Fru talman! Det var för att minska taletiden som jag dröjde med att hålla något anförande alls. Jag känner att det är utan min förskyllan eller värdighet som jag står här nu. Jag blev emellertid attackerad för att inte tala här.

Jag vill notera att det inte alls är så svårt att vara konsekvent. Folkpartiets inställning är konsekvent i de här frågorna. Jag har redogjort därför och jag tänker inte upprepa det. Det är möjligt att tekniken är klassisk. Den klassiska tekniken från Folkpartiets sida ligger emellertid i att inte föregripa utredningar.

Man kan i stället konstatera att det inte är jag som har det svårast i den här situationen, utan att det naturligtvis är Maj-Lis Lööw och Socialdemokraterna. De tycker nu att de missade tåget år 1991. Jag är emellertid inte säker på att det är på det sättet. Fortfarande tror jag att vi skall ha ett bra beslutsunderlag innan vi stiftar lagar i Sverige. Det har alla rätt att kräva, inte minst de homosexuella, för att det skall bli så bra som möjligt, med en lag väl förankrad och som tillgodoser allas intressen. Alla är vi i botten faktiskt människor.

Anf. 40 HOLGER GUSTAFSSON (kds):

Fru talman! Såsom representant för majoriteten i utskottet vill jag understryka att det som utskottet gör är att ta ställning till arbetsprocessen. Betänkandet som vi behandlar i dag handlar om huruvida riksdagen skall köra över utredningen eller inte.

Socialdemokraterna har i regeringsställning hållit mycket starkt på linjen att man inte skall köra över en pågående utredning utan låta den arbeta färdigt. Vi tycker att en sådan hållning även i det här fallet är rimlig.

Utskottet har dessutom uttryckt att man förväntar sig att någon försening inte sker. Det är uppfattningen hos utskottets majoritet.

Det viktigaste argumentet som har framförts för ett avsteg är att ett nytt parti har kommit in i riksdagen. Vi kan väl konstatera att detta parti finns kvar även om utredningen tillåts arbeta färdigt med sitt material för att vi skall kunna få ett bättre underlag för beslutet. Ledamöterna får lov att vänja

sig vid den situationen att partiet finns kvar även om utredningen tillåts arbeta färdigt.

Mot denna bakgrund vill jag inte låta mig provoceras till några motiveringar beträffande kds inställning till registrerat partnerskap. Vi vill vänta på utredningen och följa utskottets majoritet. Den dag som utredningen ligger på bordet kommer också svaren på de olika frågorna angående vår inställning.

Anf. 41 TORGNY LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Holger Gustafsson inte kan ta avstånd från det som står i tidningen Dagen i dag. Det påstås där att Socialdemokraterna ägnar sig åt sabotage mot äktenskap och familj genom att stödja ett förslag om registrerat partnerskap för homosexuella. Jag trodde att kds representant i lagutskottet skulle kunna förmå sig till ett avståndstagande från denna artikel, men jag förstår att det inte är möjligt.

Anf. 42 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag är ledsen över att behöva förlänga debatten, men det måste läggas till rätta att ett principuttalande om införande av partnerskap för homosexuella inte är detsamma som ett lagförslag. Det är precis som det har benämnts, nämligen ett principuttalande.

Ett principuttalande om ett införande av registrerat partnerskap för homosexuella undanröjer i viss mån en del av svårigheterna i utredningens direktiv. Självfallet är det emellertid på det viset att utredningens huvudsakliga arbete, nämligen att förbereda en lag, ligger fast. Det är litet beklämmande att behöva påpeka det gång på gång. Det går alltså inte att påstå att ett principuttalande, dvs. att man ställer sig bakom den föreliggande reservationen, skulle vara detsamma som ett lagförslag.

Anf. 43 ARNE JANSSON (nyd):

Fru talman! Partiet Ny demokrati och jag är nya i riksdagen, och jag är litet bekymrad över den debatt som har förts här i dag. Vi politiker kan inte, och skall inte heller, fatta beslut om en så här viktig fråga utan att ha väl grund därför.

I normala fall tillsätts en kommitté, som gör en utredning. När utredningen är klar bör man kunna ta ställning till om man skall rösta för eller emot.

Jag vill framföra här att det vi talar om i högsta grad gäller barn, vuxna och gamlingar. Det gäller människor. Vi får inte sitta här och ta ställning till något som inte är synnerligen väl underbyggt. Jag tycker inte att vi skall föregripa utredningen utan att sunt förnuft bör få råda.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 8 §.)

8 § Näringspolitik

Föredrogs
näringsutskottets betänkande
1991/92:NU20 Näringspolitik (prop. 1991/92:100 delvis).

Anf. 44 ANITA GRADIN (s):

Fru talman! Ökad internationalisering och dess krav på näringspolitiken var den röda tråden i den socialdemokratiska regeringens näringspolitiska propositioner 1990 och 1991. Olika insatser måste samordnas för att man skall kunna främja näringslivets utveckling och strukturomvandling. Näringspolitiken måste därför betraktas i ett brett perspektiv. Därvid spelar ekonomins funktionssätt, ändamålsenliga kommunikationer, utbildningsnivån, energiförsörjningen liksom forsknings- och utvecklingsmiljön en viktig roll.

Med den internationella konjunkturen, som slår hårt också i Sverige, är det ytterst angeläget att föra en ekonomisk politik som lindrar följderna. Av kompletteringspropositionen framgår att de ekonomiska utsikterna för 1992 och 1993 är klart sämre än vad den borgerliga regeringen redovisade i oktober i fjol. Försämringarna kan inte skyllas på vad som hänt utomlands. Det allra mesta beror på vad som skett i Sverige, och det viktigaste är de beslut som regeringen fattat och som slår hårt mot investeringar, produktion och sysselsättning.

Tillväxten blir klart sämre nästa år än vad regeringen räknade med i höstas. Det innebär att folkhushållet kommer att ha 25–30 miljarder kronor mindre att disponera på grund av försvagningen av ekonomin. Efter det s.k. rivstartandet kommer Sverige nästa år att ligga sist i västländernas, alltså OECD:s, tillväxtliga. Det slår hårt mot sysselsättningen. Regeringen har nu tvingats att räkna upp arbetslösheten med 50 000 personer för nästa år. Det blev inte fler jobb och färre företagsnedläggningar med "den enda vägens politik".

Regeringens näringspolitik utformas som synes inte med hänsyn till den ekonomiska situation som Sverige befinner sig i. I dagens läge med negativ ekonomisk utveckling och internationell lågkonjunktur borde all handlingskraft ägnas åt att skapa förutsättningar för att ekonomin åter skall kunna växa. Vi socialdemokrater har däremot presenterat åtskilliga förslag som aktivt skulle bidra till tillväxt genom att de främjar sparande, investeringar och produktivitet. Det är ju förutsättningen för att vi skall kunna upprätthålla en hög sysselsättning och en god välfärd. Genom vår näringspolitik åstadkommer vi en bra tillväxt och skapar nya resurser för industrin. Samtidigt måste politiken utformas så att balans mellan ekonomisk tillväxt och omsorg om miljön uppnås. Om miljöeffekterna inte beaktas kommer tillväxtmöjligheterna att försämras på längre sikt.

Inledningsvis underströk jag att näringspolitiken enligt vår mening inte kan avgränsas till insatser som är direkt riktade till företagen. Arbetet med att stärka och utveckla svenskt näringsliv måste ses i ett bredare perspektiv, där insatser på olika områden och på olika nivåer samverkar för att skapa

gynnsamma tillväxtbetingelser. Inte minst måste svensk näringspolitik bygga på de förutsättningar som gäller i en internationell ekonomi.

Jag instämmer helt med de två Metall-ekonomer som i en debattartikel nyligen hävdade att den nuvarande svenska tillväxtpolitiken är alltför passiv. Denna passivitet är delvis ideologiskt betingad, delvis en följd av ivern att inte fjärma sig från EG:s regler. Regeringen utgår från nyliberala doktriner och sneglar åt dåliga utländska exempel – främst Storbritannien och USA – vid sin ensidiga argumentation mot marknadsingrepp till förmån för generella stimulansåtgärder som sänkningar av inkomst- och förmögenhetsskatter, privatiseringar av storföretag och avregleringar. Ökade inkomst- och förmögenhetsklyftor är absolut inga garantier för tillväxt. Tvärtom riskerar de att slå sönder den konsensus som är en förutsättning för att en region eller ett litet land skall kunna hävda sig på världsmarknaden. Så långt ekonomerna.

Industriell utveckling kräver en aktiv näringspolitik, där regering och riksdag tar sitt ansvar.

Som utgångspunkt för den socialdemokratiska näringspolitiken gäller att vi får lönekostnadsanpassning t.ex. genom stabiliseringsavtal. Insatser måste till för ökad produktivitet. EES-avtalet skrevs på i lördags i Portugal, och det ger oss en viktig beståndsdel genom att nya marknader tillkommer. Väsentligt är också att det finns riskkapital och att räntekostnaderna sänks.

Vi måste satsa på ett antal angelägna områden för att stärka näringslivet. Det handlar då om:

- teknisk forskning och utveckling
- utbildning, inte minst på högskolenivå
- kompetensutveckling
- avreglering och effektivare konkurrens
- en fungerande kapitalmarknad
- arbetsliv och sysselsättning
- statligt ägda företag
- internationalisering, inkluderande EG-medlemskapet
- energiförsörjning

Herr talman! Särskild omsorg måste ägnas de små och medelstora företagen. Det är ofta i de mindre företagen som utbildningskraften finns, och det är där nya tekniska och kommersiella lösningar kommer fram. Dessa idéer utgör ofta viktiga grundstenar för hela den svenska industristrukturen. De små företagen saknar ofta resurser för att fullfölja sina projekt. Det är därför viktigt att få till stånd åtgärder och stöd för dessa företag. Som exempel kan nämnas frågor som hänger samman med kapital, kompetens och kontakt. Det är också viktigt att på olika sätt stimulera tillkomsten av nya företag. Det gäller inte minst kvinnor som vill starta småföretag. En viktig insats för tillkomsten av nya företag görs av uppfinnare. Innovationer och uppfinningar är en viktig grund för tillväxt och nya jobb.

Även om särskild omsorg ägnas de små och medelstora företagen måste ett aktivt samspel ske mellan dessa företag, de stora företagen i vårt land och internationella företag som vill etablera sig i Sverige.

Herr talman! Vi Socialdemokrater vill genomföra en näringspolitik som

ersätter den borgerliga låt-gå- och utförsäljningspolitiken. Vi vill driva en näringspolitik som ger utvecklingskraft åt vår industri. Den bygger på insikten att vi behöver utveckla såväl de små och medelstora företagen som de stora företagen och att Sverige skall vara attraktivt för investeringar för de internationella företagen. Vi vill, till skillnad från regeringen, se de företag som verkar på hemmamarknaden som en tillgång och inte som en belastning. Med detta lägger vi en särskild vikt vid uppgiften att skapa nya resurser. Det är bara på det sättet vi kan tillgodose alla angelägna behov, industriella och gemensamma.

Herr talman! Även om jag står bakom alla s-reservationer yrkar jag, för att kammaren skall vinna tid, bifall bara till reservationerna 1, 7, 11, 17 och 19.

Anf. 45 ROLF L. NILSON (v):

Herr talman! Jag skall inte ta riktigt samma breda grepp på näringspolitiken som Anita Gradin gjorde, även om det är motiverat. Näringspolitiken är en del av en större ekonomisk politik, med främjande av utbildning, investeringsmöjligheter, lönebildning osv. Jag skall hålla mig till ett mera traditionellt grepp.

Jag tror att det är motiverat att tala *för* en näringspolitik. I de flesta länder är det självklart att man bedriver näringspolitik. Det är inte längre så i Sverige, om man skall tro regeringens och näringsministerns deklarationer. I ett av sina första anföranden i kammaren som nybliven minister slog han fast att hans uppgift var att avveckla näringspolitiken, för att sedan så mycket som möjligt ägna sig åt konkurrensövervakning. Det står honom och regeringen fritt att ha den uppfattningen. Jag delar den inte. Jag tror inte att det är ett sätt att bedriva näringspolitik på som är bra för Sverige.

Vad menar då Vänsterpartiet med en bra näringspolitik? En bra näringspolitik är en politik som ger utveckling i hela landet. Det är en näringspolitik som främjar en ekologiskt anpassad produktion, som förnyar och utvecklar olika näringar. Det innebär också en näringspolitik som främjar flexibilitet, ger möjlighet till snabba omställningar och introducering av ny teknik och nya produkter. Det är en politik som ger arbete för både män och kvinnor, för både lågutbildade och högutbildade. I den näringsstruktur som en sådan politik främjar finns det såväl stora företag som små och medelstora.

Av naturliga skäl kommer mycket av uppmärksamheten i den näringspolitiska debatten framöver att ägnas de små och medelstora företagen. Det är de som bäst, snabbast och mest effektivt kan leva upp till de krav jag nyss har refererat. Det är de som snabbast kan ge ökad sysselsättning och ökad tillväxt i Sverige.

Det är också självklart att det i en sådan näringsstruktur finns olika typer av ägande. Det finns privat ägande, institutionellt ägande och statligt ägande. Det finns också i ökad utsträckning kooperativa verksamheter.

Tyvärr är det inte självklart att en näringspolitik som bedrivs av den borgerliga regeringen, och kanske inte heller en politik som bedrivs av en socialdemokratisk regering, leder till en ekologiskt anpassad och bra produktion. Det finns alltför mycket som tyder på att man vill hänga på miljöhänsyn som en sorts bieffekt, något gott man får ut av ökad tillväxt. Man ser inte den

ekologiska anpassningen och den snåla, smala produktionen som en förutsättning för en hållbar, långsiktig, konkurrenskraftig utveckling av näringslivet. Den långa utfrågningen om energiskatterna i andrakammarsalen i går och debatten där industrin framför krav på att komma undan kostnader för energi och miljökrav och på att slippa ta miljöhänsyn, är ett exempel på att det är långt till en allmän insikt om det nödvändiga sambandet mellan ekologi och ekonomi, mellan ekologi och produktion.

Det finns här en uppenbar risk att Sverige håller på att halka efter på ett område där Sverige som nation skulle kunna vara ett föregångsland, vara oerhört konkurrenskraftigt och bryta upp nya marknader för nya produkter. Det finns redan i dag en oerhört stor marknad för miljöteknik och miljöanpassad produktion. Det är en marknad som växer oerhört snabbt, ungefär med samma kraft som databranschen och datamarknaden växte när den var som kraftfullast och dess expansion som snabbast.

Insikten om behovet av ekologiskt anpassad produktion finns i våra konkurrentländer. Den finns inom EG, där man betonar miljöhänsyn och ekologisk anpassning, inte som något ont utan som en möjlig konkurrensfördel. Den finns i Japan, med massiva satsningar på ekologiskt anpassad produktion, med stora nationella program inriktade på att komma till rätta med klimatproblemen.

I Sverige saknas sådana massiva program. Vänsterpartiet har i sin partimotion som rör det näringspolitiska avsnittet i budgetpropositionen föreslagit ett nationellt program med inriktning på miljöteknik, däribland också arbetsmiljöteknik. Det kan inte avvisas genom att man säger att detta redan är ett prioriterat område. Det finns inte någon samlad satsning, som exempelvis den som har gjorts tidigare inom informationsteknologi, med olika IT-program. Det behövs ett svenskt nationellt miljöteknikprogram.

Vi tog upp en regional vinkling av samma sak i motionen av Bengt Hurtig m.fl. om omställning av produktionen i Norrbotten till en produktion som är mera miljövänlig, bättre anpassad till vad naturen tål. Det är ett bra sätt att möta framtiden i en region som är starkt beroende av basindustri, tung industri, som också är förknippad med stora miljöproblem – utsläpp av gifter och stora utsläpp av koldioxid – i samband med produktionen. I den motionen hänvisas också till en möjlig användning av restoljor från de svenska raffinaderierna, nämligen som energi i ståltillverkningen, vilket ger betydligt mindre koldioxidutsläpp än kol. Detta leder även till att vi slipper exportera och förbränna dessa restoljor på ett sätt som medför stora utsläpp av svavel.

En ökad satsning på forskning och utveckling är motiverad. Det anslås stora belopp till forskningsledet, men utvecklingen av nya produkter släpar efter. Vänsterpartiet hävdar att det är nödvändigt att ännu starkare än hittills betona *utveckling* i uttrycket "forskning och utveckling". Det behöver tas fram nya produkter och ny teknologi i Sverige. De signaler som regeringen ger genom att dra ned på anslag till ny teknik och nya produkter under anslaget Teknisk forskning och utveckling är verkligen inte ett steg i rätt riktning, utan tvärtom.

Det är viktigt att det finns program riktade till småföretagen. Det måste finnas tillgång till riskvilligt kapital. Man kan säga att regeringen genom sin politik har lyckats med konststycket att skapa stor förvirring och oreda inom

ett centralt område. Det finns ingen som riktigt vet vad regeringen har för avsikter när det gäller tillgången till riskvilligt kapital för småföretag. Ny demokrati är här betydligt mera konkret och konstruktivt än den sittande regeringen. Ny demokrati har åtminstone ett förslag om en investeringsbank, som skall se till att det kommer fram riskvilligt kapital.

Det är självklart att det inom det här området behövs en mängd olika insatser. Det finns institutioner som har skapats av den tidigare regeringen och av riksdagen. Vi har utvecklingsfonderna, de regionala riskkapitalbolagen, Norrlandsfonden, Småföretagsfonden och Industrifonden. Alla dessa institutioner skall givetvis utnyttjas och användas tillsammans med normalt riskvilligt kapital från banker och andra kreditinstitut.

Kring detta har regeringen skapat förvirring. Nu föreslår majoriteten i utskottet när det gäller de regionala utvecklingsfonderna en byråkratisk, krånglig lösning. När man väl har insett att det inte går att dra in likvida medel till statskassan i den utsträckning som man tidigare har tänkt sätter man upp gränser för vilka fonder som skall betala in pengar till statskassan, relaterat till de här fondernas likviditet, i stället för att ha inriktningen att fonderna skall använda dessa pengar till satsningar på nyföretagande och på småföretag.

Den borgerliga näringspolitiken uppfyller inte kraven på en bra näringspolitik. Man har valt att kalla detta "den enda vägens politik". Det är en enkelspårig, dogmatisk politik, som hotar att göra stor skada och försvåra återupprättandet av Sverige som industrination. Man kan säga att det här är fråga om en sovjetisk politik med omvända förtecken. Regeringen har en gång för alla definierat den som korrekt, och det betyder att den som har invändningar har fel i sak, enligt regeringens uppfattning, och då finns det ingen anledning att lyssna på invändningarna, på motståndarnas argument. Detta är inte bra.

Per Westerberg, som jag hänvisade till tidigare, har ju berömt sig för att han har gjort det som för några år sedan var extrema ståndpunkter inom Moderata samlingspartiet till regeringspolitik. Utförsäljningen av de statliga företagen är dålig politik. Den är inte förankrad bland allmänheten. Det finns föga förståelse för den bland de anställda, och det finns en uppenbar risk, om man genomdriver den, att det blir brist på riskvilligt kapital, bl.a. för den strategiskt viktiga och redan hårt drabbade småföretagssektorn.

Skattepolitiken, som är central för regeringen och en viktig del av den generella politiken, skapar ett skattefrälse av kapitalägare. Detta frestar mycket hårt på det samförstånd som är både naturligt och nödvändigt för att små och medelstora företag skall kunna utvecklas och blomstra. Den artikel i Dagens Nyheter för några dagar sedan som Anita Gradin refererade tog upp behovet av ett samförstånd kring utvecklingsfrågorna och kring småföretagspolitiken, behovet av en allmän acceptans hos allmänheten och hos de anställda för en ansvarsfull politik – och för att de här sektorerna behöver utvecklas. Om inte ett sådant samförstånd och en sådan acceptans kan uppnås, kommer Sverige att ha oerhört svårt att konkurrera på den europeiska marknaden och på övrig internationell marknad.

I betänkandet föreslår utskottsmajoriteten att ett antal riktade program skall avvecklas innan de är fullt genomförda. Det gäller t.ex. VT-delegatio-

nens arbete, där man har avverkat två av tre planerade år och varit inriktad på underleverantörer, främst till bilindustrin. Detta avvisar Vänsterpartiet.

Man vill reducera anslaget till teknisk forskning och utveckling med hänvisning till det statsfinansiella läget. Det är givetvis viktigt att man gör besparingar där sådana kan göras utan att åstadkomma skada. Men konsekvenserna av det man föreslår blir svårartade för två viktiga program, nämligen programmen Ny teknik och Nya produkter, som inte behöver dras ner utan tvärtom behöver utvecklas.

Konsekvenserna av regeringens förslag blir att stöd och rådgivning till enskilda uppfinnare och till produktutveckling utanför de områden som är prioriterade kommer att försvinna helt eller skäras ned drastiskt. Man kan inte tillgodose dessa behov med skattelättnader.

Det finns i betänkandet en mängd viktiga områden. Jag vill lyfta fram området träteknik, där Vänsterpartiet har en kommittémotion med Bengt Hurtig som första namn. Vi talar i den motionen för ökad och fortsatt satsning på träteknik. Det är av konkurrensskäl och av regionalpolitiska skäl viktigt med en sådan satsning. Vi lyfter fram underleverantörernas situation och den kooperativa utvecklingen och designen, speciellt för småföretagen, och framhåller att samhället måste ta ett ansvar för den svenska stålindustrin.

Herr talman! Jag har redan något överskridit den tid jag har anmält, och jag tänker inte tala mera just nu, utan får väl tillfälle att återkomma i repliker. Här är många debattörer från samtliga borgerliga partier, så vi får väl tillfälle att utbyta åsikter om detta.

Jag står självfallet bakom alla de hemställanspunkter som finns uppräknade i min meningsyttring till betänkandet, men jag yrkar bifall bara till de som finns under mom. 1 som gäller näringspolitikens inriktning, mom. 7 beträffande anslag till teknisk forskning och utveckling, mom. 12 beträffande miljöteknik och mom. 32 beträffande småföretagsutveckling.

Anf. 46 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! I den här debatten skall jag ägna mig åt de principiella frågorna när det gäller näringspolitiken och det som detta näringspolitiska betänkande innehåller. Gudrun Norberg kommer att beröra småföretagspolitiken, Kjell Ericsson riskkapitalmarknaden och Göran Hägglund bl.a. forskning och teknisk utveckling.

Först av allt vill jag gratulera näringsutskottets vice ordförande Anita Gradin till posten som ambassadör i Wien. Anita Gradin har varit ledamot av riksdagen sedan 1969. Under de senaste åren har hon i egenskap av utrikeshandelsminister starkt bidragit till att Sverige i dag i princip har ett EES-avtal med EG. Hon har förmodligen också stor del i att den socialdemokratiska regeringen lämnade in en ansökan om medlemskap till EG.

Jag vet också, från vänner i näringslivet, att hon talat varmt för det svenska näringslivet under sina delegationsresor runt om i världen och därigenom öppnat dörren för svenska exportorder. För detta är Anita Gradin värd ett tack.

Men det finns tyvärr ett men, och det är att hon under alla sina år i riksdagen sedan 1969 ställt upp bakom den näringspolitik som hennes socialdemokratiska parti har stått för. I dag ser vi resultatet av den politiken. Det finns

en alldeles för liten industriell sektor för att den skall kunna klara av alla de sociala åtaganden som vi har gjort. Vi ser en låg lönsamhet, en låg produktivitet och därmed en försvagad konkurrenskraft inom svenskt näringsliv.

Vi har några få stora internationella företag som i allt högre grad förlagt sin verksamhet till utlandet. Forskning och teknisk utveckling har tyvärr i en hel del fall förlagts till andra länder.

Vi har en alldeles för liten tillväxt av små företag, och vi har nästan inga medelstora företag att tala om. Man har inte utvecklat och underhållit den infrastruktur som lägger grunden för ett modernt och framgångsrikt näringsliv. Anita Gradins parti har bidragit till att Tetrapak och IKEA, för att nämna några exempel, lämnade Sverige under 70- och 80-talen.

70-talet karakteriserades av en stark misstro mot företagande. Företagarna – speciellt de små – jagades som villebråd på samma sätt som i dag sker med politiker. Lag lades till lag, pålaga lades till pålaga och skatt lades på skatt. Varje beslut som Anita Gradins parti drev igenom betraktades i sin enskildhet som marginellt och som en bagatell. Men summan av allt detta blev det vi nu upplever av arbetslöshet och för litet av entreprenörsskap samt den mängd konkurser som nu sker. Sverige har tyvärr varit i utförsbacken under alla de år som Anita Gradin suttit i riksdagen.

Låt oss gå tillbaka litet grand och se vad som hänt. År 1972 sattes lagstiftningen på arbetsrättens område i gång. Det ledde i många avseenden, även om det fanns positiva inslag, till en ökad byråkrati och tungroddhet, i synnerhet hos de små företagen. Avskrivningarna på partsrederier begränsades. Det fick konsekvenser för svensk rederinäring och för svensk varvsnäring. En skattebrottslag infördes och skattetilläggen såg dagens ljus.

År 1973 drev man en näringspolitik med socialistiska förtecken. Vi har Stålverk 80 och en lång rad andra misslyckade statliga satsningar i gott minne.

År 1975 begränsades möjligheterna att göra avsättningar för framtida pensioner för företagare. Samma år såg fåmansbolagslagarna dagens ljus. De mindre företagen skulle framöver inte behandlas på samma principiella sätt som de stora. Det blev krångligare och mer riskfyllt att driva och starta företag.

År 1976 genomdrev Socialdemokraterna en bevissäkringslag som stärkte skattefogdarnas makt. Vi minns jakten på Ingmar Bergman på Operan. Samma år skärptes lagstiftningen ytterligare vad gäller fåmansbolag. Carl Lidbom skrev nya och försvårande lagar var och varannan natt.

Sedan blev det något bättre under de borgerliga åren. Arbetsgivaravgifter sänktes, avskrivningsmöjligheterna ökade, speciellt för de små företagen, och förmögenhetsskatten sänktes. Det skapade bättre förutsättningar för generationsväxlingar.

Men 1982 började Anita Gradins parti på nytt att rycka undan fotfästet för företagsamheten. Jakten på företagarna började igen. En drakonisk lagstiftning mot ekonomisk brottslighet kom till. Egenföretagarna och småföretagsverksamheten såg många gånger verksamheten raseras av orättfärdiga ingripanden från myndigheternas sida.

År 1983 infördes en löneavgift på 2 %. Arvs- och gåvoskatter höjdes. Generationsskiften blev svårare, i många fall omöjliga, att genomföra. Det var

bara att sälja sina företag och livsverk till de stora företagen. Samma år infördes den s.k. angiverilagen. Generalklausulen mot skatteflykt skärptes, och förmögenhetsskatten höjdes.

År 1984 inrättades löntagarfonderna. Företagarna skulle betala in pengar från sina företag till fonder som skulle köpa aktier i företag. Företagarna skulle betala för sin egen socialisering. Vidare begränsades rätten till lagernedskrivning. Preliminär B-skatt skulle utgå med 120 % av fastställd skatt från det här året.

År 1985 togs avdrag för arbetsrättsliga skadestånd bort. Stämpelskatten på nyemitterade aktier fördubblades.

År 1986 infördes näringsförbud, skärpt etableringskontroll av företag och vandelsprövning av åkare och restauratörer. Omsättningsskatten på handel med aktier fördubblades. Företagarnas kaptitalförsäkringar började förmögenhetsbeskattas. Företagsbot infördes.

År 1987 höjdes arbetsgivaravgiften. En lång rad nya och höjda skatter på energi drevs igenom. Rätten att i princip tänka till när det gäller ny kärnkraftsteknik förbjöds.

År 1988 höjdes arbetsgivaravgiften. Avsättningar till vinstdelning belades med arbetsgivaravgift.

År 1989 drogs en intensiv debatt i gång av Anita Gradins parti för att ge AP-fonderna rätt att fritt köpa aktier. Man förde fram fortsatta socialiseringstankar.

År 1990 höjdes fastighetsskatterna. Därmed fick många småföretag höjda lokalkostnader. Energiskatterna höjdes.

Herr talman! Detta är bara ett litet urplock av exempel på företagsdiskriminerade beslut som har genomdrivits under den socialdemokratiska regeringstiden här i riksdagen, under 70- och 80-talen. Till detta kan läggas den målmedvetna motviljan från detta parti att öppna den offentliga sektorn för enskilt entreprenörsskap. Den kommunala egenregiverksamheten växte och växte, medan den privata sfären krympte. Med åren har beskattningen kommit att bli ett allt djupare ingrepp i äganderätten. Rörelsefriheten har inskränkts och riskerna har ökat för småföretagen. Likviditetsindragningarna genom snabbare uppbörder dränerade under 80-talet de små företagens kassor, samtidigt som räntorna på lån steg i höjden. Avdragsrätten begränsades.

Ingen kan väl glömma snickaren Elon Hjortberg i Göteborg som fick gå ifrån sitt företag på grund av att de företagare som han i sin tur anlitade inte betraktades som företagare av skattemyndigheterna. Ingen kan väl heller glömma Halvar Alvgard som oskyldigt beskylldes för grovt skattebrott och fick gå ifrån sitt företag.

Vi har kunnat se fogdarnas makt växa under de socialdemokratiska åren. Samtidigt som kraven på företagarna skärptes, mildrades påföljderna för myndighetsmissbruk och vårdslös myndighetsutövning. Så har 70- och 80-talen i stort sett varit. Man har dragit åt tumskruvarna på småföretagen steg för steg, medan man i förhandlingar i många fall givit de stora företagen favörer i form av skatteeftergifter och bidrag.

Herr talman! Det är skönt att det nu våras, inte bara utanför det här huset, utan även när det gäller svensk näringspolitik. Växtligheten frodas ånyo.

Den nya regeringen har harvat, gödslat och sått. Snart börjar det växa så att det knakar.

Herr talman! Vi står inför ett spännande 90-tal då ny företagsamhet skall få växa fram. Kursen är den rätta. Framtiden med den borgerliga regeringen vid styråran ter sig ljus.

Avslutningsvis vill jag konstatera att något påtagligt omtänkade – mot bakgrund av de ekonomiska problem vi i dag har med hög arbetslöshet och låg lönsamhet – och några konkreta förslag tyvärr inte har kommit fram i de socialdemokratiska motioner och reservationer som finns fogade till det betänkande vi just nu diskuterar. Det handlar bara om litet mer pengar till forskning, teknik och teknisk utveckling. Det skall helst ske via NUTEK. Vi ser fortsatta selektiva branschprogram och litet stöd till underleverantörer, men de stora strukturella förslagen och idéerna lyser med sin frånvaro. Entreprenörer och företagare i gemen kan inte lita på socialdemokratin. Med socialdemokratisk näringspolitik skulle vi leva vidare med de problem som i dag skapar ungefär 1 500 konkurser i månaden och en stor och skrämmande arbetslöshet.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 47 ANITA GRADIN (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte om jag skall tacka Per-Richard Molén för de vänliga orden i början, eller vad som var meningen. Vi får väl hoppas att det var positivt.

Det tycks bara vara elände med den socialdemokratiska näringspolitiken enligt Per-Richard Molén. Nu är det ju inte på det viset, om jag skulle skriva historien. Jag behöver inte gå tillbaka längre än till arvet 1982. Det var jobbigt att komma till kanslihuset vid det tillfället. Varför var det så? Jo, därför att det inte fanns någon framtidstro i svenskt näringsliv. Man hade totalt tappat sugen efter de sex borgerliga åren. Det gällde då att ta hand om alla lik som fanns i garderoberna. Det gällde att klara ekonomin. Så småningom fick vi hjulen att rulla åt rätt håll. Dessutom kunde vi skapa arbetstillfällen för människor och en framtidstro i näringslivet som innebar att Sverige kom in på rätt väg.

Det hade varit trevligare om Per-Richard Molén hade berättat för oss vad den nya borgerliga regeringen står för i näringspolitiken. Jag saknar det.

Jag skulle gärna vilja berätta för kammaren att jag under måndagen och tisdagen var i Bryssel på ett seminarium om EG:s ekonomi. Man diskuterade konsekvenserna av Maastricht-överenskommelsen. Man vet att den nya inre marknaden kommer att betyda ökad konkurrens och att den också kan innebära strukturförändringar i det europeiska näringslivet.

En sak var alla överens om, nämligen att det behövs en industripolitik där alla europeiska länder ställer upp för att lindra konsekvenserna av den ökade konkurrens som den inre marknaden naturligtvis för med sig. Alla var överens om att det är viktigt med strukturfonder och sociala fonder och att det behövs stöd till olika branscher för att de skall kunna vara aktiva. På så sätt kan Europa och den inre marknaden, där också Sverige kommer att vara

med, vara konkurrenskraftiga gentemot Japan och USA och därmed slå vakt om både sysselsättning och ett framgångsrikt näringsliv.

Anf. 48 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Herr talman! Om jag känner Anita Gradin rätt – jag säger det med utgångspunkt i det arbete hon har gjort angående EG och mycket annat på det internationella planet, som har uppskattats – är det ändå fullt tänkbart att hon i sitt hjärta och på sin egen lilla kammare många gånger under de senaste 20 åren har känt tveksamhet inför många av de förslag som hennes eget parti och regering har drivit igenom.

Jag tror inte att löntagarfondsdebatten, och löntagarfonderna i sig, har varit bra för småföretagen. Kan det, herr talman, vara riktigt att först ta pengar från småföretagen för att sedan ge pengarna tillbaka på ett annat sätt via delägande i de egna företagen?

Jag tror inte att svensk näringspolitik enbart skall anpassas till den internationella nivån. När det gäller småföretagsamheten måste vi i Sverige lägga vår egen grund utifrån det företagararv som vi själva har, dvs. själva ge småföretagen möjligheter att bygga upp Sverige på nytt. Det skulle ske i stället för att rasera landet med alla de skatter och avgifter som brandskattat småföretagsamheten och gjort att många personer, förmodligen duktiga och lämpade som entreprenörer, hellre låtit sig anställas och arbeta inom offentlig verksamhet.

Anf. 49 ANITA GRADIN (s) replik:

Herr talman! Självfallet skall svenskt näringsliv vara medvetet om att man lever i en internationell värld och att man skall bygga på egen grund.

Men det här innebär, Per-Richard Molén, att vi också behöver en svensk näringspolitik. Även i Sverige behövs det ett samarbete mellan samhället och näringslivet. Regering och riksdag skall spela en roll tillsammans med näringslivet. På det sättet står man på den svenska grunden och skulle kunna vara framgångsrik och klara sig internationellt.

Jag har fortfarande inte hört något om den borgerliga näringspolitiken.

Anf. 50 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Herr talman! Jag håller med om att en förutsättning för en positiv utveckling av näringslivet är ett gott samarbete mellan samhälle och näringsliv. Då måste också de som leder Sverige skapa ett förtroende hos företagen.

För några månader sedan läste jag en bok av Bo Södersten med titeln Kapitalismen byggde landet. Bo Södersten berättar i boken om den skattepolitik som han själv ansåg vara samhällsekonomiskt komplett vanvettig. Han skriver att den skapade en total hysteri runt skattebrottsligheten och att den höll på att driva fram en polisstat. En betydande del av medelklassen höll på att bli manifesta eller latenta skattebrottslingar. Som nybliven riksdagsman följde han troget det socialdemokratiska mönstret. Den gemensamma attityden var: "Kläm åt de djävlarna!"

Jag säger inte att Anita Gradin har den attityden. Men det måste uppenbarligen vara företrädare för partiet i riksdagen som har haft den inställningen. Om det är den attityden som har präglat svensk näringspolitik är det,

herr talman, inte särskilt svårt att inse att det i hög grad har bidragit till ökad arbetslöshet och alla konkurser och katastrofer vi dagligdags ser.

Herr talman! Den nuvarande regeringen har lagt fast ett antal åtgärder som är värdefulla. Förmögenhetsskatten på arbetande kapital har sänkts. Förmögenhetsskatten kommer att helt avskaffas 1994. Arvs- och gåvoskatterna sänks kraftigt för att på det sättet göra generationsväxlingar möjliga. Skatten på kapitalinkomster sänks till 25 % nästa år. Begränsningar i avdragsrätten för ränteutgifter tas bort. De särskilda reglerna för beskattning av utdelning och reavinst för fåmansbolag ändras. Vi strävar efter en betydligt större likhet mellan de stora företagen med många ägare och de bolag, ofta små, som har få ägare. Omsättningsskatten, den s.k. valpskatten, tas bort. Den allmänna löneavgiften sänks. Arbetsgivaravgiften inom stödområde sänks med 10 procentenheter. Statliga bolag säljs ut. Den offentliga sektorn öppnas för entreprenörer. Energiskatterna sänks. Fastighetsskatten kommer att sänkas. Det blir avregleringar och sänkta skatter på energiområdet.

Allt detta är vad den borgerliga regeringen har sått på så kort tid som sedan oktober.

Anf. 51 ROLF L. NILSON (v) replik:

Herr talman! Jag blev djupt besviken när jag hörde Per-Richard Moléns anförande. Han gjorde reklam för sig själv genom att säga att han skulle tala om det principiella. Då får jag väl tolka det så, att det principiella i den nya regeringens näringspolitik till åtminstone fyra femtedelar är onyanserat gnäll på tidigare regeringar och en ovilja att ta ett eget ansvar för utformandet av en ny politik.

Här sägs inget, Per-Richard Molén, om den borgerliga näringspolitiken. Väljer regeringen att driva en internationellt sett alldeles egen näringspolitisk linje? Det skulle vara en linje som har övergivits, eller håller på att överges, av England, USA, EG-länderna och Japan.

Skall Sverige, när Moderaterna dikterar näringspolitiken, bli en nyliberal fornlämning? Samtliga andra nationer eller ekonomiska block inser ju behovet av samhälleliga insatser, av ett samspel mellan stat, anställda och företagare, för att utnyttja de nationella resurserna och främja konkurrensen.

I det principiella fanns inte ett ord om ett ekologiskt perspektiv, om man undantar de litet skruvade bilder som Per-Richard Molén använde sig av, nämligen att det var gödslat, plöjt, sått och harvat och att växtligheten skulle frodas. Det är i och för sig bra om man använder naturgödsel och inte konstgödsel, vilket jag tror att Moderaterna använder sig av.

Det krävs litet mer än ett blommande bildspråk för att bli trovärdig när det gäller den nödvändiga kopplingen mellan miljö- och naturhänsyn och näringspolitik, utveckling och produktion.

Anf. 52 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Herr talman! Jag förstår att Rolf L. Nilson känner ett visst motstånd mot en beskrivning av historien. Det är ju inte särskilt trevligt att som f.d. kommunist gå tillbaka till sin egen korta historia från 1917 och se vilka resultat den näringspolitik har lett till som baserats på de idéerna.

Rolf L. Nilson ser ingenting i den borgerliga politiken som är bra. Man får en känsla av att han inte ser och inte hör, men trots att han varken ser eller hör eller noterar någonting så avfärdar han – förmodligen med bara ryggmärgen – alla de förslag som borgerligheten för fram.

I övrigt noterar jag att Rolf L. Nilson anser att skattepolitiken är bra från generell utgångspunkt. Men då måste man föra en skattepolitik som gynnar företagsamheten och de små företagen, inte den skattepolitik som Rolf L. Nilsons parti ställt upp på under 70- och 80-talen och som har lett till den arbetslöshet och det elände som vi upplever i dag.

Hur fagert tal Rolf L. Nilson än ägnar sig åt tror jag ändå inte att de företagare och entreprenörer som lyssnar till locktonerna faller för frestelsen att på något sätt backa upp och stödja den grundideologi utifrån vilken Rolf L. Nilson för debatten.

Anf. 53 ROLF L. NILSON (v) replik:

Herr talman! Jag kan hålla med Per-Richard Molén om att det finns anledning att kritisera den socialdemokratiska näringspolitiken och att det finns anledning att kritisera ställningstaganden som Vänsterpartiet eller vpk har gjort tidigare i näringspolitiska sammanhang. Jag är öppen för en sådan diskussion.

Men jag tycker faktiskt – och det borde också Per-Richard Molén kunna inse om han går tillbaka och tittar på protokoll och yttranden – att under den period från 1988 och fram till nu som jag har suttit i riksdagen har vi gjort rätt stora förändringar i vår näringspolitik.

Det är fel som Per-Richard Molén säger att Vänsterpartiet inte ser något positivt i åtgärder som föreslagits av de borgerliga. Som exempel kan jag nämna beskattningen av det arbetande kapitalet i småföretagen. Våra kontakter och samtal med småföretagare har övertygat oss om att det har varit en riktig åtgärd att ta bort den beskattningen.

Jag tycker att det här är viktiga frågor och att de vinner på att man debatterar dem sakligt och framtidsinriktat och inte ägnar den övervägande delen av tiden till historiska exposéer.

När det gäller skattepolitiken mera allmänt sade jag i mitt inledningsanförande, och jag har sagt det i tidigare debatter, att det finns en stor risk med att skapa ett skattefrälse av företagare, därför att det tär på samförståndet, den acceptans som är nödvändig för att man skall kunna utveckla produktionen på ett bra sätt. Den är nödvändig därför att de anställda är företagens största resurs.

Dåligt motiverade, "avundsjuka" anställda gör inte bra arbetsinsatser, är inte inställda på att utveckla produktionen. Människor använder sin fantasi och sin skaparkraft på andra sektorer än inom arbetslivet, om de upptäcker att det inte finns möjligheter att göra en insats därför att lagstiftningen hindrar det eller därför att arbetsgivaren inte inser vilken resurs de anställda är.

Det är här jag menar att det finns ett behov av samförstånd. Samförståndet tror jag är speciellt viktigt inom småföretagssektorn, och det har jag också sagt tidigare, därför att folk här rör sig fram och tillbaka över gränsen mellan att vara anställd och att vara företagare. Snickare är ena ögonblicket företagare och nästa halvår anställda. Detsamma gäller målare, osv. osv.

Anf. 54 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Herr talman! Jag har noterat det omtänkande som Vänsterpartiet har gjort när det gäller beskattningen av arbetande kapital. Låt oss då betrakta det som det första lilla steget mot en mera näringsvänlig näringspolitik, för det räcker inte med det här.

Det skulle vara rätt intressant att höra Rolf L. Nilsons inställning till att öppna den offentliga sektorn för privata inslag, för entreprenörer att på något sätt erbjuda alternativ, att föra in konkurrensen på ett mera påtagligt sätt inte bara i den privata utan även i den offentliga verksamheten.

Vilken inställning har Rolf L. Nilson till avregleringar? Vi är i dag tyngda av mängder av regleringar på en lång rad områden.

Jag tror också att det vore värdefullt om Rolf L. Nilson kunde ställa sig positiv – och inte bara han utan även hans parti – till en anslutning till EG. Det är en av förutsättningarna för att vi skall få den internationalisering av vårt näringsliv som Anita Gradin har arbetat för och som är en del av någonting viktigt för en framtid i Sverige som entreprenör och som vanlig medborgare och anställd.

Anf. 55 REYNOLDH FURUSTRAND (s):

Herr talman! Låt mig inledningsvis få instämma i och understryka det som Anita Gradin tidigare framförde i sitt anförande. Det sker nu oerhört snabba förändringar i vår omvärld, och det kommer att ställa krav på en mycket aktiv och framåtsyftande handels- och näringspolitik. Näringspolitiken skall klara marknadens, konsumenternas, behov och samtidigt vara tekniskt kompetent och utvecklande. Den skall också skapa nya jobb.

I vår omvärld och då framför allt i länder som befinner sig på samma industriella nivå som Sverige förs bland industriledare och politiker en diskussion om vilka krafter som påverkar utvecklingen och vilka styrmedel som man behöver använda sig av.

Jag gjorde 1989 samma erfarenhet som Anita Gradin nyss redovisade, då jag hade förmånen att få vara med på en konferens i Bryssel, där man diskuterade den ekonomiska utvecklingen i Europa. Det kom fram på den konferensen att man fann det svenska skattesystemet spännande och var intresserad av vilka möjligheter det skulle ge för konsumenter i Sverige och för företagare i Sverige.

Det är glädjande att notera att det nu, när Anita Gradin rapporterar från den konferens som hon har deltagit i, visar sig att positionerna har flyttats fram ytterligare. Vi kan, Per-Richard Molén, med stolthet säga att Sverige återigen har visat vägen för Europa.

Herr talman! Jag har tidigare i denna kammare sagt att det är en myt att tro att en marknad fungerar helt fritt, utan några styrningar och någon form av inblandning. Frågan är bara vilken typ av styrning och stimulans som skall användas. Jag tillhör dem som menar att blandekonomin, där ett visst mått av samhällsinsatser har stor betydelse, blir nödvändig för att man skall kunna klara de problem som vi står inför. Det gäller teknisk forskning, utbildning, nyföretagande, miljö, kommunikationer och mycket annat.

I stort sett handlar alla de centrala frågorna om hur vi på bästa möjliga

sätt skall använda våra gemensamma resurser och samtidigt ge människor möjlighet att leva ett gott liv.

Herr talman! Senare kommer Mats Lindberg att i sitt anförande belysa några områden där vi socialdemokrater menar att den politik som regeringen nu är i färd med att genomföra inte förbättrar situationen utan tvärtom faktiskt försämrar och försvårar. Det gäller då främst riskkapitalförsörjning, forskning och utveckling.

I det här betänkandet finns det, herr talman, några motioner och en reservation som behandlar kooperativt nyföretagande. Jag vill något kommentera detta.

Nyföretagandet i kooperativ form har fått en ökad betydelse de senaste åren. Nykooperativ har vuxit fram inom områden som traditionellt småföretagande och i de nya informations- och tjänstesektorerna. Framför allt har de väckt uppmärksamhet som alternativ till den offentligt producerade vården och omsorgen. Man räknar med att nykooperativ verksamhet för närvarande omsätter en dryg miljard kronor. Det är naturligtvis angeläget att samhällets insatser för stöd och stimulans till nyföretagande också kommer kooperativa företagsformer till del, på samma villkor som för övrigt företagande.

Inom regionalpolitiken nämner regeringen själv att vissa medel då det gäller anslaget till regionalpolitik skall få användas till stöd för kooperativ utveckling.

Herr talman! De olika former av kooperativt nyföretagande som nu utvecklas ställer ju också krav på samhällets insatser. Det gäller i första hand att anpassa såväl lagstiftning som stödåtgärder för småföretagande och nyföretagande. Utgångspunkten måste vara att den kooperativa företagsformen ges samma förutsättningar att verka och utvecklas som andra företagsformer. Men om den kooperativa företagsformen skall få möjlighet att utvecklas, behövs också ökade insatser för såväl utbildning och information som rådgivning när det gäller de människor som skall verka på det här området.

Vi har i den socialdemokratiska reservationen påpekat att stödet till kooperativ utveckling bör utgå med ett högre belopp än vad regeringen har föreslagit. Detta kan klaras genom omfördelning av anslag, främst via regionalpolitiska medel och anslaget till småföretagsutveckling.

Herr talman! Många påstår att näringspolitiken blir 90-talets huvudfråga. Ur det perspektivet är det både anmärkningsvärt och förvånande att den nuvarande regeringen inte aktivt tar tag i näringspolitiken. I stället bedrivs det en låt-gå-politik med utförsäljning av statliga företag. Jag erinrar mig en debatt i kammaren för ett antal år sedan. En riksdagsledamot inom Centern, Ivar Franzén, anklagade oss socialdemokrater för att föra icke-politik. 20 gånger under sitt anförande upprepade han ordet icke-politik. När Per-Richard Molén var i talarstolen upplevde jag på nytt icke-politiken. Hela tiden angreps vi socialdemokrater, men det var icke-politik. Det var mycket litet tal om vad den borgerliga regeringen vill åstadkomma för att göra situationen så avsevärt mycket bättre. Det hjälper inte med enbart skattesänkningar och skatteomläggningar. Det måste föras en aktiv näringspolitik.

Regeringen började sitt arbete med Ny start för Sverige. Efter ett tag blev

det Rivstart för Sverige, och när nu rivstarten för Sverige misslyckades blev det Omstart för Sverige. Vi som har idrottat vet att man efter två omstarter inte får vara med längre. Herr talman! Jag tycker att detsamma borde gälla inom politiken.

Jag ber att i likhet med Anita Gradin få yrka bifall till reservationerna 1, 7, 11, 17 och 19.

Anf. 56 GUDRUN NORBERG (fp):

Herr talman! Jag vill instämma i gratulationen till Anita Gradin med anledning av hennes utnämning till ambassadör.

Jag tänkte inleda med att göra något ovanligt, nämligen läsa några meningar ur socialdemokraternas reservation om näringspolitikens inriktning.

Det står så här:

"I det läge som för närvarande råder med negativ ekonomisk utveckling och en internationell lågkonjunktur bör all handlingskraft inriktas på att skapa förutsättningar för att ekonomin åter skall kunna växa."

Nästa stycke börjar så här:

"Ett huvudinslag i denna politik är att det åstadkoms en sådan utveckling av näringslivet att det kan ge full sysselsättning och en ekonomisk tillväxt som kan ligga till grund för den sociala välfärdspolitiken."

Det tredje stycket börjar på följande sätt:

"Den nödvändiga utvecklingen av näringslivet stimuleras främst genom allmänt verkande åtgärder inom den ekonomiska politikens och näringspolitikens ramar."

När man läser detta frågar man sig varför ni i all världen skrev den där reservationen. Det här är ju exakt vad regeringen säger.

Efter att ha läst detta är det svårt att förstå varför socialdemokraterna reser land och rike runt och påstår att regeringen genom att sänka skatterna och underlätta för företagen på ett otillständigt sätt gynnar näringslivet och arbetsgivarna – om ni verkligen har samma inställning som vi, att "allmänt verkande åtgärder ger den nödvändiga stimulansen för näringslivet".

Nej, trots formuleringarna i reservationen framgår det nog ganska tydligt att det finns en klar rågång mellan den förra regeringens och den nuvarande regeringens grundinställning i dessa frågor. Annars inställer sig genast frågan varför inte den socialdemokratiska regeringen under sin tid före valet vidtog de åtgärder som behövdes. Varför såg den socialdemokratiska regeringen arbetslösheten öka så kraftigt under våren, sommaren och hösten fram till valet utan att stimulera näringslivet och försöka åstadkomma ekonomisk tillväxt för att trygga jobben?

Förklaringen till våra stora problem nu är att den tidigare regeringen misslyckades med stabiliseringspolitiken, vars syfte är att utjämna konjunktursvängningarna. Socialdemokraterna kunde inte förhindra överhettning under en god konjunktur som den i slutet av 80-talet. Då var det brist på arbetskraft. Kostnader och priser drevs upp och försvagade Sveriges konkurrenskraft. Vi tappade marknader, och när lågkonjunkturen kom var svensk ekonomi mer sårbar än de flesta länders ekonomi.

Därför, herr talman, är det inget tvivel om att Sverige sedan oktober månad 1991 gått in i en helt ny epok. Den nya regeringens rivstart under hösten

drog upp riktlinjerna för en ny ekonomisk politik och en ny näringspolitik. Denna nya politik fullföljs nu bit för bit.

Herr talman! Näringslivet är den bärande sektorn i svensk ekonomi. Den rådande lågkonjunkturen med stagnation och utslagning av många företag visar med all tydlighet att ett livskraftigt näringsliv är en förutsättning för välfärden. Det är lönsamma företag som ger säkra jobb. Det är expansion i näringslivet som skapar ekonomisk tillväxt och dynamisk utveckling.

Näringspolitiken skall syfta till att ge näringslivet tydliga ramar. Den skall bygga på marknadsekonomins principer med fri företagsamhet, sund konkurrens och enskilt ägande. De politiska ramarna skall utgöra en garanti för att näringslivet skall präglas av socialt ansvar, god miljö och god resurshushållning.

Men den ekonomiska tillväxten infinner sig inte omgående. Det är därför regeringens bestämda målsättning, vilket också är mycket tydligt uttryckt i regeringsförklaringen, att skapa goda allmänna betingelser för långsiktig ekonomisk tillväxt.

Näringspolitikens viktigaste uppgift är därför att skapa ett gott klimat för företagsamheten i Sverige, så att utvecklings- och tillväxtkraften i svensk ekonomi kan återvinnas. Synen på näringspolitiken präglas av den här regeringens starka tro på enskilda individers och företags kreativa förmåga.

Herr talman! Svenskt näringsliv är egentligen småföretagsamhet. Jämfört med det fåtal storföretag som finns i vårt land, lever småföretagen sitt liv i det tysta. Men det förtjänar att påpekas att de många småföretagen genom kreativitet och dynamiskt tänkande starkt har bidragit till Sveriges ekonomiska välstånd.

Det finns alltså alla skäl att föra en näringspolitik som i hög grad är anpassad för små- och medelstora företag. Men den politiken skall inte bygga på selektiva insatser, där vissa företag och branscher gynnas av staten som "stödgumma" medan andra missgynnas. Vi skall undvika en politik som uppmuntrar till rop på hjälp från staten. Företagen mår i längden bättre av att stå på egna ben och av vetskapen om att det är dessa regler som gäller. Det blir de starka företagen som överlever, och det är de som har de bästa utvecklingsmöjligheterna. I stället skall företagen ges tillfredsställande politiska villkor, så att Sverige blir ett bra och attraktivt land att driva företag i.

Denna omläggning, bort från den socialdemokratiska bidragspolitiken, föranleder ett antal reservationer. Jag tänkte mycket kortfattat beröra några av dem. Avsiktligt utelämnar jag den viktiga frågan om riskkapital, eftersom Kjell Ericsson bl.a. kommer att uppehålla sig vid den.

Socialdemokraterna kritiserar regeringen, i reservation nr 3, för besparingar som berör uppfinnare och innovatörer.

Här gäller i hög grad den tes som beskrivits nyss, nämligen att allmänna åtgärder skall stimulera näringslivet. Detta gäller även uppfinnare. Skattelättnader för småföretag har redan införts, och nu bereds inom finansdepartementet frågor om annan företagsbeskattning. Där kan frågan om skattestimulanser för teknik- och innovationsföretag komma att övervägas. Det finns nog anledning att ha förväntningar på den forskningsproposition som kommer om något år, eftersom forskning är av stor betydelse för uppfinnare.

Samma kommentarer kan faktiskt ges beträffande många av reservatio-

nerna från socialdemokraterna. Här och där pytsar man ut några miljoner till särskilda områden eller projekt. Det är dock inte åtgärder som, enligt vår mening, ger några några betydande förbättringar för småföretagsamheten i sin helhet. Detta gäller reservationerna nr 7, 13, 17, 18 och 19.

När det gäller Ny demokratis reservationer så finner jag inte heller där några förslag som skulle få någon praktisk betydelse för företagen. Att bygga ett s.k. Japanhus i Sverige för att försöka locka hit flera japanska företag tror jag inte är särskilt genomtänkt. Det är inte heller förslagen för att främja uppfinnare och innovatörer.

Jag måste säga att om införande av produktjury och innovationstimme i TV är Nydemokraternas bevis på det s.k. sunda förnuftet – som de gärna vill åberopa – var det verkligen inte mycket att komma med.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 57 REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik:

Herr talman! Gudrun Norberg frågar varför vi inte vidtog några åtgärder. Problemet med minoritetsregeringar – det vet väl Gudrun Norberg eftersom hennes parti ingår i en sådan regering – är att vinna stöd för den politik man vill genomdriva. Precis som Anita Gradin sade när vi tog över efter sex års borgerligt regerande, var det viktigaste att sanera ekonomin i landet och att rätta till det som har gjorts fel under ett antal år. Det gäller det som var fel utifrån vårt politiska synsätt. Gudrun Norberg måste respektera att vi har det synsättet.

När vi hade rustat upp ordentligt började vi ta tag i det som var nödvändigt, nämligen att få fart på och stimulera industrin. Vi upplevde, samtidigt som den internationella högkonjunkturen, en schvung i industrin, vars like inte har funnits tidigare.

När överhettningen blev oerhört stark, Gudrun Norberg, ville vi sätta in åtgärder. Var fanns Gudrun Norbergs parti då? Det gick så långt att regeringen Carlsson tvingades avgå, eftersom ni konsekvent motsatte er att gå med på de förslag som vi lade fram i den här kammaren och i utskotten för att försöka dämpa överhettningen. Jag glömmer aldrig debatten om bostadsbyggandet. När vi lade fram förslag om en spärregel för bostadsbyggandet i Stockholm påstod den nuvarande skatteministern Bo Lundgren att detta var ett fruktansvärt ingrepp på marknaden. Så skulle det inte gå till. Efteråt har han nästan anklagat oss för att vi inte tog i mera när marknaden var så överhettad. Man måste bestämma sig, Gudrun Norberg, för vilket ben man skall stå på.

Vi tar ansvar för den politik som vi har lagt fram i våra reservationer. Vi vet att den politiken bl.a. leder till att småföretag skulle få möjlighet till riskkapital, vilket är nödvändigt innan man kommer i gång och skall betala sin skatt. Ni säger att man skall sänka skatten. För många av dessa företag är skatten inte intressant förrän kanske efter fyra fem år när de har kommit på fötter.

Anf. 58 GUDRUN NORBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag skall lämna frågan om riskkapital eftersom den debatten kommer. Kjell Ericsson kommer att föra den från vår sida.

Socialdemokraterna använde inte den goda tiden, högkonjunkturen, till att skapa ett stabilt näringsliv. I stället lade man på näringslivet ett antal pålagor, vilket Per-Richard Molén har räknat upp tidigare. Det medförde att vi inte fick ett starkt näringsliv. Det fanns även andra frågor som bidrog till att företagarna flydde Sverige. Det gällde ett helt paket. Vi hade tidigare ett skattesystem som missgynnade arbete. Vi hade en hög sjukfrånvaro i Sverige och ett sjukförsäkringssystem som inte gynnade att man var på jobbet. Vi hade en låg produktivitet, vilket innebar mycket höga lönekostnader för företagarna. Detta medförde att svenska företag inte var konkurrenskraftiga. Det fanns tidigare en osäkerhet hos näringslivet i Sverige om vilken energipolitik som skulle komma att föras. Hur skulle det bli med elförsörjningen och vad skulle det bli för elpriser? Det var före trepartiuppgörelsen.

På den tiden fanns också en osäkerhet om var Sverige stod i EG-frågan och frågan om anslutning till EG. Det ledde till en osäkerhet när det gäller att driva företag i Sverige. Vi vet att vi hade ett enormt stort utflöde av investeringskapital från Sverige. Svenska företagare valde inte att investera här hemma och utländska företagare valde inte Sverige. Detta förde även ut forsknings- och utvecklingsresurser ur landet. Man lät åren med högkonjunktur rinna förbi utan att stabilisera näringslivet. Sviterna av detta får vi lida av nu.

Anf. 59 REYNOLDH FURUSTRAND (s) replik:

Herr talman! Skälet, Gudrun Norberg, till att många företag har valt att använda sig av tillverkning även utomlands är faktiskt att marknaden är större utanför landets gränser än här hemma. Det medför naturligtvis att konkurrensen blir viktig för oss.

Det är uppenbart att vi hade ett antal bekymmer och problem. Det skall inte stickas under stol med. Vi var medvetna om dessa problem. Vi började ta tag i problemen. Vi var förberedda och vidtog åtgärder. En del åtgärder var utan tvekan smärtsamma, men nödvändiga.

Frågan är om det ni nu sätter i verket leder till rätt väg. Frågan är om den enda vägens politik är den rätta politiken. Som vi socialdemokrater ser det behövs det även några andra vägar. Det kan inte finnas bara en enda väg – nämligen det krassa kapitalets väg – där ni lägger er platt och tror att marknaderna fritt kommer att sväva och att inget kommer att styra. Fråga dig själv, Gudrun Norberg, vilka krafter som kommer att styra där.

Vi vet att det behövs samhällskrafter som styr en balanserad ekonomisk utveckling, och i vår näringspolitik tog vi faktiskt fasta på detta genom att ge småföretag möjligheter, genom att satsa på teknisk forskning, genom att satsa på utveckling och genom att ange för företagen vilka marknader de skulle kunna vara med och konkurrera på – allt detta finns i vår näringspolitiska motion. Det är den typen av frågor som nu diskuteras av politiker och industriledare, inte bara här hemma utan runt om i hela Europa. I alla de större industriländerna förs nu den debatten, och där visar det sig att den politik som vi har slagit in på har väldigt mycket att ge.

Anf. 60 GUDRUN NORBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag sade faktiskt i mitt anförande – jag var mycket noga med det – att näringspolitiken skulle syfta till att dra upp ramarna för näringslivet.

Jag vill alltså hävda att jag aldrig har talat om att låta marknaden löpa fritt, som Reynoldh Furustrand nu påstår. Genom politiken skall vi ange ramarna och dra upp riktlinjerna, och inom dessa ramar skall marknadskrafterna råda. Där skall det naturligtvis vara lönsamt att driva företag.

Det har funnits en attityd från socialdemokratisk sida – den finns väl kanske fortfarande, men den har varit tydligare tidigare – att se lönsamhet i företag som någonting fult. Man skulle inte få tjäna pengar, det skulle inte få finnas profitintressen, osv. Man har låtit kostnaderna för företagen skjuta i höjden därför att man inte velat att företag skulle vara lönsamma.

Detta är naturligtvis alldels fel politik, och det är bakgrunden till osäkerhet på arbetsplatsen. Företag som inte går med vinst kan inte expandera, kan inte anställa fler människor och kan inte ens behålla den personal de har. Därför är det viktigt att vi har en skattepolitik och en näringspolitik som ger företagen möjligheter och vinstmöjligheter. Det är där vi får de säkra jobben, och det är där vi kan skapa fler jobb. Därför är småföretagen mycket viktiga – det är i småföretagen som de nya jobben kommer att finnas.

Anf. 61 ROLF L. NILSON (v) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Gudrun Norberg: Var finns de anställda i regeringens näringspolitik?

Tillväxtproblemen i slutet av 80-talet handlade väldigt mycket om låg produktivitet. Det har utretts. Det finns många förklaringar till den sjunkande produktiviteten och den låga produktivitetsutvecklingen i svenska företag. En viktig del är att man inte fullt ut utnyttjar de anställdas resurser. Man kan säga att det är ett organisationsproblem, ett företagsutvecklingsproblem. Det finns stora företag – ABV t.ex. – som har varit mycket framgångsrika, mycket förutseende på de här områdena och som även har lyckats få ned frånvaron och upp produktiviteten, som har lyckats få ökad kreativitet och ökat engagemang från de anställda.

Det finns inte ett ord om de anställda i de borgerligas näringspolitik. Är det först när snickaren eller målaren blir egen företagare eller när metallarbetaren öppnar en liten firma som han får människovärde och blir en produktiv faktor i den borgerliga näringspolitiken? Det är ett förenklat och farligt synsätt.

Företagsutveckling och sådan kompetens som jag talar om kan man inte vänta sig i små företag. Man kan knappast förvänta att små företag skall kunna köpa den. De förslag till besparingar som majoriteten har ställt sig bakom går ut över resurser, företagsutveckling, kompetens för företagsutveckling, som förmedlas genom NUTEK. Detta tycker jag är en dålig politik. Det är ett dåligt sätt att spara.

Gudrun Norberg säger att man inte skall peka ut områden som skall prioriteras, områden som det skall satsas på. Men det gör ju regeringen, majoriteten och Gudrun Norberg själv. Ni t.o.m. snävar in det spektrum som det skall göras satsningar på genom att säga att satsningar bara skall göras på bioteknik, informationsteknologi och miljöteknik. Ni har valt ut de här områdena – säkert på goda grunder. Det är bra områden, men jag tycker att satsningarna är för små. Men ni har gjort en politisk prioritering, och det är nödvändigt att göra den typen av prioriteringar. Man kan alltså säga att ni

talar med dubbla tungor; omedvetet gör ni det som måste göras – medvetet gör ni någonting annat.

Anf. 62 GUDRUN NORBERG (fp) replik:

Herr talman! Rolf L. Nilson frågade: Var finns de anställda i en borgerlig näringspolitik? Jo, de finns i fasta jobb i företagen. Och det är där de skall finnas. Som jag alldeles nyss sade är det de lönsamma företagen som ger de säkra jobben.

Vi utnyttjar inte de anställda som resurser, som den tillgång de är, påstod Rolf L. Nilson också. Jag hävdar bestämt att det är fel. Vi har från Folkpartiets sida otaliga gånger uttalat att de anställda, t.ex. inom den offentliga sektorn, är den största och bästa resursen. Vi har talat om den inre revolutionen inom den offentliga sektorn och gått i bräschen för den, nämligen att ge de anställda större ansvar för verksamheten – det är de som kan verksamheten bäst – och större ekonomiskt ansvar.

Vi har talat om att öppna den offentliga sektorn också för privat verksamhet för att få till stånd konkurrens, för att stimulera till idéer och stimulera de anställda på båda områdena, både de privatanställda och de offentliganställda. Men vi har också talat om att stimulera de anställda inom den offentliga sektorn genom att ge dem mera ansvar, genom att dela upp verksamheten i mindre enheter och genom att ge dem ekonomiskt ansvar.

Jag tycker därför att det är ett mycket oförtjänt påhopp att säga att vi inte skulle ta till vara de anställda som resurser. Vi har åtskilliga gånger hävdat att de är stora resurser och sagt att vi vill utnyttja dem på ett bättre sätt.

Anf. 63 ROLF L. NILSON (v) replik:

Herr talman! Jag vill påminna Gudrun Norberg om att det i småföretagarpropositionen gjordes en avisering om ändringar i trygghetslagarna för de anställda i småföretagen. Det är knappast ett sätt att visa uppskattning av de anställda i små företag – att försöka komma åt de rättigheter som de har skaffat sig genom sina fackliga organisationer, genom att sluta sig samman kollektivt.

Det finns i den borgerliga näringspolitiken, säger man, en avveckling av riktade resurser och en satsning på allmänna åtgärder, framför allt på skatteområdet. Jag vill återigen framhålla att många av de åtgärder som behövs inte är en fråga om pengar – det är fråga om tillgång till kompetens, det är fråga om kontakter, det är fråga om erfarenheter som man måste kunna dela med andra. Jag har lyft fram detta på företagsutvecklings- och personalutvecklingsområdet, men det gäller t.ex. också möjligheten att knyta kontakter och utveckla nätverk, det gäller den verkstadstekniska delegationen, det gäller stöd och hjälp till små företag, underleverantörer, främst till bilindustrin; det gäller också andra insatser för andra underleverantörer: att specialisera sig, att söka marknadsnischer, att samla ihop information, att knyta kontakter med andra underleverantörer, att skaffa sig relevant, aktuell kunskap.

Vänsterpartiet har i den näringspolitiska motionen – det blir delvis ett svar till Per-Richard Molén – betonat att det är viktigt att det ställs erfarenhet och kompetens till små företags förfogande när det gäller inträde på den öppna

europeiska marknaden, om det nu sker genom EES-avtal eller genom fullt medlemskap. Genom att man drar ned på riktade insatser, genom att man drar ned på NUTEK:s budget, minskar de här möjligheterna.

Och detta är av småföretagen uppskattade tjänster, och de är nödvändiga. Det är självklart för varje ansvarskännande regering och för varje nation att erbjuda den här typen av ram eller bakgrund för de små företagen, så att de kan finnas i sina nischer och utvecklas, introducera ny teknik och nya produkter och knyta kontakter.

Anf. 64 GUDRUN NORBERG (fp) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis, som Rolf L. Nilson säger, viktigt att knyta kontakter och att kunna bygga upp ett nätverk. Det tror jag inte att vi på något sätt har tagit bort förutsättningarna för. En mindre nedskärning på NUTEK kan inte betyda att man skulle eliminera möjligheterna att skapa kontakter, utbildning, osv. NUTEK finns naturligtvis kvar och har en hel del av sin verksamhet kvar.

Det är också i stor utsträckning organisationernas – jag tänker då både på de fackliga organisationerna och på arbetsgivarorganisationerna – uppgift att på olika sätt skapa sådana kontakter.

Rolf L. Nilson var inne på Europeiska gemenskapen. Rolf L. Nilson var tidigare ärlig nog att säga att han hade tänkt om när det gällde borttagandet av förmögenhetsskatten på arbetande kapital. Det hade varit bra om han hade gjort det tidigare; då hade vi kunnat avskaffa den tidigare. Men jag hoppas att han en dag ställer sig här och säger att han har tänkt om även när det gäller EG och de kontakter det betyder för svenskt näringsliv.

Anf. 65 MATS LINDBERG (s):

Herr talman! Den svenska industrin befinner sig i en lågkonjunktur som slår hårt mot sysselsättningen och utvecklingen i Sverige. Det är därför viktigt att man tar till vara den utvecklingskraft som finns i de små och medelstora företagen. Det är också viktigt att man stimulerar tillkomsten av nya företag och utvecklar nya idéer. Den politiken har socialdemokratin med framgång genomfört.

Den nuvarande regeringens förslag till ny närings- och småföretagarpolitik har tvärt stoppat denna utveckling. Den kraftiga minskning av anslaget för småföretagsutveckling som regeringen har föreslagit kommer att slå hårt mot de välmotiverade utvecklingsinsatser som NUTEK gjort för att förbättra förutsättningarna för utvecklingen av befintliga småföretag.

Dessutom skulle ett ökat nyföretagande kunnat genomföras om inte de ekonomiska medlen dragits in. Detta står i bjärt kontrast mot vad som så frikostigt utlovades av de borgerliga partierna inför valet och i regeringsförklaringen.

De nu föreslagna nedskärningarna slår hårt mot de olika typerna av generella program och utvecklingsinsatser. Minskningen av anslaget för stöd till produktutveckling, uppfinnare och småföretag i tidiga utvecklingsskeden och med stora risker kommer att försämra möjligheterna till ett teknik- och forskningsbaserat nyföretagande i Sverige, på grund av att det inte finns nå-

gon annan finansiering än den statliga. Bankerna är i dag inte beredda att ta några risker. Därför blir behovet mycket stort av just riskvilligt kapital.

Det är därför märkligt att regeringen vidhåller indragningen av medel från t.ex. utvecklingsfonderna och Norrlandsfonden utan att man har ersatt detta riskkapital. De förslag till riskpengar som man så storstilat presenterade i regeringsförklaringen har ännu inte lagts fram för riksdagen. Detta gör att det främsta hindret för företagsutveckling i Sverige i dag är bristen på riskkapital.

När det sedan gäller regeringens förslag om att företagen skall ta ett större ansvar för forskning och utveckling så kommer detta i ett läge när industrin alldeles påtagligt knyter detta snävt till den egna verksamheten. Man bör också vara medveten om att i ett internationellt perspektiv har de flesta länder en större satsning på tillämpad forskning och utveckling än vad vi har i Sverige. Detta ökar markant risken för att företagen förlägger sin forskning och utveckling till länder med mer attraktiva forskningsmiljöer; detta på grund av det samhällsstöd som finns i dessa länder.

Jag har en känsla av att den nuvarande regeringen i sin iver att förändra inte tar någon hänsyn till konsekvenserna utan att det är den moderata ideologin som bestämmer. Här gäller alltså kartan och inte verkligheten.

Herr talman! Vi socialdemokrater tror att det är nödvändigt att utvecklingen av näringslivet stimuleras, främst genom generella åtgärder inom den ekonomiska politikens och näringspolitikens ramar. Vi tror inte att man kan ta bort alla selektiva stöd utan att det får svåra konsekvenser för utvecklingen i landet. Regeringens förslag till nedskärningar på NUTEK innebär att stödet till uppfinnare och innovatörer minskar. Detta finner vi socialdemokrater ytterst märkligt, då den industriella förnyelsen för utveckling och uppfinningar på lång sikt kommer att bli kommersiella. Dessa kommer oftast fram i nystartade eller små företag.

Regeringens förslag att lägga ner VT-delegationen och upphöra med underleverantörsprogrammet visar att man inte har gjort någon omfattande analys av hur situationen är för företagen i dag. När man sedan skriver i propositionen att underleverantörerna är en bransch, förstår var och en att man inte är medveten om vad man egentligen har föreslagit. Det vore därför klädsamt om någon företrädare för regeringspartierna kunde se på verkligheten och rätta till detta misstag.

Vi anser att det arbete med underleverantörsprogrammet som genomförts av NUTEK tillsammans med utvecklingsfonderna bör fullföljas, detta eftersom underleverantörer i hela industrin i dag har problem till följd av de strukturförändringar som sker i industrin. Det beror mycket på den ökande internationella konkurrensen.

Underleverantörsprogrammet har varit mycket uppskattat och efterfrågat både hos storföretagen och bland underleverantörerna. Där efterfrågar man faktiskt mer omfattande åtgärder – inte mindre. Delegationen för verkstadsteknisk utveckling har också betytt att våra småföretag har tagit stora steg framåt i den tekniska utvecklingen, men också att de har kunnat genomföra struktureringar för att anpassa sig till en tuffare internationell marknad och sina kunders krav.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag bara uppmärksamma kammarens le-

damöter på att den rivstart som regeringen har gjort när det gäller småföretagspolitiken har gått åt fel håll. Vi socialdemokrater anser att insatserna – främst avseende det tekniska nyföretagandet – till småföretagsutveckling och teknisk forskning och utveckling bör fullföljas på ett ansvarsfullt sätt. Därför är vi beredda att öka anslagen utöver regeringens förslag med 30 milj.kr.

Herr talman! Jag yrkar härmed, i likhet med Anita Gradin, bifall till reservationerna 1, 7, 11, 17 och 19.

Anf. 66 KJELL ERICSSON (c):

Herr talman! Jag vill först instämma i gratulationerna till Anita Gradin och också tacka för hennes fina arbete, inte minst när det gäller vår utrikeshandel och för ett engagerat arbete i Europafrågorna.

Herr talman! Ett positivt företagsklimat är grundläggande för vår ekonomiska utveckling. Näringslivet måste grundas på en fri företagsamhet och en sund konkurrens och på enskilt och kooperativt ägande. Detta ger sammantaget livskraftiga företag.

Ett starkt näringsliv över hela landet är grunden för sysselsättning, anställningstrygghet och skapande av resurser för vår välfärd. Investeringar inom den konkurrensutsatta sektorn måste i större utsträckning stimuleras att göras här i landet i stället för utomlands. Därför behövs det en både aktiv och framåtsyftande näringspolitik, som ger företagen de rätta förutsättningarna för att de skall kunna verka på ett konkurrenskraftigt sätt i vårt land.

Det är viktigt att se till att även de yttre betingelserna för företagande är bra; det gäller hela landet. Därför har den borgerliga regeringen i regeringsdeklarationen förklarat nödvändigheten av att det görs satsningar på bättre infrastruktur, dvs. bättre vägar, modernare järnvägar och en utbyggd högskoleutbildning – inte minst utbildningsfrågorna är väsentliga. I kompletteringspropositionen fanns det resurser för sådana satsningar. Det tycker vi är bra.

Vi har tyvärr haft några år av ekonomisk stagnation i vår tillväxt, och industriproduktionen har minskat på ett oroväckande sätt. Detta har i sin tur lett till en betydande arbetslöshet. Den nya regeringen har därför med kraft tagit sig an dessa för oss så viktiga frågor. Det anges också i regeringsdeklarationen att det centrala målet för regeringens ekonomiska politik blir att återvinna utvecklingskraften i svensk ekonomi.

En klar och tydlig omläggning av kursen i den ekonomiska politiken är därför nödvändig. Det behövs en ny syn på enskilt ägande, enskilt företagande och sparande.

De partier som ingår i den nya regeringen har också den grundsynen att marknadsekonomi är det enda ekonomiska system som kan åstadkomma tillväxt, riktiga och meningsfyllda arbeten och resurser för en välståndsutveckling i hela landet. Näringspolitiken skall därför i första hand inriktas på att ange de ramar inom vilka företagen skall få verka. Näringslivet måste också ges långsiktigt fasta spelregler. Detaljstyrning och byråkratiska inslag och hinder måste avskaffas.

Vi har, som jag tidigare nämnt, en ekonomisk stagnation här i landet. Det är angeläget att denna stagnation bryts och att Sverige återupprättas som en

stark företagarnation med en god och växande ekonomi. Därför krävs det en omläggning av politiken, där de enskilda initiativen, skaparkraften, det fria företagandet och det spridda personliga ägandet och sparandet utgör grunden för en ny utvecklingskraft.

I sammanhanget vill jag poängtera att det även ur miljösynpunkt är viktigt med en god ekonomisk tillväxt, detta för att miljön skall kunna förbättras, samtidigt som en god miljö är en förutsättning för en gynnsam ekonomisk utveckling och uthållig tillväxt.

När vi talar om näringspolitik kan vi koncentrera oss i huvudsak till de fem delområden som anges i propositionen. Det är småföretagspolitiken, privatiseringen av statliga företag, konkurrenspolitiken, forskning och utveckling samt energipolitiken.

Strax före juluppehållet behandlade vi här i riksdagen betänkandet om småföretagen. Då drog vi också upp riktlinjerna för denna politik.

Både i regeringsdeklarationen och vid behandlingen av småföretagsbetänkandet har det slagits fast, att det är av största vikt för Sveriges ekonomiska utveckling att små- och nyföretagandet får en renässans. Småföretagen är näringslivets ryggrad, och de allra flesta företag är småföretag. Små- och nyföretagandet är näringslivets framtid. Det är de företagen som skall födas och växa och därmed också stå för en stor del av de nya arbetstillfällena.

Arbetet för att främja de små företagen följer nu också de riktlinjer som lades fast i det betänkande som vi behandlade före jul. Bl.a. har ju skatten på arbetande kapital slopats, skogsvårdsavgiften är slopad, momsen på mat, resor, hotell, restaurang och turism är sänkt och arvs- och förmögenhetsskatten har sänkts.

Medlen är således i första hand att stärka de privata incitamenten till sparande och riskfyllda investeringar genom bl.a. tillväxtfrämjande skattesänkningar, genom att etablera en fungerande riskkapitalmarknad och även genom att genomföra en regelreformering med utgångspunkt i de mindre företagens speciella förhållanden. Allt detta arbetar man nu med i regeringskansliet. Vi har vid flera tillfällen behandlat frågan om privatisering av statliga företag här i riksdagen. Konkurrenspolitiken kommer att behandlas senare i år, betänkandet om energipolitiken kommer att behandlas här i kammaren om någon vecka, och vad beträffar forskning och utveckling kommer regeringen under 1993 att lägga fram en forskningsproposition.

För övrigt pågår arbetet med att göra vår industri mer konkurrenskraftig. Ett exempel på detta är förslaget i kompletteringspropositionen, som innebär att den elintensiva industrin får kraftigt sänkta energiskatter. Detta kommer att göra våra industrier inom skogs-, stål- och järnområdet betydligt mer konkurrenskraftiga i förhållande till våra konkurrentländers.

Det är också viktigt att slå fast att det är väsentligt att satsa på en industrirelaterad forskning och utveckling, som syftar till att bidra till utveckling av kunskap på nya områden och även till utveckling av nya metoder och processer. Instrumenten för detta är det stöd som ges till nationell forskning samt deltagande i EG:s forskningsprogram.

I dagens betänkande finns en rad frågor som är knutna till bl.a. olika anslag inom näringspolitiken. Jag tänkte uppehålla mig ett tag vid riskkapital-

försörjningen och därmed också besvara en del av de frågor som Mats Lindberg ställde.

Det finns i dag ett stort behov av en ökning av tillgången på riskkapital. Detta kommer att ske på flera olika sätt. När det gäller småföretagens riskkapitalförsörjning har det hänt en hel del sedan i höstas. Det har alltså skett en rivstart. Det gäller avskaffandet av förmögenhetsskatten på arbetande kapital. Det gäller förändringen i arvs- och gåvobeskattningen och sänkningen av kapitalinkomstbeskattningen. Det gäller sänkningen av fåmansbolagsbeskattningen vid utdelning av vinst och reavinst. Den allmänna löneavgiften har slopats, omsättningsskatten på aktier har tagits bort, och det har skett en sänkning av socialavgifterna i stödområdet.

Den här offensiven kommer att fortsätta i höst. Det kommer då att handla om sådana saker som avdragsrätt i deklarationen för satsningar i småföretag och lägre beskattning av kapitalinkomstdelen för egenföretagare och handelsbolag. Det gäller återinförande av kvittningsrätten mellan inkomst av tjänst och näringsverksamhet. Det gäller förslag till skattestimulerad riskkapitalförsörjning för teknik- och innovationsföretag. Det är av stor betydelse att man kan stimulera just detta område med de förslag som regeringen kommer att lägga fram.

En bedömning av de beslutade och planerade åtgärder jag nu har redogjort för visar att det rör sig om mellan 4 och 5 miljarder, och det är då inga småsmulor man har satsat.

Till detta kommer det riskkapital som finns i institut och institutioner.

Jag vill först ta upp utvecklingsfondernas kapital, som den 1 januari uppgick till 2,6 miljarder. Efter förslag av den förra regeringen beslutade den förra riksdagsmajoriteten att 1 miljard skulle betalas in till staten under en femårsperiod. Samtidigt beslutades det också att utvecklingsfonderna därutöver under en sjuårsperiod skall betala in 600 miljoner till de regionala riskkapitalbolagen.

Utvecklingsfondernas samlade kapital uppgick alltså till 2,6 miljarder. Nu är dock likviditeten ganska varierande ute hos de olika fonderna. Man har brukat pengarna på olika sätt. Utskottsmajoriteten har därför föreslagit att de fonder som har en likviditet på omkring 50 % skall få anstånd med höstens inbetalning till juni 1993, detta bl.a. med tanke på införandet av de nya nyetableringslånen, som inte kan vara klara förrän tidigast under hösten 1992.

Förslaget till nyetableringslån har varit ute på remiss. Syftet med förslaget är att dessa nyetableringslån skall vara med och finansiera nyföretagande i intervallen från 60 % och upp till 90 % av ett projekt. De första 60 procenten skall banken svara för, och de sista 10 procenten skall egenföretagaren själv svara för. Lånebeloppen kan enligt förslaget variera mellan 100 000 och 1 miljon.

Även riskkapitalbolagen har nu börjat sin verksamhet. Bolagen kan arbeta med såväl rent ägande i form av minoritetsandelar som med vinstandelslån, konvertibla skuldbrev, villkorslån, osv. I mars 1992 hade bolagen 125 miljoner vardera, totalt således 150 miljoner.

Norrlandsfonden har i dag ca 500 miljoner. Enligt tidigare beslut skulle 200 miljoner placeras i det nordligaste riskkapitalbolaget, men genom riks-

dagsbeslutet i höstas ändrades detta till att medlen i stället skall betalas in till staten. Överläggningar pågår nu mellan näringsdepartementet och Norrlandsfonden, och någon inbetalning kommer i varje fall inte att ske före den 31 december 1993.

Industrifonden har ett kapital på 1,3 miljarder och hjälper till med finansiering av projekt som skall bidra till långsiktig lönsamhet och tillväxt i svensk industri. Detta kan ske genom riskdelning i lovande men riskfyllda industriella utvecklingsprojekt.

Sammantaget finns det alltså mer statligt institutionellt kapital i år och 1993 än under föregående år.

Även om inte löntagarfondernas utskiftning behandlas i det här betänkandet vill jag här påpeka, att om regeringens proposition får bifall av riksdagen tillsätts en utredning med parlamentarisk förankring, som har till uppgift att främja kapitalförsörjningen för de mindre och medelstora företagen. 700 miljoner är redan investerade i småföretag, och utöver det finns betydande belopp som kan utnyttjas fr.o.m. 1993. Jag talar då inte om miljoner, utan det kan röra sig om miljarder. Det är således betydande belopp som kan frigöras och användas ute i småföretagen.

Om man sammantaget ser på olika skattelindringar, vad som finns ute i olika institutioner och vad som kan komma att bli aktuellt, rör det sig alltså om stora belopp. Det är i storleksordningen över 10 miljarder. Att jämföra det med de miljoner som har dragits in på något konto är egentligen litet svårt. Man ser här vilka satsningar regeringen har gjort.

Jag vill också ta upp bankernas roll. Även om det är bra med olika typer av kapitalförsörjning kan inget ersätta bankerna. Ett fungerande banksystem är grunden till en sund kapitalmarknad. Bankerna hade faktiskt under förra året lånat ut 426 miljarder till småföretagen och staten och dess institut ca 1,8 miljarder. Där ser vi förhållandena.

Med den nya regeringens politik, med skattesänkningar i syfte att öka företagens möjlighet att bygga upp sitt eget kapital och bereda mark för en mer privatiserad riskkapitalmarknad ökar vi företagens möjligheter att låna på en marknad som blir alltmer normal.

Utöver vad jag nu har skisserat finns även regionalpolitiska resurser att tillgå. Inom stödområdet finns investerings-, utvecklings- och sysselsättningsstöd, och dessutom kommer lokaliseringslånen återigen att införas i stödområdet.

Herr talman! Jag skulle också vilja uppehålla mig litet grand vid utvecklingsfondernas verksamhet. Jag vill först slå fast att utvecklingsfonderna är en offensiv resurs i länens näringslivsutveckling. Den främsta uppgiften framöver blir att tillföra kompetens vid nyetablering och vid utveckling av befintliga företag. Det är också angeläget att man hjälper småföretagen med EG-kontakter, eftersom behovet av sådana kontakter kommer att öka i betydande omfattning.

En annan viktig uppgift för både utvecklingsfonderna och andra organ är att ge information och hjälp till nyföretagare. Jag tycker att det finns anledning att uppmärksamma kvinnliga företagare som vill starta företag, särskilt de grupper av kvinnor som har för avsikt att starta företag inom den offentliga sektorn. Detta kan också ha stor betydelse för förnyelsen av den offent-

liga sektorn. Vi har många exempel på kreativa kvinnliga företagare. Jag läste i Göteborgs-Posten i helgen om kvinnliga företagare i Västsverige som startat många nya företag inom t.ex. bageribranschen, hushållning, safttillredning, m.m. Även i detta sammanhang har utvecklingsfonderna varit behjälpliga. Denna verksamhet förtjänar både beröm och uppmuntran.

Herr talman! Det finns också andra områden som behandlas i betänkandet, men jag skall inte nu gå in på dem. Låt mig slutligen konstatera att den förändrade näringspolitiken, regeringens omläggning av kursen i den ekonomiska politiken, utbyggnaden av den eftersatta infrastrukturen och de ökade satsningarna på utbildning och forskning skapar förutsättningar för nya investeringar och en utveckling som bryter nedgången i näringslivet.

Tyvärr fick den nya regeringen överta ansvaret när landet befann sig i ett mycket besvärligt ekonomiskt tillstånd. Även vår omvärld har det bekymmersamt. Detta gör att den ekonomiska återhämtningen kommer att vara arbetsam och kommer att ta tid. Men med de olika beslut som fattats och som föreslagits eller som den nya regeringen nu arbetar med kommer vi att vända åter mot en positiv utveckling.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna och meningsyttringen från Vänsterpartiet.

Anf. 67 ROLF L. NILSON (v) replik:

Herr talman! Jag vet att Centerpartiet skall vara regeringens miljösamvete och stå för regeringens miljöprofil. Jag skulle vilja fråga Kjell Ericsson: Var syns miljöhänsynen, miljösatsningarna i regeringens näringspolitik? Jag har väldigt svårt att se några sådana satsningar i detta betänkande. Däremot är det ganska lätt att se exempel på motsatsen. Jag skall redovisa två sådana. Det är den tidigare sänkningen av energiskattetaket för den elintensiva industrin från 1,7 till 1,2 %, och det är förslaget i kompletteringspropositionen om en ny energibeskattning för industrin.

Det var ju en utfrågning kring detta förslag som pågick hela dagen i går, samtidigt med näringsutskottets sammanträde. Det sades mycket om det förslag som ligger och som Centern står bakom, men en sak var absolut klar, nämligen att förslaget från miljösynpunkt sköts totalt i sank av representanter från naturvårdsverket, Naturskyddsföreningen och NUTEK. Sett från miljösynpunkt var detta ett dåligt förslag, vars konsekvenser blir ökade utsläpp av giftiga ämnen. Det var ungefär den sammanfattning man gjorde.

Jag skulle gärna vilja höra av Kjell Ericsson var satsningen på miljön finns, var det ekologiska hänsynstagandet finns invävt i regeringens näringspolitik.

När det gäller riskkapitalförsörjningen vill jag påminna Kjell Ericsson om en gemensam reservation som Vänsterpartiet och Centern hade till det ursprungliga beslutet om indragning av utvecklingsfondernas likvida medel till staten och ett återförande av dem till riskkapitalbolagen. Vi var överens om att det inte var bra, utan att de pengarna i stället skulle komma de små och medelstora företagen runt om i landet till godo. Nu medverkar Centern och Kjell Ericsson i en regeringspolitik, vars budskap från början har varit att staten skall ta bort sitt engagemang ur riskkapital- och kapitalförsörjningen, att denna skall ske på normala villkor.

Anf. 68 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! Rolf L. Nilson frågar var vi har miljöhänsynen i den här politiken. Den finns med i hela regeringens politik på olika områden. I det här fallet hör ekonomi och ekologi ihop. Vi har i många länder sett att om man inte har haft en god ekonomisk tillväxt har också miljön varit dålig. Inte minst i öststaterna har vi sett många exempel på det. Skall man ha resurser för att kunna skapa en god miljö, måste man också kunna utveckla den teknik som finns, och det gör vi med en god ekonomisk tillväxt. Detta går alltså hand i hand.

När det gäller energipolitiken har vi tillsammans med Socialdemokraterna och Folkpartiet lagt fast riktlinjerna för en långsiktig energipolitik. Det beslutet ligger fast också nu. Miljöavgifter men också stimulanser till nya bränslen kommer att leda till att vi får en bättre miljöpolitik. Förslaget till energibeskattning är t.ex. kombinerat med en höjning av avgifterna för koldioxidutsläpp. Det ena är alltså varvat med det andra.

Skall man ha en god ekonomisk tillväxt måste man ha en bra miljö, och skall man ha en bra miljö måste man ha en god ekonomisk tillväxt. Många praktiska exempel i vår omvärld visar att det är så.

Det är riktigt att vi sade nej till en indragning av medel från utvecklingsfonderna när det var aktuellt, men efter hand har det kommit fram nya incitament. Som jag redovisade har det redan fattats beslut om ett batteri av åtgärder, som nu är på gång. Sammantaget är det fråga om mycket mer resurser än vad som har dragits in från utvecklingsfonderna. Det finns även efter indragningarna kvar pengar i utvecklingsfonderna, och vi sköt ju också fram den inbetalning som skulle ha hösten 1992 till halvårsskiftet 1993. Vi räknar också med att de nya nyetableringslånen skall komma till stånd. Dessa blir värdefulla för nyföretagande, för småföretagare som behöver hjälp med finansiering. Det gäller för dem att kunna få hjälp med egenkapitalet. Genom det skisserade förslaget kan de få en soliditet i företaget på 40 %. Det är en stor tillgång.

Sammantaget har den nya regeringen tagit fram resurser som är betydligt större än de vi nu drar in från utvecklingsfonderna.

Anf. 69 ROLF L. NILSON (v) replik:

Herr talman! Kjell Ericsson säger att ekonomi och ekologi inte hör ihop. Jag skulle ha köpt en sådan plattityd från en moderat talare, men det gör mig besviken att få höra en sådan från en centerpartist.

Jag hoppas att Kjell Ericsson är medveten om att det här är betydligt mer komplicerat än så. Det är inte så att ökad tillväxt och "god ekonomi" självklart leder till att man tar miljöhänsyn. Det kan lika väl leda till rovdrift på miljön, till överutnyttjande av råvaror och energi. Om den industriella världen över huvud taget har utrymme för någon tillväxt, måste den tillväxten hanteras väldigt varsamt. Man kan säga att vi befinner oss i ett sådant läge miljömässigt i världen att det är fråga om balansgång på slak lina. Det betyder att målmedvetna satsningar måste göras på att ställa om produktion till cirkulära processer, till resurssnål och energisnål verksamhet, öka återvinningsgraden osv. Det är därför som vi har begärt extra medel för satsning på miljöteknik i vår partimotion.

Beträffande det förslag till energibeskattning som nu ligger – det vill jag upprepa – var det samlade omdömet från ansvarskännande miljömänniskor att det leder till ökade utsläpp av giftiga ämnen. Det är ett ur miljösynpunkt dåligt förslag.

Om EKH-lånen, som ju blivit regeringens flaggskepp när det gäller finansieringen för småföretagen, finns omdömet att de egentligen inte leder till några nya pengar, snarare till ökad byråkrati. Min uppfattning är att det måste finnas en uppsjö av olika finansieringsmöjligheter. Samhället måste ta sitt ansvar. Jag kan hålla med Kjell Ericsson och regeringen om att de vanliga kreditinstituten, bankerna och finansbolagen, måste ta ett mycket större ansvar än vad de tar i dag.

Slutligen: Kan Kjell Ericsson se några påtagliga effekter när det gäller tillgängligheten på riskvilligt kapital av de åtgärder som regeringen hittills har vidtagit?

Anf. 70 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! Rolf L. Nilson säger att ekonomi och ekologi inte går ihop. Jag förstår inte riktigt vad han menar. Är det någonting som är viktigt är det faktiskt att se till att dessa hör ihop. Det verkar som om Rolf L. Nilson menar att ekonomisk tillväxt är detsamma som rovdrift. Det måste vara ett helt felaktigt synsätt, för så är det ju inte. Bara det att man ökar användningen av förnybara bränslen innebär en tillväxt, likaså att man går över till vindkraft, brukar solenergi och biobränslen, går från fossila bränslen till förnybara bränslen. Det finns alltså många åtgärder som innebär ekonomisk tillväxt utan att det för den skull är fråga om rovdrift. Vi har ju sett många exempel på att om man sköter ekonomin och har en bra ekonomisk tillväxt och samtidigt tar miljöhänsyn, får vi också en god miljö. Det är vad den här regeringen strävar efter och har en helhetssyn att man skall göra.

När det gäller riskkapital finns nu ett förslag som har remissbehandlats. Det är inte till alla delar bra – det tycker inte jag heller. Men uppläggningen av det med räntesubvention och en lång amorteringstid är bra. Småföretagen får en mjuk igångssättnings- och inkörningsperiod. När det gäller finansieringen återkommer vi till hösten. Som sagt: de olika batterier av åtgärder som har föreslagits kommer att innebära en stor tillgång.

För övrigt kan jag säga att man redan kan se tecken på att de skulle ha gett effekt. Jag har haft kontakt med många banker under de senaste veckorna. De säger samfällt att de nu lånar ut mer pengar till småföretagen än vad de gjorde i fjol. Jag har varit i kontakt med Västra Värmlands sparbank, Föreningsbanken, Värmlandsbanken och Handelsbanken. Alla säger att de nu lånar ut mer pengar. Även om det är kärvt, finns nu en klar ljusning, en klar förbättring. Det tyder på att man tror att det som nu görs kommer att ge resultat.

Anf. 71 MATS LINDBERG (s) replik:

Herr talman! Kjell Ericsson har för kammaren ett antal gånger nu sagt att det blivit mer riskkapital i Sverige. Detta är alltså inte sant. Under den nya regeringens period har det inte funnits riskkapital på marknaden. Jag tycker att det vore klädsamt om Kjell Ericsson kunde tala om för kammaren att det

är så. De insatser som regeringen har gjort och de förslag som har lagts fram har inte hunnit börja verka ännu. Jag skulle därför vilja be Kjell Ericsson att på något vis bekräfta det han har påstått inför kammaren.

När det då gäller bankernas utlåning vill jag framhålla att de faktiskt inte lånar ut mer riskvilligt kapital. Vad som däremot har hänt – och det är ganska naturligt – är att företagen har blivit tvingade att använda checkkrediter betydligt mer än de har gjort tidigare. Det är alltså det nya kapitalet. Det är mycket "dyra" pengar för småföretagen. Detta är fakta.

Jag skulle vilja ställa ett par frågor till Kjell Ericsson. Varför har Centern fallit för synsättet att man skall konfiskera 200 milj.kr. ur Norrlandsfondens kassa? Norrlandsfonden har under många år arbetat med småföretag i Norrlands inland. Vad som nu händer är att fondens utlåningsmöjligheter mycket starkt begränsas. Min fråga blir då: Varför har Centern vänt dessa företag ryggen? Var finns logiken i Centerns hantering, som jag tycker under många år varit ganska nära vår inställning till NUTEK och vissa branschprogram? Jag kan nämna träprogrammet som exempel. Där har, som jag har uppfattat det, Centern varit positiv till den strukturförändring som sker inom träsektorn. Man har via NUTEK kunnat få en vidareförädling i framför allt sysselsättningssvaga områden. Jag har uppfattat att Centern har varit positiv till detta, men nu har man vänt på klacken och ger inte längre någon möjlighet till detta.

Anf. 72 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! När jag säger att det finns mer pengar under 1992 och 1993 än tidigare bygger det på det jag redovisade här, att det finns pengar i utvecklingsfonderna, Norrlandsfonden, industrifonden, småföretagsfonden och riskkapitalbolagen. Nyetableringslånen kommer att ge ytterligare medel, och medel från löntagarfonderna skall anslås till riskkapital. Hur stort anslaget blir pågår det nu diskussioner om. Men det kommer att anvisas kapital därifrån också.

Bankerna förfogar över 1 000 miljarder i sammanhanget. Som jag sade tidigare lånar de ut pengar i dag. Det är inte lika nattsvart som det har varit tidigare. Jag talade med flera bankchefer i går, bl.a. chefen för Västra Värmlands sparbank, som sade att banken lånar ut mycket mer nu än tidigare. Jag håller med om att det har varit kärvt ett tag och att det har varit svårt att få riskkapital och svårt att låna pengar. Men det börjar bli ljusare; det är viktigt att konstatera. Skattesänkningar som stimulerar riskkapitalförsörjning, kvittningsrätten samt innovationsföretag och teknikföretag gör att vi får mycket mer pengar ut till de företag som vi vill slå vakt om.

Mats Lindberg var faktiskt från början med på att dra in pengar från Norrlandsfonden. Men pengarna är ännu inte indragna, och det pågår diskussioner mellan näringsdepartementet och Norrlandsfonden om och när detta skall ske. Som jag sade tidigare blir det tidigast i december 1993. Under tiden fram till dess har de olika åtgärderna börjat verka. Vi har också sett i vilken omfattning utvecklingsfondernas kapital har använts. En del fonder har legat inne med stort kapital och haft en likviditet på mellan 80 och 90 %. Har man inte brukat kapitalet, är det bättre att aktivera det någon annanstans.

Sammantaget kommer det alltså att finnas mer pengar. Under hösten kommer det att hända ganska mycket.

Beträffande träbranschprogrammet vet vi att Lennart Schotte har gjort en utredning. Ett förslag kommer att läggas fram till hösten. Jag instämmer i att det är viktigt att vi satsar på trä och träförädling. Det är just vad Lennart Schotte tar upp i sin utredning som kan följas av en proposition.

Anf. 73 MATS LINDBERG (s) replik:

Herr talman! Det känns tryggt att vi är överens om träprogrammet. Det hade varit klädsamt om Kjell Ericsson hade föreslagit att vi skulle få bibehålla resurserna till NUTEK. Då hade inte programmet behövt avbrytas.

Beträffande Norrlandsfonden finns en viss skillnad mellan det förslag som den socialdemokratiska regeringen lade fram och det förslag som nu har lagts fram. Det var alltså fråga om pengar till riskkapitalbolag i den socialdemokratiska regeringens förslag. I det här fallet är det fråga om konfiskering av pengar från Norrlandsfonden. Det är alltså en avsevärd skillnad på dessa två saker.

När det gäller riskvilligt kapital tycker jag att det vore bra om Kjell Ericsson talade med företagen. Att bankerna har uppfattningen att de lånar ut mer pengar är inte något underligt. Jag skulle också tycka så om jag vore bankdirektör. Jag skulle tala om att banken fortfarande lånar ut pengar. Men jag har de facto inte träffat någon företagsföreträdare som påstår att det har blivit en ändring i synen på riskvilligt kapital.

Man lånar i dag inte ut pengar ens om det inte finns några risker, och det är egentligen det som är bekymret. Många av de små och medelstora företagen befinner sig därför i dag i en situation där man är tvungen att använda checkkrediten, och det tror jag också Kjell Ericsson tycker är felaktigt.

Det vore bra för kammarens ledamöter om Kjell Ericsson nu utnyttjade den taletid han har kvar till att något presentera regeringens näringspolitik. Jag tycker att de tidigare företrädarna på ett mycket skickligt sätt har undvikit att egentligen svara på någon fråga som ställts när det gäller vilken politik som i fortsättningen skall bedrivas i Sverige.

Anf. 74 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! När det gäller Norrlandsfonden vill jag än en gång säga: Pengarna är ännu inte indragna. Det sker förhandlingar mellan näringsdepartementet och Norrlandsfonden. När så kommer att ske är ännu inte klart.

När det sedan gäller näringspolitiken anser jag att alla vi företrädare för de borgerliga partierna har förklarat vår inställning, hur vi ser på näringspolitiken, vilka åtgärder vi föreslår och vilka stöd och stimulanser som kommer att finnas i den nya näringpolitiken. Regeringen satsar på skattelättnader och skattestimulanser för småföretag och innovationsföretag.

Mats Lindberg tog tidigare upp frågan om uppfinnare och innovatörer. Det kommer också där att tillskapas skattestimulanser för innovationsföretag. Regeringen arbetar också med att ta fram ett förslag till ett åtgärdsprogram för uppfinnarna. Stödet till Uppfinnarföreningen innebär faktiskt en liten höjning till 5,7 milj.kr.

När det gäller Eurekaprogrammet föreslås en höjning från 5 milj.kr. till

20 milj. kr., en betydande ökning när det gäller den delen. Satsningen på biomedicin och miljöteknik har inte drabbats av neddragningar. Det är många områden som har prioriterats och som regeringen har satsat på. Det visar också att regeringen tror på att vi har ett näringsliv och företag som vill och kan satsa. Jag vet att det med de resurser som nu kommer att tillföras också skapas möjligheter att kunna göra detta.

Därtill skapas riktiga yttre förutsättningar med bra infrastruktur – järnvägar, vägar och flyg – och bra utbildning. Också allt detta satsar vi på, så att Sverige blir ett sådant land där man kan verka som konkurrenskraftig företagare. Det ger de anställda anställningstrygghet och säkra jobb, och det ger också lönsamma företag.

Anf. 75 GÖRAN HÄGGLUND (kds):

Herr talman! Också jag vill sälla mig till skaran av gratulanter. Jag vill alltså gratulera Anita Gradin till utnämningen och tacka för den korta tid vi har fått arbeta tillsammans bl.a. i näringsutskottet. Jag vill också vidimera de goda omdömen som tidigare har förmedlats av andra talare. Jag anser att Anita Gradin har gjort betydande insatser i svenskt politiskt liv, inte minst när det gäller utrikeshandeln, arbetet med det nyligen ingångna EES-avtalet och EG-frågan. Jag önskar Anita Gradin lycka till med de nya arbetsuppgifterna.

Herr talman! Näringspolitiken torde vara ett av de politiska områden som påverkats mest av det regeringsskifte som 1991 års val ledde till. Inom den ekonomiska politiken utgör näringspolitiken ett nyckelområde för att bryta ekonomisk stagnation och lägga grunden till en ny period av tillväxt, företagande och utveckling.

Just nu är det tuffa förhållanden för svenskt näringsliv. Men jag tror att vi när vi kommer ur denna konjunkturnedgång har genomfört förändringar som skapar väldigt goda förhållanden för svenskt näringsliv att hävda sig på den internationella marknaden. Industrins kostnadsläge har pressats ned, vi har en mycket låg inflation och börjar nu se ljuspunkter när det gäller svensk exportindustri.

Regeringens inriktning är att skapa goda generella villkor och förutsättningar för näringslivet i vårt land. Den selektiva näringspolitik som alltför länge bedrivits i Sverige har utgått från föreställningen att byråkratin bättre än marknaden kan identifiera framtidens vinnande branscher och företag. Traditionell svensk näringspolitik har också till samhällsekonomiskt höga kostnader fördröjt nödvändiga strukturrationaliseringar. Centralstyrd detaljreglering med statligt stöd för vissa företag kombinerat med subventionsprogram med varierande inriktning ersätts nu med en marknadsekonomiskt sund, generell näringspolitik.

Marknadsekonomin erkänns i dag av i stort sett alla som den enda ekonomiska inriktning som kan trygga medborgarnas välfärd, svara upp mot kraven för en god miljö och slå vakt om välfärden. Endast genom ett näringsliv som långsiktigt förmår hävda sig på den alltmer internationaliserade marknaden kan de resurser genereras som fordras för att upprätthålla och förbättra vår gemensamma välfärd. Regeringen har sedan sitt tillträde genomfört omfattande förändringar i syfte att främja företagande. Näringspoliti-

ken skall stimulera och uppmuntra kreativitet, företagsamhet och entreprenörskap. Framför allt betonas betydelsen av att det ges möjlighet att etablera och expandera små och medelstora företag.

Den nya näringspolitiken inriktas på fem huvudområden. Det är småföretagspolitiken, där vi tidigare har fattat beslut om en rad angelägna åtgärder. Det handlar om privatisering av statliga företag, ett arbete som pågår och som kommer att ta många år att genomföra, vilket är ett mycket viktigt steg inom den ekonomiska politiken. Det är också fråga om en ny konkurrenspolitik, forskning och utveckling samt naturligtvis även energipolitiken.

Kunskap är makt och grunden för all utveckling. Svensk utbildningsstandard har genom åren varit hög. För ett så utlandsberoende land som Sverige är det av avgörande betydelse att utbildningens kvalitet och kvantitet inte negativt avviker gentemot förhållandena i den konkurrerande omvärlden. Den tekniska forskningen och utvecklingen är alltså av avgörande betydelse för förnyelse och utveckling inom industrin. Vi befinner oss i dag i ett statsfinansiellt läge som gör att nästan samtliga sektorer måste ta en del av besparingsbördan. Det är ett faktum som inte bekymrar alla lika mycket, men det är inte desto mindre sant.

Regeringen har valt att i den ekonomiska politiken bedriva en generell politik som skapar goda förhållanden över hela landet och för alla företag. Detta kommer att skapa utrymme för många företag att satsa mer egna resurser i utvecklings- och forskningsarbete. All forskning och utveckling skapas inte via statliga anslag, utan kan också skapas genom insatser direkt i företagen.

I en situation med krympande ramar blir prioriteringar mer nödvändiga än tidigare. Satsningar måste i första hand göras på områden där utbytet kan bedömas bli störst och mest framtidsinriktat. I propositionen föreslås ett antal områden som regeringen anser bör prioriteras. Det handlar om informationsteknikrelaterade projekt, bioteknik och biomedicinsk teknik samt miljöteknik. Också Eurekaprojektet skall ges hög prioritet med speciell inriktning på de små och medelstora företagen. Utskottets majoritet har också ställt sig bakom de föreslagna prioriterade områdena, och det vill även jag göra.

Genom den generella näringspolitiken förbättras möjligheterna för industrin att själv satsa på forskning och utveckling och att ägna sig åt detta helt i egen regi eller i samverkan med t.ex. NUTEK. Det gör också enligt min mening att forskning och utveckling blir bättre anpassad till verkliga och påtagliga behov. Jag tror också att effektiviteten ökar genom detta.

När det gäller forskning och utveckling kommer också fler förslag i den forskningsproposition som väntas nästa vår. Som bl.a. Kjell Ericsson har varit inne på pågår ett arbete för att skapa skattestimulanser för teknik- och innovationsföretag.

Herr talman! Jag vill med detta korta inlägg yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 76 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! I föreliggande betänkande från näringsutskottet behandlas också motionen N269. Bakom motionen står företrädare för samtliga de par-

tier som representerar Södra Älvsborgs valkrets i riksdagen. Vi kommer alltså från den del av landet där tekoindustrin alltjämt har sitt huvudsäte. Vi lever och verkar i Sjuhäradsbygden och vet av egen erfarenhet vilken viktig roll tekoindustrin spelar i näringslivet, för bygden och för människorna som bor där. Självfallet är det för hela vårt land av stor betydelse, t.ex. ur självförsörjningssynpunkt, att vi har en väl fungerande, bärkraftig tekoindustri.

Det är en fullkomlig självklarhet att vi alla fem känner en mycket stor oro för vad som kan komma att ske med hela tekoindustrin. Den har som bekant brandskattats mycket hårt genom åren. Under efterkrigstiden har mer än 100 000 arbetstillfällen gått förlorade, och från att ha haft en närmast total självförsörjningsförmåga är vi i dag närmast totalt importberoende.

Den kris som vi nu tvingas uppleva på arbetsmarknaden omfattar också i mycket hög grad tekoindustrin. Varsel och uppsägningar avlöser varandra på löpande band. Senast i denna vecka tvingades således den riksbekanta Ludvig Svenssons gardinfabrik i Kinna att avskeda 47 anställda. Under förra året fördubblades arbetslösheten inom branschen, och den uppgår nu till nära 15 %. Spåren förskräcker – var skall det sluta? Skall vi verkligen inte har kvar någon tekoindustri alls i vårt land.

Orsakerna till den negativa utvecklingen inom tekobranschen är främst dels den genom åren starkt ökande importkonkurrensen från olika lågprisländer, dels en framtvingad mycket omfattande utflyttning av produktionen till andra länder. Givetvis drabbas också denna bransch av den allmänna lågkonjunkturen.

Mot denna bakgrund är det givetvis av största vikt att vår tekoindustri ges samma spelregler som gäller för de länder med vilka den främst har att konkurrera. Så är det förvisso inte nu. Gällande handelsregler snedvrider konkurrensförhållandena såväl på hemmamarknaden som på de europeiska marknaderna. Alldeles påtagligt har förra årets beslut om liberalisering av tekoimporten skadat vår hemmaindustri.

Vi motionärer ställer tre yrkanden om åtgärder i vår motion, vilka vi anser vara nödvändiga för att bevara vår tekoindustri och vilka samtliga innebär en anpassning till motsvarande förhållanden inom EG. De gäller för det första en anpassning till EG:s regelsystem för tekoimport, för det andra en anpassning också till EG:s system för u-landstullfrihet samt för det tredje en harmonisering av dumpningsåtgärder.

Det är enligt min mening fullkomligt självklart att vi i Sverige, mot bakgrund av den officiella inställningen till medlemskap i EG, skall anpassa oss till EG:s motsvarande regler på de berörda områdena. Vid ett medlemskap kommer vi att införa samma regler som EG. Näringsutskottet uttalar sig också i den riktningen men avstyrker likväl alla tre yrkandena. Var det konsekventa i agerandet från utskottets sida ligger i att vi skall invänta medlemskapet är sannerligen svårt att förstå.

Varför skall vi själva skapa sämre förhållanden för vår egen industri än vad man gör i omvärlden? Varför kan vi inte tillämpa motsvarande regler, vilket man gör där? Varför skall vi medvetet skada vår egen industri, när vi inte har minsta skyldighet att tillämpa andra regler?

Herr talman! Näringsutskottet är enhälligt i sitt ställningstagande till motionen. Dock finns det ett särskilt yttrande som stöder den. Jag hälsar det

yttrandet med glädje. Det hade varit bättre att det hade stått som ett yrkande från utskottet.

Anf. 77 KARIN STARRIN (c):

Herr talman! Det är oerhört viktiga frågor som vi behandlar nu. Allt företagande som vi kan stimulera måste vi stimulera. Det är oerhört viktigt att våra företag känner att de har stöd i den svenska politiken, alltifrån de små företagen till de stora företagen. Jag ställer mig helt bakom detta betänkande.

Det är två frågor som jag särskilt vill lyfta fram. Det är frågor som jag har tagit upp i motioner som jag har väckt, och dessa motioner behandlas i betänkandet. Det är frågor om linhantering och linförädling och frågor om kvinnligt företagande.

Helt riktigt skrivs det en hel del välvilliga ord om linhantering och linförädling. Jag vill verkligen understryka att detta är en viktig näringsgren. Vi har en gammal tradition i Sverige omkring linets hantering. Vi kan odla lin och ta hand om lin. Men i dessa tider när det hela tiden krävs effektivare hantering och när man måste övergå från en manuell hantering till en mer maskinell hantering, måste naturligtvis hela näringsgrenen utvecklas, och för detta behövs det pengar.

Jag kan inte riktigt förstå att man inte kan tycka att detta ger Sverige möjligheter. Vi har kunnandet. Vi har marker att odla linet på, och vi har dessutom människor som kan jobba med detta. Vi har ledig arbetskraft. Varför skulle vi då inte se dessa möjligheter att satsa ytterligare på lin. Jag kan inte riktigt nöja mig med att man bara skriver att man förutsätter, att man ser en ökad omfattning och att det är önskvärt att linhanteringen får en ökad omfattning. Det är precis det som står i betänkandet.

Jag kan naturligtvis förstå att man kan ta egna initiativ på olika nivåer i dessa frågor. Men det skulle vara mycket bra om riksdagen gjorde ett klart uttalande så att dessa engagerade människor, t.ex. i mitt landskap Hälsingland, kände riksdagens helhjärtade stöd att de kan jobba vidare med linhantering.

I motionen skriver vi att vi tycker att det nu borde ges medel för att få fram ett effektivare beredningsverk och att det också borde ges medel så att dessa människor kan marknadsföra de olika produkter som de får fram på detta sätt.

Det är viktigt att riksdagen nu känner ansvar för att det skapas ytterligare sysselsättningstillfällen och produktion just inom linets område.

Den andra fråga som jag vill aktualisera med mitt lilla inlägg är det kvinnliga företagandet. Kvinnors entreprenörskap måste stimuleras. Helt riktigt står det i budgetpropositionen att man särskilt bör uppmärksamma den potentiella företagarkraft som finns just bland kvinnor. Men vad menas egentligen med att särskilt uppmärksamma? Man måste ju ge något ytterligare än att bara skriva det. Man måste naturligtvis peka på att inte minst kvinnor som är beredda att utveckla sitt självklara engagemang, sin inbyggda känsla av att t.ex. skapa, får stöd i olika projekt.

Tanken i vår motion var att man nu skulle peka på att speciella anslag måste utgå till just kvinnligt företagande, så att dessa kvinnor kan få känna

detta speciella stöd som så väl behövs. Det finns inte i dag. Det finns väldigt litet statistik på hur mycket kvinnor får i olika stödprojekt. Det finns väldigt litet statistik över huvud taget över kvinnligt företagande.

Men låt oss då förstå att man i och med dessa skrivningar skall klart kunna använda dessa formuleringar som stöd när man ute i länsstyrelserna och i utvecklingsfonderna skall pröva vilka ansökningar om pengar till projekt som skall bifallas. Då kan t.ex. jag utifrån det beslut som riksdagen i dag kommer att fatta rekommendera handläggare som arbetar med speciellt dessa frågor att kvinnor skall prioriteras på ett särskilt sätt. Jag kan lova riksdagens ledamöter att jag verkligen skall göra den rekommendationen. Jag skall samtidigt se till att denna skrivning efterföljs.

Anf. 78 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Karin Starrin talade om lin och linodling. Jag kan instämma i mycket av det som hon sade. Det är viktigt för Sverige att utveckla denna näring. Det är något som vi i Sverige kan ganska mycket om och borde kunna få ut en hel del av.

Jag har begärt ordet för att tala om något som är nära besläktat med linet, nämligen svensk tekoindustri. I betänkandet behandlas en motion som ledamöter från Sjuhäradsbygden och Södra Älvsborg har väckt. I motionen sägs att svensk tekoindustri borde ha samma regler som finns ute i Europa och som EG har på detta område. Det har inte fått några större återverkningar i de förslag i betänkandet som riksdagen skall ta ställning till i dag. Däremot har Kjell Ericsson fogat ett särskilt yttrande till betänkandet där han talar om Centerns syn på detta och hur vi i Centern vill ha det.

Svensk tekoindustri håller på att förblöda. Människor varslas om uppsägning, företag går i konkurs, och sysselsättningen inom tekoindustrin minskar undan för undan. Det är klart att detta inte kan fortsätta hur länge som helst. Förr eller senare försvinner basen för svensk tekoindustri. Då tror jag att vi går miste om något som vi verkligen vill ha och behöver ha kvar inom landet.

När den socialdemokratiska regeringen hade makten lade man fram ett förslag om att reglerna för importen av tekoprodukter skulle förändras. Vi hade begränsningar av lågprisimporten, och dem tog man bort. Det gjorde man trots att förhandlingar om detta pågick i GATT.

GATT-förhandlingarna har på det området gått ganska bra. Man är överens om hur man skulle kunna lösa problemet. Det innebär att multifiberavtalet, som reglerade lågprisimporten, skulle försvinna vid sekelskiftet eller strax därefter. Men Sverige går i förväg och ger svensk tekoindustri en nackdel som den naturligtvis har svårt att klara av. Svensk industri har över huvud taget under slutet av 80-talet fått en försämrad konkurrenskraft av en förfärlig mängd olika skäl. Till detta kommer den här försämringen.

Ett av motiven när det här förslaget lades fram var att vi skulle få billigare kläder i Sverige. Det fanns potentater som beskrev hur många miljarder svenska konsumenter skulle tjäna på att dessa regler förändrades. Vi i Centerpartiet gick emot detta. Vi ansåg att det var fel att ge tekoindustrin regler som försämrade konkurrenskraften och möjligheten att konkurrera med andra föreag ute i Europa. Vi trodde inte heller på resonemanget att om vi bara ändrade dessa regler skulle vi få billigare kläder.

Tyvärr har vi fått rätt, både när det gäller tekoindustrins bekymmer och konsumenternas möjligheter att få billigare kläder. I februari-mars i år ökade priserna på kläder med 4,7 %, medan konsumentprisindex i övrigt steg med 0,5 %. Vi fick alltså en helt motsatt effekt.

Nu har vi dessutom sökt medlemskap i EG. Ett medlemskap i EG innebär att svensk industri bör ha ungefär samma förutsättningar som företag i EG. Utrikeshandelsministern har skrivit under ett avtal om EES, som också skall spela denna roll. Jag tycker att det finns alla skäl i världen att ge svenska tekoföretag den chans som de förtjänar och att ge svenska tekoarbetare en möjlighet att konkurrera med sina bröder och systrar i Europa på lika villkor. Därför tycker jag, precis som vi skriver i den här motionen, att det måste vara rimligt att ändra tillbaka beslutet om att säga upp multifiberavtalet och att få tillbaka de regler som man fortfarande har inom EG, med begränsningar av lågprisimporten.

Det behöver också göras en hel del andra förändringar i detta umgänge. Det gäller regler mot dumpning, uppträdande i GATT-förhandlingar och annat. Jag utgår ifrån att vår utrikeshandelsminister kommer att jobba utifrån dessa förutsättningar. Det har från tekoindustrin till utrikesdepartementet skickats skrivelser och en begäran om sådana här förändringar. Jag tycker att det är fullständigt rimligt att de sker. Jag förväntar mig faktiskt att vi får sådana förslag från vår utrikeshandelsminister så snart som möjligt.

Dessa förändringar är oerhört viktiga för Sjuhäradsbygden, som fortfarande har många sysselsatta inom teko. Det är fortfarande den viktigaste industrigrenen i flera av våra kommuner. Förändringarna är också oerhört viktiga för dem som är tekoföretagare, för alla som jobbar inom tekoföretagen eller som jobbar i den servicenäring som finns i anslutning till tekoindustrin. Men de är också viktiga för Sverige, tycker jag. Det skulle vara mycket fattigt om vi inte hade en svensk tekoindustri kvar eller en kunskap på det här området. Det vore synd om den kunskapen skulle försvinna. Men det är också fråga om ett kulturmönster och en kulturskatt som vi skall vara rädda om.

Jag ser inte att det finns några större möjligheter att med det här betänkandet som bakgrund få något annat beslut än det som föreslås i hemställan. Men jag hoppas att regeringen lägger fram de förslag som kan förändra situationen så att teko får en chans. Det är nödvändigt för svensk industri och för svenska tekoföretag.

Anf. 79 BENGT DALSTRÖM (nyd):

Herr talman! Genom olyckliga omständigheter var jag inte närvarande när det var min tur att hålla mitt inledande anförande. Jag har nu suttit här i några timmar och lyssnat på visdom om näringspolitik och har också haft tillfälle att summera ett och annat.

Vid det här laget är det uppenbart för det svenska folket att industrin och näringslivet – speciellt småföretagens verksamhet – är grunden till välfärden. Det har vi hört flera talare bekräfta. Vi i Ny demokrati har tidigare deklarerat och även ställt upp på regeringens förslag med inriktning på att öka industrins konkurrenskraft genom sänkta kapital-, förmögenhets-, arvs- och gå-

voskatter, och nu kommer förhoppningsvis en sänkt energiskatt för den elintensiva industrin.

Däremot saknar vi åtgärder som skulle lätta trycket på småföretagens behov av exempelvis riskvilligt kapital på kort sikt och för de verkligt små företagen. Till detta och andra marknadsstimulerande åtgärder vill jag gärna återkomma.

Jag tänkte först ta upp några allmänna synpunkter på näringspolitiken och sedan något kommentera våra motioner.

Jag börjar med arbetsmarknaden. Vi har över 400 000 småföretagare. Det är den viktigaste företagsamheten, inom vilken vi kan skapa nya jobb relativt snabbt. Om en person mer var anställd per företag hade vi ingen arbetslöshet. Det är en reflexion. Därför måste alla tänkbara möjligheter utnyttjas för att stimulera småföretagen.

Den stora ungdomsarbetslösheten är en annan viktig bit. Den kommer vi genom ett beslut i riksdagen att motverka genom den nya lösningen med ungdomsplatser, som förhoppningsvis skall skapa 40 000–50 000 nya ungdomsjobb. Nu är det upp till företagen att ge ungdomarna chansen till en värdefull praktik och sysselsättning. Detta är något som etableras redan i sommar.

Regeringens satsningar i övrigt, exempelvis på infrastrukturen, är självklart ett bra initiativ för nya jobb. Men hur är det med tempot för igångsättningen? Vi har inte sett mycket av lättnad när det gäller arbetslösheten, kopplad till dessa satsningar.

Att vi i en annan del av arbetsmarknaden bryter upp det statliga monopolet på arbetsförmedlingen ser vi som en mycket vettig åtgärd.

Några ord om konkurrenslagstiftningen. Regeringens förslag till en ny konkurrenslagstiftning anknyter väl till våra motioner i frågan, som tyvärr inte kommer att behandlas under vårriksdagen. Vi kan dock glädja oss över att vi medverkat till en skärpning av PBL-lagstiftningen, plan- och bygglagen, som undanröjer hindren för en fri etableringsrätt inom kommunerna. Nu kan inte ICA- och KF-inflytandet längre hindra etableringen av exempelvis nya lågprisvaruhus.

Låt oss nu också hoppas att sammanslagningen av SPK och NO till ett nytt konkurrensverk för övervakning av den EG-anpassade konkurrenslagstiftningen håller tidsplanen med en etablering under sommaren. Det ser vi som viktigt.

Jag skall beträffande energibeskattningen bara konstatera att regeringen och Ny demokrati här medverkar till en viktig kostnadssänkning för den elintensiva industrin genom att ta bort energiskatten för dessa företag. Detta skall enligt sakkunniga beräkningar ses som en möjlighet att skapa över 10 000 nya jobb.

Jag vill också säga något om EES-avtalet och EG. Självklart ser vi inom Ny demokrati fram mot en tillämpning av EES-avtalet och en anslutning till EG med en positiv grundsyn. Samtidigt tycker vi dock att regeringen misskö-ter möjligheten att skapa en beredskap hos näringslivet för den konkurrenssituation som näringslivet kommer att ställas inför genom medlemskapet i EG. Även när det gäller att skapa en positiv grundsyn till EG hos allmänheten har regeringen alltför länge avhållit sig från möjligheten att på ett popu-

lärare sätt informera familjen Svensson och oss vanliga svenskar om mervärdena och betydelsen av EG-tillhörigheten.

Det riskvilliga kapitalet har varit på tapeten vid varje talartillfälle i dag. Jag kan inte heller gå runt detta. Det är, som vi ser det, den viktigaste frågan i näringspolitiken, med anknytning till de små och medelstora företagen. Det är en av de viktigaste frågorna vi har att ta ställning till innan vi skiljs åt för sommaren.

Ny demokrati har tidigare motionerat i denna fråga, bl.a. med förslag till en serie åtgärder: avdragsrätt i privatdeklarationen för satsning i eget företag eller i riskkapitalföretag, kvittningsrätt för näringsidkare, nyvärdesavskrivning och obeskattad avsättning av vinstmedel. Det är förändringar som snabbt skulle skapa motivation hos småföretagarna för nyinvesteringar och nyföretagande. Nu fick jag glädjande nog bekräftat av Kjell Ericsson att detta är åtgärder och tankar som regeringen arbetar med. Vi ser fram emot dessa förslag. Vi var litet tidigt ute och fick inget gehör för våra tankegångar i de här avseendena. Kanske det ställningstagandet berodde på den förväntade propositionen om nyföretagarlånet, EKH, som vi vet kommer att betyda en hel del i fråga om riskvilligt kapital, men i detta fall knutet till nyetablerade företag.

Utvecklingsfonderna och riskkapitalföretagen kommer förhoppningsvis att kunna aktivera sitt lånekapital till småföretagen. Vi i Ny demokrati ser emellertid inte dessa åtgärder som tillräckliga för att motverka bankernas hårdhänta behandling av småföretagens kapitalbehov. Vi har därför föreslagit att löntagarfondernas kapitalresurser utnyttjas i form av en investerings- och utvecklingsbank, med huvudsaklig uppgift att tillgodose de små och medelstora företagens behov av riskvilligt kapital. Det är ett hett förslag som är under behandling i finansutskottet, varför jag avstår från att här utveckla våra synpunkter på olika lösningar i denna fråga.

Det här var några allmänna synpunkter kring näringspolitiken.

Den viktigaste frågan i näringsutskottets betänkande är, som vi tidigare antydde, tillgången på riskvilligt kapital. Vi har en rad olika institutioner som i dag skall medverka till småföretagarnas riskkapitalförsörjning, nämligen utvecklingsfonderna, riskkapitalföretagen, Norrlandsfonden, Småföretagsfonden, Företagskapital AB och Industrifonden. Men, fungerar de? Det krävs kanske en sanering och en översyn om vi nu, enligt Ny demokratis modell, också inför EKH-lån och en investeringsbank.

Jag vill här bara beröra en av de viktigaste möjligheterna för små och medelstora företag när det gäller riskvilligt kapital, nämligen utvecklingsfonderna – som ni vet, lokalt utplacerade över landet.

För att kunna bedöma utlåningspotentialen, som redan har belysts något, hos utvecklingsfonderna lät utskottet undersöka den lånelikvida situationen. Det visade sig då att man i endast ett fåtal av utvecklingsfonderna hade utnyttjat sitt lånekapital. Andelen likvida medel skiftade mellan 5 och 85 %, vilket måste betraktas som mycket anmärkningsvärt, inte minst mot bakgrund av småföretagens uttalade behov av just riskvilligt kapital, ett slags kapital som bankerna inte är beredda att bistå med.

Utskottet säger nu i sitt betänkande att regeringen noggrant bör följa utvecklingen och tillse att utvecklingsfondernas disponibla lånekapital verkli-

gen aktiveras och att fortsatt utveckling redovisas för riksdagen, något som också vi ställer upp på.

För att med hjälp av utvecklingsfonderna ytterligare tillförsäkra marknaden riskvilligt kapital – i avvaktan på de nya EKH-lånen – bör riksdagen anmoda regeringen att med en låg andel likvida medel ge utvecklingsfonderna anstånd med tidigare beslutade inbetalningar till staten. Inbetalningarna skall göras under tiden december 1992 till den 30 juli 1993. Genom detta beslut blir Ny demokratis motion i den här frågan tillgodosedd – i alla fall till viss del.

När det gäller stöd till uppfinnare och innovatörer har vi i motion N224 tagit upp en viktig fråga, inte minst för många småföretagare. Ofta skapas nya problemlösningar och genialiska uppfinningar som inte leder till patentsökningar och genomförande. Vad kan orsaken vara? Den kan vara otillräckliga kunskaper, brist på riskkapital och osäkerhet om vart man skall vända sig. NUTEK har inte lyckats tillgodose detta behov av information.

Ny demokrati föreslår i sin motion en utredning som skulle undersöka möjligheterna till ett inrättande av en produktjury, gärna i NUTEK:s regi, i kombination med en innovationstimme i TV. Det är en idé som kan vara värdefull att pröva. Det är en liten del som det handlar om, men man måste se den i ett vidare sammanhang. Avslutningsvis vill jag senare, som svar till Gudrun Norberg, belysa det här litet mer.

Nu över till ett mycket viktigt problem, nämligen den lavinartade ökningen av antalet konkurser. Vi hörde här i morse att det f.n. rör sig om ca 1 500 konkurser i månaden, med allt vad det innebär i form av kapitalförstöring och arbetslöshet.

Den pågående insolvensutredningens arbete leder inte till några konkreta åtgärder förrän år 1993. Vi har inte råd att vänta till dess! En åtgärd bör kunna genomföras relativt omgående, nämligen en ändrad prioriteringsordning mellan olika fordringar vid konkurs. Underleverantörernas fordringar måste ges högre prioritet än statens fordringar. Det är en ändring som inte kräver någon större utredning, utan kan genomföras omgående. Riksdagen bör anmoda regeringen att snarast förelägga riksdagen ett förslag till lösning av denna fråga.

Avslutningsvis vill jag än en gång uttrycka min förhoppning om att den fortsatta riskkapitalförsörjningen för små och medelstora företag får sin "tunga" lösning genom en samförståndsöverenskommelse kring vårt förslag om en investerings- och utvecklingsbank.

Herr talman! Jag står bakom alla Ny demokratis reservationer, men yrkar bifall endast till reservationerna 4, 16 och 20 i syfte att vinna tid åt kammaren.

Jag har kvar att besvara en syrlig kommentar som Gudrun Norberg fällde till vår motion när det gäller produktjury, TV-timme och nya innovationer. Jag unnar gärna Gudrun Norberg det.

Vi vill, med vår motion, visa toppen av det isberg av den potentiella marknad som inte fungerar i dag. Vi måste finna nya enkla former för små företag att föra fram sina idéer. Det som tas upp i vår motion pekar på en sådan möjlighet. Om man ser det i ett vidare sammanhang, Gudrun Norberg, är det nya produkter och affärsidéer som Sverige behöver. Efter kriget har

egentligen endast två verkligt stora affärsidéer kommit fram, nämligen Tetra Pak och IKEA. Det är därför som vi måste dels satsa på forskning och utveckling, som tanken är – det ställer vi helt upp på –, dels vara öppna inför alla nya grepp som kan lätta upp klimatet för de uppfinnare och innovatörer som redan arbetar i småföretag.

Jag vill ta upp en avslutande fråga, som ställdes tidigare till Rolf L. Nilson och som jag inte har hört något svar på. Också jag är intresserad av att få veta vilken syn Rolf L. Nilson och Vänsterpartiet har på ett öppnande av den offentliga marknaden för privat företagsamhet.

Anf. 80 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! För sammanhangets i debatten skull vill jag tala om att jag kommer att tala om tekofrågor.

Vi är några stycken som har medverkat till ett par tekomotioner. Det är dels en flerpartimotion nr N269, dels en socialdemokratisk motion nr N226.

När det gäller flerpartimotionen har utskottet intagit en mycket sträv och, minst sagt, avvisande attityd. Motionen handlar om importrestriktioner, u-landstullfrihet och dumpningsåtgärder.

När det gäller importrestriktioner är det allmänt sett naturligtvis bra att vi har en så stor frihandel som möjligt. Det är något som jag gärna vill bekänna mig till. Det är emellertid samtidigt bra om den frihandeln skapas under socialt acceptabla former och att den skapas på ett sätt som visar att det i praktiken är en bra väg.

När det gäller de återstående importrestriktionerna för teko kan man nog diskutera vilka länder som gynnas om dessa restriktioner tas bort. Det är inte helt givet att det är de fattigaste länderna som gynnas. Det kan mycket väl vara så att de länder som inte har det som allra sämst gynnas. Det kan gälla vissa andra typer av lågprisländer som kan få en större försäljning genom att det inte finns importkvoter. Frågan är alltså inte så enkel som många vill göra den till.

Det finns också en annan grupp som i allra högsta grad gynnas av detta, nämligen textilimportörerna. De driver därför ett mycket ambitiöst lobbyarbete på olika sätt.

En undersökning som har gjorts visar att prishöjningarna inte dämpas på det sätt som man hade förutsatt, utan sker ganska snabbt.

Lennart Brunander säger att han har förväntningar på regeringen. I ett frågesvar till Arne Kjörnsberg har emellertid Ulf Dinkelspiel ganska klart deklarerat att han inte har något större intresse av att medverka till att vår bygd får en säkrare sysselsättning i det här avseendet.

Att Socialdemokraterna var initiativtagare till att ta bort importrestriktionerna på det här området, Lennart Brunander, är visserligen sant. Det skedde emellertid under medverkan av alla andra partier, med undantag av Centern, om jag minns rätt. Jag är därför litet förvånad över att Centern i det här ärendet faktiskt inte vågar reservera sig utan enbart har ett särskilt yttrande i vilket EG-anpassningen omtalas. Eftersom Lennart Brunander apostroferade oss vill jag markera att Centern, när det kommer till kritan, inte vågar reservera sig.

I den gemensamma motionen har också frågan om u-landstullfrihet tagits

upp. Den frågan har, trots allt, fått en något mer gynnsam behandling. Det talas om att vi kan förvänta oss att en anpassning till EG – om det inom den närmaste tiden blir tal om en översyn på den punkten – kommer att beaktas. Jag hoppas att så blir fallet, men jag vill ändå göra en markering genom att yrka bifall till yrkande 1 i motion N269.

Jag går nu över till den socialdemokratiska motionen och gör först en direkt koppling till det som jag nyss nämnde, nämligen priskontrollen. Det blev inte så, precis som vi befarade, att priserna sjönk i och med att importrestriktionerna togs bort. Priserna på dessa varor har i stället stigit precis som priserna på andra varor – delvis litet mer. Man får alltså inte uttalad effekt. Det är riktigt, som det står i utskottets betänkande, att man får vänta ut det hela något, eftersom det kan ta tid.

Utskottets skrivning att man tänker ha fortsatt bevakning när det gäller denna fråga är bra. Det är något som jag hälsar med tillfredsställelse.

Vi har i den socialdemokratiska motionen också markerat ett behov av fortsatt stöd. Vi har inte, som utskottet vill göra gällande, hävdat att det skall vara ett särskilt tekostöd. Vi har faktiskt skrivit att det skall vara ett stöd till teko inom ramen för det generella näringslivsstödet och att stödet särskilt borde inriktas på utbildning, marknadsföring och utveckling. Låt mig hänvisa till det arbete som gjorts av utvecklingsfonden i Älvsborgs län som varit mycket framgångsrikt när det gäller att restaurera tekoföretag, om jag får uttrycka mig så. Det har gällt att göra en analys av situationen och hitta nischer som är utvecklingsbara för dessa företag. Det stödet har kunnat ges inom ramen för det särskilda tekostödet. Det försvinner nu, och vad jag kan förstå kommer utvecklingsfonden inte att få några nya pengar från regeringen eller för den delen riksdagen. Man kan alltså få svårigheter att fullfölja detta arbete, som har varit framgångsrikt.

Med anledning av den delen av motionen vill jag yrka bifall till yrkande 1 i den socialdemokratiska motionen N226.

Vi har i samma motion tagit upp Protekos situation. Proteko hjälper till att utveckla små och medelstora företag genom att höja kunskaperna och har tidigare haft ett särskilt verksamhetsbidrag på 5 milj.kr per år. Det tas nu bort. Det kan vi inte heller acceptera. Vi tycker att det är en oklok satsning. Det vore klokt att stödja det initiativ som den socialdemokratiska regeringen tog för några år sedan. Vi yrkar därför bifall till yrkande 2 i motionen.

På socialdemokratiskt initiativ, för övrigt från vår egen bygd, tillsatte den socialdemokratiska regeringen en arbetsgrupp som skulle följa utvecklingen inom teko. Den arbetsgruppen har inte rapporterat sitt arbete. Jag kan notera att man i utskottets skrivning gör en markering, att regeringen inte har gjort denna redovisning och att man förväntar sig en redovisning från regeringen av utvecklingen inom tekoindustrin med anledning av de svåra problem vi har. Det är bra att utskottet har gjort denna markering även om det inte är ett tillkännagivande. Jag hoppas att det skall visa att problemen kvarstår och att regeringen måste ta dem på allvar.

Anf. 81 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Berndt Ekholm tyckte inte riktigt om att jag påpekade att det var Socialdemokraterna som lade fram förslaget om att förändra förut-

sättningarna för svensk tekoindustri och ta bort det skydd som fanns i reglerna för lågprisimport. Det var faktiskt så. Visserligen är det ett krav som har drivits av moderater och folkpartister under lång tid, men Centerpartiet och Socialdemokraterna hade under den tiden en gemensam linje när det gäller tekopolitiken, som innebar att vi stöttade tekoindustrin.

Vi står nu inför ett medlemskap i EG, som vi har ansökt om. Vi står inför ett EES-avtal, som innebär att vi industrimässigt är med i den europeiska marknadens industrisamarbete. Då väljer man att lägga fram ett förslag som gör att svensk tekoindustri ställs offside, så att säga. Svensk tekoindustri missgynnas, och också de som jobbar inom den. Jag tycker att det är konstigt, och det är allvarligt. Jag tror ändå att det skall gå att prata med den svenska regeringen och försöka hitta en lösning på detta. Det är alldeles nödvändigt. Situationen är helt enkelt felaktig. Den är horribel.

På samma sätt är det när det gäller de pengar Berndt Ekholm nu talade om. Han sade att de kanske inte räcker, att de tar slut. Det är faktiskt så. Men också det var ett förslag från den socialdemokratiska regeringen, att man skulle trappa ner stödet och att pengarna till det särskilda stödet till teko skulle tas bort. Jag beklagar det också. Vi ville från Centerpartiet ha ett nytt program. Men det fick vi ingen majoritet för. Det socialdemokratiska förslaget gick igenom även den gången. Socialdemokraterna har ett ansvar i detta sammanhang, och det är ganska stort.

Anf. 82 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Självfallet har vi ett ansvar, och det tar vi också. Vi har många gånger från Sjuhäradsbygden sagt att vi inte har varit till fullo nöjda med regeringens insatser på detta område. Men vi har fått mycket eld från Centerpartiet i de debatterna, kan man säga. Jag kan bara notera att vi har bytt regering nu, och Centerpartiet har alla möjligheter att driva dessa frågor inom ramen för den borgerliga regeringen. Därför är jag litet förvånad över att man inte står på sig med en reservation.

Vi skall väl kämpa tillsammans för att vi skall få en god sysselsättning i vår bygd. Jag hoppas att Lennart Brunander, som säkert har en bättre ingång i denna regering än vad jag skulle ha, kan tala med handelsminister Ulf Dinkelspiel och se till att vi får en bra lösning på våra tekofrågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Företogs till avgörande lagutskottets betänkanden 1991/92:LU30, LU31 och LU32 samt näringsutskottets betänkande 1991/92:NU20.

Lagutskottets betänkande LU30

Mom. 1 och 5 (ytterligare reformarbeten m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 284 röster mot 14 för meningsyttringen av John Andersson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande LU31
Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande LU32
Mom. 5 (registrerat partnerskap)
Utskottets hemställan bifölls med 168 röster mot 130 för reservationen av Maj-Lis Lööw m.fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 (namnlagen)
Utskottets hemställan bifölls med 288 röster mot 12 för meningsyttringen av John Andersson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande NU20
Mom. 1 (näringspolitikens inriktning)
Först biträddes reservation 1 av Anita Gradin m.fl. med 121 röster mot 13 för meningsyttringen av Rolf L. Nilson i motsvarande del. 166 ledamöter avstod från att rösta.
Härefter bifölls utskottets hemställan med 168 röster mot 121 för reservation 1 av Anita Gradin m.fl. 12 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (stöd till uppfinnare och innovatörer)
Utskottets hemställan bifölls med 216 röster mot 22 för reservation 4 av Bengt Dalström. 60 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 (anslag till teknisk forskning och utveckling)
Först biträddes reservation 7 av Anita Gradin m.fl. med 127 röster mot 12 för meningsyttringen av Rolf L. Nilson i motsvarande del. 161 ledamöter avstod från att rösta.
Härefter bifölls utskottets hemställan med 167 röster mot 133 för reservation 7 av Anita Gradin m.fl.

Mom. 12 (miljöteknik)
Utskottets hemställan bifölls med 284 röster mot 12 för meningsyttringen av Rolf L. Nilson i motsvarande del. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 25 (riskkapitalförsörjning)
Utskottets hemställan bifölls med 169 röster mot 131 för reservation 11 av Anita Gradin m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 31 (konkurser)

Utskottets hemställan bifölls med 214 röster mot 23 för reservation 16 av Bengt Dalström. 65 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 32 (småföretagsutveckling)

Först biträddes reservation 17 av Anita Gradin m.fl. med 124 röster mot 13 för meningsyttringen av Rolf L. Nilson i motsvarande del. 164 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 168 röster mot 133 för reservation 17 av Anita Gradin m.fl.

Mom. 34 (NUTEK: Förvaltningskostnader)

Utskottets hemställan bifölls med 168 röster mot 133 för reservation 19 av Anita Gradin m.fl.

Mom. 48 (främjande av utländska investeringar i Sverige)

Utskottets hemställan bifölls med 276 röster mot 24 för reservation 20 av Bengt Dalström.

Mom. 52 (handelspolitiska frågor på tekoområdet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion N269 yrkande 1 av Hans Nyhage m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 53 (stöd till tekoindustrin m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion N226 yrkande 1 av Arne Kjörnsberg m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 54 (Proteko)

Utskottets hemställan – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion N226 yrkande 2 av Arne Kjörnsberg m.fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Beslut om samlad votering

Beträffande de på föredragningslistan närmast upptagna ärendena, konstitutionsutskottets betänkande KU34, finansutskottets betänkande FiU26 samt utbildningsutskottets betänkanden UbU16, UbU13, UbU14, UbU15 och UbU17, beslöt kammaren på förslag av tredje vice talmannen att de fick företas till avgörande i ett sammanhang sedan debatten i dessa ärenden avslutats.

9 § Inrättande av ett särskilt utskott

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1991/92:KU34 Inrättande av ett särskilt utskott (förs. 1991/92:15).

Anf. 83 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Svenska folket, med riksdag och regering, står inför efterkrigstidens viktigaste ställningstagande – hur och i vilken grad vårt land skall inlemmas i den europeiska gemenskapen. Riksdagens roll i denna process kommer att vara utomordentligt betydelsefull.

Det borde vara så att det som kännetecknat mycket av svensk politik i modern tid, nämligen viljan att samarbeta över partigränserna, att komma överens och att uppnå konsensus upprätthålls. Det är dess värre inte längre så, vilket jag skall utveckla närmare.

I dag skall riksdagen besluta om att under mandatperioden inrätta ett särskilt utskott, som skall bereda propositionen om godkännande av EES-avtalet. Redan i frågan om hur riksdagens beredningsarbete och samrådsförfarandet mellan riksdag och regering skall organiseras – ganska enkla och lättlösta procedurfrågor – blåser regeringspartierna till strid. Moderaterna anför och mittenpartierna traskar efter. Riksdagens största parti, Socialdemokraterna, negligeras, och partiets ståndpunkter nonchaleras.

Herr talman! Detta är att ge arbetet med EES-avtalet en synnerligen dålig start. Avsikten är alltför tydlig: oppositionens roll skall försvagas och Socialdemokraternas inflytande skall vara så obetydligt som möjligt. Riksdagens, den första statsmaktens, arbete kommer att försvåras. På två viktiga punkter avseende EES-utskottets arbetsformer har Socialdemokraterna tvingats reservera sig.

För det första anser vi socialdemokrater att EES-utskottet bör ges samrådsfunktioner. För det andra anser vi att utskottet skall ges vidare arbetsuppgifter än att bara bereda EES-propositionen. Även ärenden av central betydelse för avtalet bör komma i fråga – detta under en längre tidsutdräkt.

Redan i talmanskonferensen reserverade vi oss och framhöll att det särskilda EES-utskottet, vid sidan av utrikesnämnden, skulle företräda riksdagen och samråda i förhandlingarna inom ramen för EES-avtalet och om svenskt medlemskap i EG. Regeringen skulle också informera utskottet om sitt fortlöpande Europaarbete. Vi anser att det utskott som bereder propositionerna om EES skaffar sig ingående kompetens på området och är den bästa samrådspartnern. Erfarenhet och kunnande skulle finnas samlat i detta utskott.

Detta förslag viftar majoriteten bort. Man säger blankt nej till samrådsfunktionen i utskottet. Viljan att gå oppositionen till mötes i denna fråga är obefintlig. I stället hänvisar man till en mängd instanser, och samrådet splittras upp på en rad nämnder och delegationer.

EFTA-delegationen, vars roll borde vara överspelad i och med EES-avtalets undertecknande, utrikesutskottet, en delegation på 18 personer som skall ingå i en blandkommission med Europaparlamentet och parlamentarikerdelegationen till ESK räknas upp i betänkandet som lämpliga samråds-

partners för regeringen. Man skyller på att riksdagsutredningen ännu inte har tagit ställning och därmed förhalar frågan.

Ett samrådsförfarande som är uppsplittrat på många händer blir ineffektivt. Det är inte heller lämpligt att samråda med alltför många instanser. Regeringen måste kanske då av sekretesskäl ålägga sig vissa restriktioner. Men det är väl det som är meningen. Riksdagen skall vara splittrad och diffus. Oppositionens roll skall försvagas. I stället för att dra nytta av Socialdemokraternas kompetens och låta samrådet ske på ett effektivt sätt i EES-utskottet, låter man samrådsfrågan mer eller mindra rinna ut i sanden.

I talmanskonferensen ansåg regeringspartierna att utskottet borde upplösas så snart beredningsuppgifterna om EES-avtalet fullföljts. Talmanskonferensen förordade att utskottets mandat under alla omständigheter bör upphöra vid årsskiftet 1992-1993.

Denna tidsplan kommer inte att kunna hållas, eftersom propositionen om EES inte är att vänta förrän till hösten, och KU:s majoritet kan därför inte ange någon tidsgräns för utskottets upphörande. Ingenting i konstitutionen motsäger att det särskilda EES-utskottet får arbeta även ytterligare någon tid, dock längst till mandatperiodens slut. Vi socialdemokrater anser att utskottet skall ges möjlighet att arbeta även efter ikraftträdandet av EES-avtalet med beredningsuppgifter i anslutning till detta avtal.

Herr talman! Sverige har i dag en svag borgerlig regering med ett bräckligt regeringsunderlag. Möjligheterna för regeringen att hålla samman mandatperioden ut minskar i takt med Ny demokratis utspel. Det senaste är att Ny demokrati går emot regeringens förslag till nedskärningar av bostadssubventionerna. Litet ödmjukhet och generositet mot den ansvarstagande oppositionen skulle inte vara i vägen. Att Moderaterna fortsätter sin enda väg i självgott majestät förvånar mig inte. Men var befinner sig mittenpartierna?

Folkpartiets gruppledare Lars Leijonborg uttalade sig i dag i Morgonekot. I Europafrågan skulle regeringen samarbeta med oppositionen. Det bästa i svensk politisk tradition skulle upprätthållas. Man skall samarbeta när det är bra för Sverige. Varför då inte gå oppositionen till mötes? Varför säger Folkpartiet ett och gör ett annat? Var står Centern? Har de utplånat sig själva i frågan?

Herr talman! Jag yrkar bifall till Socialdemokraternas reservation.

Anf. 84 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c):

Herr talman! Arbetet med EES-avtalet har nu äntligen kommit så långt att det kan vara dags för en proposition till riksdagen och beredning av ärendet i riksdagen. Konstitutionsutskottet har på grundval av utredningsarbete och förslag från talmanskonferensen nu föreslagit att ett särskilt utskott skall inrättas för beredning av detta, volymmässigt, stora ärende. Det här är värt att notera, eftersom det är första gången sedan den nya författningens tillkomst som ett särskilt utskott av det slaget inrättas.

Den metod med vilken utskottsorganisationen temporärt kompletteras stämmer väl överens med de föreskrifter som redan finns i riksdagsordningen. Det behövs således inte några förändringar av den gällande lagstiftningen. Det är bara att ta i anspråk de öppningar för ett sådant utskott som redan finns.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Jag blev förvånad när jag lyssnade på Catarina Rönnungs inlägg. Det var präglat av ett slags standardaggressivitet som man så ofta använder sig av från socialdemokratisk sida.

Först säger man i alla inlägg från socialdemokratisk sida, att nu struntar regeringspartierna blankt i det största oppositionspartiet och lyssnar inte till vad oppositionspartiet har att säga. Den andra utgångspunkten är att Moderaterna har här minsann bestämt till punkt och pricka. Folkpartiet och särskilt Centerpartiet – Catarina Rönnung nämnde inte kds denna gång – har lagt sig platt på marken. Sedan ställer den socialdemokratiske talaren den retoriska frågan: "Hur trivs ni med detta, och hur kan det komma sig att ni är så mesiga? Vad tycker ni egentligen?"

Det här är en standarduppläggning, som jag föreställer mig snart återkommer på ledande revyscener i vårt land. Den är lämplig att praktisera. Men den är kanske för litet roande och enbart löjeväckande för att ens platsa där.

Vi har haft en seriös diskussion i den särskilda riksdagsutredningen om *hur* beredningen av EES-avtalet skall ske i riksdagen. Socialdemokraterna har minsann deltagit i den utredningen. Frågan har varit uppe till diskussion i talmanskonferensen. Socialdemokraterna har deltagit även där. Nu har frågan varit uppe till diskussion i konstitutionsutskottet, där Socialdemokraterna med bl.a. Catarina Rönnung också har deltagit.

Då säger Socialdemokraterna att vi inte har lyssnat på dem i den här frågan. Jo, vi har minsann lyssnat sammanträde efter sammanträde. Men vi har inte velat tillgodose en enda aspekt på frågan som Socialdemokraterna har rest, och då blir Socialdemokraterna förgrymmade, inkl. Catarina Rönnung.

Ett helgerån har begåtts – Socialdemokraterna har inte fått det som de ville! Det är en mycket märklig och litet barnslig attityd. Att man inte får det som man vill innebär ju inte att riksdagens majoritet har begått något inkonstitutionellt övergrepp. Vi har minsann från olika partiers sida genom årens lopp fått vänja oss vid att vi inte till hundra procent har fått det som vi har velat.

Sakligt sett står Socialdemokraterna illa rustade i sin argumentation, och det är väl det som gör att Catarina Rönnung har hetsat upp sig så kolossalt. Den enda skillnaden mellan de båda förslagen är, kan man säga, att Socialdemokraterna vill tilldela det tillfälliga utskottet en mera permanent roll som ett allmänt rådgivningsorgan åt regeringen.

Det har vi menat är olämpligt att ta ställning till vid den här tidpunkten. Vi jobbar vidare i riksdagsutredningen, som verkligen inte har varit slö. Som Catarina Rönnung antydde, har utredningen många frågor på sitt schema, av vilka frågan om tillfälligt utskott har varit en.

Vi jobbar vidare i utredningen med hela utskottsorganisationen i riksdagen. Det kan tänkas bli olika förändringar, och om vi kommer med i EG bör vi kanske ha ett särskilt utskott som ägnar sig åt sådana frågor. Men det utskottet får vi i så fall inrätta efter en noggrann avvägning av hur kompetensen i övrigt skall fördelas mellan olika utskott i riksdagen och mellan ett sådant här organ – det är då vanligen det danska markedsudvalget som faller i sinnet – och t.ex. utrikesnämnden.

Det här behöver man alltså tänka över någorlunda ordentligt. Vi har för

tillfället så många olika organ som sysslar med utrikespolitiska frågor i riksdagen, och det är klart att förr eller senare måste det bli någon form av rationalisering här.

Nu underkänner av någon konstig anledning Catarina Rönnung och tydligen också Socialdemokraterna EFTA-delegationen som samrådsorgan. Catarina Rönnung kunde ju ha pratat med Anita Gradin, som talade i förra ärendet här i kammaren, om vad hon har tyckt om EFTA-delegationen. Den har, såvitt jag kan förstå, varit till ömsesidig belåtenhet som samrådsorgan, både när det nuvarande regeringsunderlaget var i opposition och efter det att det blev ett regeringsskifte. EFTA-delegationen kommer således även fortsättningsvis att fungera som ett samrådsorgan.

Sedan har konstitutionsutskottet, tydligen till Catarina Rönnungs förgrymmelse, räknat upp alla andra internationella samarbetsorgan som vi har eller som är på gång, och de är inte få, vilket alla kan konstatera som läser s. 7 i utskottets betänkande.

Nu skall jag ställa en avslutande fråga till Catarina Rönnung och hoppas att hon har lugnat ner sig så att hon kan svara på den. Det var två saker utöver vad utskottsmajoriteten vill som Socialdemokraterna önskar med sin reservation. Vilken är den andra saken? Det har jag faktiskt inte klart för mig.

Anf. 85 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Jag är alldeles kolugn. Jag vill ogärna använda mig av standardaggressivitet mot den annars så konciliante Bertil Fiskesjö, men jag undrar om inte Centern använder sig av ett standardförsvar när Centern känner sig klämd mellan sköldarna. Det kan ju inte vara så lätt att ingå i den borgerliga regeringen på mittenpartiernas villkor, och det kan inte vara helt lätt att se opinionssiffrorna rasa.

Även om jag inte märkte någon större aggressivitet, tror jag att mittenpartierna använder sig av ett standardförsvar. Jag tycker faktiskt att Bertil Fiskesjö försvarar en ganska sjuk sak, för med litet god vilja hade det gått att redan i talmanskonferensen gå Socialdemokraterna, det största oppositionspartiet, till mötes i en fråga som är ganska enkel att lösa upp.

Vi vill ha *ett* organ för samrådsförfarande i Sveriges riksdag. Det är klart, det är enkelt, det är rejält. Vi vill inte ha det området uppsplittrat.

Det andra vi vill i vår reservation är att utskottet inte skall upphöra omedelbart efter det att propositionen om EES-avtalet och motionerna som väcks med anledning av den har beretts färdigt. Vi vill att utskottet skall ha möjlighet att verka under en längre tid men naturligtvis inte längre än att det upphör inom den nuvarande mandatperioden.

Vi tycker att det hade varit väldigt bra att man hade börjat det stora och besvärliga arbetet med EES-avtalet, om i vilken grad vi skall inlemmas i det europeiska samarbetet, med att gå det största partiet något litet grand till mötes i en mycket enkel beredningsfråga. Jag vet att åtminstone några mittenpartister har känt sig illa berörda av att man på det här sättet inte har visat någon förhandlingsvilja.

Jag begagnar mig inte av någon standardaggressivitet, men litet vanlig ilska visar jag kanske över att man så till den grad har stängt dörren för kon-

sensus, samarbete, vilja att förhandla över partigränserna. Det hade varit klädsamt om man hade hållit dörren öppen för förhandlingar i den här för hela vårt land så viktiga frågan.

Anf. 86 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c) replik:

Herr talman! Det var ju litet lugnare tongångar från Catarina Rönnung i detta inlägg. Det är tydligen inte längre så att landets öde står på spel när vi har att ta ställning till det tillfälliga utskottets uppgifter.

Men det är att märka att det här utskottet skall vara ett beredande organ på samma sätt som alla andra utskott, även om det är ett tillfälligt utskott. Detta utskott kommer naturligtvis att ha samma befogenheter som alla andra utskott. Vill man under beredningens gång kalla in folk för att fråga vad de tycker, kan man göra det. Det kan vi göra i KU, och det kan man göra i alla andra utskott.

Men det Catarina Rönnung och Socialdemokraterna vill ha är, om jag har förstått det rätt, något slags ersättning för både EFTA-delegationen och utrikesnämnden. Om man tillägger det här utskottet befogenheter som redan sorterar under andra organ i riksdagen, måste man ta väck de befogenheterna från de andra organen, eller också måste man dra upp en rågång mellan de olika organen och bestämma vilka frågor som de skall handlägga.

Jag förstår helt enkelt inte upprördheten från socialdemokratisk sida. Min enkla teori – jag har ju varit med under hela processen ända från början – är att Socialdemokraterna råkade bita sig fast i ett förslag som de själva insåg var olämpligt, och sedan har de försökt få oss andra att kompromissa, att hitta en gemensam lösning, detta för att komma undan sitt eget dilemma.

Ni har helt enkelt tagit fel i den här frågan, och det hade varit lika bra att erkänna det. Ni har ju gett upp halva reservationen, därför att ni insåg att ert förslag var omöjligt. Om det blev bifallet skulle det leda till att vi tvingades ändra riksdagsordningen, och det är ändå osäkert om det hade gått att inrätta det utskott som ni ville ha från början. Ni ville ju ha ett slags EG-utskott tillsatt redan nu. Det var er ursprungliga tanke, som ni sedan har släppt.

Hade ni velat se rent sakligt på den här frågan och inte bara se den ur partitaktisk synpunkt, borde ni naturligtvis ha retirerat helt och hållet.

Anf. 87 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte riktigt hur väl tredje vice talmannen har läst vår reservation. Där står tydligt att vi utöver utrikesnämnden vill ha EES-utskottet som samrådsorgan. Jag tycker att det är ett enkelt och klart och riktigt förslag som vi lägger fram.

Att samråda, som man litet vagt säger i betänkandet, med mängder av nämnder och delegationer leder kanske till att regeringen samråder om en detalj i en nämnd och om en annan detalj i en annan nämnd. Naturligtvis försvagar det riksdagens möjligheter att få en samlad och bra överblick över regeringens arbete i den här frågan.

Det är riktigt att vi har mildrat vår reservation, om inte annat för att vi från vår sida har velat gå majoriteten något till mötes. Det har hittills inte givit resultat, men vi hoppas att det så småningom skall vara möjligt att

åstadkomma en god kompromiss, för en kompromiss är ju i alla fall det bästa för landet, så att det blir ett utskott med en samlad samrådsfunktion.

Det utskottet skall inte förväxlas med det tillfälliga utskottet, utan detta blir en fråga att ta ställning till efter nästa val. Men livet upphör ju inte i morgon. Man kan se tiden an, tror jag, med ganska god tillförsikt.

Anf. 88 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c) replik:

Herr talman! Jag förstår inte Catarina Rönnungs argumentering. Dels vill hon tydligen avskaffa andra samrådsorgan, dels vill hon behålla dem. Hon säger själv att det skulle bli *ett* samlat samrådsorgan i stället för den uppsplittring som nu råder, om Socialdemokraternas reservation går igenom.

Men det framgår ju inte av reservationen, för såvitt jag kan förstå utgår även reservanterna från att EFTA-delegationen skall vara kvar, att utrikesnämnden skall vara kvar, att utrikesutskottet skall vara kvar, att vi skall ha den parlamentariska kommittén som skall förhandla med EG-parlamentet, osv.

Socialdemokraterna vill alltså inte avskaffa någonting av det som redan finns, utan de vill lägga en funktion som andra organ sköter på ett bra sätt hos ett utskott som sannerligen får nog med uppgifter ändå under en, som jag kan tänka mig, för dess del ganska het sommar.

Anf. 89 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Herr talman! EFTA-delegationen har vi sagt skall vara kvar under en tid. Utrikesutskottet har väl andra uppgifter. Delegationen som skall förhandla med Europaparlamentet har väl andra uppgifter än att bara samråda om hur regeringens arbete med kommissionen framskrider. Parlamentarikerdelegationen till ESK har väl också andra uppgifter. Så jag förstår inte Bertil Fiskesjös argumentering här.

I betänkandet radar man upp – på ett ganska vagt sätt, tycker jag – de olika nämnder och delegationer som anses lämpliga för samråd. Det beror väl på att man vill skaffa sig alibi för att inte EES-utskottet skall få samrådsfunktioner. Men vi tycker alltså att det lämpligaste vore att inte ha samrådsfunktionerna uppsplittrade så som majoriteten har lagt fram det utan ha dem samlade på ett ställe. Jag tror att det vore bättre för riksdagens arbete.

Anf. 90 Tredje vice talman BERTIL FISKESJÖ (c) replik:

Herr talman! Jag glömde bort en sak. Catarina Rönnung sade att det var ett utslag av hur klämt t.ex. Centerpartiet är i regeringen.

Det är verkligen att fantisera. Detta ärende har inte varit hos regeringen. Det är ett internt riksdagsärende, som är behandlat inom riksdagen från början och till slut. Det är riksdagen själv som har bestämt det, och det är ytterst talmanskonferensen som tagit ställning till ett utredningsförslag.

Sedan skulle jag ytterligare vilja tillägga att Catarina Rönnung tydligen vill besluta om något slags permanent organisation av riksdagens arbete inför både EG-anslutningen och det följande EG-medlemskapet.

Men detta vill inte vi. Det finns två utredningar som sysslar med detta – jag glömde att nämna den ena. Det är dels riksdagsutredningen som skall se på en lämplig utskottsorganisation, även utifrån litet andra aspekter än just

ett EG-medlemskap, dels den utredning som sysslar med förändringar av grundlagen som blir nödvändiga för att vi skall kunna vara med i EG. Denna sistnämnda utredning har bara för ett par dagar sedan beslutat att hos justitiedepartementet be att få anställa en särskild person, mycket kvalificerad för övrigt, som skall göra ett förarbete ikring detta frågekomplex.

Men Socialdemokraterna vill hipp som happ, bara därför att man från början fick denna felaktiga tanke i huvudet, genomdriva denna nya organisation utan närmare eftertanke.

Andre vice talmannen anmälde att Catarina Rönnung anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 91 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag hade inte anmält mig till denna debatt, men när jag fick höra Catarina Rönnungs anförande blev jag minst sagt förvånad, precis som Bertil Fiskesjö, över den upprördhet som hon kunde känna inför detta betänkande.

Jag själv beklagar att vi inte kunde ena oss om formerna för hur vi skall arbeta här. Men jag tycker att debatten mellan Catarina Rönnung och Bertil Fiskesjö har visat hur mycket oklarheter som finns. Det är inte dags ännu att inrätta ett mera permanent utskott.

Vi måste återkomma till detta, och då hoppas jag verkligen att vi kan ena oss. Det är bedrövligt om vi i riksdagen inte kan ena oss om formerna. Att vi har olika uppfattning i sakfrågor hör till det politiska spelet, men vi borde kunna komma överens om formerna i riksdagen. Jag hade gärna sett att vi i konstitutionsutskottet hade nått fram till detta.

Jag tyckte mig dock inte kunna uppleva att Socialdemokraterna hade någon vilja att diskutera ärendet. De fastnade väldigt snabbt i ett ställningstagande som de hade haft redan i talmanskonferensen. Dörren stängdes ganska snabbt, och sedan fanns inte utrymme att diskutera ärendet mera. På något sätt har detta blivit en prestigefråga, vilket är litet olyckligt.

Catarina Rönnung drar in opinionssiffror, att vi är småpartier och jag vet inte vad, som över huvud taget inte har med detta att göra.

Vi är olika partier som bildat en majoritet och kommit på samma linje. Vi tycker att det ännu inte är dags att inrätta ett mera permanent utskott. Vi vill ha ett utskott som just förbereder EES-avtalets införlivande. Sedan måste vi bättre förbereda hur vi skall ha det med samarbetet i övrigt och med de organ som finns.

Jag delar fullständigt den uppfattning som Bertil Fiskesjö gett uttryck åt här i debatten och vill inte mera gå in på det. Men jag hoppas att vi sedan, när vi mera permanent tar ställning till detta, gemensamt kan ställa upp på ett förslag om hur vi vill ordna våra former här i riksdagen.

Anf. 92 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Jag håller med om Ingela Mårtenssons idéer om att vi skall kunna ena oss om procedurformerna här. Det är ett bra förslag, och jag hoppas att vi med tiden kommer fram till det.

Dessutom skulle det verkligen förvåna mig – för att gå in på vad Bertil

Fiskesjö berörde – om det fanns vattentäta skott mellan riksdagsutredningens representanter och ledarna för de borgerliga partier som nu befinner sig i regeringen. Jag tror att partiledarna i denna viktiga fråga har ganska mycket att säga till om bakom kulisserna.

När det gäller att i debatten dra in opinionssiffrorna för mittenpartierna vill jag mildra mitt uttalande och säga att jag inget högre önskar än att ni ökar era opinionssiffror på bekostnad av moderater och Ny demokrati. Där har ni min välsignelse.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 11 §.)

10 § Statlig lokalförsörjning

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1991/92:FiU26 Statlig lokalförsörjning (prop. 1991/92:100 delvis).

Anf. 93 CHRISTINA LINDERHOLM (c):

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än bifall till hemställan i finansutskottets betänkande 26.

Skälet till att jag tar till orda i det här ärendet är att jag tycker att Stockholm är värt några minuter av riksdagens tid.

Stockholm är vackert, inte minst just nu när parkerna grönskar och vattnet glittrar i vårsolen. Stockholm är min, mina barns och många andras hembygd. Därför är det så viktigt att alla möjligheter tas till vara att bibehålla det som är vackert, att ta bort skönhetsfläckar och att se till att staden, främst i dess inre delar, den s.k. stenstaden, åter kan bli levande; där människor både bor, arbetar och tillbringar sin fritid med att ta del av det stora kulturella utbud som finns eller att bara flanera i en ljum vårkväll.

För att det åter skall bli så krävs en del åtgärder. En av dem är att minska andelen kontor bl.a. genom att avkontorisera bostadslägenheter i centrala staden. Centern i Stockholm har länge krävt att sådana åtgärder vidtas. Nu har också andra partier instämt i Centerns krav, och det finns en stor majoritet i Stockholms stadshus för att avkontorisera innerstaden och så göra den levande. Just nu finns unika möjligheter att göra detta. Omkring 1,5 miljoner kvadratmeter kontorsyta står tomma i dag i Stockholmsregionen. Trots det byggs och planeras för ytterligare kontorsarbetsplatser.

I min motion Fi406 har jag visat på att även staten har möjligheter att underlätta ökat boende i stadens inre delar. Som exempel har jag tagit Garnisonen. Det borde vara möjligt genom överläggningar mellan stat och stad att komma överens om vilka åtgärder som kan vidtas för att koncentrera statens behov av kontorslokaler och helt friställa vissa byggnader, t.ex. Garnisonen. Denna byggnad, som inte hör till stadens vackraste, skulle kunna rivas och bostäder byggas i stället. Det skulle troligen vara god samhällsekonomi att förfara på det sättet. Andra byggnader skulle kunna göras om till bostäder. Då skulle också värdefulla parker och gröna ytor kunna bevaras.

Till min förvåning tas min motion med i ett betänkande som inte alls handlar om det jag motionerat om, utan om riktlinjer för den statliga fastighetsförvaltningen och ombildningen av byggnadsstyrelsen. Utskottet betonar dock att de frågor jag tar upp i motionen blir en naturlig uppgift för den blivande fastighetskoncernen. Det är bra, och jag kommer att bevaka att så sker. Att det då inte behövs något uppdrag till byggnadsstyrelsen om inventering av statens lokalbehov förefaller naturligt.

Jag förstår också av betänkandet att frågan om den slutliga utformningen av myndighetsstrukturen i detalj återkommer till riksdagen i höst. Det är väl i och för sig ingen garanti för att den angelägna översynen av lokalbehovet kommer till stånd. Däremot tror jag att ekonomiska aspekter, nämligen att det jag föreslagit faktiskt skulle kunna minska statens utgifter, kan hjälpa till att föra frågan framåt. Att det dessutom skulle vara till fördel för stockholmarna, som får en bättre stadsmiljö, och för de bostadssökande, som får bostäder, är en klar fördel. Jag ser positivt på utvecklingen och har tilltro till att riksdag och regering delar mina bedömningar om att Stockholm är en vacker stad, värd att satsa på, och att staten har ett medansvar för stadens framtida utformning och utveckling.

Anf. 94 KJELL ERICSSON (c):

Herr talman! Eftersom ett enigt utskott står bakom detta betänkande vill jag bara yrka bifall till finansutskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 11 §.)

11 § Grundläggande högskoleutbildning, m.m.

Föredrogs

utbildningsutskottets betänkanden

1991/92:UbU16 Lokalförsörjning m.m. för högre utbildning och forskning (prop. 1991/92:100 delvis),

1991/92:UbU13 Vissa för högskolan gemensamma frågor och anslag (prop. 1991/92:100 delvis),

1991/92:UbU14 Grundläggande högskoleutbildning m.m. (prop. 1991/92:100 delvis),

1991/92:UbU15 Anslag till forskning, m.m. (prop. 1991/92:100 delvis) samt

1991/92:UbU17 Anslag till lantbruksuniversitetet, m.m. (prop. 1991/92:100 delvis).

Andre vice talmannen meddelade att utbildningsutskottets betänkanden UbU16, UbU13, UbU14, UbU15 och UbU17 skulle debatteras gemensamt.

Anf. 95 BERIT LÖFSTEDT (s):

Herr talman! Det vi nu skall samtala om i kammaren en stund är fem betänkanden, som talmannen just har räknat upp för oss. De berör på olika sätt högskola, grundutbildning och forskning. Däremot kan man inte säga

att vare sig betänkandena eller den del av budgetpropositionen som de vilar på innehåller några principiella frågor som kan ge utrymme för mera hetsiga debatter. Det skall vi inte heller ha.

Dessa ärenden avser tredje året i en budgetcykel på tre år. Då skall det rimligen mest handla om litet finputsning. Vi väntar nästa år de samlade propositionerna om både grundutbildning och forskning.

Det är klart att vi kan ha litet olika förväntningar på vad dessa propositioner skall innehålla, och vi kan ha olika åsikter om vad de borde innehålla.

I vilket fall som helst har vi i bred enighet avstyrkt en lång rad enskilda motioner som har handlat om nya utbildningar, nya utbildningsorter, nya forskningsområden, osv. Det har vi inte gjort efter att ha prövat de olika motionsförslagens reella meriter, utan vi har gjort det just med tanke på att det kommer en annan tid då dessa frågor, som tagits upp i motionerna, och andra frågor får vägas ihop.

Det intressanta med det som vi nu har framför oss är nog inte vad som står, utan mera vad som inte står där.

Utbildningsministern strör litet tankar och idéer omkring sig. Han gör det litet rapsodiskt i budgetpropositionen och i diverse tal som han framför, och det får han naturligtvis göra.

Dessutom finns ett antal frågor som lever sitt liv i högskolevärlden med anledning av en departementspromemoria om fria universitet och med anledningen av högskoleutredningen. Där finns också olika förslag som väcker en del glädje och en del oro ute i högskolevärlden. Dessutom talas det ibland om stiftelser, om konkurrens och om central excellence – riktigt vad det blir av det vet vi väl inte så särskilt väl.

Från socialdemokratiskt håll vill vi i samband med de här betänkandena ändå ta upp några frågor som inte berörs eller som berörs bara summariskt i budgetpropositionen.

Det aviseras ju i budgetpropositionen en ganska omfattande utökning av antalet grundutbildningsplatser i högskolan, men det sägs litet eller inget om hur det är tänkt att de skall fördelas. Det kanske det i och för sig inte skall heller, men det hade kanske varit till viss glädje om det hade funnits några uppgifter om det. Det som oroar oss är att det sägs väldigt litet eller just ingenting om de små och medelstora högskolorna och hur deras framtid kan tänkas komma att se ut.

Internationalisering står det litet grand om. Men det har reducerats till att handla om EG eller åtminstone Europa. Man kan ju undra vart resten av världen har tagit vägen i internationaliseringssammanhang. Jag har vid flera tillfällen mött framför allt moderata debattörer här i kammaren som har varit väldigt ampra med avseende på internationalisering.

Nog är det klart att samverkan med EG och t.ex. via Tempus med Östeuropa är internationalisering, men det är då rakt inte all internationalisering. Det hade varit bra, tror jag, om man hade kommit på att det finns en värld utanför Europa. Det är dessutom extremt svårt att hitta pengarna till det här i budgetpropositionen, vart de nu har tagit vägen.

Möjligen kan man också säga att riksdagens framtida befattning med frågor som har att göra med utbildningsresurser och utbildningsdimensionering inte heller känns alldeles klar.

Herr talman! Den svenska högskolan är mycket bra. Där uträttas mellan varven t.o.m. stordåd, tror jag. Där finns god kvalitet.

Det är klart att det kan finnas små öar av sämre kvalitet, någon lärare som inte fungerar så bra eller någon mindre lyckad forskare, men i allmänhet står sig den svenska högskolan mycket väl i den internationella konkurrensen och i de internationella kontakterna. Studenter, lärare, forskare och högskoleledningar är respekterade partner vid världens ledande högskolor och universitet, och det är förfärligt bra för vårt land.

Det innebär naturligtvis också att vi har en god grund att bygga vidare på. Det är därför väldigt angeläget att vi fortsätter att satsa på våra högskolor och bygger ut dem efter bästa förmåga. Det är också angeläget att vi här fortsätter att göra vad vi kan göra för att slå vakt om kvaliteten. Alldeles särskilt angeläget tycker jag att det är att vi lyckas göra det möjligt för ungdomar och även vuxna som vill studera, som vill skaffa sig en högre utbildning, att göra det.

Det är också utomordentligt angeläget att vi orkar med att sprida både utbildning och forskning över landet. Det är ju ändå så att studenter i ganska stor utsträckning väljer den utbildningsort som ligger närmast. Det finns alltså en betydande utvecklingskraft i universitet och högskolor, och det finns anledning att dra nytta av det och glädjas åt det.

Riksdagen gjorde i fjol ett par uttalanden: dels att det borde bli bra många fler grundutbildningsplatser i högskolan, dels att högskolan skulle få en i förhållande till statsmakten friare ställning. Det är principer som vi har varit ganska ense om, även om vi kan bli oense om hur man skall gå till väga när man sedan skall genomföra dem.

Jag skulle ändå vilja beröra några frågor som vi socialdemokrater ansett vara särskilt angelägna eller som vi har haft en annan mening om än utskottsmajoriteten. Dit hör – jag har redan sagt det under de första sju och en halv minuterna, och jag vill säga det en gång till – behovet av att det verkligen finns högskoleutbildning på många ställen i landet; vi behöver se en plan för hur det skall kunna tryggas.

Dessutom är det naturligtvis så att industrin behöver kvalificerad arbetskraft. Därför önskar vi oss nästa år en tydlig plan för hur yrkesteknisk högskoleutbildning skall kunna byggas ut.

När det gäller de dimensioneringsfrågor som är aktuella i år – där görs ett litet påslag jämfört med tidigare, det mesta beställt av riksdagen i fjol – är det egentligen inte något större fel på det förslag som föreligger, utom att det fattas en del. Vi har för vår del accepterat de givna ramarna. Det har inneburit att vi har känt oss tvingade att göra en del omfördelningar inom den ramen för att kunna tillgodose önskemål som vi tycker är ännu viktigare än andra.

Innan lärarutbildningspropositionen hade kommit kunde vi misstänka att de minsta högskolorna, de som saknar lärarutbildning, inte i det sammanhanget skulle få del av någon ökning och att de skulle komma att bli missgynnade, och vi hade alldeles rätt. Av det skälet har vi försökt skapa utrymme – låt vara att det inte är särskilt stort – för en ytterligare satsning på fristående kurser. Det gäller då Karlskrona/Ronneby, det gäller Halmstad, Borås, Skövde, Trollhättan/Uddevalla och Eskilstuna/Västerås.

Vi har också tyckt att det har varit väsentligt att kunna prioritera 20 nya läkarutbildningsplatser i Umeå.

Det här tyckte vi att vi var tvungna att finansiera, och vi har gjort det på det viset att vi har föreslagit en senareläggning av 30 av 60 nya civilingenjörsplatser på KTH, att vi senarelägger de 30 nya arkitektplatser som var föreslagna och att vi minskar litet på ökningen av LIF-anslagen till Stockholm, Uppsala, Lund och Göteborg.

Vi är oroliga för framtiden för de mindre och medelstora högskolorna. Särskilt orolig kan man bli när man ser utredningsdirektiv som handlar om att peka ut några högskolor som möjligen skall kunna få ge magisterexamen medan andra med en gång är uteslutna.

Studerandehälsovården har i all hast flyttats över till högskolorna. Det är möjligt att det i det fallet inte är något större fel på själva principen, men vi tycker att man kanske borde ha lugnat sig litet och berett ärendet litet bättre. Det står ingenting om mål och inriktning, det finns ingenting ordentligt om en framtida finansiering, det finns ingen redovisning av remissinstanserna. Vi tycker att man kunde ha gått litet omsorgsfullare till väga.

Vi är mycket glada över att vi i utskottet till slut kunde enas om satsningen på den speciella restaurangutbildningen i Grythyttan.

När det sedan gäller urvals- och antagningsfrågor vill jag säga att det tillhör det område där man river upp fältet utan att riktigt berätta vad man har tänkt sig. Ute i Europa tycker man att det blir allt väsentligare att ungdomar har annan erfarenhet innan de kommer till högskolan och att det omgivande samhället knyts närmare högskolan.

Här aviseras nu att arbetslivserfarenhet inte är särskilt väsentligt, samtidigt som urval och antagning av andra skäl skall decentraliseras till de lokala högskolorna. Det måste man säkert göra när man bryter upp linjesystemet. Men vi tycker att det är angeläget att man i de här sammanhangen kan garantera rättstrygghet så att ungdomarna blir likvärdigt behandlade, så att de t.ex. vet varför de inte har kommit in och så att de får en ordentlig information om vilka utbildningsvägar som finns på vilka orter och sådana saker. Vi tycker också här att det har gått undan litet för mycket i svängarna.

När det sedan gäller forskningsområdet har vi inte heller några större invändningar egentligen. Det om något kommer ju att bli ordentligt debatterat nästa år – den erfarenheten har vi. Men vi vill skicka med ett par saker som vi anser bör finnas med i den forskningspolitiska propositionen.

Framför allt handlar det om att vi tycker att man bör kunna få bedriva forskning av hög kvalitet också vid de mindre och medelstora högskolorna, och vi tycker att man bör ha med det i beredningen – vi känner oro för hur det kan komma att bli. Det är viktigt att hitta bra organisatoriska lösningar på det här problemet – det är angeläget att det verkligen blir belyst.

Ett sakområde som vi har velat gardera i de här sammanhangen är forskning gällande gränslandet mellan ekonomi och miljö. De frågor som gäller balans mellan det som är ekonomiskt önskvärt och det som är miljömässigt möjligt blir allt angelägnare. Det har vi velat skicka med.

Lantbruksuniversitetet är det nyaste lilla barnet till utbildningsutskottet – det kanske inte är så litet, men det är i alla fall ett barn som utbildningsut-

skottet inte har haft tidigare. Det har varit intressant att göra dess bekantskap.

Vi blev litet bestörta när vi upptäckte vilken kraftig besparing som lantbruksuniversitetet – sig självt helt ovetande, tror jag – stod inför; den var på 30 miljoner. Nu har man utrett lantbruksuniversitetets organisation, och vi tycker att det är rimligt att man tar ställning till det innan man ålägger lantbruksuniversitetet en så kraftig besparing. Därför har vi velat minska bördan litet. I stället för en besparing på 30 miljoner säger vi 15 miljoner. De pengarna tar vi från anslag för inredning och utrustning vid högskolorna.

Det känns bra att vi har blivit överens om behovet av att det etableras och blir säkerställt både skoglig utbildning och skoglig forskning i Sydsverige. Jag tror att var och en av oss begriper att träden lever ett annat liv i Sydsverige än de gör i norra Sverige och att man behöver forska och utbilda beroende på vilken miljö man lever i.

Med det här, herr talman, vill jag sluta med att yrka bifall till reservation 2 i betänkande 16, reservation 2 i betänkande 13, reservationerna 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 11 och 13 i betänkande 14, reservation 1 i betänkande 15 och reservation 2 i betänkande 17.

Anf. 96 STEFAN KIHLBERG (nyd):

Herr talman! Tvångsanslutning – ordet leder tanken till f.d. Sovjetunionen och andra diktaturer – inte finns väl det i Sverige?

Jo, i den av regeringen utfärdade förordningen 1983:18 stadgas att studerande vid statlig högskola skall vara medlem i ortens studerandekår samt i förekommande fall i studerandenation resp. fakultetsförening för studerande. Sveriges studerande vid universitet och högskolor är således tvångsanslutna till sina intresseföreningar.

Detta s.k. kårobligatorium kränker den negativa föreningsfriheten, dvs. rätten att stå utanför en sammanslutning. Detta är ett ingrepp i individens frihet som Ny demokrati menar är helt oacceptabelt. Det kan knappast anses vara förenligt med demokratiska grundprinciper att statsmakten tvingar samtliga studenter att betala medlemsavgift i vissa, bestämda föreningar.

De argument som framförs från många av de nuvarande studentkårerna som skäl för att behålla kårobligatoriet saknar tyngd. De lider ofta brist på intellektuell stringens och logik, samtidigt som de omyndigförklarar studenternas egen förmåga att själva bestämma vilka sammanslutningar de vill tillhöra och vilken service de önskar från dessa sammanslutningar.

Argumenten präglas av ett skråtänkande och har många paralleller med det som monopolförsvarare brukar dra fram. Vi instämmer gärna och helhjärtat i att kårerna och nationerna i dag på det hela taget gör ett utomordentligt bra och värdefullt arbete – så bra att vi är övertygade om att det stora flertalet studenter alldeles frivilligt kommer att vilja vara medlemmar även sedan ett obligatorium avskaffats.

Den övertygelsen tycks dock inte delas av många kårpolitiker själva, eftersom de säger sig tro på den krisbild som de ofta målar upp över hur det blir om man tar bort kårobligatoriet. Skulle studenterna välja att inte vara med i kåren innebär ju detta nog så viktiga styrsignaler för de ansvariga befattningshavarna inom kåren.

De studentkårer som verkligen lyssnar på kunderna eller studenterna, som de heter i dagligt tal – har inte något att frukta vid ett avskaffande av kårobligatoriet – tvärtom välkomnar de ett avskaffande.

Kritiken från de borgerliga var länge hård mot LO:s tidigare tvångsanslutning till det socialdemokratiska partiet; den var hård och berättigad. I konsekvensens och trovärdighetens namn borde kritiken mot tvångsanslutningen till studentkårerna vara lika hård, men det är den inte. Varför törs inte regeringen ta steget fullt ut och avskaffa kårobligatoriet, trots att frågan utretts ordentligt och remissbehandlats? Frågan behöver beredas ytterligare på regeringskansliet, är svaret. Det är obegripligt varför, och några hållbara argument har heller inte framförts. Därför dyker misstanken om svågerpolitik naturligtvis upp. Studentkårernas skyddade värld har länge varit drivhus och plantskola för broilerpolitiker – och sådana finns det ju tyvärr gott om, även i den nuvarande regeringen.

Ny demokrati har i motion K430 föreslagit en ny och akademisk utbildning samt frivillig auktorisation av journalister. Varför?, undrar man.

Yttrandefriheten är ett av de viktigaste fundamenten i en demokrati. Men varje medborgares rätt att uttala sina åsikter och bilda opinion är inte detsamma som att den praktiska möjligheten att torgföra sina åsikter är tillgänglig. Här spelar press, radio, TV och andra massmedia en oerhört viktig roll. Det är dessa media som avgör den reella yttrandefriheten. Massmedierna har således ett kolossalt ansvar och styr i praktiken hela opinionsbildningen i en demokrati. Detta är ett ansvar som förpliktigar, men det är endast ideologiskt och subjektivt baserat. Inget juridiskt ansvar kan utkrävas av t.ex. en dagstidning för att den avsiktligt förtiger viktiga, men för den opassande fakta. Detta ansvar och denna makt är så stor att man ofta pratar om massmedia som den tredje statsmakten. Massmedias betydelse har utan tvivel också ökat dramatiskt under det senaste decenniet och torde öka än mer i ett framtida informationssamhälle.

I stort sett sköter många massmedia denna uppgift ganska bra, även om det finns en stor spännvidd i ambitionsnivå mellan olika media. Omdömet beror också på vilken syn man har på journalisternas roll i den demokratiska processen. Detta opinionsbildnings- och demokratiansvar ställer naturligtvis ytterligt stora krav på de viktigaste aktörerna inom massmedia, nämligen journalisterna. Det ställer krav på bl.a. kunskaper, saklighet, kompetens, självinsikt, personlig mognad och integritet. Som inom de flesta yrkeskategorier varierar kvaliteten även inom journalistkåren. Vi anser det emellertid vara ett väsentligt samhällsintresse att bidra aktivt till att säkerställa och uppmuntra en utveckling mot mer högkompetenta journalister.

Vilka är då problemområdena?

Det är svårt att över huvud taget få i gång en diskussion om journalisters yrkesroll och uppgift. Varför? Den enda rimliga förklaringen är att journalisterna inte vill ha en sådan diskussion och att de – i kraft av vad jag tidigare sade – blockerar den. Men man frågar sig naturligtvis: Var är det kritiska granskandet när det gäller den egna yrkesrollen? Journalistens uppgift är ju bl.a. att skildra och kritiskt granska verkligheten. Samtidigt kan man konstatera att sanningen alltid finns i betraktarens ögon.

Man blir därför litet orolig när man läser en nyligen publicerad studie som

indikerar att motivet för att välja journalistyrket är en vilja att påverka. Vi menar att man då har valt fel yrke. Då bör man nog välja att bli t.ex. politiker. Det egna engagemanget riskerar att sätta krokben, man riskerar att bli förblindad av de egna värderingarna.

Maktutredningen visade tydligt att t.ex. journalister i avsevärt större utsträckning än samhället i övrigt har radikalt andra värderingar – betydligt mer till vänster, för att använda en traditionell värdering. De prioriterar också annorlunda än flertalet medborgare. Detta är naturligtvis fullständigt okej. Men det gäller att kunna skilja på sina egna värderingar och uppdraget som journalist.

Det är så illa att journalister har sämst förtroende hos allmänheten av alla yrkeskategorier. De är t.o.m. värre än politiker – och det vill inte säga litet. Detta är ett faktum som publicerades i ett mycket litet antal tidningar; det borde ju ha utlöst kolossal diskussion. Många säger: Tro inte på det som står i tidningen. Det är ju också en mycket alarmerande signal.

Jag lyssnade nyligen på en mediakonsult som väl känner det svenska massmediasamhället. Han sammanfattade det hela i tre punkter. – Jag vill understryka att det inte är min sammanfattning, utan en erfaren mediakonsults. Han tycker att svenska journalister kan karakteriseras så här: De är enfrågejournalister, de jagar i flock, och de är ofta okunniga.

Vi menar att den enda medicinen mot detta är kunskap och kvalificerad utbildning. Vi föreslår därför en frivillig auktorisation av journalister, eventuellt med olika auktorisationsnivåer. Man skulle kunna hämta idéer från exempelvis revisorsområdet, där man har godkänd resp. auktoriserad revisor. När det gäller advokater finns också vissa krav för att man skall få använda titeln advokat; samma sak gäller legitimerad läkare.

Den praktiska utformningen skall självfallet göras av journalistkåren själv i samråd med kvalificerade specialister från olika områden. Även bestämmandet av kravnivåer skall ske i nära samråd med journalister.

Vi vill understryka att ett grundkrav för att erhålla auktorisation bör vara att man har en riktig akademisk examen, som vilar på vetenskaplig grund och innefattar skolning i vetenskaplig metodik och kritiskt tänkande. Den kan sedan byggas på med massmedial teori och praktisk erfarenhet; något i likhet med juristutbildningen, där man har tingsmeriteringen efter utbildningen.

Utbildningen på dagens journalisthögskolor anser vi tyvärr inte ligga på, vad vi menar, akademisk nivå. Grundvärderingen, som vår ståndpunkt vilar på, är att djupa, breda kunskaper och hög kompetens är nödvändiga förutsättningar för att man skall kunna utöva journalistyrket på en hög professionell nivå och inse och axla det ansvar yrket innebär. Härtill kommer naturligtvis mycket högt ställda krav på personlig integritet, mognad och självinsikt.

Vår utgångspunkt är naturligtvis att auktorisationen skall vara frivillig. Men om journalistkåren själv kommer fram till att man vill ha en obligatorisk auktorisation, har vi inga principiella invändingar. Även om auktorisationen är frivillig kan t.ex. en enskild dagstidning eller TV-kanal naturligtvis själv bestämma sig för att endast anlita eller anställa auktoriserade journalister, för att på så sätt markera sina kvalitetsambitioner.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag säga några ord om vår motion Akademisk utbildning och forskning i världsklass. Man skulle kunna säga att motionen är för tidigt född. Då syftar jag på det som Berit Löfstedt var inne på i sitt anförande, nämligen att det nästa år kommer en större proposition kring dessa frågor. Samtidigt tyckte vi att det var viktigt att markera var vi står i de här frågorna.

Vi instämmer inte i den vackra skönmålning som Berit Löfstedt gör sig till tolk för. Dess värre är inte verkligheten sådan som hon beskriver den. Det är snarare så att hur vi än mäter, finner vi att vi i Sverige i våra satsningar på akademisk utbildning och forskning ligger på köplatserna bland världens industrinationer. Detta faktum är något som vi inom Ny demokrati är mycket oroliga över, och vi tycker att det är alarmerande.

Vi kan i dagsläget inte se något område som är viktigare att satsa på för att trygga Sveriges framtida välstånd. Vi har inte råd i ett längre perspektiv att underlåta att göra de stora investeringar som krävs. Vi vill understryka att de belopp som erfordras är investeringar i framtiden, inte kostnader.

Det finns många punkter som jag skulle kunna gå igenom, men jag skall inte ta upp tid med det. Jag vill bara konstatera några grundläggande fakta. Vår uppfattning är att det inte får vara någon lokaliseringspolitik. Det går inte i ett så litet land som Sverige att skapa kvalitet i varenda buske och på varenda högskola. Det är utlandet som avgör kvaliteten. Att vi vill ha fri konkurrens och fria universitet torde vara ganska självklart. Vi återkommer till det.

Jag vill bara konstatera att motionen naturligtvis är avstyrkt – det är ju så systemet verkar i detta hus. Den reflexion som dyker upp är att man ute i näringslivet gör allt för att uppmuntra förslagsverksamhet – här gör vi precis tvärtom; här avstyrker vi alla förslag. Men erfarna kolleger har bedyrat att man läser de här motionerna, om inte i slott och koja så i alla fall på departement och i regeringskansli. Det är tydligen så man vill att signalsystemet skall fungera. Därför utgår vi ifrån att man läser detta i departement och regeringskansli. Vi ser därför fram emot den proposition om fria universitet som tydligen är på gång och forskningspropositionen som kommer till nästa riksmöte.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 1 i utbildningsutskottets betänkande nr 13, reservtion 10 i betänkande nr 14 och reservation 2 i betänkande nr 15.

Anf. 97 BERIT LÖFSTEDT (s) replik:

Herr talman! Bara för att Stefan Kihlbergs okvädingsord mot studenterna inte skall få stå oemotsagda vill jag säga att jag känner utomordentligt intellektuella och mycket stringenta kårungdomar – begåvade sådana – som försvarar kårobligatoriet. Det finns också de som är både stringenta och intellektuella och som är motståndare. Den där sortens sätt att sortera ungdomar i högar känner jag kväljningar inför.

Jag träffade t.ex. fullständigt underbara kårpolitiska ungdomar i Linköping i måndags. Jag har ingen aning om vilka politiska partier de tillhör. Man har för övrigt ingen partipolitisk kårpolitik i Linköping. Jag är rakt inte släkt

med dem, men begåvade var de. Jag är övertygad om att de kommer att kunna uträtta mycket i det svenska samhället.

Det finns för övrigt och har funnits journalister som, utan att ha varit akademiker, har varit fullständigt lysande i sitt yrke. Själv har jag erfarenhet av en sådan. Han är numera död. Han hette Hilding Ferm, och han var bl.a. chefredaktör på A-presstidningen i Östergötland. Han var glasarbetare från Småland. Jag tycker att han dög precis som han var, utan Stefan Kihlbergs auktorisation.

Anf. 98 STEFAN KIHLBERG (nyd) replik:

Herr talman! Jag förstår inte riktigt det Berit Löfstedt säger. Hon tillskriver mig saker som jag inte har sagt. Jag har aldrig, inte för ett ögonblick, uttalat mig om att de kårpolitiker som finns i dag skulle vara av låg kvalitet. Tvärtom sade jag att de gör ett utomordentligt bra arbete, och eftersom de gör det är vi inte ett dugg oroliga för att upphäva obligatoriet. Vi är nämligen övertygade om att de flesta studenter väljer att vara kvar i kåren, men vi kan inte förstå varför man skall tvinga dem till det.

Anf. 99 BERIT LÖFSTEDT (s) replik:

Herr talman! Själva kårobligatoriefrågan kan man ha olika synpunkter på. Jag kan kanske t.o.m. vara osäker själv. Det är inte alls det det handlar om.

Vad jag vände mig emot var vad Stefan Kihlberg sade – och jag tror att jag antecknade precis vad han sade – om att studenter som försvarar kårobligatoriet saknar intellektuell stringens.

Anf. 100 STEFAN KILHLBERG (nyd) replik:

Herr talman! Nej, Berit Löfstedt, jag sade att *deras argument* saknar intellektuell stringens. Det är en helt annan sak.

Anf. 101 BJÖRN SAMUELSON (v):

Herr talman! Apropå den senaste debatten om kårobligatoriets vara eller inte vara minns jag en gång när delar av utbildningsutskottet var i Uppsala och vi blev inbjudna till studentföreningen Heimdal. Jag har aldrig känt en sådan värme i studentpolitiska sammanhang som den gången. Då var jag nämligen den ende politikern som var förespråkare för avskaffandet av just kårobligatoriet. Det fanns också moderata ledamöter med vid det tillfället.

Jag är en av dem som har slagits för avskaffandet av kårobligatoriet, men med åren blir man kanske också litet visare och inser vilka olika problem som finns med ett rakt avskaffande. Därför har vi i det betänkande som nu behandlar kårobligatoriet valt att nöja oss med att vänta på en ytterligare beredning. Jag tror nämligen inte, Stefan Kilhlberg, att det går att helt enkelt avskaffa obligatoriet rakt av. Den här kammaren behöver nog fatta en del ytterligare beslut som garanterar olika typer av service till studenterna, service som kårerna i dag står för. Men i princip är vi inga anhängare av detta obligatorium, det skall klart uttalas från denna talarstol.

Jag kan inte heller, herr talman, låta bli att något kommentera Stefan Kihlbergs litanior om journalister och journalisters utbildning. Jag tycker nog att det som Stefan Kihlberg vill ha luktar litet grand av regler och paragrafer.

Jag känner många duktiga journalister, som jag tror aldrig har satt sin fot på en högskola. Jag tror inte att en högskoleutbildning i sig alltid är en garanti för en bra yrkesutövande journalist. Jag ser inte riktigt detta sammanhang. Det kan naturligtvis vara så, det kan ge sådana företräden, men det är som sagt ingen garanti.

Det är en rad betänkanden som vi skall debattera här i dag. Högskolepolitik, vad är det? Ja, det är en bra fråga. För vår del är högskolepolitiken liksom övriga delar av utbildningspolitiken delvis ett instrument för en rättvis fördelning av samhällets samlade resurser. Det är ett politiskt instrument som ger oss möjlighet att driva utvecklingen av samhället i olika riktningar. Det är väl därför som det kallas just högskolepolitik.

Vi tycker att det är väldigt viktigt att markera att det finns ett politiskt ansvar för högskolan, dels för dem som är verksamma inom högskolan – lärare, studenter och forskare –, dels för dem som står utanför högskolan men är med och finansierar verksamheten.

Högskolepolitiken är viktig också i det avseendet att vi vet att samhället blir alltmer komplicerat, beslutsformer blir mer komplicerade, det blir svårare att förstå sig på spelet i maktkorridorerna, vilka vägar olika kommunikationer går när olika beslut fattas. Detta var några exempel. Därmed vet vi också att de som kommer att vara ledande och som delvis redan i dag är ledande i samhällsdebatten är de som har en bra utbildning, t.ex. en högskoleutbildning. Det handlar alltså även litet grand om en demokratiaspekt, som man måste lägga an när man utformar ett partis högskolepolitik.

Demokratiaspekten ligger naturligtvis också i just det faktum att det finns ett politiskt ansvar. På den punkten ser vi i dag ambitioner från den borgerliga regeringen att så att säga alltmer predika att politiker inte skall lägga sig i t.ex. högskolans olika göranden. Jag tror att det är en demokratisk gentjänst att driva utvecklingen i den riktningen, eftersom det som jag sade finns så många som står utanför högskolan men som, genom att de bidrar till finansieringen, har rätt att också indirekt utöva en form av politisk styrning och politisk kontroll över denna högskola.

Man kan sammanfatta dessa regeringens ambitioner att inte göra politik av det som faktiskt är politik med orden: Politikens apostlar applåderar absolut ansvarslöshet. Nej, det kanske var att ta i.

Vad skiljer då vår politik från den politik som regeringen nu vill föra på högskolans område? Jag skall ge några exempel.

Vi är från Vänsterpartiets sida övertygade om att högskolan måste expandera. Vi måste få plats med fler studerande i den svenska högskolan. Vi har lagt fram olika förslag som syftar till detta.

Ett av förslagen är att vi så långt som möjligt vill luckra upp linjesystemet. Vi menar inte att vi skall avskaffa alla linjer. Det tror vi inte på. Det finns olika yrken som behöver ha en sammanhållen utbildning. Men man kan inom ramen för ett linjesystem erbjuda delkurser och moment, och på så sätt, dvs. genom en effektivare användning av resurserna, skulle man kunna erbjuda fler studerande plats på högskolan.

För att kunna genomföra den här nödvändiga framtida expansionen av högskolan måste det också till andra åtgärder. En av de åtgärderna är att ge

högskolan bättre och fler lokaler. Ett sådant förslag har vi lagt fram i samband med årets budget, men vi har tyvärr inte vunnit gehör för det.

Jag talar om effektivitet. Effektivitet innebär ibland att det också är nödvändigt med vissa strukturella förändringar. Att avskaffa linjesystemet är en sådan strukturell förändring. Vi har också två olika huvudmän för högskolan i Sverige i dag, nämligen den statliga högskolan och den kommunala högskolan. Vi i Vänsterpartiet har under år förfäktat idén om ett samlat huvudmannaskap för högskolan. Olika majoriteter i riksdagen, som stött olika regeringar, har avvisat förslaget. Man har sagt att det är alldeles för dyrt. Men vi tvivlar på detta. Vi tror inte att det blir dyrare än den samlade kostnad som i dag ligger på både stat och landstingskommuner. Vi har emellertid sagt att okej, vi är beredda att jämka oss samman litet grand. Vi har lagt fram förslag om samverkansprojekt mellan statlig och kommunal högskola, och vi har föreslagit att ett antal miljoner satsas på sådana samverkansprojekt. På så sätt finge vi ett underlag för politiska beslut framöver. Vem hade rätt, och vem hade fel? Dessutom skulle det innebära en kvalitetsförstärkning av olika högskolor, både statliga och kommunala, om man samordnade verksamheten. Det är jag alldeles övertygad om.

När det gäller dimensioneringen av högskolan menar vi att det på sikt borde vara möjligt med en fri antagning, att vi från riksdagens sida egentligen inte skulle behöva lägga oss i hur många studenter man tar in. Det är klart att man måste ha en viss miniminivå. Jag återkommer därmed till det politiska ansvaret. Vi måste nämligen ha en viss försörjning av läkare, lärare, osv. Men därutöver borde det vara möjligt att inte ha något tak för antagning av personer som vill studera olika ämnen, olika discipliner.

Det är viktigt att vi vidtar också andra åtgärder när det gäller rekryteringen. Det handlar då om den sneda könsfördelningen inom rekryteringen till vissa utbildningar, och det handlar framför allt om den sociala snedrekryteringen. En ökad dimensionering, en ökad volym av högskolan innebär ju i sig att chansen blir större att vi kan bryta den sociala snedrekryteringen. Jag tror också att det behövs riktade informations- och rekryteringsinsatser just för att nå de grupper som i dag inte traditionellt söker sig till högre utbildning.

En åtgärd som kan förbättra den här rekryteringsbilden är en satsning på en bra lärarutbildning. Vi återkommer till lärarutbildningen i debatter längre fram, men just i det här sammanhanget har vi lagt fram förslag om vikten av att internationalisera lärarutbildningen. Vi tror inte på internationaliseringspratet om man inte vidtar åtgärder så att också de som kommer ut i skolan och skall undervisa våra barn faktiskt har kunskaper om världen utanför Sverige och helst också utanför Europa. Vi tror att en bra åtgärd för de internationaliseringssträvanden som finns i samhället är en satsning just på en internationaliserad lärarutbildning.

Vi tror också, herr talman, att det av konkurrensskäl och av miljöskäl är nödvändigt med ökade satsningar på teknisk utbildning på högskolenivå, och vi har till ett av de här betänkandena fogat ett förslag om upprättande av en ny teknisk högskola. Det betyder inte att vi med nödvändighet absolut kräver att man nu sätter i gång och bygger en ny enhet. Vi kan också tänka oss att man bygger ut den tekniska utbildningen så att det faktiskt motsvarar

en ny teknisk högskola. Vi tror att detta av konkurrensskäl är helt nödvändigt framöver, eftersom vi vet att vi inom t.ex. industrin har ett alldeles för litet inslag av människor med högre teknisk utbildning. Men vi tror också att det är nödvändigt om vi framöver skall kunna slå in på en politisk väg mot ett resurssnålt samhälle, där vi återvinner i stället för att förbruka ändliga resurser. Detta kräver ökad teknisk kompetens.

Jag skulle också vilja säga några ord om studenternas situation, bl.a. om studerandehälsovården. Jag förstår inte att denna grupp av vår befolkning skall vara så styvmoderligt behandlad i jämförelse med andra grupper när det gäller hälsovård. De här människorna går ju in i studier och gör en insats, en investering för landet. Då kan inte jag förstå varför de skall ha sämre villkor än andra när det gäller hälsovård.

Därför har vi föreslagit i ett av dessa betänkanden att studerandehälsovården skall få bättre resurser. Skall högskolan dessutom rekrytera grupper som i dag traditionellt inte söker sig till högskolan, kan vi med stor säkerhet säga att det naturligtvis kommer att öka trycket på studerandehälsovården.

Vi vill alltså ge de studerande en trygg tillvaro i högskolan. Ett uttryck för detta är att vi vill gå snabbare fram än regeringen när det gäller omvandlingen av utbildningsbidraget till doktorandtjänster. Som jag sade tidigare är det en investering för samhället. Doktorandtjänster är absolut ett sätt att visa att man erkänner för dessa studerande att det är ett arbete som de utför. Deras arbete kommer samhället och övriga att ta del av framöver. Ett arbete avlönas, och så skall det också vara med doktorandens arbete.

När det gäller forskningsfrågorna menar vi att det är väldigt viktigt att man ger tydliga signaler till de högskolor som i dag egentligen är beredda att ta emot fasta forskningsresurser. Därför menar vi att man borde ge högskolorna i Karlstad, Örebro, Växjö, Sundsvall/Härnösand och Östersund särskilda anslag för att de i samband med nästa års forskningspolitiska beslut skall kunna lyftas in inom de nationella programmen för forskning. Görs inte detta nu eller senast nästa år, kommer man att få en kompetensflykt från dessa högskolor. Blir det så, går de in på en precis motsatt utveckling mot den som vi förespråkar från Vänsterpartiets sida, nämligen en utökning av den högre utbildningen och forskningen i det svenska samhället.

Herr talman! Det kunde sägas en hel del ytterligare om den svenska forskningspolitiken och den väg som den tydligen nu slår in på, men jag tror att jag har tagit upp det mest väsentliga och spännande. Jag vill sluta med att säga att jag naturligtvis står bakom alla våra meningsyttringar, men jag nöjer mig med att yrka bifall till vår meningsyttring under mom. 11 i betänkande 16, till reservation 2 under mom. 4 i betänkande 13, till vår meningsyttring under mom. 1 i betänkande 14, till vår meningsyttring under mom. 58, reservation 12, i betänkande 14, till vår meningsyttring under mom. 4 i betänkande 15, till vår meningsyttring under mom. 50 i betänkande 15 och till meningsyttringen under mom. 8 i betänkande 17.

Anf. 102 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Jag tänker ägna mig åt utbildningsutskottets betänkanden 13–16 som berör högskola och forskning. Det betänkande som behandlas därefter kommer min värderade kollega Bo Arvidson att tala om.

Jag vill inledningsvis säga att den här debatten av flera olika skäl känns om inte meningslös så i varje fall inte väldigt stimulerande. Som Berit Löfstedt mycket riktigt konstaterade är det nu det tredje året i en treårig anslagscykel. Det är alltså anslag som en gång i tiden har lagts fast av den socialdemokratiska regeringen och nu ärvts av den borgerliga regeringen. Några väldigt stora förändringar kan det under en löpande treårsperiod av naturliga skäl inte bli. Vi är alltså på båda sidor väl involverade i arbetet. De reservationer som finns fogade till de fyra betänkanden som jag skall beröra är små anteckningar i marginalen, om man skall säga det rakt ut.

Detta har naturligtvis präglat inläggen och kommer att prägla resten av debatten också. Det hindrar inte att en del av de markeringar som har gjorts har varit framåtsyftande för att så att säga markera för den ena eller den andra frågan och för att man, när den forskningspolitiska propositionen väl läggs fram i februari, skall kunna säga: Vad var det vi sade? Vi lade fram förslaget först.

Det är någonting som en opposition alltid har rätt att göra. Det kan man konstatera när man läser betänkandena. Likadant är det naturligtvis också när det gäller grundutbildningen, som kommer att behandlas någon månad tidigare samma år.

Den enda riktigt stora och åtskiljande fråga mellan Socialdemokraterna och regeringspartierna som jag har kunnat upptäcka när jag läst betänkandet är egentligen synen på hur mycket resurser som skall allokeras till de små och medelstora högskolorna. Alla hörde här hur Berit Löfstedt flyttade pengar fram och tillbaka, strök några utbildningar här och lade till några utbildningar där. Det var inte några stora förändringar, men i botten låg en helt annorlunda syn på de små och medelstora högskolorna än vad vi har.

Socialdemokraterna har en strävan att försöka förvandla dessa högskolor till självständiga universitet som skall få fasta forskningsresurser och skall fungera som forskningsbärande enheter i framtiden. Det är någonting som skulle vara önskvärt för alla, speciellt för regionalpolitikerna, men det är föga realistiskt i den ekonomiska situation som landet befinner sig i. Detta gäller speciellt om vi tänker på att Sverige inte har mer än 8,5 miljoner invånare. Vi har alltså många högskoleenheter, och inte mindre än sju har fasta forskningsresurser. Det är mycket mer än vad flertalet länder med motsvarande befolkningsmängd har. Detta är någonting som vi skall diskutera litet djupare och se vad det kommer att leda till om sådana förändringar genomförs.

Det innebär inte att vi från regeringspartiernas sida säger att vi inte vill ha dessa mindre och medelstora högskolor. Vi har varit med om utbyggnaden av dem. Vi vill slå vakt om dem, men vi anser inte att man kan allokera mer resurser för närvarande än vad som har föreslagits.

Berit Löfstedt tog upp en annan fråga som på sitt sätt också är åtskiljande. Den rör internationaliseringen. Berit Löfstedt säger att det av propositionen framgår tydligt att man från regeringspartiernas sida är utomordentligt intresserad av att sträva efter en ytterligare internationalisering, men en internationalisering som enbart rör EG och Europa. Så är det inte, Berit Löfstedt. Vi vill öka internationaliseringen på alla områden, men man har under en lång tid i den svenska utbildningspolitiken försummat det som heter

Europa och EG. Det är först nu som det har kommit in i det egentliga blickfältet. Det är kanske därför som Socialdemokraterna ser det som så att vi glömmer bort omvärlden, men det har vi ingalunda gjort. De andra länder som man talar om förutsätter jag är inte bara tredje världens länder, utan också forskningsintensiva länder som USA, Japan och Canada.

Låt mig ge ett exempel på hur starka kontakterna mellan exempelvis Sverige – Lunds universitet – och USA har varit. Det finns sedan 25 år tillbaka ett etablerat utbyte varje termin mellan Lunds universitet och universitetet i södra Kalifornien, UCLA. Det är många elever som har dragit nytta av detta. Så internationalisering finns redan utanför Europa.

Jag kan delvis hålla med Berit Löfstedt när hon säger att vår högskola och vår forskning är bra, men jag vill också säga – och där stödjer jag litet grand det som Stefan Kihlberg tog upp – att det fortfarande finns brister och anledning att säga att vi måste sträva högre. Vi måste satsa mer för att nå upp till en riktigt internationell standard, för det är bara med de bästa länderna i Västeuropa som vi skall tävla. Det är konkurrensen med dessa länder som avgör om vi fortfarande kommer att ha en hög levnadsstandard i vårt land och en framgångsrik exportindustri. Klarar vi inte den konkurrensen, kommer vi långsamt att halka bakåt. Det har funnits tendenser i den riktningen under senare tid.

Som sagt är förändringar på gång. Berit Löfstedt säger att hon vill ha en särskild plan för YTH. En sådan kommer helt naturligt att presenteras i den forskningspolitiska propositionen, som man redan har börjat att arbeta med i regeringskansliet. Den får vi på sedvanligt avvakta och se vad den innehåller. Det är naturligtvis Berit Löfstedt obetaget att framställa de önskningar som hon har om olika satsningar på detta område. Men vi kan inte i dagsläget innan vi har sett förslagen för hela området avgöra hur de skall vara lokaliserade.

Jag vill ett litet ögonblick komma tillbaka till de små och medelstora högskolorna. Det gäller där frågan om magisterexamen. Berit Löfstedt säger sig vara orolig för att en del av dessa högskolor antagligen kommer att få möjlighet att ge magisterexamen. Jag tänker då huvudsakligen på de s.k. gamla filialerna, dvs. Växjö, Karlstad och Örebro. Det är en riktig väg som regeringen har anvisat, att kompetensen hos de olika institutionerna på dessa enheter avgör om de får möjlighet att ge en magisterexamen. Det ligger i dessa enheters intresse, i studenternas intresse och sannerligen i samhällets och utbildningens intresse.

Detta tas också upp i den departementspromemoria som nu är under remissbehandling och som heter Fria universitet och högskolor. Även i den statliga utredningen med titeln Frihet Ansvar Kompetens, som kom ut ungefär samtidigt, kommer man in på dessa områden. Det visar att vi försöker utveckla det högskolesystem som vi haft under de senaste decennierna. Det är ett system som har stelnat i sina former och måste förändras om vi skall kunna bli konkurrenskraftiga.

Det är många områden som måste förändras. Ett av dem är helt naturligt urvalssystemet, eller antagningssystemet. Det har redan gjorts en förändring av detta. Det kom ett nytt antagningssystem 1991, och det är alltså bara två omgångar studenter som har antagits enligt det nya systemet. Vi kan därför

inte göra stora förändringar i systemet under den närmaste tiden, eftersom en viss tid måste gå från det att ett system har införts till dess att man gör förändringar i det. Detta har sin grund i rättssäkerhetsskäl, för att studenter skall kunna anpassa sig och veta vad de har att rätta sig efter.

Det är klart att vissa små justeringar kan göras och måste göras. En av orsakerna är att vi har konstaterat att arbetslivserfarenheten har spelat en alltför tung roll när det gäller dem som har antagits genom högskoleprovet. Där garanterar man nu att 50 % av dem som kommer in genom högskoleprovet skall kunna komma direkt från gymnasiet, och det tycker jag är en riktig väg att gå.

När jag ändå är inne på studenterna vill jag också ta upp frågan om studerandehälsovården. Det är en fråga som har samband med kårobligatoriet. Den har utretts av professor Nils Stjernquist i Lund, och ett betänkande i SOU-serien som heter Studenten och tvångsanslutning och som kom ut redan 1990 har remissbehandlats i olika aspekter. Den utredningen penetrerar enligt min mening på ett mycket förtjänstfullt sätt det utomordentligt svåra område som detta är.

Det är självklart att studenten skall ha en rimlig hälsovård, och där håller jag med t.ex. Björn Samuelson. På de kårer där man har en riktig studenthälsovård har man också en sådan hälsovård. Men jag tror att det brister på de mindre orterna där man inte har studenthälsovården utbyggd.

Vad som är ett bekymmer när man nu överför studerandehälsovården från studentkårerna till universiteten och högskolorna är att det inte har funnits någon riktig beredskap för att ta hand om den. Man har inte vetat hur man skall agera. Skall man slå samman studerandehälsovården med den vanliga företagshälsovården som finns för exempelvis universitetens anställda? Det tycker jag att man inte skall göra. Det finns många sådana frågeställningar.

Den förra regeringen ansåg att det fanns skäl att titta på detta ordentligt. Man ökade anslaget med 50 %, och den nuvarande regeringen har ytterligare ökat anslaget. Jag tror att man måste se på detta i samband med frågan om obligatoriet. Därmed är jag inne på det som Stefan Kihlberg så vältaligt berörde. Kanske sköt han något över målet, men det är helt klart att han har rätt när det gäller den allmänna principiella frågan om föreningsrätten. Å andra sidan kan man inte alltid ha rätt enligt principerna, utan ibland måste man kompromissa och se till den faktiska verkligheten, och den faktiska verkligheten är utomordentligt komplicerad.

Vi vet att vi har gamla etablerade kårer på de gamla universitetsorterna, och nya studentkårer på de nya högskolorna där man inte alls har samma traditioner och där det inte finns en uppbyggd företagshälsovård, en studentbostadsstiftelse och det stora utbud av allmänna aktiviteter som man har i exempelvis Uppsala och Lund. Det gör att jag personligen tror att det är svårt att hitta ett generellt system för hur man skall lösa detta. Det är möjligt att man måste gå fram litet olika. Men ett steg i denna riktning är onekligen förflyttningen av studerandehälsovården från studentkårerna över till högskolorna.

Utomlands har man löst detta problem på ett helt annat sätt redan från början. Där har man inte på samma sätt haft nationer och studentkårer, utan en anslutning till universiteten. Där betalar man likväl, Stefan Kihlberg, en

fast avgift, dock inte till studentkåren, men till universitetet. Jag tror inte att man så enkelt kan slopa denna avgift. Den kommer nog att finnas kvar på ett eller annat sätt.

Sedan till journalistutbildningen och informationsansvaret. Jag har en gång tidigare tjänstgjort i utbildningsutskottet då där fanns en förtjänstfull socialdemokratisk journalist som hette Bengt Wiklund. Han hade säkert varit utomordentligt glad om han i dag hade lyssnat till Stefan Kihlberg, även om ni har olika politiska uppfattningar. Det är sällan jag har hört två personer med så olika politisk inställning ha en så samstämmig uppfattning i en specifik sakfråga.

Det här är inte lätt. Det är ett svårt problem, och jag tror inte att man från statsmakternas sida kan agera och genomföra denna förändring. Det finns krav på kunskap och kompetens, personlig mognad och annat som man har rätt och skyldighet att ställa på journalister. Det finns bland de enskilda individerna många som är mycket bra, och det måste vi också erkänna. Men det finns en del som kanske inte alltid håller hela vägen ut.

Det är inte säkert att man blir så väldigt mycket bättre därför att man väljer den ena eller andra utbildningen. Vi har nere i mina trakter en journalistutbildning som alla förståndiga inom journalistkåren, chefredaktörer etc., menar är den bästa i landet. Jag skall inte nämna den vid namn, då får den kanske väl mycket reklam, men det är alltså inte någon högskoleutbildning utan en utbildning vid en folkhögskola. Där har man tydligen lyckats med att inpränta dessa krav hos sina elever på ett framgångsrikt sätt.

Sedan måste jag säga att jag blev litet förvånad när Stefan Kihlberg kom in på frågan om en auktorisation för journalister. Plötsligt lämnar han detta med friheten, det personliga ansvaret, och går tillbaka litet grand till skråtänkandet som han så kraftfullt fördömde när det gällde studentkårerna och obligatoriet. Det hade jag inte väntat mig. Men mycket skall man ju höra, sägs det.

Jag vill också till Stefan Kihlberg säga att jag inte är säker på att vi ligger på köplats. Jag har svarat på det tidigare när det gäller forskning och utbildning i Sverige. Vi är inte bäst, men vi är heller inte sämst. Det finns en del som skall rättas till. Men mycket är också berömvärt i detta land.

Jag delar däremot uppfattningen att utbildningspolitik skall vara utbildningspolitik och inte regionalpolitik. Då kommer jag in på det Björn Samuelson sade, och som jag upplevde hade han kanske litet grand den motsatta uppfattningen. Dessutom talade han varmt om den statliga styrningen av högskolan och forskningen. Där har vi på majoritetssidan en helt annan uppfattning. Men samtidigt – och detta är också en kontradiktion som här kommer fram hos Björn Samuelson – talar han om den stora friheten när det gäller antagningen till högskolan. Han talar om att det inte skall finnas något numerus clausus. Detta är i och för sig något mycket trevligt, men det är förödande för statsfinanserna, och det kan också vara förödande för de enskilda individer som skaffar sig en utbildning och sedan finner att det inte i något avseende finns någon arbetsmarknad när de väl är färdiga.

Jag tror att man skall tänka sig för mer än en gång innan man går en sådan väg. Det berörs dels i den promemoria som jag talade om, dels i den statliga

offentliga utredningen om frihet, ansvar och kompetens. Jag tycker att Björn Samuelson skall läsa dem.

Herr talman! Nu när klockan börjar dra sig fram mot middagspausen tycker jag att vi i utskottet skall uttrycka vår glädje över att vi kommit överens om att ge regeringen till känna att den högre restaurangutbildningen i Grythyttan skall permanentas. Den svenska restaurangkulturen kommer säkert på sikt att ha stor nytta av att det finns en sådan utbildning på detta område. Det behövs förvisso en sådan utbildning i Sverige, vilket vi alla kan konstatera när vi går ut och äter. Tack.

Anf. 103 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! För det första: Rune Rydén talar om studerandehälsovården och säger att den är bra på en del ställen där de har den, och då har de den. Det är sant, och det får mig att tänka på Arve Opsahl när han sade att det de har, det har de här i Lissabon.

Vi föreslår dessa förstärkningar eftersom vi vet att kvaliteten varierar, och vi vill garantera en jämn och god kvalitet när det gäller studerandehälsovården på alla högskolor.

För det andra: Det var intressant att höra Rune Rydén tala om de fasta forskningsresurserna vid de små och medelstora högskolorna. Kan jag göra tolkningen att de högskolor som jag räknade upp, Örebro, Växjö, Karlstad, Sundsvall, Härnösand och Östersund, inte kan räkna med att få fasta forskningsresurser framöver?

För det tredje: Säg vilken folkhögskola det är som ger denna goda journalistutbildning, Rune Rydén. Folkhögskolan behöver stöd.

För det fjärde: Vi skulle nog behöva föra en längre debatt om politisk styrning och det politiska ansvaret. Det handlar inte om att vi vill gå in och detaljstyra i det dagliga arbetet. Det handlar om ett politiskt och demokratiskt ansvar. Vi tycker att de enda som kan ta det är just politiker, eftersom man inte kan så att säga hänga en rektor vart tredje år. Det går ju inte. Det handlar alltså om ett demokratiskt ansvar som de som är inbegripna i verksamheten och de som står utanför men som likväl är med och finansierar verksamheten kan ta. Det gäller alltså att vara tydlig i detta sammanhang. Det är ett viktigt fundament i en demokrati att man kan peka ut vilka som är politiskt ansvariga, annars tror jag att vi löper stor risk att t.ex. föraktet för politiker kan breda ut sig ganska mycket.

Anf. 104 TREDJE VICE TALMANNEN:

Det går bra, Rune Rydén, att tala från bänkplatsen.

Anf. 105 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Jag ber att till Björn Samuelson få säga att studerandehälsovården är, som Björn Samuelson riktigt konstaterade, olika på olika universitets- och högskoleorter. Men i stort sett, med undantag av de allra minsta, tror jag att den är ganska bra. När den nu överförs från studentkårerna till högskolorna, gäller det att se till att man kan hålla den kompetensen uppe och att studerandehälsovården verkligen fungerar. Jag är litet orolig över att

man inte kommer att klara det på alla håll. Men min förhoppning är att det ändå skall lyckas. Utskottet har ju möjlighet att följa utvecklingen.

För närvarande kan man inte lova att de mindre och medelstora högskolorna skall kunna få fasta forskningsresurser som täcker hela deras områden. När det gäller enstaka ämnen, där det finns lärare som har kompetens, kan man mycket väl tänka sig att utvidga detta. Men man kan inte göra det generellt över fältet, därför att vi inte har vare sig ekonomiska eller personella resurser att göra det under den närmast överblickbara tiden. Det är det som vi diskuterar, Björn Samuelson, inte vad som kan hända efter t.ex. nästföljande treårsperiod.

Vad folkhögskolan heter vet Björn Samuelson. Jag behöver därför inte tala om det.

Jag är litet orolig över den totalpolitiska styrning som Björn Samuelson talar så varmt för och som han tydligen vill se på alla fält utom när det gäller själva antagningen till högskolan. Där skall det vara fritt fram. Vi från majoritetens sida eftersträvar i stället en större frihet som leder till konkurrens och mångfald och därmed också kompetenshöjning inom högskoleområdet. Jag tror inte att den likriktning som den politiska styrningen innebär leder till detta. Vi kan titta i backspegeln, Björn Samuelson, och konstatera att utvecklingen under de senaste 20 åren i det avseendet närmast förskräcker.

Anf. 106 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Nej, Rune Rydén skall själv få säga vilken folkhögskola som det handlar om. Den ligger ju i hans hemtrakter.

När det gäller fasta forskningsresurser till framför allt de högskolor som jag räknade upp tidigare, vill jag säga att det är självklart, Rune Rydén, att de skall ha resurser till de områden där de har kompetens, inget annat. Det handlar också om politiskt ansvar och om politisk styrning att ange att pengar kan ges dit. Jag kan därför inte förstå varför den politiska styrningen, den politiska beslutsprocessen och politiskt demokratiskt ansvar skulle vara ett så stort pedagogiskt äventyr för Rune Rydén.

Att t.ex. ange att det för att upprätthålla en kulturnation krävs att så och så många har doktorerat i socialantropologi, innebär också att man anger ett politiskt mål. Att ge resurser till sådan utbildning och sådan forskning innebär också att man uttrycker en politiskt ambition. Det är också i och med detta ett sätt att tala om att vi är beredda att ta det politiska ansvaret för detta förslag och dessutom för detta beslut.

Det är i detta sammanhang som högern inom svensk politik har predikat just denna apolitisering under hela 80-talet. Det var därför som jag sade att apolitikens apostlar applåderar absolut ansvarslöshet.

Anf. 107 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Nu har Björn Samuelson förfallit till politisk retorik. Den tänker jag inte bemöta, därför att jag tycker att han inte på något avgörande sätt har visat att den typ av styrning av högskolan som han eftersträvar ger den konkurrens och den stimulans och därmed skapar den kreativitet och den kompetens som vi behöver inom svenskt universitetsväsende och inom våra högskolor för att vi skall kunna klara situationen framöver. Vi har inte

haft den utvecklingen under den tid som vi har haft en centralstyrd högskola i Sverige. Därför måste vi pröva ett annat system. Det tror jag kommer att vara utomordentligt stimulerande för högskolväsendet, men inte den väg som Björn Samuelson förespråkar.

För övrigt heter folkhögskolan Skurup.

Anf. 108 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

Anf. 109 BERIT LÖFSTEDT (s) replik:

Herr talman! Rune Rydén konstaterar att vi har olika syn på de små och medelstora högskolorna. Det är säkert alldeles sant. Jag skäms dessutom inte ett ögonblick för det.

Jag ser just nu tecken i skyn som väldigt tydligt säger att vi har olika syn på dem. Jag tänker på utredningen om magisterexamen. Jag är inte ett dugg orolig över att magisterexamen skall kunna få utfärdas i Örebro, Växjö, Karlstad, Sundsvall och Härnösand. Vad jag däremot är orolig över är de högskolor som inte får möjlighet att utfärda magisterexamen. Varför i all sin dag skall studenter välja att studera vid högskolor, som de redan från början känner kanske är någon sorts andra rangens högskolor. Jag misstänker allvarligt att det är precis det som är på gång, nämligen att göra två sorters högskolor.

Jag skulle vilja veta vilka planer Moderaterna har för de små och medelstora högskolorna? Hur är det tänkt? När Rune Rydén tillägger att man skall se till att det finns 24 universitet ute i landet så tar han i. Men jag skulle vilja veta vilka planer Moderaterna har.

När det gäller internationaliseringen gav Rune Rydén exempel på ett antal internationella relationer som under åren byggts upp med Europa och USA. Jag vet inte om han talade om något u-land, men jag kan lägga till det. Visst har dessa alldeles utomordentliga relationer byggts upp. De har dessutom till stor del byggts upp under socialdemokratiskt regeringsinnehav. Detta kan därför inte ha varit något stort bekymmer. Vad jag sade var att jag var litet besviken över att allt det yviga tal som vi under åren har mött om internationalisering nu bara handlar om Europa. Jag skulle kunna hålla en längre plädering för nödvändigheten av utbildnings- och forskningssamarbete med Europa. Det är inte det som jag talar om. Men jag oroar mig för att denna hårdsatsning nu faktiskt ibland kan komma att tränga ut tidigare kontakter med högskolor i t.ex. tredje världen.

Vad jag också sade i mitt anförande, herr talman, var att jag tycker att svenska universitet och högskolor är duktiga men att de självfallet kan bli bättre och att det därför finns anledning att satsa på kvalitet och även kvantitet, m.m.

Anf. 110 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Jag vill till Berit Löfstedt säga när det gäller möjligheten att avlägga magisterexamen att övriga högskolor kommer att få den möjligheten när de visar att de har kompetens på ett område så att de klarar av att ge den

utbildning som behövs för magisterexamen. Det är därmed inte reglerat till de högskolor som Berit Löfstedt läste upp, utan det kan gälla ytterligare högskolor, men de måste, efter noggrann prövning, visa att de har kompetens på området i fråga.

Det tycker jag är viktigt. Det borgar för att vi kan ge examina med en tillräcklig kompetens. I annat fall vore det förödande. Då skulle snabbt examensväsendet urholkas i Sverige, och vi skulle få det som Berit Löfstedt senare var rädd för, nämligen A- och B-lag inom högskolorna.

Sedan ställde Berit Löfstedt frågan: Varför läser man på andra högskolor, där man inte har möjlighet att avlägga magisterexamen? Det beror naturligtvis på, Berit Löfstedt, vilken typ av utbildning eller examen man är ute efter. Det är inte alls säkert att man vill läsa ända upp till 80-poängsnivå.

När det gäller internationaliseringen ligger det faktiskt litet grand i det som Berit Löfstedt säger. Med den stora satsning som nu sker mot Europa och EG kanske man inte alltid kommer ihåg att hålla de kontakter man har haft tidigare med resten av världen. Jag skall ge henne rätt i detta. Jag tycker liksom Berit Löfstedt att det är viktigt att man håller kvar de kontakter man har haft och fortsätter att utveckla dem. Men vi måste ha en klar satsning mot EG och Europa nu, för att ta igen det som vi har förlorat under tidigare decennier, när vi har varit utomordentligt dåliga på att odla kontakterna med våra närmaste grannar i det här avseendet.

Anf. 111 BERIT LÖFSTEDT (s) replik:

Herr talman! Det jag undrade över var frågan om magisterexamen, t.ex. varför man nu bara utreder de fyra utpekade högskolorna. Man kunde lika gärna ta sig en titt på allihop. Det kan finnas just en forskare i Ronneby som skulle kunna vara med och bygga upp kompetensen där, någon som har valt att flytta dit för att leva och verka där och som omkring sig har en tillräckligt god miljö för att också t.ex. Ronneby skulle kunna utfärda denna magisterexamen. Jag tycker att man skulle vara litet mer förutsättningslös från början.

Anf. 112 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Jag vill till Berit Löfstedt säga att det tar tid att bygga upp kompetens. Det gör man inte från den ena dagen till den andra. Anledningen till att man har koncentrerat sig på de nämnda högskolorna är att de har funnits i relativt många år. Där har kompetensen byggts upp. Där kan man i dagsläget bedriva C- och D-studier. Det är rimligt att börja med de högskolorna och se om de klarar de kompetenskrav som man kommer att ställa upp för att magisterexamen skall ges. Sedan kan man gå vidare.

Anf. 113 STEFAN KIHLBERG (nyd) replik:

Herr talman! Skälet till att jag begär replik är bl.a. studerandehälsovården, som framförs som argument för att behålla kårobligatoriet. Jag har hört det argumentet tidigare, men bärkraften i det ökar inte för att det upprepas.

Stockholms studentkår har frågat sig varför studenterna skall betala sin hälsovård tre gånger, först via skattsedeln, sedan via patientavgift och till sist genom kåravgift.

En annan reflexion är att man är så rädd om studerandehälsovården. Men för företagshälsovården ryker statsbidraget och man tar i stort sett bort den, vilket är bra. Vi applåderar den utvecklingen, för företagshälsovården är ett gigantiskt slöseri. Det är man ense om inom företagshälsovården. Men studerandehälsovården vårdar man och tar som intäkt för att behålla ett kårobligatorium.

Jag är ledsen, Rune Rydén, min avsikt var inte att chockera. Rune Rydén har helt rätt. Vi avskyr regleringar. Just därför var jag noga med att understryka att det är fråga om en frivillig auktorisation. Den är frivillig. Den har ingenting med regleringsiver att göra. Jag drog parallellen med legitimation för läkare och tandläkare samt advokattiteln. Jag är mycket glad över att jag har en auktoriserad revisor i mitt företag. Jag har valt det, inte för att jag är skyldig enligt aktiebolagslagen, utan för att det står som en kvalitetsgaranti. Det har med kvalitet att göra.

Slutligen sade jag att Sverige i sina satsningar på akademisk utbildning och forskning ligger på köplats bland världens industrinationer. Jag citerade Ulf af Trolle. Jag har mycket stort förtroende för Ulf af Trolles kompetens i det här sammanhanget.

Annars njöt jag av Rune Rydéns anförande, och jag kan instämma i det mesta. Jag ser med tillförsikt fram emot forskningspropositionen och propositionen om de fria universiteten.

Anf. 114 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Jag vill till Stefan Kihlberg säga att det finns många besvärliga frågeställningar, dels kring studerandehälsovården, dels kring obligatoriefrågan.

Det finns en utredning som kom 1990. Den talade jag om i mitt anförande. Den frågeställning som utredningen berörde bereds för närvarande i departementet. Man överväger att gå vidare på det här området med förslag. När det sker vet jag inte, men självklart måste det komma någonting. Som situationen är just nu kan man inte fortsätta.

Frågan om studerandehälsovården har man löst på så sätt att den överförts från studentkårerna till högskolorna. Men vi har kvar hela problemet runt obligatoriefrågan i övrigt. Vad skall man göra med studentbostäderna, nationerna, etc.? Det är en fråga som jag tror är värd en egen debatt. Därför kommer jag att avsluta denna nu.

Anf. 115 HANS GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Riksdagsledamöterna från Kalmars, Kronobergs och Blekinge län har i en gemensam motion, Ub465, hemställt att frågan om ett nätverksuniversitet i sydöstra Sverige bör prövas i samband med utarbetandet av 1993 års forskningspolitiska proposition. Vi har i motionen tämligen utförligt redovisat skälen för att ett nätverksuniversitet skall etableras i området. Men jag skall inte här gå igenom dessa skäl, eftersom det inte är det som frågan gäller i dag.

Vi hade en motsvarande motion förra året. Den omfattades då av utbildningsutskottets s.k. förenklade behandling. Det var enligt vår mening en smula nonchalant. Det var första gången som motionen hade väckts i riksda-

gen, och tanken med den förenklade behandlingen var att man varje år skulle undvika behandlingen av motioner som återkom gång efter annan. Vi vet att utbildningsutskottet har mycket att göra. Vi har därför återkommit med vår motion i år, för att ge utskottet en ny möjlighet till en reell behandling av vår motion.

Vi har uppfattningen att man inte kan behandla frågan om inrättandet av ett nytt universitet för sig. Den måste prövas i ett övergripande forskningspolitiskt sammanhang. Det sker bäst i samband med upprättandet och utarbetandet av 1993 års forskningspolitiska proposition. Detta är också motionens enda yrkande.

Vår förvåning blev stor när vi fann att utskottet delade vår uppfattning. Utskottet konstaterar nämligen att prioriteringen mellan olika forskningsbehov bör göras i ett sammanhang i 1993 års forskningspolitiska proposition. Eftersom utskottet hade samma uppfattning som vi avstyrktes motionen. För att ingen tvekan skulle råda avstyrktes den också i reservation nr 1. Om någon ytterligare skulle vara osäker passade också suppleanten på att göra det i sin meningsyttring till betänkandet.

Det framstår som närmast obegripligt att utskottet redovisar samma uppfattning som motionärerna och på denna grund föreslår att motionen skall avslås. Det finns såvitt jag vet i riksdagen inget tvång på att avslå motioner. Det går faktiskt att bifalla dem. Jag måste fråga mig hur en motion i utbildningsutskottet skall se ut om den skall kunna bli tillstyrkt, om det inte ens räcker att den överensstämmer med utskottets uppfattning. Det är så anmärkningsvärt att jag måste be utskottets företrädare att kommentera detta märkliga resultat av utskottets behandling av vår motion nr 465.

Det är litet svårt för oss att komma hem till våra väljare, som är mycket intresserade av den här frågan, och säga att vår motion avslogs därför att utskottet hade samma uppfattning som vi. Det skulle vara bra om någon av utskottets företrädare kunde ge oss ett bättre skäl att redovisa när vi möter våra väljare.

Jag ber till sist, herr talman, att få yrka bifall till motion Ub465.

Anf. 116 RUNE RYDÉN (m) replik:

Herr talman! Jag vill till Hans Gustafsson säga att det han har redogjort för är alldeles korrekt. Otack är nämligen världens lön.

Anf. 117 HANS GUSTAFSSON (s) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att detta tydligen är en princip som gäller bara i utbildningsutskottet.

Anf. 118 CHRISTER LINDBLOM (fp):

Herr talman! Jag vill ta ett par minuter i anspråk för att redogöra litet för en motion som jag har skrivit tillsammmans med Ulf Melin och som finns behandlad i UbU13. Den handlar om ett problem inom högskolevärlden, som tid efter annan har varit ganska bekymmersamt men som ändå inte har kunnat få någon särskilt bra lösning. Det rör sig om studenter som av någon anledning inte är lämpade för det yrke som de utbildar sig till och möjligheten att avskilja sådana studenter.

Från 1988 finns en förordning som stadgar vilka principer som gäller för avskiljande. Det är exemplifierat med att den studerande lider av psykisk sjukdom eller psykisk abnormitet, missbrukar alkohol eller narkotika eller har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet och det därför kan bedömas föreligga påtaglig risk för att han kan komma att skada annan person eller värdefull egendom under utbildningen.

Vad som är att märka är att dessa föreskrifter endast gäller utbildningssituationen. Det finns inget regelverk som kan föregripa en uppenbart olämplig individ att komma ut i ett yrke. Åtgärder får vidtagas först när så är fallet.

Detta förhållande ställer till stora bekymmer. Det har hänt att studenter i Sverige, vilka har genomgått en lång utbildning inom ett vårdyrke, t.ex. en tandläkarutbildning, har kommit till en allmäntjänstgöring och i stort sett blivit bortmotade från sin yrkesutövning. Det innebär en stor tragedi och dessutom en stor ekonomisk förlust framför allt för studenten men även för samhället.

Vi motionärer ser en mycket stor anledning till att göra en översyn av detta i syfte att eventuellt förändra reglerna för avskiljning. Utskottet har behandlat den här motionen mycket välvilligt, och jag vill instämma i det som står i utskottets betänkande, nämligen: "Utskottet förutsätter att regeringen utifrån denna utvärdering noga överväger behovet av en utvidgning av skälen för avskiljning i högskolelagens 10a §."

Anf. 119 BO ARVIDSON (m):

Herr talman! Jag hade tänkt att i den här debatten i dag enbart beröra utbildningsutskottets betänkande nr 17 om anslag till lantbruksuniversitet, m.m.

Det är första gången som utbildningsutskottet har haft att behandla anslag till Sveriges lantbruksuniversitet. De har tidigare behandlats i jordbruksutskottet.

Om man gör en jämförelse mellan lantbruksuniversitetet och universitet och högskolor i övrigt kan man konstatera att SLU har en mycket stor frihet att själv fördela sina anslag mellan olika fakulteter liksom mellan olika orter i landet. Detta innebär självfallet att ledningen för lantbruksuniversitetet har en svår och grannlaga uppgift och ett stort ansvar för att tillgodose de olika behov av utbildning och forskning som finns i skilda delar av landet.

Skogsbruk måste med naturnödvändighet drivas olika i skånska bokskogar och i norrländska områden med fjällnära skog. Växtodling i Sydsverige har andra förutsättningar än växtodling i t.ex. Tornedalen. Husdjursskötseln har helt olika förutsättningar i södra och norra Sverige beroende på olikheter i klimat och förutsättningar för foderproduktion. Kraven skiftar också på byggnadernas utformning. Även på trädgårdsområdet är förutsättningarna annorlunda.

Jag har velat peka på dessa olika förutsättningar för att beskriva de svårigheter som lantbruksuniversitetet därmed har när det gäller att så rationellt som möjligt fördela resurserna för utbildning och forskning på sitt område. Från utbildningsutskottets sida kommer vi att med stort intresse följa lantbruksuniversitetets verksamhet och inte minst de förändringar som aviseras

på utbildningsområdet, bl.a. i betänkandet Landskap Näring Kunskap, SOU 1991:101.

Låt mig sedan gå över till att ta upp några av de förslag som finns i budgetpropositionen och i olika motioner och reservationer.

Utskottsmajoriteten tillstyrker regeringens förslag på alla punkter. Det gäller bl.a. den besparing på 30 milj.kr. som föreslås under anslaget Sveriges lantbruksuniversitet. I en mycket kärv budgetsituation är det nödvändigt att göra besparingar på alla områden.

I den socialdemokratiska reservationen nr 2 föreslås att besparingen begränsas till 15 milj.kr. I ett annat betänkande på utbildningsområdet finansierar man besparingen. Utskottsmajoriteten har dock inte funnit skäl att tillmötesgå Socialdemokraternas förslag. Vänsterpartiets förslag att avslå besparingen helt utan att anvisa en finansiering tycker jag är oansvarigt. Jag yrkar avslag på reservation 2 från Socialdemokraterna och meningsyttringen från Vänsterpartiet.

Huvuddelen av diskussionerna i utskottet har rört den skogliga forskningen och skogsutbildningen i orter som Garpenberg, Skinnskatteberg och Värnamo.

I flera motioner har synpunkter på den framtida verksamheten i Garpenberg och på hur den kan utvecklas framförts. Den skogliga utbildningen är sedan länge föremål för utredning och diskussion inom SLU. Utskottet understryker i sitt betänkande att det är angeläget att klarhet nås inom en snar framtid i bl.a. frågan om jägmästarutbildningen i Garpenberg och att besked föreligger i anslutning till budgetpropositionen för 1993/94. När det gäller placering av forskartjänster inom SLU:s verksamhetsområde bör dessa behandlas av de högskoleorgan som har anförtrotts dessa utgifter.

Beträffande skogsmästarutbildningen i Skinnskatteberg hänvisar utskottet liksom tidigare till den pågående översynen av de skogliga utbildningarna.

Den skogliga utbildningen och forskningen i södra Sverige tas upp i flera motioner, bl.a. mot bakgrund av att styrelsen för Sveriges lantbruksuniversitet under motionstiden i januari planerade för en nedläggning av skogstekni-kerutbildningen i Värnamo.

I det på denna punkt enhälliga betänkandet slås det sydsvenska skogsbrukets och skogsnäringens betydelse fast. Utskottet understryker också skogens stora roll för naturvård och rekreation i det folktäta Götaland. Mot bakgrund av det sydsvenska skogsbrukets speciella karaktär och förutsättingar anser utskottet, i likhet med SLU:s styrelse vid dess sammanträde i februari 1992, att behovet av kunskap om sydsvenska skogliga förhållanden bör särskilt beaktas vid den pågående översynen av den skogliga utbildningen. Utskottet noterar även att satsningarna på skogsområdet i södra Sverige hittills är små jämfört med satsningar i övriga landet.

Beträffande den socialdemokratiska motionen angående forskning om och utveckling av alternativ odling tror jag inte att ståndpunkterna i betänkandet skiljer sig så mycket åt trots att socialdemokraterna har en reservation i frågan. Utskottsmajoriteten anser att motionens syften är tillgodosedda i och med det som utskottet har anfört.

Herr talman! Jag yrkar avslag på reservation 1.

Avslutningsvis några ord om riksskogstaxeringen, som tas upp i två motioner. Utskottet delar såväl motionärernas som jordbruksutskottets uppfattning att riksskogstaxeringens verksamhet är angelägen. Den oklarhet som nu synes råda om villkoren för den framtida verksamheten är olycklig.

Utskottet utgår från att regeringen så snart som möjligt föranstaltar om sådana åtgärder att villkoren för den fortsatta verksamheten läggs fast.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utbildningsutskottets hemställan i samtliga betänkanden i dagens debatt och avslag på reservationer och meningsyttringar.

Anf. 120 KURT OVE JOHANSSON (s):

Herr talman! Decennier av diskussioner, periodvis mycket intensiva, och krav på en konsthögskola i södra Sverige har ännu inte givit resultat. Vi är ett stort antal ledamöter från de södra regionerna som nu kräver att det är dags att gå från ord till handling.

Flera statliga utredningar har kommit till samma slutsats och understrukit vikten av att en konsthögskola, förlagd till Malmö, kommer till stånd.

Det är nu över 20 år sedan konstnärsutbildningssakkunniga föreslog att en konst- och designskola skulle etableras i Malmöregionen. Storstadsutredningen slog i sitt slutbetänkande fast att Sverige behöver tre nationella centra. Det innebär, enligt min mening, att det då också skall finnas tre kulturellt fullödiga, jämställda och konkurrenskraftiga centra.

I dag är Malmöregionen den enda av landets tre storstadsregioner som inte har en konsthögskola. Detta är anmärkningsvärt med tanke på den stora enighet i frågan som har varit rådande i statliga utredningar. En konsthögskola med den inriktning som här eftersträvas skulle ge regionen en egen identitet och utgöra en central institution för att skapa ett rikt kulturliv och en regional utveckling och bidra till en positiv utveckling av näringslivet i Sydsverige. En utbildning på högskolenivå i södra Sverige för konst och design gör sig alltmer gällande i takt med att vårt land allt närmare integreras i ett europeiskt samarbete.

Professor Gunilla Lagerbielke har i en alldeles purfärsk statlig utredning föreslagit att det skall inrättas en konsthögskola i Malmö. Valet av Malmö som lokaliseringsort får väl anses vara logiskt med tanke på att merparten av Sydsveriges kulturella liv utspelas i denna region.

Enligt utredaren bör utbildningen vid en konsthögskola i Malmö och södra Sverige utformas så att den får en tydlig profil i förhållande till övriga konsthögskolor i Sverige. Jag delar den uppfattningen och konstaterar samtidigt att detta krav är lätt att tillgodose. I detta sammanhang vill jag understryka att det är mycket viktigt vid uppbyggandet av en konsthögskola att ta vara på de erfarenheter som redan vunnits genom Forumskolorna. Där bedrivs undervisning redan i dag på mycket hög nivå.

I Lagerbielkes utredning föreslås att en konsthögskola i Malmö inrättas tidigast under perioden 1996–1998. Därmed tycker kanske någon att allt borde vara gott och väl. Men så är det tyvärr inte. Vi som slagits för en konsthögskola i södra Sverige har verkligen fått lära läxan att utredningsförslag inte är detsamma som regeringsförslag till riksdagen.

Det utredningsförslag som lagts fram av professor Gunilla Lagerbielke

kan innebära att ytterligare 20 år går utan att vi får en sydsvensk konsthögskola. Att, som det står i utskottsbetänkandet, regeringen har för avsikt att ta ställning i denna fråga under nästa treårsperiod innebär inte nödvändigtvis att den gör det.

En högskola för konst och design till Malmö och södra Sverige får inte längre förhalas. Det är viktigt för Sverige att i en framtid med ökad europeisk och internationell konkurrens inte komma på efterkälken här. En satsning på konst- och designutbildningar har förutom ett stort kulturellt värde också stor betydelse för framtida sysselsättning och välfärd.

Vi motionärer förväntar oss att regeringen hanterar denna fråga så att en högskola för konst och design i Malmö förverkligas senast under perioden 1996/97–1998/99.

Anf. 121 LAILA STRID-JANSSON (nyd):

Herr talman! Den svenska tekoindustrin har på beklädnadssidan länge varit en bransch i kris. En god utveckling med en omfattande export har däremot inredningstextil.

Utbildningen i klädformgivning är mycket svag, vilket utan tvivel är en av anledningarna till krisen för svensk konfektionsindustri. Andra länder satsar på utbildning på hög nivå, och klädformgivning är en särskild utbildningsinriktning och inte som i Sverige en del av textil konst och formgivning. Ett exempel är Finland, där det finns en femårig klädformgivarutbildning vid konstindustriella högskolan, väl försedd med datoriserade hjälpmedel och annan behövlig utrustning.

Viss utbildning i klädformgivning finns vid Konstfackskolan i Stockholm inom institutionen för textil konst och formgivning. Under en treårsperiod, 1989/90, 1990/91 och 1991/92, tillsköt industridepartementet medel för en halvtids, adjungerad professur med vissa kringresurser för kompetensutveckling inom textil design och klädformgivning. Tack vare detta har vissa punktinsatser kunnat göras, men resurserna är helt otillräckliga för att ge en gedigen utbildning.

Högskolan i Borås ger utbildning i textil- och konfektionsteknik på 80 poäng. En av inriktningarna är produktutformning och beskrivs som en industriell formgivarutbildning med ämnen som väveriteknik, trikåteknik, mönsterformgivning och kollektionsuppläggning. Utbildningen är uppdelad på två inriktningar, textil resp. konfektion. Den ligger inom teknisk sektor. Skolan ligger i anslutning till Proteko och har tillgång till all modern utrustning och teknik.

En samordning av resurserna vid Konstfackskolan och högskolan i Borås skulle ge en god utbildning med integration av konstnärligt och tekniskt kunnande. Sju till tio elever skulle antas per år. Antagningen skulle göras till Konstfackskolan i Stockholm och grundas på konstnärliga kvalifikationer, kombinerade med intresse och fallenhet för tekniska lösningar.

Utbildningen skulle omfatta 170 poäng och leda till examen i klädformgivning. Utbildningen skulle omfatta formgivning för konfektion av herr-, dam- och barnkläder, yrkeskläder, kläder för småskalig produktion och även scenkläder. Utbildningen skulle delvis vara lokaliserad till Konstfack, delvis till Borås.

En utbildning i klädformgivning har sedan länge efterlysts av verksamma inom branschen. Den behövs för att utveckla småskalig produktion med speciell inriktning och är av avgörande betydelse för svensk export.

Även om tillverkning sker i andra länder skapas sysselsättning i Sverige, om det finns kollektioner med en egen profil. Den kan bara åstadkommas av väl utbildade, kreativa formgivare som tack vare sitt kunnande vågar gå egna vägar.

På 60-talet var svensk design alla kategorier ett begrepp ute i världen som behandlades med den största respekt. Låt oss sträva efter att åter erövra denna position.

Herr talman! En utredning om den konstnärliga högskoleutbildningen i Sverige har nyligen kommit fram med sitt betänkande. Eftersom detta går helt i linje med Ny demokratis motion UB445, har vi ej sett någon anledning att reservera oss, utan vi ser i stället med tillförsikt att den föreslagna utbildningen kan starta så snart som möjligt.

Anf. 122 ULF MELIN (m):

Herr talman! Jag har tillsammans med företrädare från Folkpartiet, Centern och kds lagt en motion till riksdagen som berör behovet av forskning och högre skoglig utbildning i södra Sverige. Det finns inte något område inom utbildningssektorn där det råder en så stor snedfördelning i landet som just den högre skogliga utbildningen och forskningen. Knappt 10 % av resurserna satsas i södra Sverige. Resten satsas i Mellansverige och norra Sverige. Risken är uppenbar att snedfördelningen kommer att öka i framtiden och att koncentrationen till Mellansverige och norra Sverige kommer att öka. Skälet till detta är SLU:s beslut att lägga ner skogsteknikerutbildningen i Värnamo.

Bakgrunden till nedläggningen anges bl.a. vara det minskade statsbidraget till SLU. I budgetpropositionen angav jordbruksministern att "ett exempel på område för besparingar kan vara den skogliga utbildningen som bör anpassas till marknadens krav".

Jag tycker att SLU på en punkt, men bara på en enda, tar hänsyn till marknadens krav, och det gäller utbildningens dimensionering. Vi har utan tvivel utbildat för många skogstekniker de senaste åren. Men man har inte tagit hänsyn till marknadens krav när det gäller lokaliseringen av den högre utbildningen, eftersom man väljer att behålla utbildningen i Skinnskatteberg och Bispgården. Detta tycker jag är anmärkningsvärt, och i det avseendet har också marknaden, med rätta, reagerat. Skogsnäringen har varit fullständigt enig i sitt ogillande av beslutet att lägga ned den enda skogliga högskoleutbildningen i södra Sverige.

De skogliga utbildningsvägarna har utretts ingående under 1990/91. Härtill har arbetsmarknadens synpunkter inhämtats under hösten 1991. Effektiviseringar och omstrukturering av utbildningarna har efterfrågats, men inte i något fall har en avveckling av den sydsvenska skogsutbildningen förordats. Tvärtom har det betraktats som en självklarhet att högre skoglig utbildning skall bedrivas i södra Sverige.

Samtidigt vet vi att 20 % av skogen finns i Götaland och att 30 % av tillväxten och 40 % av skogsbruksvärdet finns där. Dessutom finns 40 % av arbetstillfällena i södra Sverige. Mot bakgrund av det jag nu har sagt ter sig

SLU:s beslut om nedläggningen i Värnamo än mer anmärkningsvärt. Man borde satsa mer resurser på forskning och utbildning i södra Sverige, i stället för tvärtom.

En annan aspekt som gör att forskning och utbildning borde vara bättre fördelade i landet är att skogen och skogsbruket inte ser likadant ut i hela vårt land. Det finns betydande skillnader mellan norra och södra Sverige. Det gäller t.ex. ägarstrukturen. Södra Sverige domineras av småskogsbruket, med nära 100 000 skogsägare. I motsats till Norrlandsskogsbruket är det småskaligt. Naturen är helt annorlunda, vilket kräver exempelvis avverkningsmetoder och naturvårdshänsyn av annan typ än i Norrland. I södra Sverige finns också en annan trädslagsfördelning, med bl.a. ädellövskog som kräver sin speciella skötsel.

Den skogsvetenskapliga fakulteten gör nu en översyn av den högre skogliga utbildningen. Troligtvis kommer man att föreslå att den tvååriga skogsteknikerutbildningen och den ettåriga skogsmästarutbildningen slås samman till en treårig utbildning. Det är en riktig utveckling. I det sammanhanget är det av största vikt att SLU ser till att denna utbildning etableras både i södra och norra Sverige av skäl som jag här har anfört.

Slutligen vill jag peka på behandlingen av motionen i utbildningsutskottet. Utskottet understryker vikten av att forskning och utbildning på skogsområdet bedrivs i olika delar av landet. Det är min förhoppning att SLU och dess styrelse uppfattar denna tydliga signal på rätt sätt.

Anf. 123 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! I dag är det väldigt få personer som överblickar den komplexa helheten i byggprocessen. I Sverige är dessa personer ofta knutna till produktionsledet. Detta försvårar konkurrensriktig planering, projektering och upphandling i beställarledet. I klartext innebär detta att det blir dyrare att bygga, och inte så litet heller.

De senaste åren har vi i Sverige byggt för mer än 200 miljarder per år. Vi har varit med om byggkostnadsökningar på mer än 100 % från mitten av 1986 till mitten av 1990, alltså på fyra år. Ser man tillbaka på den senaste 20-årsperioden har kostnadsökningarna legat på nästan det dubbla mot övrig industriell produktion. Detta beror till stor del på den undermåliga konkurrenssituationen inom byggbranschen samt den låga andelen konkurrensriktiga upphandlingar. Vårt subventionssystem har också eldat på prisutvecklingen, men den diskussionen tar vi senare.

En vanlig upphandlingsform i dag är totalentreprenad. Byggkonsulten, den medhjälpande och rådgivande specialisten, är vid totalentreprenad anlitad och avlönad av byggbolaget. Detta innebär naturligtvis inga fördelar för beställaren, och lojaliteten kan ifrågasättas starkt. Stor risk finns att orderingången kan minska för konsulten, om konsulten inte sköter sig sett ur byggbolagets synvinkel. Konsultens funktion borde alltid vara att ta till vara beställarens intressen utan intressekonflikter.

Kunskapsnivån i beställarledet är i allmänhet väldigt låg, av naturliga skäl. Det beror på de komplexa problemställningarna samt på att beställningarna ofta är av engångskaraktär. Med nuvarande system har oftast beställaren en

alltför svag ställning i förhållande till producenten med hänsyn till vad som är önskvärt.

Ordet arkitekt är grekiska och betyder ledande överbyggmästare. I Sverige, till skillnad från i de flesta EG-länder och i Japan, är arkitekterna i själva verket husritare. Jag menar inte att de är dåliga. Mitt syfte är att vi skall ha en utbildning där man kan se helheten i byggprocessen. I den svenska utbildningen saknas undervisning om hur man planerar, bygger och om ekonomi och affärsmässighet. Behovs-, funktions- och värdeanalys samt projektering, upphandling, projektuppföljning, kontroll och erfarenhetsåterföring är därför i de flesta fall undermåliga, vilket ofta leder till ökade kostnader och sämre resursutnyttjande än vad som borde vara fallet. Här finns mycket att lära av andra länder, inte minst Japan, där det finns stor kunskap på området. Höga kostnader i byggbranschen belastar i stor utsträckning staten och ytterst de boende – konsumenterna, skattebetalarna. Det är naturligtvis önskvärt med lägre byggkostnader även ur allmänsynpunkt.

Det finns i dag inte någon bra utbildning för byggkonsulter. Men arkitektutbildningen borde kunna ses över för att få fram en mera skräddarsydd utbildning som syftar till att man skall kunna se helheten i byggprocessen på ett bättre sätt. Här finns det oerhört mycket pengar att spara. Det rör sig på sikt om tiotals miljarder, och mer ändå.

Regeringen har i budgetpropositionen presenterat en plan för åtgärder i fråga om lokalsituationen för våra högskolor. Det är bra. En ökad satsning på högskolorna är i sikte. Då bör man också se över lokalbehovet på sikt för att undvika att detta blir en ännu trängre sektor än i dag. På förvaltningsområdet finns det oerhört mycket att tjäna. Byggnader utgör en stor del av den förmögenhetsmassa som finns. Vikten av en rationell och god förvaltning kan inte nog påpekas. Det rör sig om oerhört stora belopp samhällsekonomiskt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 4 i betänkande 14. Med hänsyn till kammarens tid yrkar jag inte bifall till den andra reservation som jag berört.

Anf. 124 JOHN ANDERSSON (v):

Herr talman! Utbildningsutskottets betänkande nr 17 behandlar anslaget till lantbruksuniversitetet samt ett antal motioner om skogliga frågor. Jag har tidigare i debatter här i kammaren understrukit hur viktig vår skogsnäring är. Jag anser att denna näring många gånger är styvmoderligt behandlad av statsmakten. Senast detta skedde var när riksdagen för ett par veckor sedan beslöt att ta bort bidragen till byggande av skogsbilvägar.

Nu kommer ett nytt negativt ingrepp och ett nytt negativt beslut som berör den skogliga sektorn. I budgetpropositionen föreslogs en besparing på anslaget till lantbruksuniversitetet på 30 milj.kr. Den skogliga utbildningen nämns som ett lämpligt besparingsobjekt. Hur besparingarna blir i slutänden ankommer på SLU att självt besluta om. Som skäl för denna besparing anges det nödvändiga med besparingar i statsbudgeten.

Det senare torde väl vara obestridligt när budgetunderskottet börjar närma sig hundramiljardersvallen. Men frågan är om inte den här åtgärden

är något förhastad. Skogsnäringen står för ett nettoexportvärde på över 50 miljarder kronor, som jag nämnt tidigare. Ur det perspektivet är det mycket små resurser som satsas på näringen från statens sida. Detta är en sida av saken. En annan är det nödvändiga i att satsa på forskning och utveckling för att behålla den position som näringen har i dag. Det torde vi inte kunna uppfylla genom att snåla och göra besparingar.

Nu har ju också eventuella förändringar av SLU:s verksamhet utretts. Man borde nog ha väntat med åtgärder tills man bestämt hur verksamheten skall bedrivas framöver.

Ett par motioner som behandlas i betänkandet gäller riksskogstaxeringen. Den utgör en nödvändig grund för utformning, uppföljning och utvärdering av vår skogspolitik. Den förser myndigheter och organisationer med uppgifter för strategisk planering och kontroll av skogshushållning på riksnivå, men även på regional nivå. Den ger också unika möjligheter att inom ramen för en intensifierad miljöövervakning samla uppgifter om och följa vad som händer i våra skogar, vår natur och vår miljö i övrigt. En komplettering av riksskogstaxeringen skulle t.ex kunna utgöra basen i ett nationellt miljöövervakningsprogram.

Den här taxeringen arbetar med tioåriga perioder, s.k. omdrev, vid inventering i fält. Den långsiktiga karaktär och uppläggning som taxeringen har kräver att fältarbetet kan genomföras i full omfattning under hela tidsperioden, dvs. den tid för vilken dess ambitionsnivå är fastlagd av statsmakterna. Detta måste också innebära att förutsättningarna för denna verksamhet är givna för hela perioden. Det nuvarande anslagssystemet innebär att taxeringen tilldelas medel inom SLU:s ram.

Ett starkt önskemål från institutionen för skogstaxering är dels att det sker en förstärkning av riksskogstaxeringen, dels att medlen anvisas över ett särskilt anslag. Med tanke på taxeringens karaktär är det inte tillfredsställande att institutionen skall slåss med andra verksamheter om medel inom denna ram.

Den här frågan har nu överlämnats till den skogspolitiska kommittén. Det är en något olycklig hantering enligt min mening. Nu ser jag emellertid att både jordbruksutskottet och utbildningsutskottet delar den oro som vi motionärer framfört när det gäller hanteringen av denna fråga. Det är bra att jordbruksutskottet, med instämmande av utbildningsutskottet, klart säger ifrån att regeringen och berörda instanser bör medverka till att beslut om riksskogstaxeringens fortsatta verksamhet kan fattas utan tidsspillan.

Herr talman! Med förhoppning om att så även blir fallet ber jag till sist att få yrka bifall till den meningsyttring som Björn Samuelson fogat till betänkandet.

Anf. 125 BO ARVIDSON (m) replik:

Herr talman! John Andersson tog upp skogens betydelse för vårt land. Det kan jag naturligtvis instämma i. Det hindrar inte att det är nödvändigt att göra besparingar på lantbruksuniversitetets område, liksom på många andra områden.

När jordbruksministern i budgetpropositionen säger att man bl.a. skall titta på den skogliga utbildningen är det mot bakgrund av vad som sades tidigare i debatten här, nämligen att det finns ett visst överskott på skogstekni-

ker. Därför bör man naturligtvis se över denna utbildning och anpassa den till behovet.

När det gäller riksskogstaxeringen konstaterar jag att det utskottsbetänkande som vi har att behandla i dag bygger på två motioner, en från Moderata samlingspartiet och en från Vänsterpartiet. Det är kanske inte en så vanlig konstellation, men motionerna har fått en mycket positiv behandling. Liksom John Andersson ser jag fram mot att regeringen noga skall följa den här frågan och ta de initiativ som är nödvändiga för att riksskogstaxeringen skall kunna genomföra sin verksamhet på ett bra sätt även de kommande tio åren.

Anf. 126 JOHN ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Att besparingarna skulle göras genom att man lägger ner en del av den skogliga utbildningen – man säger i dag att den inte behövs – är ju en sak. Det finns ett starkt önskemål från institutionen för skogstaxering att få ytterligare ett tiotal miljoner. Det finns hål att stoppa pengarna i om man kan spara in på ett håll på SLU:s område. Detta hade inte behövt föranleda att man skulle spara in dessa 30 milj.kr.

Anf. 127 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Låt mig först få vända mig till Stefan Kihlberg. Jag tycker att det efter hans inlägg behöver sägas i den här kammaren: Bevara oss från ett samhälle där makten auktoriserar det fria ordet! Tänk efter, Stefan Kihlberg! Stefan Kihlberg har nog tänkt länge på den här frågan, men det har kanske inte blivit så genomtänkt i alla fall.

I betänkande 1991/92:UbU14 slår utbildningsutskottet enhälligt fast att den högre restaurangutbildningen i Grythyttan skall permanentas. Så blir Grythytte akademi från nästa år erkänd som en liten, men betydelsefull, del i den svenska högskolan. Det är jätteroligt, och det är mycket rättvist. Det är också ett bevis på att en utbildning av hög kvalitet kan växa fram som resultat av envetna kommunalmäns och -kvinnors arbete för sin bygd och av idéer från duktiga företagare. Den måste inte ligga på stora universitetsorter eller ens på etablerade högskoleorter. Regionalpolitiska pengar för okonventionella insatser ger resultat.

I Grythytte akademi ges högre restaurangutbildning på det som i dag så populärt kallas god europeisk nivå. Utbildningen ger samtidigt bygden en chans att utveckla turistnäringen där det är så innerligt vackert, där vildmark förenas med gammalt svenskt kulturlandskap och där människor drabbats hårt av strukturrationaliseringar.

Utskottet har, med regeringskansliets goda minne, agerat okonventionellt och gör ett tillkännagivande i ärendet innan den stora utbildningspropositionen kommer nästa år. Därmed bifalls den sexpartimotion med Maud Björnemalm som första namn som krävde att den permanentades. Det var viktigt. Nu vågar grythytteborna och fastighetsbolaget i Grythyttan ta emot den svenska paviljongen från Sevilla. Nu kan den ta emot utbildningen, och nu kan den ta emot annan verksamhet som kan stärka bygden. Så fullföljs ett av den socialdemokratiska regeringens goda initiativ av en enig riksdag i dag. Tänk, herr talman, om det alltid vore så väl!

Slutligen är det bra och fint att vårdutbildningar som sjuksköterskeutbildningen förlängs. Men det är litet bekymmersamt att laboratorieassistentutbildningen fortfarande inte har fått sin behövliga förlängning. Det är en teknisk utbildning för kvinnor. En viktig utbildning, där vi skall kunna erbjuda det yppersta. Jag hoppas och vädjar att regeringen tar dessa behov på allvar och att man läser utskottstexten där vi enigt och gemensamt har markerat betydelsen av den här utbildningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Företogs till avgörande konstitutionsutskottets betänkande 1991/92:KU34, finansutskottets betänkande 1991/92:FiU26 samt utbildningsutskottets betänkanden 1991/92:UbU16, UbU13, UbU14, UbU15 och UbU17.

Konstitutionsutskottets betänkande KU34

Utskottets hemställan bifölls med 160 röster mot 134 för reservationen av Thage G. Peterson m.fl.

Finansutskottets betänkande FiU26

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande UbU16

Mom. 10 (anslagsbeloppet under Inredning och utrustning av lokaler vid högskoleenheterna m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 176 röster mot 121 för reservation 2 av Lena Hjelm-Wallén m.fl.

Mom. 11 (ytterligare anslag till utrustning m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 282 röster mot 13 för meningsyttringen av Björn Samuelson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande UbU13

Mom. 2 (kårobligatoriet)

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 23 för reservation 1 av Stefan Kihlberg. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 4 (urval)

Först biträddes reservation 2 av Bengt Silfverstrand m.fl. med 121 röster mot 14 för meningsyttringen av Björn Samuelson i motsvarande del. 161 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 161 röster mot 134 för reservation 2 av Bengt Silfverstrand m.fl.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande UbU14
Mom. 1 (omfattningen av dimensioneringsökningen av grundläggande högskoleutbildning budgetåret 1992/93)
Utskottets hemställan bifölls med 281 röster mot 13 för meningsyttringen av Björn Samuelson i motsvarande del. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (planeringsramar för civilingenjörsutbildning)
Utskottets hemställan bifölls med 175 röster mot 121 för reservation 2 av Bengt Silfverstrand m.fl.

Mom. 8 (ny arkitektutbildning)
Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 21 för reservation 4 av Stefan Kihlberg. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 20 (påbyggnadslinjen Fortbildning i socialt behandlingsarbete)
Utskottets hemställan bifölls med 173 röster mot 122 för reservation 6 av Bengt Silfverstrand m.fl.

Mom. 53 (journalistutbildning)
Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 22 för reservation 10 av Stefan Kihlberg. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 56 (planeringsramar)
Utskottets hemställan bifölls med 174 röster mot 121 för reservation 11 av Bengt Silfverstrand m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 58 (studerandehälsovården)
Utskottets hemställan bifölls med 219 röster mot 13 för meningsyttringen av Björn Samuelson i motsvarande del. 62 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande UbU15
Mom. 4 (utbyggnad av fasta forskningsresurser och inrättande av nya fakulteter och universitet)
Först biträddes utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion Ub465 av Hans Gustafsson m.fl. med 42 röster mot 16 för meningsyttringen av Björn Samuelson i motsvarande del. 235 ledamöter avstod från att rösta.
Härefter biträddes reservation 1 av Lena Hjelm-Wallén m.fl. med 118 röster mot 46 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes

av bifall till motion Ub465 av Hans Gustafsson m.fl. 132 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 154 röster mot 130 för reservation 1 av Lena Hjelm-Wallén m.fl. 12 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 12 (övergripande strategi för akademisk utbildning och forskning)

Utskottets hemställan bifölls med 274 röster mot 21 för reservation 2 av Stefan Kihlberg. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 50 (anslagsbeloppet under Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål)

Utskottets hemställan bifölls med 282 röster mot 13 för meningsyttringen av Björn Samuelson i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande UbU17

Mom. 8 (anslagsbeloppet under Sveriges lantbruksuniversitet)

Först biträddes reservation 2 av Lena Hjelm-Wallén m.fl. med 124 röster mot 15 för meningsyttringen av Björn Samuelson. 156 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 160 röster mot 134 för reservation 2 av Lena Hjelm-Wallén m.fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av förste vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde skulle företas till avgörande vid morgondagens arbetsplenum.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 18.01 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

12 § Ändrat huvudmannaskap för särskolan och särvux m.m.

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande
1991/92:UbU21 Ändrat huvudmannaskap för särskolan och särvux m.m. (prop. 1991/92:94).

Anf. 128 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! När jag precis hade fått mitt första barn läste jag en liten ledare i Vi föräldrar. Där stod det ungefär så här:

"Det finns nog inte någon enda kvinna, som inte nån gång, och ibland flera gånger, när hon väntat barn känt både glädje och oro...

Glädje för den där lilla goa ungen som snart ska vara en del av ens liv. Och oro för att allt inte ska vara bra, ...att barnet ska vara skadat... att barnet inte ska vara som andra... att barnet ska få det jobbigare än andra. Ja, kanske också för att man själv ska få det jobbigare än andra.

Ibland blir den där ångesten så stark att den känns som verklighet.

Och så kommer förlossningen. Och den går bra. Och sen kommer barnläkaren och säger att det här var en liten pigg tjej eller kille. Och då glömmer vi oron. Men vad värre är då glömmer vi så lätt att inte alla får det lika lätt, att några tusen barn inte föds precis som andra... att några föräldrar får det mycket jobbigare än andra... att några av oss aldrig kommer att kunna koppla av helt och fullt... att de aldrig kommer att kunna säga sig: vad skönt det känns att barna klarar sig själva nu... Vi glömmer att det kunde ha varit vårt barn, som var precis lika älskat, men behövde så oerhört mycket mer."

Jag tycker att den ledaren – i all sin enkelhet – är viktig för varenda en av oss. En kort tid känner vi oro, tror vi att det kan gälla oss också. Sedan glömmer vi och blir oss själva nog.

Några barn behöver mer stöd än andra. Några föräldrar har ett mycket mer krävande jobb än andra. Det är, och det måste vara, hur besvärlig vi än tycker den kommunala ekonomin är, alldeles självklart att vi solidariskt ställer upp och stödjer de barn och de föräldrar som har de allra största behoven.

Särskolan spelar en viktig roll för utvecklingsstörda barn och ungdomar. Här har landstingen gjort ett bra jobb. Många barn som fått utbildning i särskolan kan leva sitt liv helt och fullt som vuxna, klara ett jobb, leva ett alldeles självständigt liv. Andra – med svårare handikapp – kan med hjälp av den grund särskolan och familjen lagt tillsammans få ett gott liv, även om det aldrig blir precis som andras.

Många utvecklingsstörda barn går integrerade i den allmänna grundskolan. Vi såg i TV i går ett fint exempel på en liten kille som går i den vanliga grundskolan på sina villkor och som är en mycket omtyckt kompis bland kamraterna i skolan. Integration, som ingen drömde om för bara något årtionde sedan, har fungerat väl för många av barnen. Det har också givit deras kamrater möjlighet att se att vi kan fungera bra tillsammans, fastän våra förutsättningar är olika.

I takt med att kommunerna tar ett bredare ansvar har det blivit naturligt att de också tar över ansvaret för särskolan. Här skapas möjligheten att förena det kunnande som byggts upp i särskolan med primärkommunernas an-

svar för barns fritid, omsorg och skola för alla. Kunnandet hos särskolans lärare kan komma grundskolan till del. Samverkan mellan skolformerna kan underlättas, och möjligheterna till helhetssyn på barnens fritid och skola stärks. Här ges också nya möjligheter att integrera utvecklingsstörda barn i den allmänna skolan och hitta samverkansformer mellan särskolan och grundskolan. Det här är en viktig reform.

Men vi har alla som medborgare ansvar för att reformen inte bara blir administrativ. Särskolans elever behöver varandra, men de behöver också andra barn. Vi har som föräldrar, lärare och vuxna ansvar för att ge integrationen ett innehåll, som inte bara betyder formell gemenskap.

Våra attityder har avgörande betydelse för våra barn. Ger vi barn chansen att möta varandra, ha respekt för varandras olikheter och vara generösa mot varandra, då får de utvecklingsstörda barnen ett mycket rikare liv och då får alla barn ett mycket mer spännande och innehållsrikt liv. Då utvecklas de inte till inskränkta och ogenerösa vuxna.

Vi vuxna kan öppna våra hem för alla barn, inte bara för dem av barnens kompisar som dragit en vinstlott i livet. Visst vinner vi på att hjälpa varandra och stötta varandras barn. Då blir livet rikare och chanserna för föräldern till ett handikappat barn att också leva sitt eget liv mycket större.

På många punkter är vi ense, men på två principiellt viktiga punkter är vi socialdemokrater inte beredda att följa utskottsmajoriteten.

Utskottets majoritet är inte beredd att ge föräldrarna till utvecklingsstörda barn samma förtroende och ansvar som man ger till andra. Man lägger – liksom regeringen – beslutet om att ett utvecklingsstört barn skall ha rätt att gå i grundskola eller bör gå i särskolan hos samhället och den lokala skolstyrelsen. Det är myndigheterna som bestämmer i majoritetens förslag. Vi socialdemokrater menar att föräldrarnas rätt måste stärkas. Det är föräldrarna som skall ha det avgörande ordet.

I en tid när föräldrarna i grundskolan har rätt att välja skola för sina barn, när beslutet om ett barn skall börja skolan vid sex års ålder eller ej ligger hos föräldern, väljer de borgerliga att inte ge de handikappade föräldrarna förtroendet att välja. S.k. välvilliga skrivningar om samråd är bra. Men de räcker inte. Det yttersta ansvaret måste här, som för alla andra barn, ligga hos föräldrarna.

Engagemanget hos kds och Centern räckte till att väcka motioner till riksdagen – inte till att ta strid med regeringen i en principiellt viktig jämlikhetsfråga.

Vi socialdemokrater menar att regeringen bör ges i uppdrag att överväga hur vårdnadshavare skall ges rätt att avgöra valet av skolform för sina barn. Det är beklagligt att Centerns och kds representanter inte ville stödja sina egna motioner i utbildningsutskottet. Ni har chansen att ändra er. Jag yrkar bifall till Socialdemokraternas reservation 1 under mom. 6.

Vi ställer helhjärtat upp på beslutet om decentralisering av ansvaret för särskolan. Men vi menar att riksdagen har ansvar för att förändringen skall bli riktigt bra. Då gäller det att säkra den kunskap som byggts upp när landstingen haft ett övergripande ansvar. Några barn har alldeles speciella behov: de flerhandikappade barnen. De behöver tillgång till konsulenter som har djup kunskap om olika handikapp, som kan stödja både grundskolan och

särskolan när barnen har alldeles speciella behov. Den organisationen behöver utvecklas – inte slås sönder – när särskolan kommunaliseras.

Synskadade och hörselskadade barn har tillgång till kvalificerade, statliga konsulenter. De flerhandikappade barnen har minst lika stora behov. Vi menar att en snabb översyn av konsulentorganisationen måste göras för att förstärka resurserna och göra huvudmannaskapsfrågorna klara. Frågan har väckts i flera motioner bl.a. från kds och Folkpartiet. Det är beklagligt att man också här går ifrån sin övertygelse och lägger sig för regeringen. Vi socialdemokrater menar att riksdagen skall ge ett tydligt uppdrag till regeringen för att säkra de mest utsatta barnens behov.

Jag yrkar bifall till Socialdemokraternas reservation 2 under mom. 16.

Anf. 129 BJÖRN SAMUELSON (v):

Herr talman! Får jag först yrka bifall till reservation 1 under mom. 6, till reservation 2 under mom. 15 och till vår meningsyttring under mom. 18.

Jag såg på Aktuellt i går kväll. Där var ett bra reportage om en kille som heter Mikael. Mikael betyder den önskade. Mikael går i en vanlig skola. Han är litet utvecklingsstörd, men han har en bra skolgång. Föräldrarna, lärarna och de andra eleverna var överens om att det var bra. Mikael tyckte det också. Han har det så bra att han t.o.m. kan använda cykel fram och tillbaka till skolan. Det var närhetsprincipen när det gäller skolgången i sin prydno.

Inom utbildningspolitiken, särskilt skolpolitiken, har vi under de senaste åren ofta diskuterat frågan om föräldrainflytandet. Det handlar om brukarinflytandet, om att stärka elevdemokratin och föräldrarnas rätt. Det handlar t.o.m. – det är fullt möjligt inom dagens statsbidragssystem – om att välja skola. Det här gäller, om inte praktiska hinder föreligger, framför allt barn som är så att säga normala och föräldrar till sådana barn. Här utgår man ifrån att det är föräldrarna och barnen tillsammans som vet deras eget bästa. Det är ju den enda rimliga utgångspunkten.

Men så fort vi kommer över på frågan om barn som har den här typen av handikapp, vilket gör att de kanske ibland behöver visst stöd och kanske t.o.m. behöver gå i särskola, infinner sig någon form av omtanke. Man säger: Det är nog inte alldeles säkert att det alla gånger är föräldrarna som vet sitt eget barns bästa. Jag tycker att det är märkligt, även om jag inte alls tror att det är illa menat. Men det är ologiskt. Det är dåligt genomtänkt.

Vad är det som säger att man inte kan ha exakt samma utgångspunkter när det gäller dessa barn som vi i dag diskuterar, dvs. barn med olika handikapp och med viss utvecklingsstörning? Ge mig ett argument och ett skäl mot detta. Jag förstår att det inte är av illvilja, men jag kan heller inte förstå varför man inte kan ha samma utgångspunkt som man har när det gäller normala barn och deras skolgång. Vi i Vänsterpartiet biträder därför den reservation som Socialdemokraterna har avgivit till detta betänkande när det gäller att stärka föräldrainflytandet.

Det har också inom skoldebatten förts en principiell diskussion om likvärdigheten. Vi brukar säga att likvärdigheten innebär att det oavsett om man är pojke eller flicka, oavsett från vilken familj man kommer och oavsett var man bor i landet skall vara en likvärdig skola man möter. Det betyder inte att det för den sakens skull är en entydig skola och inte att skolan, vare sig

inom skolan eller inom klassen, skall vara lika för alla barn. Tvärtom har likvärdigheten som sekundär effekt just olikhet inom skolan och undervisningen, t.ex. olikheten att barn behöver olika mycket stöd och resurser.

Inom en samlad ram av anslag och resurser innebär detta med nödvändighet – och det skall vi som är politiker säga – att andra barn får litet mindre. Men när vi fattar beslut om organisationsförändringar på skolans område, och är eniga om att vi vill garantera likvärdigheten, måste vi också ta ansvar för att denna likvärdighet kan nås.

Vi i Vänsterpartiet har ingenting emot att särskolan nu flyttas över till kommunerna, och vi hade heller ingenting emot att lärarna kommunaliserades, vilket vissa herrar och damer i församlingen tidigare hade för några år sedan. Men vi tycker att det är viktigt särskilt när det gäller särskolan att man ser till att den kompetens som finns där bevaras, något som behövs i kommunerna framöver om man skall göra skolan likvärdig och ge fri valmöjlighet när det gäller skolgång för dessa elever, och då behövs det resurser.

Konsulenterna, som Inger Lundberg tidigare berörde, är ett sådant område. Vi i Vänsterpartiet har inte i vårt yrkande om de konsulenter som skall vara till stöd för lärare och eleverna – och naturligtvis för elevernas kompisar för att bl.a. förklara vad det handlar om – sagt att vi skall anslå x antal kronor just till denna konsulentverksamhet. Jag återkommer senare till frågan om pengarna.

Jag har sagt att man behöver se över detta för att se vilka behov som finns så att vi skall uppfylla de mål och de intentioner som uttrycks i betänkandet. Det är att ta demokratiskt politiskt ansvar, för att här återknyta till den tidigare utbildningsdebatten här i dag, att säga: Detta vill vi undersöka. Vi vill se vilka behov som finns, eftersom vi vill att man skall kunna nå alla dessa mål. Likvärdighetsprincipen skall gälla, och vi vill ge föräldrar möjlighet att avgöra i vilken skola deras barn skall gå.

Mot bakgrund av detta har vi från Vänsterpartiets sida menat att riksdagen borde anslå en genomföranderesurs. Jag tror att alla i denna kammare som är här nu, och de som samlas här i morgon kl. 12.00 – de är betydligt fler än nu, kan jag säga till åhörarna på läktaren – faktiskt vill garantera en likvärdig utbildning även för dessa barn. När vi i andra fall har genomfört olika reformer inom skolans område har vi inte sällan kunnat pytsa dit litet resurser för att garantera en bra genomförd verksamhet.

Vill man nu ge föräldrarna ett verkligt inflytande så att de kan välja i vilken skola deras barn skall gå, och vill man ge en likvärdig skola, vet vi att det behövs informationsinsatser inte bara när det gäller kompetensöverförandet. Det handlar också om informationsinsatser till de nya skolkompisar som dessa handikappade barn skall möta. Det är inte minst viktigt att de får kunskap om handikappen. Det är bl.a. det som gör att man ser de möjligheter och förtjänster som alla människor har, oavsett vad vi utrustats med här i livet.

Herr talman! Vad jag vill säga med detta är att det i första hand kanske egentligen inte är resurser som räcker till som dessa barn med handikapp speciellt behöver, utan det är det normala, det vanliga. Det tror jag förutsätter att även dessa föräldrars inflytande är minst lika stort som det inflytande

som föräldrarna till barn utan handikapp har. Att tala om det normala borde vara det vanliga. Det betyder givetvis inte att vi borser från särskilda behov.

Anf. 130 CHRISTER LINDBLOM (fp):

Herr talman! Jag instämmer helt i den värme och det engagemang för de barn som vi talar om här i dag som både Inger Lundberg och Björn Samuelson här gör sig till tolk för. Däremot har jag en del synpunkter på det som sades, och det tänker jag återkomma till.

Kommunaliseringen av särskolan kan ses som en del av en pågående decentraliseringsprocess i Sverige. Överföringen av ansvaret för övrig skolverksamhet till kommunerna beslutades av riksdagen våren 1989, och sedan förra året har kommunerna även arbetsgivaransvar för lärare, skolledare och syofunktionärer. Särskolan har sedan länge legat under landstingskommunalt huvudmannaskap. Men i det betänkande som vi i dag diskuterar föreslås att kommunerna skall överta ansvaret för särskolan. Detta kan ske successivt, men skall vara genomfört senast 1995.

Eftersom merparten av särskolorna redan nu är lokalmässigt integrerade med kommunernas grund- och gymnasieskolor är det naturligt att ett byte av huvudman sker. Det har varit en stor enighet om detta både i utskottet och i de betänkanden som kommit från de kommittér som arbetat med dessa frågor, och det gläder mig särskilt.

Som underlag för den proposition som betänkande UbU21 behandlar har funnits två olika utredningar från särskolekommittén och särvuxkommittén. Särskolekommittén avlämnade sitt betänkande – Särskolan, en primärkommunal angelägenhet – i april förra året. Den baserades på direktiv från år 1989 som dessutom kompletterats med de beslut som riksdagen har fattat om mål- och resultatstyrning av skolan. Betänkandet har varit ute på bred remiss.

Särvuxkommitténs betänkande – Vidgad vuxenutbildning för utvecklingsstörda – avlämnades redan våren 1990. Merparten av de förslagen låg till grund för de delar av propositionen Växa med kunskaper, som avsåg just särvux. Resterande förslag har föredragande statsrådet tagit ställning till i den proposition som vi nu debatterar.

Redan i 1985 års skollag infördes en bestämmelse om möjligheten för ett landsting att överföra ansvaret för särkoleverksamheten till kommunerna. Detta har utnyttjats på en del ställen, bl.a. i Sörmland.

Kommunernas övertagande av ansvaret för särskolan öppnar för ytterligare samverkan och integrering av särskolan i kommunens övriga skolverksamhet. Det kan gälla lokaler, utrustning, läsårsplanering m.m. Även fortbildning för lärarna och annan personalutveckling gynnas av att dessa kategorier får samma huvudman och kanske större kontakt med kollegerna i grundskolan och gymnasium i och med att man har möjlighet att bedriva gemensam personalutveckling.

Skyldigheten för kommunerna att anordna utbildning för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna kan tillgodoses på olika sätt såväl genom olika klasser och grupper i särskolan som genom integrering i grundskole- eller gymnasieklasser.

Utskottet är enigt med regeringen om propositionens huvuddrag. Två re-

servationer, som det nyss har redogjorts för här, och en meningsyttring har fogats till betänkandet. Det gäller just föräldrainflytandet och konsulentverksamhetens organisation. Jag återkommer till dessa frågor senare.

Starka skäl talar för bibehållandet av särskolan som särskild skolform, liksom den formella prövningen av det som man kallar personkretstillhörigheten. Kommunen skall alltså pröva och besluta om en person skall tas emot i särskolan, såväl i kommunala som i fristående skolor. En anpassning till 9-årig skolplikt sker för särskolans elever, och kommunerna blir skyldiga att erbjuda samtliga elever som har genomgått den obligatoriska särskolan fortsatt utbildning i den frivilliga skolan, motsvarande gymnasieskolan. Eleverna kan då antingen fortsätta i särskolan eller inom gymnasieskolans individuella program.

Grundsärskoledelen av särvux föreslås bli förändrad så till vida att man får en modell som mer liknar motsvarande komvuxutbildning, och dessutom föreslås att yrkesutbildning skall inkluderas i denna särvuxutbildning.

Några remissinstanser, bl.a. FBU, vill att särskolan som särskild skolform skall avvecklas och att alla barn skall kunna integreras i grund- och gymnasieskola. Utskottet, liksom regeringen, är inte beredd att avveckla särskolan. Där finns mycket specialpedagogisk kompetens samlad, som för varje elevs speciella behov kan skapa en så god studiemiljö som möjligt.

Få företeelser är så individuella som handikapp av olika slag. Inom den grupp av elever som tillhör särskolans personkrets är därför den individuella utbildningsplaneringen särskilt väsentlig. Det är också av vikt att den kunskap som byggts upp i det här avseendet inom särskolan utnyttjas för att tillvarata varje elevs speciella behov. Ett sådant individuellt utvecklingsprogram skall upprättas för alla elever enligt den läroplan för den obligatoriska särskolan som gäller fr.o.m. innevarande läsär. Det är den läroplan som kallas Lsä 90. I samverkan mellan elev, förälder och lärare skall elevens behov analyseras och mål sättas för känslomässig och social utveckling, liksom begåvnings- , kunskaps- och färdighetsutveckling.

I och med överföringen av ansvaret för särskolan övertar kommunen den prövning av vem som skall tas emot i särskolan som landstinget tidigare gjorde. Utskottet föreslår ingen förändring av innebörden i 3 kap. 4 § skollagen, den som anger vem som skall tas emot i särskolan och vem som har ansvaret för att så sker. Både i propositionstexten och i specialmotiveringen till lagtexten poängteras vikten av ett obligatoriskt samråd med förälder innan placering sker i särskola.

I några motioner i anslutning till denna punkt anser motionärerna att det slutliga avgörandet skall ligga hos föräldrarna. Även bland remissvaren finns denna åsikt uttryckt. Särskolekommittén var dock inte beredd att föreslå en lagändring som så att säga skulle ge föräldrarna ett veto.

Frågan om föräldrainflytandet har varit och är en mycket svår fråga. Hur man än utformar lagstiftningen, kommer det alltid att finnas elever som kommer i kläm. Det är i sammanhanget viktigt att klargöra att lagstiftningen i första hand skall tillvarata den svagare partens intressen, nämligen elevens, inte föräldrarnas eller samhällets. Att intressena i många fall sammanfaller är naturligtvis en annan sak. Det är mycket olyckligt om det uppstår konflikter runt barn med särskilda behov. Erfarenheterna landet runt är att de allra

flesta diskussioner mellan elev och föräldrar å ena sidan och särskola å den andra utmynnar i konstruktiva åtgärder, även om undantag finns.

Med kommunen som huvudman för all obligatorisk skola ökar rimligen möjligheterna till flexibla lösningar. Särskolan skall ses som en tilläggsresurs för barn med handikapp, inte som det primära alternativet för alla. Detta är mycket viktigt att poängtera.

Det är naturligt att det i de allra flesta fall är föräldrarna som bäst känner sina barns behov. I de fall då detta av olika anledningar inte är fallet, kan psykiskt utvecklingsstörda och handikappade barn ha ett stöd i nuvarande lagstiftning. Generositet och flexibilitet från kommunens sida gentemot elev och förälder skapar förutsättningar för att ge alla barn en så god och för individen specialutformad utbildning som möjligt.

Om olösliga konflikter skulle uppstå och om kommunen fattar beslut som elev eller förälder inte kan acceptera, finns möjligheten att överklaga hos skolväsendets överklagandenämnd. Min förhoppning är att detta blir en sällsynthet. Drömmen för framtiden för oss alla är naturligtvis att fler och fler barn skall kunna integreras i grundskolans eller gymnasieskolans klasser och att särskolan så att säga växer bort av sig själv.

I den socialdemokratiska reservationen 1 ställer man sig bakom den bedömning som utskottet har gjort i synen på lagstiftningen, men man vill samtidigt att regeringen skall göra förnyade överväganden.

Som jag tidigare har sagt har jag stor respekt för svårigheterna att göra dessa bedömningar. Men jag blev något förvånad när Inger Lundberg beskrev sin egen reservation på ett sätt som åtminstone inte jag har läst den. I reservationen står det faktiskt inte alls att man prompt skall ge föräldrarna ett ökat inflytande. Det står: "Utskottet konstaterar att regeringens förslag innebär att ett beslut om särskoleplacering således inte kan fattas av styrelsen för särskolan i hemkommunen utan att samråd dessförinnan har skett med elevens vårdnadshavare. Utskottet accepterar tills vidare den föreslagna ordningen, vilken motsvarar den som gäller i dag, och föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lydelse av 3 kap. 4 § skollagen."

Detta är något helt annat än det som Inger Lundberg tidigare har uttalat från denna talarstol. Jag hade inte tänkt att polemisera särskilt hårt i denna fråga, eftersom jag vet att den är svår. Men när jag fick en direkt uppmaning måste jag ändå göra det.

Litet längre ned i reservationen har man en nödutgång, där det står att det nog vore bra om regeringen tittade över detta igen. Men jag skulle faktiskt vilja ha en förklaring av Inger Lundberg vad Socialdemokraterna egentligen menar. Om ni vill att föräldrarna skall ha ett veto, undrar jag varför ni inte skriver det.

Den andra socialdemokratiska reservationen gäller synen på konsulentorganisationen. Utskottet menar att vi skall avvakta handikapputredningens slutbetänkande för att på det sättet kunna göra en samlad bedömning av stödresurserna för människor med olika typer av handikapp. Eftersom slutbetänkandet lär läggas fram under våren blir det ändå inte fördröjningar av det slaget att ett bifall till reservation 2 skulle göra någon avgörande skillnad för en konstruktiv lösning av konsulentorganisationen. Därför anser jag att vi mycket väl kan avvakta just handikapputredningens slutbetänkande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till hemställan i utbildningsutskottets betänkande 21 i dess helhet.

Anf. 131 INGER LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Jag blev bekymrad när jag lyssnade på Christer Lindbloms klara argumentation för att beslutet skall ligga hos samhället och inte hos föräldrarna. Christer Lindblom läste inte den socialdemokratiska reservationen färdigt. Där står det: "Utskottet anser därför att frågan om beslutanderätten vid val av skolform för skolpliktiga barn bör bli föremål för förnyade överväganden inom regeringskansliet med inriktningen att ge vårdnadshavare rätt att avgöra valet av skolform."

Självfallet kan vi inte leva i ett laglöst tillstånd. Vi behöver få ett förslag till en ny lag med den inriktning som Socialdemokraterna kräver i reservation 1.

Jag blev också litet skakad när jag hörde Christer Lindblom läsa ur utskottstexten. Jag mindes inte att utskottstexten var riktigt så dålig att man skrev att medicinska, psykologiska och sociala utredningar skall genomföras. Samhället skall i all sin välvilja utreda och undersöka, men föräldern får inte myndigförklaras.

I en av de motioner som har väckts har det skrivits hur viktigt det är att just det yttersta ansvaret ligger hos föräldern. Det är det som vi vill peka på i reservation 1. Christer Lindblom, varför vågar ni inte lita på de utvecklingsstörda barnens föräldrar? De har omdöme, och jag försäkrar Christer Lindblom att de arbetar med sitt barns bästa för ögonen.

Anf. 132 CHRISTER LINDBLOM (fp) replik:

Herr talman! Jag litar i stor utsträckning på de handikappade barnens föräldrar. Men Inger Lundberg och jag vet mycket väl att vi måste ha en lagstiftning som gäller alla. Vi vet också mycket väl att alla föräldrar inte är så att säga i det skicket och lever på det sättet att de kan ta ansvar för sina barn. Det finns barn som har föräldrar med sociala problem, med missbruksproblem och annat. I de fall som barnen har föräldrar som inte kan ta det ansvar som vi förväntar oss kan vi stötta dem med hjälp av denna lag.

Det handlar om en komplicerad bedömning. Detta gäller inte minst de barn som har lätta utvecklingsstörningar. Ju lättare utvecklingsstörningen är, desto mer komplicerad blir naturligtvis bedömningen för de speciellt utbildade människor som skall göra den.

Inger Lundberg sade att Socialdemokraterna vill ge föräldrarna frihet, vilket inte de borgerliga partierna vill. Varför ger ni då inte redan nu föräldrarna ett veto, enligt de motioner som har klara yrkanden om detta? Varför ställer ni inte upp på det utan gör denna konstiga omskrivning, som innebär att man måste gå en omväg via regeringen? Ni kan ju bara föreslå en annan lagtext.

Anf. 133 INGER LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Förlåt, Christer Lindblom, men den vanliga ordningen här i riksdagen är att regeringen får tillfälle att utforma lagtexten på grundval av den grundsyn som riksdagen ger uttryck för. Vår grundsyn har mycket tydligt och klart deklarerats.

Jag måste säga att Christer Lindblom inte gör mig mindre övertygad efter sitt senaste inlägg. Vad sade han egentligen? Jo, han sade att de utvecklingsstörda barnens föräldrar inte kan få detta förtroende, eftersom det finns så många föräldrar som har missbruksproblem och andra problem.

Det finns enstaka föräldrar till normalbegåvade barn, till utvecklingsstörda barn och till rörelsehindrade barn som har alldeles speciella sociala problem. Det gäller inte specifikt någon grupp, och för detta finns det en annan lagstiftning, en särskild lagstiftning som gäller både handikappade och icke handikappade barn och som säkrar behoven i de mycket exceptionella fall då föräldrarna av tragiska skäl inte kan ta ansvaret för sina barn.

Anf. 134 CHRISTER LINDBLOM (fp) replik:

Herr talman! Tyvärr gäller en del av den här debatten speciella grupper, Inger Lundberg. Det finns forskning som klart visar att t.ex. alkoholmissbrukande mödrar föder barn som tyvärr i mycket hög utsträckning blir skadade på sådant sätt att de kommer att omfattas av särskolans personkrets. Det finns klara samband mellan detta.

Naturligtvis skulle regeringen, med den ordning som Inger Lundberg beskriver, kunna få riksdagens uppdrag att forma om sin lag. Men i det här fallet skulle det vara mycket enkelt att göra ett tillägg i den förekommande lagtexten. Jag tror inte att man behöver göra särskilt många sådana ytterligare överväganden som står nämnda i den motionstext som Inger Lundberg hänvisar till.

Förste vice talmannen anmälde att Inger Lundberg anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 135 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Jag vet, liksom Inger Lundberg, att det finns annan lagstiftning som har till uppgift att garantera den svagaste partens rätt. Den lagstiftningen gäller alla människor, oavsett om man är handikappad eller inte.

Jag biträder den här reservationen. Vi hade ett sådant yrkande i vår motion också. Det är därför vi uttrycker oss på ett sådant sätt att vi ber regeringen att se över detta en gång till, i akt och mening att återkomma till riksdagen med förslag som ger föräldrar till de här barnen ett förstärkt inflytande, samma inflytande och samma möjlighet till ansvarstagande som föräldrar till normala barn har. Vad jag förstår är vi överens om den ambitionen. Därför är det förvånande att utskottsmajoriteten inte kan gå med på förslaget att vi ber regeringen att titta över detta en gång till.

Sedan citerade Christer Lindblom särskolekommittén om föräldrainflytandet. Jag satt och väntade på att han kanske skulle fortsätta att citera särskolekommittén när det gällde genomförandet. Särskolekommittén uppmärksammade statens ansvar för huvudmannaskapsförändringen, för att den skulle gå så smidigt som möjligt. Man sade att informationsinsatser i synnerhet är angelägna i ett förberedande skede, eftersom särskolan för många, såväl politiker som tjänstemän ute i kommunerna, är en relativt okänd verksamhet, ibland också omgiven av fördomar. Man föreslog en utbildning rik-

tad mot förtroendevalda, lärare, skolledare och elevvårdspersonal. Man ville anslå ungefär 6 milj.kr. under en treårsperiod.

Detta är väl inte alldeles oöverkomligt. Varför tilldelar ni inte genom det här beslutet den resurs som behövs för genomförandet? Om detta var särskolekommittén också enig.

Anf. 136 CHRISTER LINDBLOM (fp) replik:

Herr talman! Björn Samuelson talade i sitt tidigare inlägg om likvärdighet och varför man inte skulle ta steget fullt ut. Varför tar man inte från Björn Samuelsons sida steget fullt ut och avvecklar särskolan? En hel del av remissinstanserna föreslog faktiskt att man skulle ta bort särskolan och från början integrera alla barn i normal utbildning i den vanliga skolan.

Björn Samuelson sade tidigare också att det krävs en hel del genomförandemedel därför att många av de här barnen kommer att få nya kompisar. Det behövs information osv. Men så hemskt många nya kompisar får de inte. Särskolan är redan i dag integrerad med den grundskola och den gymnasieskola som redan finns i kommunen. Man har redan kompisarna. Jag har goda exempel från min egen hemstad, där man har en integrerad särskola mitt i en låg- och mellanstadieskola. Det fungerar alldeles utmärkt. Där är barnen kompisar från början.

Det vi talar om här är extra sköra barn. Därför tycker jag att det är mycket trevligare att ha den samtalston mellan oss som Björn Samuelson och jag har, jämfört med den som förekom tidigare.

Vi har i detta betänkande poängterat att det är fråga om ett utvidgat samråd. Det finns i specialmotiveringen, i utskottsbetänkandet och även i propositionen. Det samråd som skall ske med föräldrarna skall naturligtvis ske med värdighet och respekt för de här föräldrarna. Det är alldeles givet. Jag vet också att kommunerna har en mycket stor generositet redan i dag. Vill föräldrarna prova en vanlig skolform, får man göra det. Vill man gå tillbaka och få den tilläggsresurs som särskolan innebär, får man det. Här finns en stor flexibilitet. Jag är dock medveten om att det finns problem. Men det är mycket som fungerar bra redan i dag.

Anf. 137 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Två saker vill jag ta upp och den första är likvärdigheten. Om jag ansåg att vi hade en likvärdig skola i Sverige, skulle jag sluta med skolpolitiken. Då fanns det ingen anledning att driva de här viktiga frågorna, som jag tycker måste drivas här i riksdagen och i andra politiska församlingar. Jag anser dock inte att vi har en likvärdig skola. Jag anser inte att resurser används på bästa tänkbara sätt. Jag anser inte att det generellt är så att resurser alltid går dit där de behövs bäst. Jag tycker snarare att det är mer vanligt att resurser stryks ut som en jämn smet. Det exemplet är vanligare. I det perspektivet tycker jag absolut inte att vi har en likvärdig skola för de barn som har de här handikappen, särskilt inte i den allmänna skolan. Om jag ansåg det skulle jag inte föreslå särskila resurser för genomförandet. Då behövdes inte de. Vi har kanske litet olika definitioner på vad vi menar med likvärdighet, jag och Christer Lindblom.

Den andra saken jag vill ta upp är integrationen. För mig, Christer Lind-

blom, är integrationen inte bara att man har en särskoleklass i ett rum i en vanlig skola. Integrationen är att de här eleverna går i "vanliga" klasser. Det är integration för mig. Det andra är bara en partiell integration. Att olika barn får möta varandra är vad jag avser när jag i den här debatten pratar om integration.

Anf. 138 CHRISTER LINDBLOM (fp) replik:

Herr talman! Jag tar genomföranderesursen först. Det är klart reglerat vem som har ansvaret för framför allt lokal skolutveckling. Det ingår särskilda medel för detta, även för särskolan, i det statsbidrag som i dag går till landstingen, och som kommer att fortsätta att göra det ett tag till. Där finns redan pengar för detta. En så stor del av särskolan är redan i dag integrerad i kommunernas grund- och gymnasieskolor att jag inte tror att det på alla ställen finns så väldigt stort behov av dessa massiva informationsinsatser.

Jag håller helt med Björn Samuelson om att vi självklart ständigt måste ha målet att skapa bättre likvärdighet. Vi måste arbeta vidare mot det mål som alla politiska partier har gemensamt, nämligen att skapa en skolmiljö för alla människor med så få inskränkningar för de handikappade som möjligt. Med den här propositionen tycker jag att vi skall ge kommunerna chansen att göra en bra särskola bättre. Vi skall följa utvecklingen. Om någonting skulle gå alldeles snett är det självklart inte på något sätt obetaget för vare sig regering eller riksdag att ta initiativ till förändrade regler. Men detta är första steget i en utveckling mot, vilket jag sade tidigare i mitt anförande, drömmen att särskolan inte längre behövs därför att alla barn kan integreras i den normala skolan. Det är möjligen utopiskt, men ändå något att drömma om.

Anf. 139 CHRISTINA LINDERHOLM (c):

Herr talman! Det är med besvikelse och förvåning som jag har tagit del av utbildningsutskottets betänkande nr 21 med anledning av regeringens proposition om ändrat huvudmannaskap för särskolan. Majoriteten i utskottet talar klart och tydligt om att föräldrarnas röst har lågt värde när man har ett handikappat barn. När jag nu har lyssnat på debatten här i kammaren de senaste minuterna måste jag säga att jag inte bara är besviken och förvånad utan dessutom djupt oroad. Om utskottets majoritet företräder den syn som Christer Lindblom har gett uttryck för här i kammaren är läget allvarligt.

Christer Lindblom företräder ett parti, Folkpartiet liberalerna, som annars har hävdat föräldrarnas rätt till inflytande i skolan på ett mycket tydligt sätt och till föräldrarnas glädje. Under många år har Folkpartiet liberalerna gjort detta. Det smärtar mig att nu höra att Christer Lindblom och/eller partiet tydligen har ändrat uppfattning i den här frågan.

Föräldrarna till handikappade barn har allra som oftast en mycket större och djupare kunskap om sina barn än kanske Christer Lindblom och jag har, om Christer Lindblom har barn. Jag har tre stycken. Jag vill påstå att jag känner dem rätt väl. Men hade de haft handikapp skulle jag förmodligen ha tvingats att sätta mig in i deras handikapp på ett betydligt djupare sätt, vilket de allra flesta föräldrar gör. Men här skall man stifta lagar som utgår från att föräldrarna inte är "i det skicket" – där citerar jag Christer Lindblom – att de kan fatta beslut om sina barns skolgång.

I andra fall är vi, som sagt, överens om att föräldrarna har stor betydelse – den allra största betydelsen – när det gäller ansvaret för sina barn och rätten att välja skola. Majoriteten i den här kammaren tror också på föräldrarnas förmåga att avgöra om barnet skall börja skolan vid 6 eller vid 7 års ålder. Tydligen finns inte samma tilltro till omdömet hos föräldrar till handikappade barn. Jag, liksom alla föräldrar som berörs, skulle vara mycket intresserad av att få veta varför. Jag hoppas att det finns en djupare förklaring än den som vi här nyligen har fått höra.

Beslut om placering av barn får inte fattas utan samråd konstaterar både regering och utskottsmajoritet. Samråd kan gå till på många olika sätt. En del föräldrar har upplevt samråd per telefon, efter att experterna har gjort sin bedömning. Andra är helt på det klara med att man som förälder är helt i händerna på experter.

Tilltron till ordet samråd är tydligen obegränsad hos utskottets majoritet. Tyvärr delas inte den uppfattningen av många av de föräldrar som berörs.

Det finns en möjlighet att rätta till utskottets bedömning, och det är genom att rösta för reservation 1 i betänkandet. Det kostar inget. Tvärtom ger det troligen både ekonomiska vinster och andra positiva effekter i det långa loppet.

"Det känns alltför ofta som om man stångar pannan blodig mot en massa bastanta experter som lär känna ens barn efter några minuters samtal och ger omdömen ena gången som inte gäller nästa gång." Den här meningen är ett citat ur ett brev från en förälder med ett handikappat barn, en förälder som väl och utförligt beskriver sin och familjens situation, som har haft många och omfattande kontakter, som har läst särskolekommitténs betänkande, vilket har kommit under senare år, och som har många kloka synpunkter när det gäller de här frågorna. Det handlar alltså om en förälder som möjligen inte är i det skicket att hon kan avgöra hur hennes barn skall ha det.

Den föräldern har varken upplevt en långsiktig utvecklingsplan för sitt barn eller haft möjlighet att påverka beslut som rört hennes barns skolplacering. Just den här föräldern har upplevt ryckighet i planering, beslut om ändring av placering utan samråd och har meddelats i efterhand per telefon. Det är tyvärr inte ett enstaka fall det handlar om, utan exemplen är många.

Särskolekommittén har redovisat hur skiftande bedömningarna är mellan olika landsting när det gäller placering i särskola. Antalet placerade barn varierar mellan 0,72 % och 1,40 % – det står i betänkandet – av den totala elevpopulationen. Totalt undervisades 0,95 %, dvs. 11 000 elever i särskolan läsåret 1989/90. Skillnaderna mellan landstingen kan, enligt särskolekommittén, inte förklaras på objektiva grunder utan antas bero på olika uttagningsprinciper.

Det behöver i och för sig inte vara något fel i detta, men som jag påpekade i min motion: när bedömningarna ändå blir olika även för barn med liknande handikapp, finns det absolut inget skäl till att inte föräldrarna skulle tillmätas kompetens att fatta beslut om sitt barns skolgång. Självfallet vill föräldrarna höra och diskutera med experterna om deras motiv och bedöming innan placering görs. Man måste emellertid också kunna ha ett inflytande över det beslut som sedan fattas.

Det finns ingen skillnad i föräldrars ansvar för sina barns uppväxt och fostran. Då måste också tilltron vara stor till föräldrars kunskap om sina barn, och deras önskemål och synpunkter måste väga mycket tungt och vara vägledande för dem som inte alls har den långvariga kontakt och erfarenhet av barnet och dess handikapp som förädrarna har.

Beträffande fristående särskolor ser jag fram mot den proposition som har aviserats. Jag har, som jag också redovisat, stor tilltro till föräldrars kompetens att fatta beslut om sina barn och kunskap om sina barn. Det är för mig självklart att ingen inskränkning i föräldrars valfrihet skall göras när det gäller val av skola för deras barn, oavsett om det är handikappat eller ej.

Det finns alternativ pedagogik även för handikappade barn, pedagogik som visat sig framgångsrik, framför allt när det gäller psykiskt handikappade barn. Den bör tas till vara. Dessutom bör samma ekonomiska förutsättningar gälla för fristående särskolor.

Den tredje fråga som jag tog upp i min motion rörde upprättande av långsiktiga utbildnings- och utvecklingsplaner. Av utskottets betänkande framgår att sådana skall upprättas enligt Lsä 90. Det är fortfarande, tio år efter införandet, inte särskilt välkänt bland vare sig föräldrar eller ansvariga för särskolan i landstingen. Åtminstone kan man konstatera att enskilda föräldrar och föräldraföreningar vid särskolor har krävt att få just sådana långsiktiga utbildningsplaner i samband med att särskolekommitténs betänkande remissbehandlades. Man kan ju då inte ha känt till att sådana krav redan finns. I stället har man betonat ryckigheten som ett stort problem.

Vilka regler gäller för de elever som är integrerade i grundskolan? Särskolekommittén betonar att det är nödvändigt att precisera bl.a. begreppet individintegrering. Det har inte berörts i vare sig proposition eller betänkande, såvitt jag har kunnat se. Här krävs ökad kunskap hos både kommunernas ansvariga och föräldrar. Det är viktigt att skolverket i sin uppföljning och utvärdering av skolverksamheten särskilt uppmärksammar de elever som har integrerats och deras situation.

Herr talman! Jag kommer att rösta för reservation 1 i betänkandet, vilken även omfattar yrkande 1 i min motion Ub58.

Anf. 140 CHRISTER LINDBLOM (fp) replik:

Herr talman! Upplysningsvis kan jag tala om att jag har fyra barn. Jag kan också vidimera att jag är folkpartist och att jag inte på något sätt har ändrat inställning i anledning av behandlingen av det här betänkandet. Folkpartiet har inte heller ändrat inställning. Vi har valt att låta gällande lag – den har gällt ett tag nu – fortsätta att gälla. Vi har inte stiftat en ny lag, som Christina Linderholm sade.

Att ändra den här lagen och ge föräldrarna ett s.k. veto är svårt. Det har jag sagt många gånger tidigare. Vi i utskottet har valt att låta rådande lagstiftning få gälla, även fortsättningsvis. Vi tar denna ställning med ett slags ödmjukhet. En dylik ödmjukhet möter man emellertid inte hos dem som argumenterar mot vår inställning. Alla andra vet i stället mycket bättre. Jag tycker det skulle vara bra om jag själv hade denna säkerhet i min bedömning. Fortfarande känner jag ödmjukhet inför den här frågan.

Christina Linderholm sade att jag representerar Folkpartiet. Det gör jag

naturligtvis, men just i dag representerar jag framför allt utskottet och talar å utskottets vägnar. Som bekant utgör också Christina Linderholms partikamrater en del av den majoritet som har skrivit under utskottets förslag. Det förefaller som något misslyckat arbete på hemmaplan om man inte har kunnat övertyga sin egen partigrupp om det här ganska centrala förslaget, som vi är överens om i utskottet.

Dessutom en sakupplysning: Kanske missuppfattade jag Christina Linderholm, men jag tyckte att hon sade att Lsä 90 hade verkat i tio år. Lsä 90 infördes i höstas och verkar nu på sitt första år. Det är möjligt att de långsiktiga utbildnings- och utvecklingsplanerna av den anledningen ännu inte har blivit en allmänt införd företeelse.

Anf. 141 CHRISTINA LINDERHOLM (c) replik:

Herr talman! Det sist anförda var mitt misstag. Jag läste fel på årtalet. Jag är så van vid Lgr 80 att jag kopplade fel.

Det är trevligt att ha en mängd barn. Jag är säker på att Christer Lindblom har haft stort inflytande över sina barns skolgång och har haft möjlighet att vara med och påverka olika beslut.

Är det så att Christer Lindblom här representerar hela utskottet blir jag så allvarligt oroad som jag sade i början av mitt anförande. När man lyssnar på de föräldrar som finns i föräldraföreningar vid särskolor, på de föräldrar som har handikappade barn och på FUB-föräldrar, finns det faktiskt starka skäl till att göra det här ställningstagandet som jag har valt att göra. Det är inte svårt, och man blir säkrare ju fler föräldrar som man talar med. Föräldrar har faktiskt en oerhörd kompetens i vad gäller kunskapen om sina barn. I övriga fall finns det annan lagstiftning att ta till.

Min besvikelse över min egen partigrupps inställning är inte mindre än min besvikelse över andra partigruppers i utskottets majoritet inställning.

Anf. 142 CHRISTER LINDBLOM (fp) replik:

Herr talman! Den särskolekommitté som har arbetat med de här frågorna består av en mängd experter och representanter för föräldraorganisationer. Det har även ibland dessa människor funnits olika synpunkter på den här frågan.

Jag har också talat med en hel del föräldrar till utvecklingsstörda barn. Det finns inte någon direkt överensstämmelse med centralorganisationernas åsikter om särskolans avskaffande och om föräldrainflytande, utan även här finns olika aspekter med i bilden.

Jag bevarar gärna min ödmjukhet litet till. Det är inte så enkelt som Christina Linderholm säger, och det må väl ligga mig till last. Jag har faktiskt tänkt ganska mycket på detta, och det är inte en slentrianmässigt intagen ståndpunkt som utskottet har, utan alla har grubblat ganska mycket på det här innan vi kom fram till beslutet.

Anf. 143 CHRISTINA LINDERHOLM (c) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis riktigt att föräldrar, experter, lärare och andra assistenter som kan komma i fråga kring ett handikappat barn i många fall, kanske i de flesta fall, är helt eniga om hur man skall jobba. Det är tur.

Men jag ser fortfarande inget skäl till att man inte kan argumentera på helt motsatt sätt mot Christer Lindblom och säga: Vi ger föräldrarna det avgörande inflytandet. I de få fall där det inte fungerar får vi sätta in andra åtgärder. Vänd på steken, så kommer det säkert att bli minst lika bra som Christer Lindblom tror att hans förslag kommer att bli.

Förste vice talmannen anmälde att Christer Lindblom anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 144 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Det är en övertygande argumentation som Christina Linderholm framför i sitt anförande och i replikväxlingen med Christer Lindblom. Jag får en känsla av att det har gått prestige i denna fråga på något sätt. Jag vill fråga Christina Linderholm om hon inte har använt samma argument gentemot sina egna i utskottet. Jag vill också fråga om hon tror att hon kan vända sin riksdagsgrupp till voteringen i morgon. Om hon inte tror att hon lyckas med det är jag beredd att yrka på återremiss av detta betänkande. Vi har ännu tid på oss. Men det avgörs av de svar jag får av Christina Linderholm på mina frågor.

Anf. 145 CHRISTINA LINDERHOLM (c) replik:

Herr talman! Det kom litet plötsligt. Naturligtvis skulle jag helst se att jag kunde vända den riksdagsgrupp jag själv tillhör. Det vore det allra bästa. När man har beslutat om ett betänkande i utskottet anser man sig ha gjort sitt ställningstagande och färdigbehandlat frågan. Som jag sade tidigare känner jag en viss besvikelse gentemot min egen grupp.

Om det finns en möjlighet till ett återremissyrkande, tycker jag att det skulle vara lyckligt om man kunde komma fram den vägen. Men det förutsätter att man når den framgång man vill åstadkomma med ett sådant förslag.

Anf. 146 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Jag vill säga till Christina Linderholm att det är här vi beslutar. Det skall vi hålla styvt på, även om vi bereder i utskotten. Vi som har suttit i utbildningsutskottet länge, bl.a. jag och Rune Rydén, har varit med om att vi har gjort uppgörelser direkt här i kammaren också. Det har faktiskt hänt.

Herr talman! Jag tar Christina Linderholms svar till intäkt för det jag nu kommer att säga. Jag yrkar på återremiss av detta ärende till utskottet.

Anf. 147 INGRID NÄSLUND (kds):

Herr talman! Regeringen har genom sin proposition om valfrihet och fristående skolor velat ge föräldrar ökade möjligheter att välja skola för sina barn. Med tanke på den ökade valfriheten för föräldrar i allmänhet rimmar det illa att föräldrar till förståndshandikappade barn inte får del av denna valfrihet.

I propositionen om ändrat huvudmannaskap för särskolan och särvux föreslår regeringen att ett beslut om särskoleplacering fattas av styrelsen för särskolan i kommunen. Utskottet konstaterar att ett sådant beslut inte kan

fattas utan att samråd med elevens föräldrar dessförinnan förekommit. Samtidigt är utskottet inte berett att ge föräldrarna det avgörande inflytandet.

Jag har med anledning av den här propositionen i en motion framhållit att den bästa placeringen kan man komma fram till genom en dialog mellan elever, föräldrar och skola. I den dialogen måste föräldrarnas synpunkter tillmätas avsevärt större betydelse än i dag. Det är enligt min mening föräldrarna som bäst kan bedöma barnets förutsättningar. Ett beslut bör därför inte kunna fattas utan föräldrarnas medgivande. Det nu liggande förslaget innebär att samhället åläggs att avgöra vilken undervisning som är den bästa för barnet. Samhället kan i sämsta fall, om samrådet inte leder till att den beslutande myndigheten och föräldrarna kommer överens, tvingas att placera eleven mot vårdnadshavarens vilja.

I sammanhanget vill jag erinra om att andan i det här förslaget strider mot FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, artikel 26:3, där det står: "Rätten att välja den undervisning, som skall ges åt barnen, tillkommer i första rummet deras föräldrar." Partierna i den nuvarande regeringen har vid många tillfällen använt denna deklaration för att plädera för föräldrars rätt att välja undervisning för sina barn. Det har jag själv också gjort.

Det är naturligtvis ingen illvilja från regeringens sida som gör att man väljer att inte föreslå någon ändring i lagen till förmån för föräldrarnas beslutsrätt när det gäller utvecklingsstörda barns skolgång.

Vad är det då man bygger på? Såvitt jag kan se klargör inte propositionen eller utskottets betänkande detta på ett övertygande sätt. Man hänvisar till att beslutet måste föregås av pedagogiska, psykologiska och medicinska utredningar, och man påpekar att särskolekommitténs betänkande SOU 1991:30 har legat till grund för propositionen. Kommittén föreslog att prövningen av den s.k. personkretstillhörigheten skulle bibehållas.

Inte heller särskolekommittén talar klarspråk på den här punkten. Det anser jag att man måste göra. Annars har de människor som berörs av lagen och eventuellt har invändningar mot den inga möjligheter att komma med adekvata invändningar.

Naturligtvis är det den enskilde elevens bästa som alla vill sätta i första rummet. I den lagstiftning som föreslås måste det ligga en misstanke om att barnets föräldrar inte alltid kan avgöra vad som är barnets bästa. Då menar man att skolstyrelsen måste få sista ordet för att skydda barnet. Mot vem, måste man fråga sig. Jag tycker att det är närmast genant att besvara den frågan.

När det gäller de barn som är gränsfall, kommer det alltid att vara ett problem att avgöra vilken skolform som passar dem bäst. Det faktum att det ofta är en ganska stor omplacering av utvecklingsstörda barn i vissa klasser tyder på detta. Det gör också det faktum som vi tidigare har hört beröras, att det är olika i olika landsting, med olika skolformer. Jag fick ett exempel på det häromdagen, i en klass på tio–tolv barn. Efter några år fanns det bara två barn kvar av den ursprungliga gruppen. De andra hade flyttat eller omplacerats. Vem det än är som har sista ordet vid valet av undervisningsform, kommer vi aldrig att kunna garantera att det är det absolut lyckligaste valet man gör. Vi kan alltså aldrig helt undvika felbeslut, vem som än beslutar. Men det går att fatta nya beslut, om det behövs.

Jag instämmer helt i att all expertis skall ställas till föräldrarnas förfogande, när de i samförstånd med skolan skall fatta sitt beslut. En djupgående dialog om vad som kan vara det bästa alternativet är nödvändig. De flesta föräldrar med utvecklingsstörda barn har redan tidigare, ofta vid många tillfällen, haft anledning att ta del av läkares, psykologers och pedagogers utredningar om sitt barn. Dessa utredningar har de självfallet också som underlag vid den bedömning de nu skall göra. De har ofta kontinuerlig kontakt med en läkare, som de vänder sig till för att få råd.

I många fall har de också ägnat sig betydligt mer åt sitt barn än vad vi föräldrar i allmänhet gör, därför att deras barn behövt dem på ett särskilt sätt. De har alltså under årens lopp fått en icke föraktlig kompetens. De har en lång erfarenhet när det gäller sitt barns förutsättningar men också begränsningar.

Vid samtal med en professor som arbetat i 20 år med utvecklingsstörda barn framkom att han bara kunde påminna sig två fall, under alla dessa år, där föräldrar och experter inte kommit fram till samförstånd om barnens skolgång. Han hade en mycket hög uppfattning om föräldrarnas kompetens och omdöme. Han ansåg det helt orimligt att det inte var föräldrarna som skulle ha det slutgiltiga avgörandet.

Varför är det då så viktigt, när det gäller så få fall, att föräldrarna är de som enligt min mening skall ha avgörandet när det gäller sitt barns skolgång? Det är helt enkelt därför att de själva vill ha detta inflytande, därför att vi inte skall sätta oss till förmyndare över dem. Låt oss för ett ögonblick tänka efter. Vem av oss skulle vilja vara beroende, ja t.o.m. känna vanmakt, som en del föräldrar har uttryckt, inför ett sådant beslut, om vi upplevde att det blev fel?

Det är en mycket dålig utgångspunkt för ett barns skolgång att föräldrar och skola inte är överens. Ett förtroendefullt samarbete är alltid betydelsefullt, och inte minst när det gäller dessa mer utsatta barn.

Det räcker inte med samråd. Målet måste vara samförstånd. Detta kräver mycket mer förståelse, ja rent av inlevelse från myndighetens representanter, för alla de skäl föräldrar kan ha för sitt val av skolform.

Jag har den övertygelsen att föräldrar till utvecklingsstörda barn har både den kompetens, det omdöme och den mognad som krävs för att besluta om sitt barns placering. Frågan är om riksdagen är mogen att fatta beslut om ökad valfrihet för en grupp föräldrar som alltför länge förvägrats det reella inflytandet över sina barns skolgång.

Jag ber att få yrka bifall till min motion.

Anf. 148 CHRISTER LINDBLOM (fp) replik:

Herr talman! Jag vill inte ge mig in i någon förnyad och fördjupad diskussion med Ingrid Näslund. Mycket av det hon sade har redan sagts. Jag vill bara än en gång påpeka att det inte är fråga om en ny lagstiftning. Det är fråga om att konvertera den lagstiftning som gäller i dag för landstingets särskola till den nya kommunaliserade särskolan.

Jag skulle dessutom vilja passa på att göra ett förtydligande. Jag sökte förut efter ord när jag skulle tala om de olyckliga föräldrar som har problem av olika slag och använde då uttrycket "föräldrar i det skicket". Jag ber kam-

maren om ursäkt för att jag använde det uttrycket. Det beror helt på att jag inte kunde finna några andra ord. Det var absolut ingen mening i detta.

Anf. 149 INGRID NÄSLUND (kds) replik:

Herr talman! Jag är helt på det klara med att det är fråga om att behålla samma lagstiftning i sak. Det är inte det jag har talat om. Jag hade hoppats att vi skulle vara mogna att ändra på den lagen nu.

Anf. 150 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Det var ett mycket bra anförande som Ingrid Näslund höll. Jag kan ställa upp på varenda bokstav. Men min fråga är följande. Om mitt återförvisningsyrkande vinner kammarens gehör, är då Ingrid Näslund beredd att i utskottet, där hon till skillnad från mig sitter vid bordet, se till att vi i majoritetstexten får en skrivning som går i linje med bifall till de motioner som vi och andra har väckt om att förstärka föräldrainflytandet?

Skillnaden mellan majoritetstexten och reservationen är att det i reservationen begärs att regeringen skall återkomma med förslag som går i samma riktning som de motioner Ingrid Näslund och jag har väckt. Det är vad jag skulle vilja att vi kom fram till i utskottet, om återförvisningsyrkandet vinner gehör.

Är Ingrid Näslund beredd att arbeta för en sådan skrivning i utskottet, när vi får tillbaka betänkandet?

Anf. 151 INGRID NÄSLUND (kds) replik:

Herr talman! Först och främst tycker jag att det är viktigt att vi tror oss veta att vi har underlag för detta i kammaren, om det skall vara någon mening med det. Jag har verkligen försökt så gott jag har kunnat att arbeta för min övertygelse hitintills. Anledningen till att jag inte har reserverat mig är att jag bedömde att det inte nu fanns underlag för det i kammaren. Jag skulle gärna se att detta återförvisades till regeringen och att man gjorde en ny övervägning. Men det kanske också behövs litet tid där för att överväga.

Jag skall tala klarspråk. Jag upplevde stämningen i utskottet som att man var tveksam till hur man skulle behandla frågan från den andra sidan. Det är viktigt att det framkommer. Jag var inte med på det senaste sammanträdet eftersom jag var bortrest, och hade inte möjlighet att känna hur stämningen var då, men jag hade alltså en känsla av att många tycker att man inte riktigt vet hur man skall behandla frågan.

Jag har hela tiden haft övertygelsen att frågan skall behandlas på det här sättet, men man kan inte tvinga på andra sin övertygelse – inte ens dem som står en mycket nära.

Anf. 152 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Det handlar ju om att, med ett vanligare språkbruk, återremittera ärendet till utskottet så att vi får möjlighet att ta upp en diskussion där igen. Efter att ha hört den här debatten tror jag att det kan komma att finnas en majoritet här i kammaren för yrkandet i reservation 2, som också innebär bifall till Ingrid Näslunds, min och – tror jag Socialdemokraternas motion.

Regeringen får då tid på sig att fundera över hur man skall stärka föräldrarnas inflytande och kan återkomma till riksdagen med ett sådant förslag. Den lag som nu gäller kommer att gälla även under den tiden, så vi kommer inte att leva i ett laglöst land, för att delvis citera en tidigare talare. Det är det det handlar om.

Jag vet att Christina Linderholm kommer att arbeta för att fler skall ställa upp på intentionerna i reservation 2, och jag skall göra vad jag kan. Jag kommer att stödja kds motion. Jag tror att vi har väldigt goda utsikter att vinna majoritet för förslaget i kammaren.

Det behöver inte gå prestige i detta. Vi har nu möjlighet att fatta ett bättre beslut. Låt oss då göra det.

Anf. 153 INGRID NÄSLUND (kds) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är helt riktigt, och viktigt, att det inte går prestige i sådana här beslut. Som jag ser det är detta inte något beslut som skall behöva politiseras. Det är olyckligt om sådana här djupt mänskliga frågor politiseras så mycket att man inte kan stå för sin övertygelse. Jag skulle därför vilja se att regeringen tar upp frågan på nytt och överväger den.

Anf. 154 CARL-JOHAN WILSON (fp):

Värderade talman! Jag vill aktualisera frågan om konsulentstöd för flerhandikappade barn i särskolan, något som jag har tagit upp i motion UB59.

Jag inser att utskottet har försökt att göra en välvillig skrivning, och jag har goda förhoppningar om att det här ärendet kan hanteras på ett vettigt sätt. Men för att en debatt om detta skall komma med i kammarens protokoll vill jag ändå aktualisera frågan.

Landstingets konsulenter för flerhandikappade gör utmärkta insatser både för barnen som går i särskolan, för deras familjer och för lärarna.

Statens institut för handikappfrågor erbjuder grundskolans och gymnasieskolans elever, lärare och familjer stöd för flerhandikappade. Då kan man tycka att det är litet märkligt att inte särskolans elever skulle ha samma möjligheter. Där borde ju behovet vara ännu större än i den vanliga skolan.

Nu avstyrker utskottet min motion med ganska goda förhoppningar om att konsulentorganisationen skall bli bra även med kommunala huvudmän. Man hänvisar bl.a. till statsrådet, som i propositionen talar om möjligheter till en samlad lösning när handikapputredningens förslag behandlas.

Jag hoppas att de som arbetar med de här frågorna är beredda att bevaka detta även i fortsättningen, så att inte särskolans barn får sämre stöd om de har drabbats av flerhandikapp.

Värderade talman! Jag har inget yrkande, utan ville bara aktualisera detta för protokollet.

Anf. 155 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Vi har haft en mycket nyttig debatt. Nyttig därför att den, tror jag, har väckt en del frågor och nyttig för att någon kanske har fått tänka litet mer.

Ingrid Näslund var mycket tydlig över var hon står. Hon står på sin motion. Etik, Ingrid Näslund, är att våga stå för sin övertygelse och slåss för

den. Vi hoppas att du kommer att stå fast när utskottet på nytt får pröva frågan om föräldrainflytande.

Christina Linderholm har visat civilkurage i en fråga som är utomordentligt viktig. Jag hoppas att många av kammarens ledamöter kommer att vilja ansluta sig till henne. Jag har uppfattningen att det finns underlag för ett ja till ett formellt återremissyrkande till utskottet.

Jag har dessutom uppfattat debatten så att det med stor sannolikhet också finns underlag för ett positivt beslut; ett beslut som följer den socialdemokratiska reservation som i sig innebär bifall till såväl Ingrid Näslunds som Christina Linderholms motioner. Det vore väldigt fint om det kunde bli kammarens beslut. Jag vädjar än en gång till Christer Lindblom: När vi får tillbaka ärendet till utskottet, ta emot det och den här debatten och föräldrarnas önskemål med just den ödmjukhet som du sade att du kände.

Herr talman! Jag yrkar återremiss av betänkandet till utskottet.

Anf. 156 BJÖRN SAMUELSON (v):

Herr talman. Jag hade ingen mer replikrätt, men ville ta tillfället i akt och säga att jag inte skall låta det gå prestige eller partipolitik i den här frågan. Det är inte nödvändigt. Vad vi kan göra är att någon gång låta argumenten vinna en debatt.

Jag tycker att både Ingrid Näslund, Christina Linderholm, Inger Lundberg, och i någon mån jag själv, har kommit med tunga och starka argument för att söka vägar att förstärka föräldrarnas inflytande över sina barns skolgång.

Jag skall, från min plats i utskottet, kraftigt understödja de motioner som går i den riktningen. Det kan ju inte, herr talman, bli någon regeringskris för detta.

Anf. 157 CHRISTER LINDBLOM (fp):

Herr talman! Jag hade inte heller någon repliktid kvar, men jag vill passa på och klargöra att det över huvud taget inte finns någon prestige i detta. Jag har gång på gång talat om att jag och andra med ödmjukhet har närmat oss den här frågan.

Vi får se hur kammaren reagerar och om ärendet kommer tillbaka till utskottet i form av en återremiss. I så fall får vi naturligtvis ta upp en ny diskussion. Men det är alltså inte på grund av prestige som vi har gjort vårt ställningstagande. Vi har gjort samma avvägningar som alla andra.

Jag tycker att det är litet märkligt att det skall uppfattas som prestige att någon har en annan uppfattning. Det är inte fråga om det. Vi har, som sagt, gjort våra överväganden och fattat det här beslutet. Kommer utskottsbetänkandet tillbaka till utskottet, får vi ta en ny diskussion. Men, och det är viktigt att klargöra, det har ingenting med prestige att göra.

Anf. 158 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Det var välgörande att få höra Christer Lindblom säga det senaste. Det väcker en förhoppning hos mig om att vi kan förändra majoritetsskrivningen när det gäller föräldrarnas inflytande över sina barns skolgång. Jag ser med tillförsikt fram mot en förnyad behandling i utskottet. Då

kan vi kanske gå eniga till kammaren när det handlar om föräldrainflytandet och skolgången.

Anf. 159 INGRID NÄSLUND (kds):

Herr talman! Jag vill bara göra ett klarläggande när det gäller mitt yrkande. Jag yrkade bifall till det första yrkandet när det gällde min motion. När det gäller resurserna, som jag naturligtvis också anser behövs, är jag beredd att invänta handikapputredningen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

13 § En översyn av byggnadsgarantilagen m.m.

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande
1991/92:BoU26 En översyn av byggnadsgarantilagen m.m.

Anf. 160 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! I går satt jag och tittade på TV. Det var någonting som hette Glashuset. Där lärde jag mig faktiskt något nytt.

Redan på Napoleons tid fanns det en lag som handlade om att de som byggde husen också skulle se till att det var bra hus. Det var rätt och slätt så enkelt. Napoleon hade fått för sig att om det byggdes hus skulle de också fungera. Brister som uppstod i husen skulle den som byggde husen få rätta till.

Nu har det gått ganska lång tid sedan Napoleons tid. Även om det har gått lång tid kom det ett förslag till vårriksdagen förra året från den socialdemokratiska regeringen. Det handlade om att man skulle införa en lag om byggnadsgaranti. Den skulle gälla under tio år. Om det uppstod brister i byggnationen av flerfamiljshusen skulle inte de som bor där drabbas. Det var de som byggde och som hade ansvaret för detta som skulle få rätta till de brister som uppstod.

Detta regeringsförslag behandlades här i kammaren för ett år sedan. Det fanns en bred majoritet för att biträda förslaget från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Folkpartiet och Centern. Moderaterna stod utanför detta i vanlig ordning.

Sedan fick vi ett regeringsskifte under hösten. I samband med detta beslutade en riksdagsmajoritet tvärtemot vad man hade sagt tidigare. Centern och Folkpartiet hade ju tyckt att den här lagen skulle införas. Tvärtemot vad riksdagen hade beslutat under våren sade de att nu måste man förhala detta. Det är ganska egendomligt med tanke på att vi har en regering som har talat om ny start för Sverige. Det har varit rivstarter och omstarter. Man ville förhala detta genom att skjuta upp tillämpningen av lagstiftningen som skulle innebära en garanti för de boende, inte minst i flerfamiljshus.

Motivet för senareläggningen av lagstiftningen handlade om att parterna på bostadsmarknaden skulle förhandla för att nå fram till frivilliga överens-

kommelser. Vi hade redan på våren lärt oss att dessa försök att nå överenskommelser inte hade handlat om någonting annat än att man ville förhala, eftersom en del parter inte ville ha någon lagstiftning.

I höstas bestämde riksdagen att lagen skulle träda i kraft med ett halvårs fördröjning. Nu kommer det ett utskottsinitiativ från den borgerliga majoriteten i utskottet som handlar om att man ytterligare vill skjuta upp tillämpningen av den här lagen för att den eventuellt skall, om det nu blir så, träda i kraft den 1 juli 1993.

Detta betyder ingenting annat än att man, i likhet med Moderaterna, inte vill ha någon lagstiftning. Jag utgår ifrån att, om det finns litet av moral i politiken som ju så många talar om, i varje fall Agne Hansson, som skall företräda majoriteten i de här sammanhangen, kan ge oss som biträder reservationen ett löfte om att om man inte kan klara detta i regeringskansliet, måste lagen träda i kraft. Det handlar ju om att skydda dem som kan råka illa ut emot de olika producenter som bedriver den här verksamheten. Det måste ju vara rimligt. Precis som man var förnuftig i en del stycken på Napoleons tid borde även majoriteten i den här kammaren vara förnuftig.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen som är fogad till utskottets betänkande nr 26.

Anf. 161 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! I detta ärende som gäller översyn av byggnadsgarantilagen finns det ingen anledning att lägga ut texten mer än vad Lennart Nilsson redan har gjort. Det är ett oerhört märkligt agerande av den borgerliga majoriteten. Det är svårt för mig att förstå att det är på något annat sätt än precis som Lennart Nilsson säger, nämligen att den borgerliga majoriteten inte vill ha den här byggnadsgarantilagen. Jag kan inte tolka det hela på något annat sätt.

Jag har svårt att se hur regeringen och majoriteten skall kunna förklara det för människor som på olika sätt har blivit drabbade därför att det inte har funnits någon byggnadsgarantilag.

Med detta vill jag instämma i den socialdemokratiska reservationen och yrka bifall till den. Vänsterpartiet ställer helhjärtat upp på den.

Anf. 162 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Det är inte från majoritetens sida, åtminstone inte från Centerpartiets sida, fråga om att förhala det här ärendet för att undvika en byggnadsgarantilag, Lennart Nilsson. Det är fråga om att åstadkomma en så effektiv och bra lösning som möjligt.

Eva Zetterberg, om man säger att detta är ett märkligt agerande bevisar det att man på intet sätt har satt sig in i hur komplicerad den här frågan är och vilken vidd och svårighetsgrad den har. Den historieskrivning som Lennart Nilsson gjorde, och den glöd med vilken han talade för skydd mot byggfusk, ger mig anledning att tycka att Socialdemokraterna under alla sina regeringsår, ända från Napoleons dagar till nu, borde ha lyckats få fram en sådan lag.

Det är med hjälp av initiativrätten – det är riktigt – som bostadsutskottet i detta betänkande föreslår att en översyn av den nya byggnadsgarantilagen

kommer till stånd. Det förutsätter att ikraftträdandet av den nu beslutade garantilagen skjuts upp ett år. Det är också riktigt. Utskottsmajoritetens motiv är att få fram ett så enkelt, billigt och effektivt lagstiftningssystem som möjligt.

Jag vill redan nu från början slå fast att det är fråga om att tillgodose ett heltäckande konsumentskydd mot sjuka hus, mot fel och brister eller skador under husets första tio år. De branschavtal som finns, Lennart Nilsson, eller håller på att förhandlas fram, ger inte något heltäckande konsumentskydd.

Den lag om byggnadsgaranti som redan är beslutad, och som skulle ha trätt i kraft nu vid halvårsskiftet, har ju visat sig ha svagheter och vara mindre rationell. Det var orsaken, Lennart Nilsson, till att man första gången tvingades att skjuta fram den här frågan. De inblandade parterna hade inte lyckats lösa frågan med återförsäkringar för garantibolagen för att klara de komplexa regler som var uppbyggda i den lag som är beslutad.

Konstruktionen med särskilda garantibolag är krånglig. Den skapar dessutom en onödig administration. Det har också visat sig att det har varit svårt att klara alla de olika problemen med återförsäkringar vid dessa stora garantiåtaganden.

Genom lagens regler om återkrav skapas ett dubbelförsäkringssystem för dem som är involverade i byggprocessen. Lagen förutsätter också att garantiföretagen gemensamt inrättar en byggnadsgarantinämnd. Det ökar byråkratin ytterligare. Detta gör att systemet blir krångligt, oöverskådligt och onödigt dyrt för alla parter.

Det är riktigt att Centern, Folkpartiet och den majoritet som Lennart Nilsson beskrev ställde upp vid det tillfället. Det var inte regeringen som kom med förslaget. Det var även vid det tillfället ett initiativ från utskottet. Jag tycker att det agerande som nu har skett är i linje med den höga miljöambition som utskottet hade då. Den vill vi fullfölja nu.

Därför är det bättre att förvissa sig om att man får ett säkert och effektivt system från början. De utredningar och analyser som hade gjorts i regeringskansliet och annat som låg bakom det tidigare förslaget visade att det inte fanns några alternativ då. Det har visat sig senare. Den här komplexiteten och svårigheten gör att det finns stor anledning till att tänka över om man inte kan hitta rationellare och enklare system som gör ansvaret betydligt klarare, som är mer lättöverskådligt, kräver mindre administration, som undviker dubbelförsäkringen och därmed blir billigare för de boende men som ändå ger ett precis lika säkert försäkringsskydd.

Sådana idéer finns nu. Vi tror att de lösningarna går att genomföra. Då tycker vi att det är bättre att överväga och pröva dem innan man sätter ett nytt, krångligt och dyrt system i kraft som sedan skulle bli mycket svårt att ändra. Om det inte går att finna en bättre lösning kommer det krångliga systemet att träda i kraft om ett år.

De fördelar som finns i den redan beslutade lagen skall vi naturligtvis ta till vara. Till dem bör man kunna lägga enklare regler som ger en totalt bättre produkt. I den skiss på direktiv till en översyn som utskottet har gjort pekas just på möjligheten med en s.k. objektförsäkring som undviker detta med dubbelförsäkring och garantibolag.

Utskottsmajoriteten säger i betänkandet att regeringen bör ta initiativet

till en översyn med målet att utreda om en lag om byggnadsgaranti enligt den s.k. objektförsäkringsmodellen har de fördelar som den kan synas ha, framför den lag som nu gäller. Skulle det visa sig, som jag sade tidigare, att detta inte är någon lösning kommer den redan beslutade lagen att träda i kraft om ett år.

Mot bakgrund av vad jag nu har sagt är det svårt att förstå varför Socialdemokraterna och Vänsterpartiet motsätter sig en sådan här översyn. Tror ni att om något skall vara riktigt effektivt och bra måste det göras byråkratiskt, krångligt och oöverskådligt? Dessutom skall det helst vara så dyrt som möjligt och så krångligt att kunderna, de boende, inte kan kontrollera och överblicka de stora kostnaderna. Är det detta ni är ute efter? Varför vill ni inte medverka till att få fram ett så effektivt och bra skydd som möjligt, i stället för att sätta ett dåligt och ineffektivt system i sjön som egentligen kommer att motverka sitt syfte. Jag är övertygad om att Napoleon inte ens skulle ha kommit på tanken att använda ett så krångligt system som Socialdemokraterna tydligen fortfarande vill binda sig fast vid.

Vi har i utskottet kunnat ta egna initiativ på sjuka-hus-området, och vi har i stor enighet krävt ständiga miljöförbättringar mot byggfusk och andra fel. Men nu är det helt plötsligt inte längre möjligt. Vad har ni emot, Lennart Nilsson, att göra det enklare, effektivare och billigare för konsumenterna, de boende? I er reservation finns inte ett enda ord som motiverar varför ni avstyrker initiativet.

När jag läser de två meningar som den socialdemokratiska reservationen består av, får jag ett bestämt intryck av att det är fråga om en tjurig nejsägare som vill vara emot enbart därför att man skall vara emot. Det är inte särdeles konstruktivt och gagnar inte de boende.

Jag tror att det går att skapa ett garantisystem som är minst lika effektivt och har ett heltäckande konsumentskydd men på ett enklare sätt och till en betydligt lägre kostnad för alla inblandade – inte minst för de boende. Därför bör riksdagen ge regeringen utredningsuppdraget. Ett bättre och effektivare försäkringsskydd mot fel och brister i flerfamiljshusen är värt ett sådant försök.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 163 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Jag vet inte om det börjar bli litet för sent på kvällen, men jag tycker att Agne Hanssons argumentation haltar en aning. Det är inte vi socialdemokrater som är besvärliga. Det är märkligt när Agne Hansson försöker överargumentera i den här diskussionen. Han har ändå varit med om att det t.ex. var en bred majoritet i riksdagen förra året. Centerpartiet och Folkpartiet var med på förslaget. Man ville sedan under diskussionen på höstkanten skjuta upp frågan.

Anledningen till att vi har reserverat oss är ingen annan än den vi har redogjort för. Vi kanske kan lita på Agne Hansson. Vi kanske t.o.m. kan lita på folkpartisterna som var med på att det skulle finnas en lagstiftning, eftersom branschen inte kunde klara det hela. Men vi litar inte på Agne Hanssons

regering, som jag utgår från är motståndare till allt vad det handlar om i denna fråga.

Vi socialdemokrater vill självklart inte ha en lagstiftning som är krånglig och besvärlig. Anledningen till att vi över huvud taget föreslog en lagstiftning var att branschen inte kunde enas när det gäller att klara av tredje mans problem. Människor som äger husen och de som bor där kommer i kläm. Lagen kom ju till mot bakgrund av att branschen inte kunde komma överens, men nu har ikraftträdandet förhalats.

Om allt nu är så krångligt och besvärligt, och Agne Hansson har bättre lösningar på svåra problem, vad är det som säger att regeringen i Rosenbad skall klara att lägga fram ett förslag på månaderna fram till hösten som man inte har klarat sedan tillträdet i oktober förra året? Utskottsinitiativet, initierat av utskottsmajoriteten, kommer av att Agne Hanssons regeringskamrater i Kanslihuset har sölat och inte har lyckats åstadkomma något. Det är därför som vi är så misstänksamma. Vad är det som säger att regeringen hinner få fram ett förslag till hösten när man inte har lyckats under dessa månader?

Det är inte fel på oss socialdemokrater i de här sammanhangen, Agne Hansson. Det är inte vi som har förhalat frågan, utan det är Agne Hansson och hans regering som bär ansvaret. Nu handlar det om trovärdigheten och om regeringen skall komma fram med något. Skyll inte på oss att frågan har tagit lång tid!

Om vi är så eniga i utskottet, som vi ibland brukar vara, borde Agne Hansson som ordförande kunna prata med sina regeringskamrater och säga åt dem att ösa på litet.

Anf. 164 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Om ni inte vill ha ett så krångligt system, Lennart Nilsson, varför vill ni inte vara med och pröva den enklare lösningen? Vad är det för fel på tanken att försöka försäkra varje objekt mot skada för att undvika alla problem?

Jag har redan tidigare förklarat, Lennart Nilsson, varför vi har tvingats skjuta på frågan. Vi hade inte ens kunnat sätta detta i sjön, eftersom frågan om återförsäkringar inte hade klarats ut. Det hela var så krångligt med garantibolagen som krävde så stora återförsäkringar.

Den majoritet som fanns då och som jag tillhörde ställde upp på förslaget för vi såg inga andra lösningar då. Men vi hade redan då med oss i bagaget vad vi då sade i betänkandet, nämligen att man bör om möjligt titta på enklare och bättre lösningar. Kommer sådana fram, borde de prövas först.

När det visar sig att möjligheten öppnar sig att finna dessa lösningar borde chansen tas innan ett krångligt system införs.

Herr talman! Det är möjligt att det hade gått att kräva en snabbare handläggning i regeringskansliet av denna fråga. Men fortfarande är den tid som den nuvarande regeringen har suttit totalt betydligt kortare än den långa tid som den tidigare socialdemokratiska ministern tog på sig att fullfölja det uppdrag riksdagen gav honom. Om inte han hade fått uppdraget, är jag övertygad om att vi över huvud taget inte hade fått något förslag – även om det vi fick var ett dåligt, krångligt och omständligt förslag.

Vårt agerande nu, såväl som tidigare, är att hitta så enkla och effektiva lösningar som möjligt. Det är därför jag inte förstår varför Socialdemokraterna vill krångla till det hela och försöka ge sken av att vi inte skulle ha samma miljöambition, dvs. att vilja åstadkomma detta konsumentskydd, som vi hade från början när vi föste den socialdemokratiska regeringen framför oss.

Anf. 165 LENNART NILSSON (s) replik:

Herr talman! Den dag som det finns en ordentlig garanti skall jag säga till Agne Hansson att ambitionerna fanns.

Jag har förstått att handläggningen har tagit lång tid i Kanslihuset. Jag har förstått det med utgångspunkt i att regeringen har så många andra viktiga frågor att arbeta med, bl.a. att avveckla allt vad bostadspolitik heter. Det har väl inte varit prioriterat att arbeta fram en garanti i den fråga vi nu diskuterar.

Orsaken till att reservationen är kortfattad är att det är fråga om en avvisning av förslaget.

Efter vad jag har förstått, och det kanske är fel, anmäler man inga långa motiveringar i sådana här fall. Vad frågan gäller är om utskottet skall ta något initativ eller inte, och vi har sagt att vi tycker att utskottet inte skall göra det.

Därmed skall jag sluta, herr talman, så får Agne Hansson och hans kompisar möjlighet att jobba fram en bra lagstiftning.

Anf. 166 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tackar för det beskedet. Jag hoppas att det skall vara möjligt att få fram ett bra förslag, och det hade varit ännu bättre om vi kunnat få en konstruktiv medverkan från Socialdemokraterna. Ju fler som tänker, desto bättre borde slutprodukten bli, och jag har inte lagt den tanken åt sidan heller.

Den dagen det finns en garanti, säger Lennart Nilsson, skall han möjligen ge mig och majoriteten ett erkännande för att vi har fått fram en bättre ordning. Jag förstår inte Lennart Nilssons tvivel och misstro. Det är ju på det sättet, Lennart Nilsson, att om vi inte får fram något bättre förslag så ligger det redan fattade beslutet fast, och om ett år träder lagen i kraft. Det är väldigt viktigt att ha det i minnet.

I beslutet som vi nu fattar är det icke fråga om att riva upp det tidigare riksdagsbeslutet, utan det är fråga om att skjuta upp ikraftträdandet av ett tidigare fattat beslut, för att få möjlighet att ta fram ett förslag till en ny och bättre lag. Kommer det inte fram något sådant förslag, då träder det gamla beslutet i kraft, och det tycker jag borde lugna Lennart Nilsson.

Så jag förstår fortfarande inte vad Socialdemokraterna har för motiv för att gå emot utskottets initiativ. Det finns icke ett ord vare sig i reservationen eller i debatten om motivet till att Socialdemokraterna vill undvika att riksdagen beslutar enligt utskottets initiativ. Är ni så bundna vid byråkrati och krångel att det är omöjligt för er att tänka i enklare banor?

Anf. 167 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Agne Hansson påstår att vi i vänsterpartiet över huvud taget inte har tagit del av det förslag som finns och brytt oss om att pröva det. Jag som inte var med och fattade det tidigare beslutet har faktiskt seriöst lyssnat på vad majoritetens företrädare i utskottet har sagt.

När man nu har lyft fram den här frågan på nytt, har jag funderat på om man skall göra den förändring som Agne Hansson föreslår och i stället titta på det som man kallar objektsförsäkring. Jag har väldigt svårt att fatta att det skulle innebära någon avsevärd förbättring, att det skulle leda till så mycket mindre byråkrati och krångel. Efter att ha funderat noga har jag kommit fram till att det bästa är att skyndsamt se till att lagen träder i kraft.

Det är berättigad kritik som Agne Hansson riktar mot den socialdemokratiska regeringen för att den tog lång tid på sig. Jag anser också att det tog alldeles för lång tid att få fram lagen om byggnadsgaranti. Men det motiverar väl inte att man i dag vill skjuta på ikraftträdandet ytterligare ett år.

Det är bra att Agne Hansson betonar att lagen kommer att träda i kraft under alla omständigheter, om man inte får fram ett alternativ. Men förseningen med ett år tycker jag är allvarlig. De boende och de som har engagerat sig i bostadsbyggandet och som har stött på problem med sjuka hus har under många år krävt att lagen kommer till stånd. Så för de människorna är naturligtvis ytterligare fördröjning en besvikelse, och Agne Hansson måste ha förståelse för att de reagerar mot att man skjuter på ikraftträdandet och man inte ens har något alternativ färdigt.

Anf. 168 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag har aldrig påstått att Eva Zetterberg inte försöker sätta sig in i de ärenden som vi handlägger i utskottet. Jag intygar gärna att Eva Zetterberg är en ambitiös ledamot av utskottet. Vad jag menade var att om man finner utskottsmajoritetens agerande märkligt, har man kanske ändå inte förstått ärendets vidd och komplexitet.

Det framkom också i Eva Zetterbergs inlägg att hon i första hand har lyssnat på Socialdemokraterna och gjort sitt ställningstagande därefter. Vi kanske också lyssnade för mycket på Socialdemokraterna förut, för det fanns säkert enklare system än det som förespråkades av den gamla majoriteten. I varje fall har det kommit fram senare att det förhåller sig så.

Det är väldigt svårt att påstå, Eva Zetterberg, att det system som beslutats inte är krångligt och att det inte finns möjligheter att göra förenklingar. Här är det fråga om dubbelförsäkring i varje fall, och det är fråga om stora återförsäkringar som våra svenska försäkringsbolag inte kan klara, utan man måste ge sig ut på den internationella marknaden för att teckna återförsäkringarna. Det är enorma summor det rör sig om inom fastighetsbranschen. Dessutom skall det finnas en nämnd som skall sitta och göra sina bedömningar.

Det borde, anser vi, gå att hitta enklare lösningar, med anknytning till det försäkringssystem som finns, så att det blir möjligt att försäkra varje nytt objekt som kommer till. Det innebär en ordning som borde bli betydligt enklare och betydligt billigare, framför allt för alla de små fastighetsägarna, som

inte har en chans att bygga upp egna garantibolag. De blir ju nu helt utlämnade till ett starkt centraliserat system.

Jag hoppas verkligen att det skall gå att åstadkomma en förenkling, och jag vill bestämt avvisa att en objektsförsäkring inte skulle vara betydligt enklare än det system som tidigare är beslutat.

Anf. 169 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Herr talman! Om Agne Hansson inte vill råka ut för att bli kritiserad för försening av lagens ikraftträdande, hade det ju varit klädsamt om majoriteten hade haft ett motförslag, så att han hade kunnat visa på hur ett mindre byråkratiskt system skulle se ut. Men det har ni ju faktiskt inte i dag, och då är det självklart för mig och för alla andra som är angelägna om att lagen träder i kraft att anse att det är fråga om en medveten försening av ikraftträdandet.

Jag tror inte att någon i denna kammare och inte någon utanför den heller är intresserad av att ha byråkrati för dess egen skull. Det är absurt att tro någonting sådant. Men då får väl majoriteten visa på att det finns ett bättre förslag, och regeringen har haft alla chanser att plocka fram ett sådant, där det ingår att byråkratin förenklas. Det har jag svårt att tro att någon skulle sätta sig emot.

Vad det handlar om är att Agne Hansson inte har visat på något alternativ och att vi tyvärr kommer att få se att frågan förhalas och försenas ytterligare ett år.

Anf. 170 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Vi har verkligen ett alternativ, Eva Zetterberg. I utskottsinitativet finns det klara och entydiga direktiv om hur regeringen skall ta fram ett nytt förslag. Det är väldigt ovanligt att utskott engagerar sig så detaljrikt i en fråga för att försäkra sig om att det tas fram ett alternativ.

Att påstå att det inte skulle finnas ett alternativ tycker jag verkligen är en överdrift. I betänkandet finns klara utredningsdirektiv med begäran till regeringen att ta fram ett förslag.

Anf. 171 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Herr talman! Det må vara att Agne Hansson anser att det finns direktiv, men faktum kvarstår att det inte kommer att finnas något alternativ färdigt till den 1 juli 1992. Det framgår klart av betänkandet, och det är det som är kärnpunkten. Det blir en försening på minst ett år.

Anf. 172 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Ny demokrati var inte med på den gamla goda tiden när det här gjordes upp. Vi kan inte lastas för att det har tagit lång tid. Att det behövs en byggnadsgaranti har visat sig inte minst av beståndet från miljonprogrammets dagar. Lagen om byggnadsgaranti, såsom den är skriven i dag, är inte bra. Det har Agne Hansson redogjort för. De ökade kostnader som blir följden får de boende i slutändan betala.

Lagen har vissa fördelar, såsom den är skriven i dag, men den har också stora nackdelar. Därför behöver den ses över för att man skall kunna se om

man kan få en annan och bättre utformning till lägre kostnad för de boende. Men händer det ingenting, vilket Lennart Nilsson är rädd för, är Socialdemokraterna och Vänsterpartiet välkomna att ta ett nytt initiativ med oss. Så regeringen har all anledning att jobba på. Tills regeringen har visat vad den går för i det här ärendet yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

14 § Prisstöd till rennäringen m.m.

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande
1991/92:BoU17 Prisstöd till rennäringen m.m. (prop. 1991/92:100 delvis och 1991/92:96).

Anf. 173 MAX MONTALVO (nyd):

Herr talman! Rennäringen lider av stagnation i Sverige. Samtidigt importerar vi renkött från Finland. Den svenska rennäringens folk lever på samhällsbidrag och mår socialt dåligt. I och med livsmedelsverkets hårdare krav på besiktning av levande djur samt större hygien vid slakt och hantering kommer problemen att öka avsevärt.

Vi i Ny demokrati anser att man bör skapa reella möjligheter för ett antal samebyar att gå ihop för att kunna köpa ett av livsmedelsverket i januari 1992 godkänt mobilt slakteri. Vi anser att en engångssatsning på mobila slakterier skulle kunna bli lönsam på sikt för samhället. Fördelarna skulle vara: inga månatliga bidrag, mindre sociala problem och en grund för ytterligare småföretagsamhet. Samernas stolthet och självkänsla skulle öka då de kunde leva på sin ursprungsnäring och vi storstadsbor i södra Sverige skulle till ett lågt pris kunna köpa ett välsmakande kött.

Vad som behövs för att åstadkomma detta är cirka tio mobila slakterier för hela den svenska rennäringen till en kostnad på ungefär 85 milj.kr. Såvitt jag minns tyckte alla ledamöter i utskottet att idén i grunden var bra. Men endast Vänsterpartiet stöder förslaget. Jag undrar varför. Kommer förslaget från fel håll, eller vad är det? Det har talats om bristande ekonomiska resurser, men vad kan frågan gälla?

Vi har hört så mycket om en ny start för Sverige. Det här skulle vara en god start för någonting som verkligen lönar sig i dag. På samma gång kunde det innebära att man blir självförsörjande och inte bidragsberoende.

Med detta yrkar jag bifall till reservationen.

Anf. 174 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Frågan om rennäringen har varit föremål för mycket intressanta och noggranna diskussioner i bostadsutskottet, där alla partier har deltagit, som jag har uppfattat det, med stort intresse. Det är därför med besvikelse som jag tar del av den politiska slutsatsen vad gäller de olika delar som skulle ge ett aktivt stöd till rennäringen.

Beträffande frågan om prisstöd till rennäringen är det faktiskt bara Vänsterpartiet som står kvar vid sitt krav på att man skall jämställa rennäringen med jordbruket i Norrland. Jag vill därför fråga majoritetens företrädare: Varför är ni inte intresserade av att göra denna jämställelse? Varför tycker ni inte att rennäringen är värd samma ekonomiska stöd som jordbruket?

Vi har i vår meningsyttring tagit upp frågan om ett nytt ersättningssystem för rovdjursrivna renar. När utskottet var på besök i Kiruna uppfattade jag att vi från alla partier var överens om att det fanns klara brister i det nuvarande systemet och att det fanns anledning att se över det.

Till slut vill jag instämma i Ny demokratis reservation vad gäller mobila slakterier. Jag tycker att det skulle vara ett bra tillskott till rennäringen. Allra sist yrkar jag bifall till meningsyttringen under mom. 1 och mom. 5 vad gäller prisstödet till rennäringen.

Anf. 175 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Vad gäller frågan om prisstödet till rennäringen m.m. har jag och utskottsmajoriteten tagit del av budgetpropositionen i detta hänseende. Vi har läst motionerna, och vi har varit med om utskottsbehandlingen. Vi har tagit del av reservationen och meningsyttringen, och jag har lyssnat på företrädare för Ny demokrati och Centerpartiet. Men jag finner inte några skäl att ändra den uppfattning som kommer till uttryck i utskottsmajoritetens skrivning. Skälen till det är de som jag nu vill anföra.

Förändringen i policy när det gäller stödets uppräkning i förhållande till Norrlandsstödet har en faktisk grund i det förhållandet att jordbruket nu genomgår en radikal förändring, en avreglering genomförs som bl.a. innebär att subventionerna drastiskt minskar eller helt tas bort. Därför kommer jordbruket i ett helt annat läge än vad det har befunnit sig i tidigare. Motsvarande förändring har inte genomförts när det gäller renskötsel och rennäring. Därför kan man inte hävda att den tidigare kopplingen skall finnas kvar. Eftersom nu rennäringen inte berörs av en avreglering, får man nog vara beredd att titta litet på ersättningsnivåerna. Ändå sker det en uppräkning med 4 %, som av andra skäl kan vara motiverad. Då tycker jag – och det kommer till uttryck i majoritetsskrivningen – att det är en ganska väl avvägd balansgång mellan kravet på ett stöd till rennäringen och budgetfrågorna.

När det gäller den andra fråga som Eva Zetterberg tar upp i sin meningsyttring är vi väl alla överens om att det nuvarande systemet med ersättning för rivna renar inte är bra. Man arbetar faktiskt på att försöka få fram ett nytt förslag. Det är ännu inte i sådant skick att det kan presenteras för riksdagen för beslut. Men ambitionen är att ett sådant förslag så snart som det över huvud taget är möjligt skall tas fram och genomföras. Men det är förbundet med åtskilliga överväganden innan man kan ge sig in i ett helt nytt system. Man bör nog vara säker på att det som skall ersätta det gamla systemet verkligen är bättre. Man skall inte förhasta sig i dessa frågor.

Beträffande den fråga som återfinns i Ny demokratis reservation är det väl ingen som har någonting emot att man gör det möjligt att använda sig av mobila slakterier. Det är mot bakgrund av de förändrade reglerna för slakteriers bedrivande och andra regler en naturlig utveckling. Däremot tycker vi i majoriteten att det inte är en direkt uppgift för riksdagen att gå in med

stödpengar för att få fram slakterianläggningar. Det utgår som bekant betydande länsanlag till Norrlandslänen. Det här med renskötsel är en näringspolitisk fråga, och då måste man ha möjlighet att bedöma vilka insatser som skall göras med dessa länsanslag, vad man vill satsa på och vilken typ av verksamheten som det är mest angeläget att ge stöd till. Inom den ramen förutsätter vi att länsstyrelserna gör en riktig bedömning i den här frågan. Finner man att det finns motiv att stödja dessa mobila slakterier, kommer det säkert att bli på det sättet.

Jag är litet förvånad över de argument som Max Montalvo använder när han pläderar för sin ståndpunkt. Han säger att för att man skall göra rennäringen självbärande och inte bidragsberoende skall näringen få ett större bidrag. Det är i och för sig motsägelsefullt. Även på ett annat sätt är det förvånande att en företrädare för Ny demokrati ger sig in på ett område som tidigare inte har varit föremål för statliga subventioner och vill utvidga den del som riksdagen direkt skall subventionera, detta mot bakgrund av att man har ett ganska ordentligt beting när det gäller besparingar i statens utgifter.

Det går inte att spara 200 miljarder kronor genom att när tillfälle bjuds öka på subventionerna. Det är liksom fel väg.

Herr talman! Mot denna bakgrund yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 176 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag vill ge ett svar till Bertil Danielsson. Visst är det skillnad på jordbruket i Norrland och renskötseln. Jag tror att alla är på det klara med att det finns ganska stora skillnader och att det inte på samma sätt inom rennäringen är fråga om en avreglering. Men att det däremot är lika angeläget med en uppräkning av prisstödet förefaller helt klart. Vad vi har sett på senare år är att avslaktningen av renar har varit alldeles för låg och att det måste ske en större avslaktning. Därvid spelar prisstödet en mycket stor roll.

Det skulle vara ett effektivt sätt att ge ett bra stöd åt rennäringen att öka prisstödet. Jag tror att man därigenom skulle kunna öka försäljningen av renkött, vilket jag ser som en bra tillgång på den svenska livsmedelsmarknaden. Det skulle öka möjligheterna inte bara uppe i Norrland utan också runt om i Sverige att köpa både färskt och fryst renkött. Det finns inte så stor tillgång på det i dag i alla affärer.

Vi skall alltså ha helt klart för oss att det finns en skillnad. Men samtidigt säljs renkött och annat kött på samma livsmedelsmarknad. På det viset är det ingen skillnad, utan renköttet konkurrerar med övrigt kött på marknaden. Därför borde det gälla samma villkor för renköttet som för övriga produkter inom jordbruket.

Anf. 177 MAX MONTALVO (nyd):

Herr talman! Vi är egentligen helt emot bidrag, Bertil Danielsson. Men när det blir en kritisk situation där man ser att det samhällsekonomiskt är rätt att satsa ett engångsbelopp för att få i gång en verksamhet som sedan hela samhället totalt sett kan få valuta för, kan man enligt vår mening göra ett undantag för att stimulera det som annars inte skulle bli någonting. Vi tror att det kommer att ta flera år innan det med litet stöd händer någonting.

Anf. 178 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Jag vill till Eva Zetterberg säga att det är att vara litet oförsiktig att kräva att subventionerna skall utgå på oförändrade villkor oavsett vad som händer med de olika näringsgrenarna. Då spelar det egentligen ingen roll vad som händer med jorbruket, rennäringen eller annat. Stödet skall automatiskt räknas upp enligt de matematiska modeller som Eva Zetterberg tycks stödja sig på. Jag tror helt enkelt att det är fel väg att göra på det sättet. Man måste ta ställning mot bakgrund av de sakförhållanden som råder.

Om nu jordbruket genomgår en radikal förändring och av den anledningen får en uppräkning som kan tyckas var ganska ordentligt tilltagen, skall därmed inte automatiskt följa att andra näringar skall följa med därför att man tidigare har intagit en viss ståndpunkt när det gäller uppräkningsnivåerna. Det går inte att resonera på det sättet. Då har man bortsett från sakskäl.

Max Montalvo säger att vi, dvs. Ny demokrati, egentligen är emot bidrag. Men just nu och just här skall vi höja och införa ett nytt. Det är litet märkligt att man har den ståndpunkten. Jag tycker mig känna igen resonemangen från andra partier som rimligtvis borde stå ganska långt ifrån Max Montalvos grundinställning. Man skulle kunna travastera ett gammalt uttryck och säga följande: Gärna en avreglering, men först en rejäl subvention.

Anf. 179 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag vill till Bertil Danielsson säga att inte heller jag tror på att man skall ha en automatisk uppräkning och utan reflexioner införa samma regler för alla näringsgrenar. Men det vore i det här fallet rimligt att ändå göra en jämförelse mellan jordbruket i Norrland och det stöd som det får och rennäringen, eftersom de till stor del bedrivs inom samma geografiska område.

Orsaken till att det är angeläget att öka prisstödet till rennäringen är att konsumtionen av renkött har varit liten och priserna har legat mycket lågt. Vi vet att man i dag slaktar för få renar. Jag tycker att vi har fått mycket övertygande argument från de samer som själva är aktiva inom rennäringen om hur angeläget det är att få till stånd en större avslaktning, en större försäljning och en ökad konsumtion av renkött. Det vore bra för möjligheten till självförsörjning för samer men också för att renköttet är en bra produkt som borde komma ut i hela Sverige.

Anf. 180 MAX MONTALVO (nyd):

Herr talman! Med så helt klara fördelar, Bertil Danielsson, anser vi att man kan göra undantag och inte vara så stel i sin åsikt.

Anf. 181 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Max Montalvo tycker att man skall göra ett undantag, och det har jag uppfattat att det är. Om man gör undantag ofta och mycket och på områden fria från den här typen av ingrepp finns risken att man snart är inne i en karusell som man inte kan överblicka.

Min och majoritetens inställning skall självfallet inte tolkas så, att vi är

emot tillkomsten av mobila slakterier. Det är vi alls icke. Men vi tycker att renskötseln är en näringsgren som skall ställas jämsides med andra i länen och att de länsanslag som länsstyrelsen har till förfogande skall kunna användas även till sådana här investeringar, som därigenom kan stödjas. Men det skall ske på näringspolitiska grunder och i konkurrens med andra näringsgrenar. Det är det naturliga och den rimliga avvägning som vi anser bör gälla.

Eva Zetterberg vacklar något genom att säga att Vänsterpartiet inte är för en automatisk uppräkning. Men likväl stöder hon en sådan tanke i sin särskilda meningsyttring.

När det gäller att det slaktas för få renar kan man möjligen göra den reflexionen, att om man nu slaktar för få renar därför att priset är lågt, skulle man möjligen kunna tänka sig att intäkterna ökar om man slaktar fler renar. Denna utveckling hämmas ju om man får subventioner för varje ren som slaktas. Därför är Eva Zetterbergs resonemang motsägelsefullt. Det skulle kunna vara så, att om man begränsar subventionerna, skulle man möjligen få en betydligt större slaktvolym och få ner renstammen, som av vissa bedömare anses vara alltför stor. Även i detta avseende anser jag att Eva Zetterbergs resonemang är något motsägelsefullt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

15 § Vissa frågor i plan- och bygglagen

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande
1991/92:BoU19 Vissa frågor i plan- och bygglagen.

Anf. 182 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Kommunerna fick genom ändring i plan- och bygglagen, PBL, 1987 befogenheter att från den 1 juli 1992 ersättningsfritt dra in byggrätten på enskilda tomter. Fram till dess finns övergångsbestämmelser, s.k. genomförandetider, som ger visst ekonomiskt skydd.

Den kommunala indragningsmakten var mycket omstridd när den infördes. Lagrådet ansåg det tveksamt om så drastiska maktmedel kunde försvaras i förhållande till Europakonventionens krav på rimlig intresseavvägning från det allmännas sida vid ingrepp i enskild egendom.

Denna tveksamhet är berättigad anser vi. Svenska lagar skall stiftas så, att de uppfyller Europakonventionens krav. Det gör inte PBL i vissa delar.

I regeringsförklaringen anges att äganderätten skall få ett bättre skydd i vår grundlag. Man bör då dra de praktiska konsekvenserna av ställningstagandet och se över brister av detta slag som finns i dagens lagstiftning. Jag förutsätter att regeringen står bakom regeringsförklaringen.

Plan- och bygglagens konfiskatoriskt präglade makt, som ger kommunerna rätt att återkalla byggrätter i stads- och byggnadsplaner vilka tillkommit före 1979, är ett sådant exempel på missbruk av offentlig makt i svensk lagstiftning som behöver rättas till.

När kommunerna får problem med utbyggnad av vatten och avlopp kan man utnyttja PBL:s indragningsmakt för att beröva ägarna av outnyttjad tomtmark deras byggrättigheter. På så sätt undgår kommunerna sina skyldigheter att sörja för VA-utbyggnad enligt VA-lagen eller anläggningslagen.

PBL möjliggör här en godtycklig kommunal maktutövning. När respekten för enskild äganderätt försvinner betyder det att utrymme lämnas för det allmänna att behandla enskildas egendom godtyckligt.

Kommunernas maktutövning får mycket godtyckliga konsekvenser också för enskilda sinsemellan. T.ex. får det allmänna begränsa eller upphäva byggrätter i äldre villaområden där grannarna i samma planområde får utnyttja sina rättigheter fullt ut.

Likartade resultat uppstår när kommunerna återkallar byggrätt för att hindra enskilda att bygga nytt på tomtmark med äldre hus som man av kulturistoriska eller miljömässiga skäl vill bevara. Att grannar i kvarteret har fått bebygga sina tomter fullt ut bortser man då ifrån.

En dylik bevarandeplikt utan ersättning som somliga drabbas av leder till att människor uppfattar det som godtycklighet från myndigheters och kommuners sida.

Kommunernas ekonomi i plansammanhang kan tillgodoses på ett bättre sätt än med denna godtyckliga maktutövning. T.ex. kan byggrätter omfördelas på ett rättvist sätt enskilda emellan i ett kvarter för att ge utrymme för bevarandeanspråk. Lagstiftning finns om plansamverkan mellan enskilda och kommuner som skulle kunna användas för att nå sådana resultat.

Den kommunala indragningsmakten över enskild byggrätt i 5 kap. 11 § PBL innebär bl.a. att i planer stadfästa rättigheter att bygga inte behöver beaktas av kommunerna om planen tillkommit före 1979. Den regeln måste avskaffas. Det är ett viktigt led i uppföljningen av regeringsförklaringen att så sker för att man skall förverkliga ett bättre skydd för enskild äganderätt.

Till dess lagstiftningen hunnit förbättras bör övergångsreglerna om ersättning förlängas, förslagsvis till den 1 juli 1993.

Med anledning av det anförda yrkar jag bifall till reservation 2 i bostadsutskottets betänkande 19.

Jag vill därefter gå över till regleringen av strandskydd. En generell lagstiftning som inte medger att hänsyn tas till förhållandena i de enskilda fallen kan inte anses vara rationell. Strandskydd behövs givetvis, bl.a. för att skydda vissa strandområden som är viktiga för friluftsliv i områden med stort exploateringstryck. Det är dock inte rimligt att samma krav på strandskydd skall tillämpas i glesbygdsområden och för stränder som saknar konkurrerande intressen. I många delar av vårt land skulle utvecklingen av strandnära boendemiljöer, både för bofasta och för turister, kunna få en positiv inverkan på bygder som riskerar att förlora arbetstillfällen och invånare.

Beslut om strandskydd skall fattas på lokal nivå. En metod att uppnå detta är att flytta över regleringen av strandskydd från naturvårdslagen till PBL. Kommunerna skulle med en sådan lösning kunna undanta de strandavsnitt som behöver särskilt skydd från bebyggelse genom detaljplanen. I övriga strandområden skulle ny bebyggelse få prövas i vanlig ordning enligt bestämmelserna i PBL.

Med anledning av vad som står i reservation 1 om strandskydd yrkar jag bifall till den.

Anf. 183 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Det finns två reservationer från Ny demokrati i detta ärende. Den ena gäller strandskyddet, och den andra gäller genomförandetider. Jag gör som Ny demokratis företrädare, dvs. tar upp dessa reservationer i omvänd ordning och börjar med genomförandetiderna.

Det är ingen idé att jag försöker dölja för kammarens ärade ledamöter att det i och för sig fanns olika uppfattningar om genomförandetiderna när den nya plan- och bygglagen kom till. Det är knappast någon hemlighet att Moderaterna då inte ville ha någon tidsbegränsning alls och att Folkpartiet ville ha längre tidsperioder.

Det har inte funnits några parlamentariska förutsättningar för att ta upp en diskussion om detta tidigare, och de finns väl knappast nu heller. Men oavsett uppfattning i sak finns det ändå, herr talman, vissa skäl att nyansera debatten något.

Dan Eriksson i Stockholm kom väl inte med så väldigt mycket nytt i sitt inlägg. Han läste mest högt ur Ian Wachtmeisters m.fl. motion i ärendet som ligger till grund för reservationen. Jag vet inte vem som skriver Ian Wachtmeisters motioner, men jag skulle inte rekommendera den typen av högläsning, eftersom sådana definitiva påståenden om plan- och bygglagens oförenlighet med Europakonventionens krav lätt blir litet slagordsmässiga, med uttryck som indragningsmakt och konfiskatoriska maktmedel.

Det är faktiskt inte på det sättet som Ny demokrati har påstått i detta ärende, att en given byggrätt upphör när genomförandetiden går ut. Den upphör först om detaljplanen ändras eller upphävs. Det som upphör är i stället rätten till ersättning för den i sådana fall förlorade byggrätten. Man kan ha olika uppfattningar om det lämpliga i detta, och det har man också haft.

Om man läser Ny demokratis partimotion får man uppfattningen att den gamla lagstiftningen var förträfflig i detta avseende. Då glömmer man bort hur kommunerna i praktiken kunde beröva markägare byggrätter genom att lägga ut långvariga byggnadsförbud med hänvisning till kommande planändringar.

När det gäller reservation 1 om vårt strandskydd, vill jag säga att det naturligtvis finns många kuststräckor i vårt land som är utsatta för ett hårt exploateringstryck. Jag föreställer mig att det i stora delar av Västkusten och Stockholms skärgård inte skulle vara några som helst problem att bebygga varje strandremsa med fritidshus eller permanentbostäder. Det är alltså uppenbart att vi behöver någon form av strandskyddsbestämmelser om folk i allmänhet skall kunna få tillgång till våra kuster och vår skärgård, till bad och friluftsliv. Om detta torde det råda en bred enighet.

Nu består inte Sveriges vattenlinje uteslutande av Västkusten och Stockholms skärgård, även om det kanske är de vackraste delarna. Betydande kuststräckor ligger i glest bebyggda områden.

Om man tar en av motionärernas hemlän som exempel kan man konstatera att det i Blekinge finns 390 mil kuststräcka, vilket motsvarar avståndet från Blekinge till Kanarieöarna. Även om varje Blekingehushåll hade en

strandtomt med 40 meter tomtgräns mot vattnet skulle det i alla fall bli 130 mil kuststräcka kvar i Blekinge till oss andra som inte är blekingebor. Jag tycker att den jämförelsen i någon mån illustrerar hur oerhört olika förutsättningarna är i olika delar av landet och hur olika stort behovet är av skyddsbestämmelser för våra stränder.

I dag regleras strandskyddet i naturvårdslagen. Det ger ett mycket starkt skydd med i princip totalförbud för all bebyggelse inom 100 meter från strandlinjen. Och det är ett strandskydd som gäller överallt i landet. Men det är klart att det häri även ligger en nackdel. Det innebär att lagstiftningen inte tar hänsyn till lokala förhållanden. Den omöjliggör bebyggelse också i glesbygdsområden där en sådan bebyggelse inte på något sätt kan förutsättas hota det rörliga friluftslivet, utan kanske tvärtom skulle kunna utgöra en stimulans och motverka stagnation och avfolkning.

Motionärerna – och därmed reservanten från Ny demokrati – vill nu lösa den här konflikten genom att flytta strandskyddsbestämmelserna från naturvårdslagen till plan- och bygglagen. Detta skulle ge kommuner med ohotade kuststräckor möjlighet att själva lätta på restriktionerna.

Denna modell har föreslagits tidigare, bl.a. i moderata kommittémotioner. Men den har inte varit okontroversiell, och den avvisades av riksdagen så sent som för ett år sedan. Då motionerade också socialdemokrater om generösare regler utanför tättbebyggda områden, försiktigtvis utan att tala om hur det skulle åstadkommas.

Ytterligare andra har föreslagit att man skulle få en mer flexibel tillämpning av bestämmelserna genom att det inte skulle gå att överklaga länsstyrelsebeslut om undantag från strandskyddsbestämmelserna.

Det finns alltså olika tankar med samma bakomliggande syfte. Min slutsats blir då att det väsentligaste egentligen inte är hur strandskyddet regleras i lagstiftningen, utan det väsentligaste är att bestämmelserna, var än i lagboken de står, tillämpas på ett sådant sätt att man kan göra en avvägning mellan å ena sidan behovet av att skydda orörda stränder och å andra sidan önskemålet att kunna bygga i strandnära områden som inte är utsatta för några konkurrerande intressen.

Detta tycker också bostadsutskottet, som i betänkandet förutsätter att regeringen kommer att ägna uppmärksamhet åt problemet. Därför, herr talman, är det relativt lätt för mig att med förslag om avslag på Ny demokratis reservationer yrka bifall till hemställan i bostadsutskottets betänkande 19.

Anf. 184 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd) replik:

Herr talman! Vi menar inte att den gamla lagstiftningen var förträfflig. Vi måste stärka äganderätten, och i det sammanhanget är vi antagligen överens med regeringen. Jag hoppas att vi också är överens om rättigheter till ersättningar och om övergångsbestämmelser.

När det gäller strandskyddet, hoppas jag att regeringen kommer att lägga fram ett förslag. Jag fick emellertid inte riktigt klart för mig var regeringen står i denna fråga. Men Mikael Odenberg kanske kan utveckla detta ytterligare.

Anf. 185 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Jag får väl hänvisa min bänkkamrat till bostadsutskottets betänkande 19, där det framgår att även utskottsmajoriteten, i likhet med reservanten och i likhet med motionärerna från Centerpartiet och den moderate motionären, inser att det finns en viss konflikt mellan å ena sidan den hårda reglering som vi har i dagens lagstiftning, och en hård lagstiftning är berättigad, och å andra sidan angelägenheten av att kunna ta lokala hänsyn, och faktiskt kanske medge viss bebyggelse i områden där kuststräckorna kan betraktas som ohotade.

Det framgår mycket tydligt på s. 4 i utskottets betänkande, just det avsnitt som Ny demokrati har reserverat sig emot för övrigt, att det är viktigt att tillämpa strandskyddsbetsämmelserna på "ett sådant sätt att en avvägning görs mellan det allmänna bevarandeintresset avseende orörda stränder och det intresse som kan finnas att bebygga strandnära områden, särskilt där konkurrerande intressen inte föreligger. Utskottet förutsätter att regeringen ägnar de problem som har ansetts följa av strandskyddsbestämmelsernas utformning uppmärksamhet."

Jag instämmer i den förutsättningen och skall gärna hjälpa min bänkkamrat att hålla ögonen på regeringen i det avseendet.

Anf. 186 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Först ett par ord till Dan Eriksson. Påståendet att PBL inte uppfyller EG:s rättsprinciper och rättskonventioner får stå för Dan Eriksson och Ian Wachtmeisters egen räkning liksom deras egna tolkningar av nationell och internationell praxis. Jag delar självfallet inte deras uppfattning.

Herr talman! Jag begärde närmast ordet för att beröra strandskyddet något närmare. Socialdemokraterna står bakom det betänkande som vi nu behandlar, även om vi känner en viss tilltagande oro. Det blåser en viss vind om förändringar och undanmanövrer i det resonemang som förs av vissa regeringsföreträdare inom fyrklöverns domäner när det gäller strandskyddets framtida status. Ibland får man en alldeles bestämd känsla av att det finns en viss grogrund och ett nymornat intresse för att förändra de grundläggande förutsättningarna för strandskyddets bestämmelser, som vi tidigare har varit överens om över partigränserna.

Vi menar att de generella strandskyddsbestämmelserna har varit och alltjämt är viktiga medel i kampen för att hävda det rörliga friluftslivet och allmänhetens berättigade intressen. Vi har ställt oss bakom den skrivning som här föreligger, om att regeringen ägnar det problem som har ansetts följa av strandskyddsbestämmelsernas utformning uppmärksamhet.

Från socialdemokratisk sida följer vi frågan med stort intresse och avvaktar tills vidare regeringens fortsatta agerande. Jag vill redan nu flagga för att vi från socialdemokratisk sida även fortsättningsvis kommer att inta en strikt och närmast avvisande hållning till eventuella förändringar eller försämringar som begränsar det rörliga friluftslivet och de allmänna intressena. Vi vidhåller med andra ord den tidigare principiella uppfattningen. Vi vill nämligen slå vakt om strandskyddet.

Jag vill framhålla att det faktum att vi har ställt oss bakom den skrivning

som här föreligger inte är något lappkast från vår sida. Vi har inte för avsikt att radikalt förändra vårt tidigare synsätt i denna fråga. Vi tänker inte överge skyddet och släppa exploateringen av strandzonen fri.

Den deklaration jag har gjort, herr talman, är principiellt viktig för vår del. Ingen skall behöva gå ifrån denna kammare utan att veta var vi står i den här frågan. Strandskyddsbestämmelserna är viktiga instrument för att stärka och bevara de allmänna intressena. De bör även i framtiden ges en mycket stark ställning när det gäller den svåra avvägning som tidvis kan uppstå mellan konkurrerande intressen avseende orörda stränder. Med denna röstförklaring vill jag klart deklarera att vi står långt ifrån de tankegångar som Ny demokrati och Dan Eriksson förfäktar i sin reservation och i sin förda argumentation.

Om NRL är rationell eller inte kan man ha delade meningar om beroende på vilken stol man sitter på. Det kan låta vackert när man säger att beslut om strandskyddet skall fattas på lokal nivå. Vi har under årens lopp kunnat följa en rad uppseendeväckande beslut i form av svågerpolitik, som senare har kunnat korrigeras tack vare strandskyddets starka utformning. Vinnarna i kampen om de orörda stränderna bör även i framtiden förbli allmänheten och det rörliga friluftslivet. Jag hoppas att den sittande regeringen är tillräckligt vidsynt för att i god tid inse vådan av alla de blindskär som finns och de komplikationer som kan komma att uppstå mellan närstående intressen om man plötsligt skulle lätta på nuvarande regelverk. På grundval därav bör riksdagen vara försiktig med att tillmötesgå snäva och kortsiktiga etableringsintressen, som nu fått vittring på nya villebråd. Vad Ny demokrati är ute efter är ingenting annat än att våldta de vackra stränderna utefter våra kuster och sjöar.

Jag yrkar därmed bifall till utskottets hemställan i sin helhet och yrkar samtidigt avslag på Ny demokratis till betänkandet fogade reservation.

Anf. 187 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Tillåt mig att säga att det var en av de mer omotiverade deklarationer jag har hört Magnus Persson göra. Han kände vindar blåsa. Det ger på mig närmast ett intryck av att han är ovanligt känslig för drag. Sanningen är den att alla är överens om att vi behöver strandskyddsbestämmelser. Det finns ingen som har ifrågasatt detta, Magnus Persson. Det är inte min sak att försvara Ny demokrati, men att börja prata om att ett parti vill våldta våra kuster och sjöar är rent ut sagt trams.

Här finns en bred enighet om att vi behöver strandskyddsbestämmelser. Men dagens system är litet trubbigt, tycker en del. Två centerpartister tycker det i en motion som vi behandlar nu. En moderat tycker det i en motion som vi behandlar nu. Två socialdemokrater tyckte det i en motion som behandlades vid förra riksmötet. Deras hemställan i motion 1990/91:Jo780 var att ändra tillämpningen av strandskyddsbestämmelserna så att skyddet skärps i tättbebyggda områden, men att generösare regler bör gälla i andra delar av landet. Var de socialdemokratiska motionärerna ute efter att våldta våra kuster och sjöar? Nej, naturligtvis inte.

Låt oss se hur man kan förbättra strandskyddet och göra avvägningen på ett mer optimalt sätt. Det är ett mer konstruktivt förhållningssätt än att an-

klaga alla andra för att ha några mystiska konspiratoriska avsikter med anslag mot det rörliga friluftslivet. Det är inte detta det handlar om. Det tror jag att Magnus Persson vet också. Men han dröjde sig kvar litet grand i valrörelsens kvasidiskussioner om strandskydd och allemansrätt. Jag beklagar det, herr talman.

Anf. 188 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Låt mig bara säga att om man skall förbättra eller försämra strandskyddet är något som vi får diskutera senare. Jag har suttit så länge på den här stolen att jag har kunnat följa ett antal motioner och motionärer som utifrån skilda partikonstellationer har motionerat i ärendet. Det kan finnas olika utgångspunkter.

Att en och annan socialdemokrat hamnar litet vilse, det händer. Men vi brukar kunna prata dem till rätta i de här frågorna.

Jag tycker inte, herr talman, att det finns någon närmare anledning till stor debatt i dag. Vi står bakom den skrivning som föreligger, och vi följer regeringens fortsatta agerande med stor uppmärksamhet.

Anf. 189 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Magnus Persson talar om att det är viktigt att slå vakt om strandskyddet, och det är det självfallet. Vi vill inte att enskilda människor skall bestämma helt och hållet, utan vi vill flytta över besluten till kommunerna. I motsats till Magnus Persson, som jag tolkar hans uttalande, tror jag att kommunpolitiker är kompetenta att fatta beslut. Kan vi inte överlämna sådana beslut till dem kan man fråga sig vilka andra beslut som de inte klarar. Är det så att vi i förlängningen inte alls behöver kommunpolitiker?

Många människor skulle kanske kunna få njuta mer av fina miljöer genom att man bygger på ett annat sätt. Det är inte bara fråga om att bygga hus. Det kan vara en golfbana som många får glädje av, som inte stänger av runt sjön, som inte innnebär miljöförstöring, som inte innebär att man spränger sönder, utan som gör att många människor får ta del av en vacker miljö. Sådana har man problem med att bygga i dag. Det är ett exemepel som jag känner till. Det finns fler.

Frågan som jag ställer mig är varför det skall vara så fyrkantigt. Kan vi inte lita på våra kommunpolitiker tycker jag nog att det är rätt så allvarligt. Då borde Magnus Persson ha något förslag till hur vi skall ta tag i det problemet, för att vi skall kunna lita på dem i fortsättningen.

Anf. 190 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Det är första gången jag hör att en representant för Ny demokrati inte misstänkliggör kommunala företrädare. Ni brukar ha en ganska konsekvent linje att misstänkliggöra politiker. Det har jag hört många gånger i den här kammaren. Det kanske är en tillnyktring på gång för Dan Eriksson och, får vi hopppas, även för flera i hans parti.

Jag har också mött frågorna om golfbanor hemma i min valkrets. Jag har tagit del av de anspråk som har gjorts. Jag har ställt de golfspelandes intresse – de är ofta herrar – kontra det rörliga friluftslivets. Jag skulle tro att samma förhållande råder i Stockholmsregionen, där Dan Eriksson ofta be-

finner sig. I den avvägningen, herr talman, råder det inget tvivel om var vi står. Vi menar att det rörliga friluftslivet och allmänintressena skall väga tyngre än det plötsliga intresset för att bygga en golfbana. Vi har diskuterat en golfbana i min valkrets. Jag tyckte att det man från början hade tänkt sig var helt snett.

Vi kan gärna fortsätta den här debatten en annan kväll. Men, Dan Eriksson, det är mycket klart var vi står i de här frågorna. Jag tycker att ni är ute och cyklar.

Anf. 191 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Jag förstår att Magnus Persson inte spelar golf. Golf är faktiskt rörligt friluftsliv.

Kan man planera på ett bra sätt, kan man också planera så att även annat friluftsliv kan vistas i samma område. I känsliga miljöer runt sjöar och runt våra kuster måste vi självklart vara extra försiktiga. Men vi behöver inte vara så fruktansvärt fyrkantiga och stänga ute människor.

Det finns bra lösningar som skulle kunna möjliggöras. I dag är det så gott som omöjligt att skapa bra lösningar, och det fyrkantiga synsättet kan inte jag se några fördelar med, jämfört med att flytta över ansvaret till kommunerna. Visst har vi ibland uttalat oss om politiker, men vi är sanna demokrater och respekterar majoritetsbeslut. Vi tror att en majoritet av politikerna i de olika kommunerna kan fatta rationella och bra beslut. Jag tror inte att vi har sagt något annat.

Anf. 192 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Det som Dan Eriksson i Stockholm senast sade var en bra korrigering. Jag har hört andra tongångar från Ny demokratis sida.

Dan Eriksson i Stockholm frågade tidigare om vilka som skall få njuta av sina miljöer. Det är det, herr talman, som är viktigt. Jag råkar själv vara golfspelare och är medlem i en golfklubb. Man skall naturligtvis få områden för golf, men det är inte nödvändigt att dessa områden alltid skall ligga nära sjöar. Som golfspelare behöver man inte stå och titta ut över sjön och därmed utestänga andra viktiga delar av friluftslivet. Det är det som det egentligen är fråga om.

I en konkurrenssituation mellan golfbana, bollspel och joggingspår, skall man välja något av de senare alternativen. Det är vår prioritering.

Anf. 193 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Jag trodde inte att jag hade rätt till ytterligare replik, vilket jag vill ha fört till protokollet.

Det är inte meningen, Magnus Persson, att vi skall utestänga människor från fina miljöer. Det är jag inte för. Jag är i stället för att fler skall få tillfälle att njuta av det vackra i naturen. Självfallet – nu blir det mycket tal om golfbana här, men eftersom Magnus Persson också spelar golf tror jag att det är ett bra exempel från pedagogisk synpunkt – kan man bygga en golfbana på ett sådant sätt att alla människor kan få tillträde. Man kan bygga vackra gångvägar, osv. Golfbanan behöver inte ligga alldeles intill vatten, men den behöver inte heller ligga 200 m ifrån.

Man kan alltså göra en bedömning från fall till fall, i stället för att ha ett fyrkantigt synsätt. Om man fattar beslut om generella regler passar de inte in överallt. Man måste helt enkelt se vad som lokalt är lämpligt för de människor som bor i de olika kommunerna. Jag förstår inte problemet med det. Vi är emellertid överens om att det här bör hanteras på ett riktigt sätt, för att inte förstöra fina miljöer och utestänga människor. Jag hoppas det nu har framgått.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

16 § Egenskapskrav på byggnader

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande
1991/92:BoU20 Egenskapskrav på byggnader.

Anf. 194 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Regeringen har lagt fram ett förslag om ett nytt bostadsfinansieringssystem. Motionstiden går ut på måndag den 11 maj.

Georg Danell arbetar vidare med att för regeringens räkning utreda det framtida bosparandet, ändringar av byggregler samt framtida beskattning inom boendet, såsom jag har förstått det hela. Senare i vår skall boverket presentera ett slutligt förslag, och förhoppsningsvis kommer nya regler att tas i bruk under år 1993.

Dessa utredningar kommer att läggas fram efter motionstidens utgång i anslutning till kompletteringspropositionen. Det är att ställa krav på att köpa grisen i säcken, tycker vi.

Ju mer information vi får om helheten och om regeringens avsikter på längre sikt desto större är möjligheterna att kunna komma överens. Bostadspolitiken är som bekant mycket omfattande.

Som ett led i att pressa kostnaderna måste man väsentligt förenkla byggreglerna. Det har redan gjorts en hel del, och jag tycker att det är bra om regeringen markerar sin inställning till ytterligare förenklingar inom bostadssektorn.

Det vore också bra att från någon företrädare för regeringen få ett förtydligande om vad regeringen tänker göra. Vi vill inte sitta med armarna i kors och bara vänta på att regeringen gör något. Vi bör markera var vi står.

Med anledning av det anförda yrkar jag bifall till vår reservation i betänkandet BoU20.

Anf. 195 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Kan man bli lycklig och glad av att läsa ett betänkande, ett betänkande som är rubricerat Egenskapskrav på byggnader? Jag vill inte påstå att det ofta händer mig i alla fall.

När det gäller det här betänkandet blev jag emellertid oerhört glad, och jag tar sikte på det som jag tycker är bra i betänkandet. Jag vet att jag inte

är ensam om att bli glad i det här sammanhanget, annars skulle det inte vara så intressant, utan det är många med mig som har engagerat sig i frågor om barnsäkerhet. Det som gör mig glad är att jag inser att det beslut som vi nu kommer att fatta i det här ärendet är ett mycket stort steg när det gäller att höja barnsäkerheten i Sverige.

Med intresse har jag tagit del av de rapporter som finns från barnmiljörådet och andra instanser som ägnar sig åt barnsäkerhet. Det är helt uppenbart att barns säkerhet såväl i den egna lägenheten och i det egna bostadsområdet som på byggarbetsplatser runt om är betydligt mindre tillgodosedd än när det gäller t.ex. arbetsmiljön för vuxna människor i vårt samhälle.

Det finns alltså all anledning att förbättra lagstiftningen på det här området. Jag är därför oerhört glad över att vi nu kommer att fatta ett enhälligt beslut om – som det verkar i dag i alla fall – att regeringen skall återkomma med preciseringar om hur barnsäkerheten skall stärkas.

Det som har framkommit när vi har diskuterat de här frågorna – jag är övertygad om att vi alla här känner till bakgrunden – är hur olyckor med barn inblandade kan ske. Olyckor som är helt onödiga om fastighetsägare och andra inblandade hade större krav på sig att se till att oskyddade brunnslock och andra brister i bostadsområden var åtgärdade. Vi har alla kunnat ta del av rapporter om olycksfall på det här området.

Flera av oss känner till den tragiska olyckan i Göteborg för drygt två år sedan, när ett litet barn på två år omkom på vanlig tomtmark därför att fastighetsägaren inte hade åtgärdat ett brunnslock. Man kan påstå att frågan är liten och att den berör få människor. De människor som den berör berörs emellertid desto mer.

Det är väldigt viktigt att inse hur vi på olika sätt genom lagstiftning kan hjälpa berörda människor med att förhindra att den här typen av olyckor uppstår. Med anledning av den aktuella olyckan i Göteborg har man på frivillig grund tagit itu med en inventering i hela Göteborgs stad för att åtgärda brister som finns.

Jag är övertygad om att man inte alls har samma intresse av att göra en sådan här inventering på övriga platser runt om i landet där en sådan här olycka inte har hänt. Jag tycker inte att en tragisk olycka skall behöva hända för att fastighetsägare skall ta sitt ansvar.

För att återgå till olyckan i Göteborg vill jag framhålla att man inte ens kan ställa fastighetsägaren inför åtal för att han brustit i åtgärdandet av skydd. Alla anser att en fastighetsägare borde ha det här ansvaret, men de har inte tagit det ansvaret.

När en olycka har skett har man inte ens kunnat åtala den som faktiskt är medansvarig för olyckan.

Om vi får en förstärkt lagstiftning med krav på barnsäkerhet, t.ex. att brunnslock är säkra, är jag övertygad om att även fastighetsägare för sin egen del blir mer angelägna om att åtgärda den här typen av brister. Man kan i och för sig säga att man önskar att de vore intresserade av det ändå. Jag tror emellertid att dessa krav behöver ställas från regering och riksdag för att visa hur allvarligt vi ser på de här frågorna.

Jag är alltså väldigt glad över att vi tar det här beslutet nu, och jag vet att

barnmiljörådet och andra instanser som i många år arbetat med dessa frågor ser detta beslut som ett stort steg framåt.

I Vänsterpartiets framlagda partimotion går vi ett steg längre. Vi tycker att även en bomiljölag skulle behövas, för att man skall se ur alla de boendes synvinkel och inte stanna vid barnsäkerhet när det gäller t.ex. brunnslock.

Jag nöjer mig med att vi tar det här steget. Det är stort nog, och jag ser fram emot när regeringen återkommer till riksdagen med ett preciserat krav på hur lagstiftningen skall se ut.

Jag vill hänvisa till, herr talman, att vi i det här betänkandet även har andra motioner från Vänsterpartiets sida som inte är lika välvilligt behandlade av utskottet. Det gäller då energihushållningen och ett inrättande av rådgivning för energiåtgärder i kommunerna. Jag beklagar att utskottets majoritet, att samtliga andra partier, inte har varit intresserade av det här fastän man på andra områden säger sig vara intresserad av att stödja energiåtgärder.

Jag konstaterar emellertid att vi i det här betänkandet totalt sett har kommit långt. Jag nöjer mig med att hänvisa till Vänsterpartiets ställningstagande i vår meningsyttring och yrkar bifall till densamma beträffande mom. 3 och 4.

Anf. 196 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! I detta betänkande tas upp egenskapskrav på byggnader och de motionskrav som på detta område har framförts under allmänna motionstiden. Utskottet gör också ett viktigt tillkännagivande och kräver en översyn av kraven på barnsäkerhet i bostadsområden. Detta är ett mycket viktigt tillkännagivande. I och med att barn inte har samma möjligheter och förmåga som vuxna att skydda sig mot skador och olycksfall, är det naturligtvis särskilt viktigt att åtgärder vidtas som riktar sig till denna grupp.

Tillgängliga undersökningar visar också att de olyckor som drabbar barn i stor utsträckning sker i eller i direkt anslutning till hemmet. Barnmiljörådet har pekat ut detta som en av de viktigaste frågorna, att ge barn större säkerhet i boendemiljön.

Vi har ju haft en del tragiska olyckor, exempelvis med brunnar, där barn har förolyckats. Det har senare visat sig att trots att brunnslock har saknats på tomtmark, har nuvarande lagstiftning inte räckt till för att väcka åtal.

Utskottet vill med detta tillkännagivande till regeringen se till att en översyn med förslag till skärpt lagstiftning snarast kommer till stånd. Detta tillkännagivande innebär också, som har framkommit här, hemställan om bifall till den motion som Eva Zetterberg har skrivit om barnsäkerhet.

Herr talman! Till detta betänkande finns också fogade en reservation från Ny demokrati och en meningsyttring från Vänsterpartiet.

Ny demokrati vill ha en total avreglering av bostadsmarknaden, skriver man i sin partimotion. Undantagna är frågor som berör säkerhet och hygien.

I Ny demokratis reservation till betänkandet är också tillagt ett stycke om handikappanpassning. Det är bra att Dan Eriksson i Stockholm gör detta viktiga tillägg om de handikappade. Men att samtidigt kalla detta för total avreglering låter märkligt.

Som Dan Eriksson i Stockholm kan se i många motioner och riksdagspro-

tokoll under en mängd år, har Folkpartiet liberalerna och jag själv fört många debatter om att avreglera bostadsmarknaden. Vi krävde att de gamla byggnormerna skulle bort. Så har skett. Vi krävde att de nybyggnadsregler som trätt i kraft skulle förenklas ytterligare. Den nya borgerliga regeringen har nu påbörjat en sådan revidering för att föreslå förenklingar. Därför tycker jag att Dan Erikssons reservation är att slå in öppna dörrar. En översyn har startats skyndsamt, och därför avvisar utskottet det yrkande som framförs i reservationen från Ny demokrati. Folkpartiet liberalernas uppfattning har varit och är att vi dock inte har ifrågasatt regler som berör hälsa, säkerhet, handikapp och energi.

I Vänsterpartiets meningsyttring tar Eva Zetterberg upp förslag om energihushållningen. Som utskottet skriver i betänkandet finns det skäl att både effektivisera och minska energiförbrukningen. Gällande nybyggnadsregler innebär också skärpta krav på energihushållning i bostadshus. I den revidering av nybyggnadsreglerna som pågår ingår också övervägande av olika energikrav.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag avslag på Vänsterpartiets meningsyttring om energihushållning med motiveringen att även krav på bättre energihushållning ingår i det arbete som den nya regeringen har påbörjat.

Eva Zetterberg föreslår också att ett första steg skall tas mot en särskild boendemiljölag. Som utskottet framhåller i betänkandet är redan miljö- och hälsoskyddslagstiftningens regler tillämpliga på boendemiljön. En övervägande del av de förhållanden som motionären avser att reglera i en särskild boendemiljölag har redan beaktats.

Herr talman! Jag kan slutligen tillägga att den särskilda miljöskyddsutredningen, som jag själv och Magnus Persson sitter i, arbetar med ett förslag till en ny miljöbalk, som kan komma att förstärka möjligheten att agera i boendemiljöfrågorna.

Anf. 197 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd) replik:

Herr talman! Vi har snart att ta ställning till ett nytt bostadsfinansieringssystem. En inte oviktig bit är en förenklad byggnorm, för att se hur mycket vi kan förväntas pressa priserna på nyproduktionen. Det är viktigt att se helheten och att arbetet kommer att fortsätta. Jag kan inte ta ifrån regeringen att den har gjort en hel del. Det är viktigt att man fortsätter att på alla möjliga sätt pressa kostnaderna och att man har en helhetssyn. Om vi skall ta oss ur systemet med stora subventioner måste vi få konkurrens i byggandet. Det är många bitar som ingår, varav den förenklade byggnormen är en.

Erling Bager sade att jag sparkar in öppna dörrar. Vi får ta ställning till ett nytt bostadsfinansieringssystem utan att ha sett regeringens kort.

Anf. 198 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Det var trevligt att lyssna till Eva Zetterberg och höra hur glad hon var. Vi får nog bifalla en och annan vänsterpartimotion i framtiden. Men också vi är glada. Det är ett steg i rätt riktning, att kunna enas i en så viktig fråga.

Herr talman! Bostadsutskottets betänkande nr 20 behandlar egenskapskrav på byggnader. Ny demokrati har sin vana trogen en egen filosofi, där

partiet beskyller den omfattande regleringen och byråkratin för att ligga bakom det allra mesta. Det kan låta tilltalande i början, men låt oss närmare syna Ny demokrati och partiets grundlösa beskyllningar.

Häromdagen uppvaktades bostadsutskottet av representanter för handikapprörelsen. Förutom att de muntligen framförde sin kritik och oro inför framtiden, överlämnades även en skrivelse där de i konkreta skarpa ordalag framförde sin oro och sin berättigade kritik av kostnadskonsekvensutredningens förslag.

I skrivelsen hyllas riksdagens beslut år 1985 om att lagfästa de nu gällande målen och principerna för att förbättra boendeförhållandena för de handikappade, äldre och långvarigt sjuka. I skrivelsen sägs: Tillgänglighet handlar för oss handikappade som har funktionshinder om delaktighet i samhället. Det är en demokratifråga. Den är inte som exempelvis säkerhets- eller hälsofrågor på samma sätt reglerad i lagstiftning. Frågan om tillgänglighet påverkar specifikt dem som har funktionshinder.

Vidare sägs: Vi handikappade kräver en jämställd behandling. Vi vill från DHR:s sida understryka att det är regeringen – de kunde lika gärna ha tillagt Sveriges riksdag och dess majoritet – som bär det yttersta ansvaret för tillgänglighetsfrågorna och som måste inse att det inte går att åstadkomma tillgänglighet i miljön utan styrning. Det har erfarenheterna historiskt visat.

Vad säger då Ny demokrati om detta? Jo, i sin reservation som fogats till betänkandet påstår partiet helt sonika att vad som erfordras är en fullständig avreglering i fråga om byggandet m.m. Hur tänker Dan Eriksson i Stockholm klara dessa grupper, de handikappade?

Dan Eriksson är en ung och rörlig man. Vad skulle hända om han – eller Ian Wachtmeister – drabbades av en trafikolycka och kanske måste vara bunden av handikapp resten av livet. Skulle han då acceptera att bli placerad i en miljö där han inte kan möta människor i vardagen?

Vi tror inte att man är så dum inom handikapprörelsen. Där har man dokumenterad erfarenhet av vad lagar, förordningar och regler har betytt och betyder. Jag tycker att Dan Eriksson skall lyssna litet bättre när handikapprörelsen nästa gång kommer till utskottet, och inte slå dövörat till.

Tro inte att ni kommer undan med den här skrivningen och att den tillvaratar de handikappades berättigade intresse.

Snålblåsten och draget från galoscherna kanske blir besvärande för handikappgrupperna om man följer Ny demokratis egenhändigt utfärdade recept.

Trots den sena kvällen tror jag, herr talman, att det finns anledning att stanna upp en stund och tänka efter vad det är som sker när man avreglerar och vilka grupper det är som kommer i kläm. Det är de svaga, det är de handikappade. Det är dem Ny demokrati ställer ut i kylan på vedbacken.

Anf. 199 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd) replik:

Herr talman! Erling Bager redogjorde för var vi står. Att vi vill avreglera byggandet står ju fullständigt klart.

Egenskapskrav på byggnader

Anf. 200 ANDRE VICE TALMANNEN:
Repliken gäller enbart Magnus Perssons anförande.

Anf. 201 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd) replik:

Herr talman! Jag kommer till det. Jag vill nämna det som Erling Bager redogjorde för som repetition: säkerhet, hygien och – som det står i vår motion – handikappanpassning. Det är viktigt. Det håller jag med om.

Det finns många problem som vi kan lösa genom att tala med de handikappade. Vi har t. ex. fått trottoarer vid övergångsställena som gör det lättare att ta sig upp med rullstol. Det kostar inte speciellt mycket, utan är en fråga om kunskap. Därför är det viktigt att träffa handikappade, så som vi gjorde i utskottet. Den 15 maj skall jag träffa handikappade från Stockholms kommun för att diskutera den här saken. Vi kommer, litet mer på tu man hand, att se vad som är viktigast och hur man skall lägga upp det hela.

Visst värnar vi om de människor i samhället som har det svårt. Jag tyckte att jag hörde att Magnus Persson insinuerade något annat, som jag inte tyckte om. Vi värnar verkligen om de svaga och vill göra något för dem.

Det är naturligtvis viktigt att de handikappade också känner att de själva kan ha tillgång till olika ställen. Jag tror att det finns enormt mycket som vi kan lösa på ett bra sätt genom ett större informationsutbyte. Visst kan vi också ha regler för byggandet som gör att handikappanpassningen blir av. Den glöms bort av byggarna. Men det viktigaste är att få en dialog så att det blir naturligt att bygga på det sättet; det är det bästa.

Naturligtvis kan vi inte lämna de handikappade i sticket.

Anf. 202 MAGNUS PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att Dan Eriksson skall läsa den här skriften en gång till. Han menar väl inte på fullt allvar att de handikappade ljuger när de säger att de har erfarenhet av att byggherrar och kommuner generellt har svårt att klara av tillgänglighetsfrågorna när det inte finns bestämmelser att tillgå. Det är det man säger i den här skriften.

De handikappade menar att det är avstegen från nuvarande regler och normer som rimligen skall motiveras – inte att de handikappade behöver tillgängligheten; det är en självklarhet. Jag tror att det finns all anledning för Dan Eriksson och hans gelikar i partiet, trots att det är en sen vårkväll, att tänka igenom det här och slå vakt om de handikappade. Jag hoppas att det inte är bara munväder vi har mött i debatten, utan att vi, den dag det kommer till ett avgörande i kammaren, kan känna stöd från Ny demokrati för de handikappade. I så fall är vi nöjda.

Anf. 203 ERLING BAGER (fp):

För att understryka det jag tidigare sade i mitt anförande vill jag klart yrka bifall till utskottets hemställan i betänkande nr 20 och avslag på den reservation och den särskilda meningsyttring som finns bifogade.

Jag hälsar med tillfredsställelse att utskottet har kunnat samlas när det gäller frågan att stärka barns säkerhet. Det är viktigt att detta sker. Vi hoppas att regeringen verkligen agerar snabbt när det gäller att få fram ett lagförslag som säkrar barns säkerhet i boendemiljöer.

Jag vill också understryka att det är viktigt att de handikappade och deras rättighet till tillgänglighet i samhället har en stark ställning. Det som nu sker i boverket och som vi hörde på mötet mellan bostadsutskottet och de handikappades riksorganisation visar att det är viktigt att man säkerställer de handikappades rätt att finnas med på alla områden i samhället. De skall ha en tillgänglighet som inte motarbetas av lagstiftningen utan snarare stärks. Det är viktigt att vi deklarerar det.

Jag vill återigen peka på att vi i Folkpartiet och den borgerliga regeringen gör en utvärdering och en översyn. Den sker för att man skall kunna göra förenklingar. Jag har bra kontakter med den nuvarande regeringen och känner mig ganska lugn över hur arbetet kommer att sluta. Om det är något som Dan Eriksson tar till sig och känner sig säker av, vet jag inte. För egen del vet jag att det görs ett arbete som kommer att innebära förenklingar. På det sättet kan vi kanske pressa kostnaderna i byggandet, och bibehålla det som vi tycker är viktigt: hälsa, säkerhet, de handikappades rättigheter, och få en vettig reglering.

Anf. 204 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman!Jag tackar Erling Bager för det här klargörandet. Men jag måste samtidigt säga att det känns litet obehagligt att få information i andra hand. Man kan inte vara säker på hur mycket den är värd. Det är självklart att vi skulle uppskatta att få detta direkt från regeringen. Även om jag har stort förtroende för Erling Bager gör det ju inte saken svårare om man har en direktkommunikation.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

17 § Skydd av vissa områden enligt naturresurslagen m. m.

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande
1991/92:BoU21 Skydd av vissa områden enligt naturresurslagen m. m.

Anf. 205 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Bostadsutskottets betänkande nr 21 behandlar skydd av vissa områden enligt NRL, naturresurslagen.

Motioner har väckts om exploatering av det s. k. Laisvallsprojektet där det enligt berört bolag handlar om en brytvärd malm. Samtidigt med utvinning av återstoden av blymalmen avsåg berörda intressenter att föra över en viss mängd av Laisans strömmande vatten till Skellefteälven via en överledning.
På så sätt skulle projektet bli lönsamt och bekosta de omfattande tunnelsprängningarna m.m.

Näringsutskottet tillstyrkte motionerna och ett enigt bostadsutskott avstyrkte motionskraven. Bostadsutskottets motivering är att bevarandeintressena väger betydligt tyngre än de aktuella exploateringsintressena. Därmed

fastslår än en gång bostadsutskottet och en bred riksdagsmajoritet att Vindelälvens vattenområde, där Laisälven ingår, är och förblir skyddat och således inte kan undantas från skyddet enligt 3 kap. 6 § i naturresurslagen.

Därmed torde frågan om Laisvallsprojektet och överledningar till andra älvsystem rimligtvis vara avgjord för all framtid och därmed vara avförd från dagordningen.

Herr talman! Jag begärde ordet närmast i anledning av vår reservation nr 1 som finns fogad till betänkandet. Vi har i vår gruppmotion framfört det berättigade kravet om att miljökonsekvensbeskrivningar, MKB, konsekvent bör ingå som ett led i arbetet med att värna miljön, hälsan och hushållningen med våra naturresurser.

I dag saknas det i praktiken möjlighet att hävda kravet på MKB i planer enligt PBL, plan- och bygglagen. Vi tycker att det är dags att handla. Det är dessutom en utomordentligt lämpligt vald tidpunkt för detta.

Den s.k. första generationens översiktsplaner är i det närmaste färdigställda och inom kort avslutade. Då ligger det nära till hands med ett tillkännagivande från riksdagen. Det visar att statsmakten är intresserad av frågan och att den bör tillmätas största möjliga betydelse.

Miljöfrågorna är av stor vikt. Att nu bara skjuta frågan framför sig undan för undan är inte tilltalande och klokt enligt vårt synsätt. Vi trodde på regeringsförklaringen när det gäller att miljöfrågorna skulle tillmätas ökad betydelse. Vi nödgas tyvärr, herr talman, efter hand konstatera att det allra mesta var munväder. Regeringen är handlingsförlamad och sitter mest och rullar tummarna när det gäller miljön.

Vi beklagar den nonchalans och passivitet, för att inte säga det bristande intresse, som visas från regeringskansliet för att hävda miljö- och naturvårdsintressena. Här finns en utomordentligt väl vald tidpunkt för den borgerliga majoriteten att följa våra krav och i praktisk politisk handling visa var de olika partierna står när det gäller att slå vakt om naturvärden, miljön och naturvården.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 206 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Det skall bli ett kort anförande. Härmed vill jag bara instämma med utskottsmajoriteten och också yrka bifall till reservationen om miljökonsekvensbeskrivningar. I övrigt hänvisar jag till Vänsterpartiets meningsyttring från näringsutskottet.

Anf. 207 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Det här betänkandet behandlar sju motioner som väckts under den allmänna motionstiden i år.

Socialdemokraterna kräver i sin partimotion Jo612 att miljökonsekvensbeskrivningar, som Magnus Persson påtalade, skall vidgas till planer och program som påverkar miljön. De menar bl.a. att den kommunala översiktsplaneringen enligt PBL måste ändras så att den bättre tillgodoser naturvårds- och miljömål. Fr.o.m. halvårsskiftet 1991 krävs enligt NRL att MKB i prin-

cip skall göras före myndighetsbeslut som påverkar miljön. Det täcker i princip alla lagar utom ärenden enligt PBL.

Den socialdemokratiska regeringen anförde tidigare, Magnus Persson, att MKB som en del av beslutsunderlaget vid arbete med den fysiska planeringen bör kunna ge ett bra stöd bl.a. för bedömningen av lämpliga alternativ för stora projekt och anläggningar som har väsentlig omgivningspåverkan. Man menade också att det här skulle upprättas i ett tidigt skede i planeringsprocessen. Men man sade också att eftersom den översiktliga planeringen ansågs vara inne i ett dynamiskt utvecklingsskede och då kommunerna redan i många fall arbetade med MKB som underlag för planläggningen ansåg den socialdemokratiska regeringen inte att någon ändring av PBL var nödvändig. Detta tyckte också riksdagsmajoriteten var riktigt.

I juni 1992 skall boverket till miljö- och naturresursdepartementet inlämna en samlad redovisning av översiktsplanearbetet enligt PBL när det gäller metodfrågor och plansystem. Vi vet också, Magnus Persson, att boverket i januari i år fick två miljoner kronor för att introducera MKB hos länsstyrelser och kommuner. Då är det faktiskt ganska självklart att vi i utskottet vill avvakta den kommande beredningen i regeringens kansli och därför avstyrker dessa motioner från bl.a. det socialdemokratiska partiet. Det är alltså inte fråga om någon nedrustning på miljöområdet.

Samtidigt vill jag, herr talman, yrka avslag på reservationen från det socialdemokratiska partiet.

Låt mig också få säga några ord om en motion från Socialdemokraterna och en från Moderaterna när det gäller Laisvallprojektet. Här vill man få en ändring av NRL så att projektet kan förverkligas. Som vi vet syftar det till att leda över Laisälvens vatten till Skellefteälvens vattensystem för att på så sätt få en ökad elkraftsproduktion genom en invallning. Samtidigt innebär projektet att en del av Storlaisan kan torrläggas för att man skall kunna komma åt blymalm som ligger under sjön.

Laisälven är ett biflöde till Vindelälven och den är skyddad enligt NRL. För att förkorta anförandet skall jag inte ta de meningar som jag hade förberett om detta.

Låt mig bara till sist säga att det gläder mig att kunna konstatera att utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att bevarandeintressena får anses ha större tyngd än exploateringsintressena. Någon överledning bör alltså inte medges. Naturresurslagen bör inte ändras. Därför avstyrker utskottet än en gång den motion som har den andan.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Anf. 208 MAGNUS PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Jag vet inte om jag glömde att yrka bifall till reservationen.

Anf. 209 OLLE LINDSTRÖM (m):

Herr talman! I mitt anförande kommer jag uteslutande att uppehålla mig vid Laisvallsprojektet som behandlas i betänkandets hemställan mom. 3. I

motion 516 har jag och Per-Richard Molén begärt en ändring av naturresurslagen så att Laisvallsprojektet kan genomföras.

Med all respekt för riksdagens tidigare beslut om skyddet för våra återstående huvudälvar anser jag ändå att man måste kunna göra avsteg när det gäller biflöden till dessa älvar. Det finns ju också biflöden till biflöden till biflöden. Om vi inte har möjlighet att ta till vara våra naturtillgångar i glesbygden kommer i vissa fall hela samhällen att slås ut. I det här fallet gället det Laisvall. Jag återkommer till detta.

Det är ställt utom allt tvivel att Laisvallsprojektet är mycket lönsamt såväl ur kraftproduktionssynpunkt som för gruvindustrin. Dessutom är det betydelsefullt ur samhällsekonomisk synpunkt.

Laisvallsprojektet kan sammanfattas som en reell möjlighet att i första hand klara av en brytning fram till år 2010.

För det första kan man vidmakthålla en viktig industriell verksamhet i Arjeplogs kommun. För det andra kan den svenska elkraftsproduktionen få ett tillskott på ca 700–800 GWh per år. För det tredje skapar det 11 000 arbetsår under 15 år, dvs. 750 arbetstillfällen per år. För det fjärde ökar den svenska bruttonationalprodukten med ca 15 miljarder kronor.

Med tanke på vårt stora budgetunderskott och den galopperande arbetslösheten anser jag att det är svårt att säga nej till detta och andra liknande projekt. I det här sammanhanget måste jag också påpeka att mineralråvarukommittén konstaterade i ett betänkande 1989 att en förlängd brytning i Laisvallsgruvan är en förutsättning för fortsatt blyproduktion vid Rönnskärsverken. En nedläggning av Laisvallgruvan kan således få negativa konsekvenser för arbetsmarknaden i övrigt.

I betänkandet hänvisar utskottet till tidigare beslut och vidhåller att bevarandeintresset får anses ha större tyngd än exploateringsintresset. Vidare skriver utskottet att någon överledning inte medges och att NRL inte bör ändras.

Jag är medveten om svårigheterna att bedöma miljöpåverkan av de enskilda objekten. När det gäller Laisvallprojektet anser jag *inte* att ingreppen är så stora att brytning inte skulle kunna tillåtas. Överledningen går i en tunnel med en obetydlig yttre påverkan. Vindelälvens vattenflöde påverkas marginellt – klart mindre än normala årsvariationer.

Mot den bakgrunden borde det i det här fallet vara möjligt att förena bevarandet av en värdefull natur med en från samhällsekonomisk synpunkt god investering.

Inlandskommunernas överlevnad, säskilt i Norrland, är beroende av att tillgängliga naturresurser vid behov kan tas i anspråk. Nu gäller det Laisvall och Arjeplog. Även om de sökta åtgärderna innebär vissa ingrepp i områden med betydande naturvärden, anser jag att nyttan av projektet faktiskt överväger.

Gruvan har för Laisvalls och Arjeplogs kommun oerhört stor betydelse. Förutom kommunens egen verksamhet är gruvdriften i Laisvall den enda arbetsplatsen av omfattning. Totalt bebos gruvsamhället av ca 400 personer, vilka i stort sett har sin utkomst från gruvdriften – direkt eller indirekt.

Vi måste alla förstå vad som inträffar när gruvdriften läggs ner i Laisvall. Det saknas alternativ i denna glesbygd. Därför måste särskilda skäl kunna

beaktas vid behandling av sådana ärenden. Även om vi i dag inte kan få igenom beslutet, vilket vi är överens om, kommer vi i fortsättningen naturligtvis tillbaka till dessa frågor. Jag tror också att vi behöver en annan syn på dem i framtiden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion Bo516.

Anf. 210 AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! Bostadsutskottet har i det här betänkande behandlat en motion, Bo501, väckt av Kurt Ove Johansson och mig, där vi föreslår ett utökat naturskydd för det s.k. Kösjöområdet i västra Jämtland. Området ligger en halv mil rakt öster om Ånnsjön i Jämtlands fjällvärld, mitt i ett större fjällnära och väglöst vildmarksområde, som är av stort intresse för naturvård och friluftsliv.

Kösjöområdet ligger ovanför gränsen för svårföryngrad skog och ovanför domänverkets gamla skogsodlingsgräns. Området gränsar dessutom direkt till Vålådalens naturreservat. Dessa grundläggande fakta, herr talman, samt naturligtvis grundorsaken – områdets synnerligen skyddsvärda karaktär – borde leda till riksdagens tillskyndan.

Herr talman! Ortsborna, och likaså Åre kommun, vill ha området skyddat.

Men, storskogsägaren Korsnäs AB ville avverka sin svårföryngrade skog längst in i området. Till detta behövde man en skogsbilväg, rakt igenom det skyddsvärda området. Man fick stöd av skogsvårdsstyrelsen i Jämtlands län och av länsstyrelsens ansvarige, men ärendet har överklagats till regeringen.

Herr talman! Vi motionärer anser att Kösjöområdet – ett av våra sista orörda vildmarksområden – skall skyddas enligt naturresurslagens 2 kap. §§ 3 och 6. Vi har i motionen begärt riksdagens stöd för detta.

Vad säger då utskottet? I klämmen avstyrks motionen, men i texten är det omöjligt att hitta motiven för avstyrkandet. Utskottet tar inte ställning till huvudfrågan – bevarandet av området som vildmark – utan ägnar sin energi åt huruvida det går att använda väglösa transportformer i ett känsligt område för att få ut timret, i stället för att låta bygga en skogsbilväg.

Det här betyder att utskottet säger ja till avverkning i området, trots de tunga skäl som talar för ett nej.

Herr talman! Jag tycker att ställningstagandet är beklagligt. Dock är det inte meningsfullt att här i kammaren mot ett enhälligt utskott yrka bifall till motionen. I stället får alla vi, som vill bevara den här unika pärlan av den krympande svenska vildmarken, sätta vårt hopp till regeringens behandling av överklagningsärendet. Medge, herr talman, att det är ett skört halmstrå att hålla i.

Men även om det här går åt skogen, finns ju alltid möjligheten att återigen ta upp frågan till förnyad prövning och ställningstagande senare i detta hus.

Anf. 211 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Vi är fyra ledamöter som har väckt motioner om Laisvall. Det är faktiskt med, även i denna sena timma, en viss besvikelse jag noterar att Bruno Poromaa och Leif Marklund, som står för den andra motionen,

inte känner sig så engagerade att de vill delta i debatten – trots att Laisvall ligger inom deras egen valkrets.

Som ledamot av riksdagens näringsutskott vet jag, lika väl som herr talmannen, att de överväganden som görs där är mycket sakligt grundade. Jag förvånar mig över att bostadsutskottet inte har tagit hänsyn till att ett enigt näringsutskott med utgångspunkt i mineral-, energi- och industripolitiska ställningstaganden har beaktat frågorna och gått näringsutskottet till mötes när det gäller det värdefulla projektet. Med tanke på vilka som har deltagit i beslutet, är det förståeligt att utskottet har kommit fram till detta ställningstagande.

Agne Hansson, utskottets ordförande, kommer från Småland. Oskar Lindkvist och Knut Billing kommer från Stockholm. Bertil Danielsson kommer från Småland. Magnus Persson kommer från Värmland. Lennart Nilsson kommer från Uddevalla. Ulf Lönnqvist kommer från Stockholm eller Blekinge. Rune Evensson kommer från Lerum utanför Göteborg. Ulf Björklund kommer från Kopparberg. Dan Eriksson från Stockholm. Britta Sundin kommer från Sundsvall och Medelpad. Birger Andersson kommer från Sala. Marianne Carlström kommer från Göteborg. Inga Berggren och Siw Persson kommer från Skåne.

Jag noterar ofta i sådana här debatter, att ju längre bort man kommer från den ort eller det projekt debatten gäller desto lättare är det att säga nej till det hela. Ansvaret för de 600 personer i Laisvalls by som om några år inte kommer att ha någon sysselsättning vilar på dem i bostadsutskottet som har fattat detta beslut. Dessa personer kommer inte att ha några som helst alternativ. Det finns all anledning att inte ändra på lagen men däremot på inställningen till den typen av angelägna projekt.

Herr talman! Jag vill därför inte bara yrka bifall till min och Olle Lindströms motion utan även till Bruno Poromaas och Leif Marklunds motion.

Anf. 212 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! På s. 4 i bostadsutskottets betänkande står följande, Per-Richard Molén: "Näringsutskottet anför att det inte ankommer på utskottet att pröva den lagtekniska frågan eller projektets miljömässiga konsekvenser." Jag fick ett helt annat intryck av näringsutskottets beslut när Per-Richard Molén talade.

Många har varit kritiska mot naturresurslagen. Innan naturresurslagen fanns kördes miljöintressen frankt över. Med naturresurslagen tutar man innan man kör över.

Men i den naturresurslag som många är kritiska till framgår det att man skall främja en från ekologisk, social och samhällsekonomisk synpunkt långsiktig, god hushållning med mark och vatten och den fysiska miljön i övrigt.

Lagen är att anse som en lag genom vilken avvägningar mellan olika intressen skall bedömas i ett långsiktigt perspektiv. Detta innebär en avvägning mellan bevarandeintressen och exploateringsintressen. Den har nu gjorts i utskottet, oavsett den enskildes bostadsort.

Jag gratulerar Per-Richard Molén till hans unika kompetens, beroende på den plats där han bor.

Anf. 213 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Siw Persson bör vara medveten och underkunnig om att näringsutskottets kompetensområde i denna fråga utgörs av de industri- och mineralpolitiska bedömningarna. Därutöver gör utskottet ingenting.

Det är värt att notera att i skrivningen från riksdagens näringsutskott och i förarbetena till propositionen sägs det, att motivet till undantagsbestämmelsen som finns i lagen är att mineraltillgångar m.m. skall kunna utvinnas i särskilt angelägna fall, t.ex. när fyndigheten har stor samhällsekonomisk betydelse.

När det finns en liten begränsad verksamhet, som berör 600 människor i en liten kommun i Norrbotten, bör denna undantagsbestämmelse kunna utnyttjas. De har inga alternativ. Där finns vattenskraftsvinster som skulle tillföras Arjeplogs kommun och skapa alternativ för den gruva som, oberoende om Laisan kommer att utnyttjas, inte någon gång kommer att sina. Det blir en tidsutdräkt på 20–30 år.

Herr talman! Man borde kunna tillåta sig att acceptera denna undantagsbestämmelse och överlåta åt dem som bor i Arjeplog att själva få avgöra hur de vill utnyttja de natur-, vatten- och mineraltillgångar som finns där. Det är inte många som över huvud taget söker sig till Arjeplog. Men vi har förbaskat många synpunkter på de orterna, trots att vi bor långt därifrån. Jag tror att Siw Persson skulle ha en helt annan uppfattning om Arjeplog och Laisvall om hon bott någonstans i närheten av den platsen.

Anf. 214 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Jag brukar inte vara den som tar tillfället i akt att tala om var jag har bott tidigare. Men jag är en gång i tiden född i Jämtland och har varit ett antal gånger där. Förmodligen smärtar det Per-Richard Molén att jag känner väl till området.

Att låta människorna som bor inom ett område själva avgöra hur de skall ha det med miljön kan leda till en intressant utveckling. Det har t.ex. visat sig att det finns en klar majoritet i Skåne som inte vill ha fasta förbindelser över Öresund, men där erkänner man nu ändå att sådana förbindelser kan ha ett visst riksintresse.

Jag respekterar att man måste ta hänsyn till befolkningens intressen i vissa områden. Men samtidigt måste man komma ihåg, Per-Richard Molén, att vi har unika miljöer i Sverige som vi har ansvar för att bevara åt eftervärlden och då inte bara för svenskarna utan för hela världen. Det är faktiskt så. Även om jag bor i Skåne inser jag det, och jag är inte ensam om att göra det.

Sverige får kritik på sig från andra länder för att vi inte tillräckligt bevarar de urskogsområden och de få orörda vatten som finns. Här handlar det om miljöer som är unika i världen, det skall vi komma ihåg.

Anf. 215 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Kan vi ändå inte utgå ifrån att de några tusen personer som bor i Arjeplogs kommun själva inser vilket värde Laisan, Laisvalls by, Vindelälven och Piteälven har? Är det Siw Perssons uppfattning att vi skall omyndigförklara dem och sitta här i Stockholm eller i Skåne – även om Siw Persson är född jämte – och göra den bedömningen?

Borde vi inte kunna visa en litet mera decentraliserad inställning, avstå från storebrorsattityden och överlåta till dem som bor i denna isolerade kommun att själva avgöra hur de vill forma sin framtid?

Anf. 216 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Vem var det som omyndigförklarade vem? Per-Richard Molén omyndigförklarade mig i den här debatten för att jag enligt honom bor på fel bostadsort.

Anf. 217 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Först vill jag tillbakavisa Per-Richard Moléns tvärsäkra påstående att vi har feltolkat lagen. Vi har tittat på förarbetena till lagen, och den tolkning vi gör delas av både departementets och utskottets jurister.

Min vagga stod vid Vindelälvens sköna strand, långt närmare Laisvall än vad Per-Richard Molén någonsin har varit. Jag har fiskat i Laisälven.

Dessutom är det fel att påstå att Oskar Lindkvist är stockholmare, för han är från Skåne. Jag tycker att det är ett lumpet trick som Per-Richard Molén använder.

Vidare kan jag nämna att jag träffar många Laisvallsbor. Jag åker dit och fiskar ibland, och jag vet att det inte finns någon enhetlig linje bland befolkningen i den här frågan.

Per-Richard Moléns bedömning av oss på grundval av varifrån vi kommer må stå för honom själv. Tänk på i kommande debatter att svenska folket är ganska lättrörligt! Västerbotten var mitt hemlän tills jag var 30 år. Jag har följt många turer i fråga om både Laisvallsprojektet och Vindelälven, och jag tycker att det är ett klokt beslut riksdagen stannar för.

Anf. 218 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Jag noterar att Magnus Persson har litet grand av sina rötter i det område vi diskuterar. Det borde göra det lättare för honom att med förtroende överlåta avgörandet av Arjeplogs och Laisvalls framtid just till de rötter från vilka Magnus Persson kommer. Om meningarna är delade, låt då människorna där uppe avgöra frågan!

Sedan har jag inte påstått att bostadsutskottet har tolkat lagen fel. Jag läser bara i den promemoria som föreligger från näringsutskottet att det finns en undantagsbestämmelse som skapar möjlighet att utvinna mineraltillgångar m.m. i särskilt angelägna fall. Vill man inte att det skall ske någon utvinning, ser man heller inte möjligheten att tillämpa den undantagsbestämmelse som finns, och då får människorna där uppe sitta emellan.

Anf. 219 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Låt mig säga till Per-Richard Molén att det har varit ett svårt ställningstagande. Det är en intressekonflikt, precis som Siw Persson har sagt, men vi har stannat för att bevarandeintressena väger tyngre, och vi har sett frågan i ett mera långsiktigt perspektiv.

Det är skälet till det ställningstagande vi har gjort, och sedan kan man ha delade meningar om det. Men omyndigförklara inte folk på grundval av var de är skrivna! De vet kanske mer än vad man ibland tror.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 maj.)

18 § Anmälan om fråga

Anmäldes att följande fråga framställts

den 5 maj

1991/92:725 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till kulturministern om rättshjälpen för asylsökande:

Då och då förs fram förslag att asylsökande redan vid ankomsten till Sverige skall erhålla juristhjälp. Att en del advokater ställer upp på detta förslag är utan tvekan lättbegripligt.

Detta förslag skall ses mot bakgrund av att rättshjälpsreglerna för svenska medborgare, i takt med den ekonomiska tillbakagången, under senare tid alltmer skärpts.

Avser statsrådet att föreslå att juristhjälp skall utgå till asylsökande omedelbart vid ankomsten till Sverige?

19 § Kammaren åtskildes kl. 22.51.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 8 § anf. 44 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 66 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 77 (delvis)
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. beslutet om samlad votering kl. 14.33,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 11 § anf. 95 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 120 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 13 § anf. 169 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Onsdagen den 6 maj

1 § Meddelande om svar på interpellationer 1
2 § Förnyad bordläggning 1
3 § Skadeståndsansvaret för polishundar 2
Lagutskottets betänkande LU33
Beslut 2
4 § Skadeståndsfrågor 2
Lagutskottets betänkande LU29
Beslut 2
Meddelande om samlad votering 2
5 § Vårdnad och umgänge med barn m.m. 2
Lagutskottets betänkande LU30
Debatt
Elisabeth Persson (v)
Holger Gustafsson (kds)
Talmannen
Beslut fattades efter 8 §
6 § Ändring i jordabalken 7
Lagutskottets betänkande LU31
Beslut fattades efter 8 §
7 § Äktenskaps- och sambofrågor 7
Lagutskottets betänkande LU32
Debatt
Maj-Lis Lööw (s)
Elisabeth Persson (v)
Holger Gustafsson (kds)
Kent Carlsson (s)
Christina Linderholm (c)
Ingvar Svensson (kds)
Margareta Winberg (s)
Lars Andersson (-)
Bengt Harding Olson (fp)
Talmannen
Torgny Larsson (s)
Arne Jansson (nyd)
Beslut fattades efter 8 §
8 § Näringspolitik 30
Näringsutskottets betänkande NU20
Debatt
Anita Gradin (s)
Rolf L Nilson (v)
Per-Richard Molén (m)
Reynoldh Furustrand (s)

Gudrun Norberg (fp)
Mats Lindberg (s)
Kjell Ericsson (c)
Göran Hägglund (kds)
Hans Nyhage (m)
Karin Starrin (c)
Lennart Brunander (c)
Bengt Dalström (nyd)
Berndt Ekholm (s)
Beslut 72
Lagutskottets betänkande LU30
Lagutskottets betänkande LU31
Lagutskottets betänkande LU32
Näringsutskottets betänkande NU20
Beslut om samlad votering 74
9 § Inrättande av ett särskilt utskott 75
Konstitutionsutskottets betänkande KU34
Debatt
Catarina Rönnung (s)
Tredje vice talman Bertil Fiskesjö (c)
Ingela Mårtensson (fp)
Beslut fattades efter 11 §
10 § Statlig lokalförsörjning 82
Finansutskottets betänkande FiU26
Debatt
Christina Linderholm (c)
Kjell Ericsson (c)
Beslut fattades efter 11 §
11 § Grundläggande högskoleutbildning, m.m. 83
Utbildningsutskottets betänkanden UbU16, UbU13, UbU14, UbU15 och UbU17
Debatt
Berit Löfstedt (s)
Stefan Kihlberg (nyd)
Björn Samuelson (v)
Rune Rydén (m)
Tredje vice talmannen (om sammanträdets fortsättning under kvällen)
Hans Gustafsson (s)
Christer Lindblom (fp)
Bo Arvidson (m)
Kurt Ove Johansson (s)
Laila Strid-Jansson (nyd)
Ulf Melin (m)
Dan Eriksson i Stockholm (nyd)
John Andersson (v)
Inger Lundberg (s)

Beslut ... 114
Konstitutionsutskottets betänkande KU34
Finansutskottets betänkande FiU26
Utbildningsutskottets betänkande UbU16
Utbildningsutskottets betänkande UbU13
Utbildningsutskottets betänkande UbU14
Utbildningsutskottets betänkande UbU15
Utbildningsutskottets betänkande UbU17
Beslut om uppskjuten votering ... 116
Ajournering ... 116
Återupptagna förhandlingar ... 116
12 § Ändrat huvudmannaskap för särskolan och särvux m.m. ... 117
Utbildningsutskottets betänkande UbU21
Debatt
Inger Lundberg (s)
Björn Samuelson (v)
Christer Lindblom (fp)
Christina Linderholm (c)
Ingrid Näslund (kds)
Carl-Johan Wilson (fp)
Beslut skulle fattas den 7 maj
13 § En översyn av byggnadsgarantilagen m.m. ... 137
Bostadsutskottets betänkande BoU26
Debatt
Lennart Nilsson (s)
Eva Zetterberg (v)
Agne Hansson (c)
Dan Eriksson i Stockholm (nyd)
Beslut skulle fattas den 7 maj
14 § Prisstöd till rennäringen m.m. ... 145
Bostadsutskottets betänkande BoU17
Debatt
Max Montalvo (nyd)
Eva Zetterberg (v)
Bertil Danielsson (m)
Beslut skulle fattas den 7 maj
15 § Vissa frågor i plan- och bygglagen ... 149
Bostadsutskottets betänkande BoU19
Debatt
Dan Eriksson i Stockholm (nyd)
Mikael Odenberg (m)
Magnus Persson (s)
Beslut skulle fattas den 7 maj
16 § Egenskapskrav på byggnader ... 157
Bostadsutskottets betänkande BoU20
Debatt
Dan Eriksson i Stockholm (nyd)
Eva Zetterberg (v)

Erling Bager (fp)
Magnus Persson (s)
Andre vice talmannen (om debattreglerna)
Beslut skulle fattas den 7 maj
17 § Skydd av vissa områden enligt naturresurslagen m.m. 163
Bostadsutskottets betänkande BoU21
Debatt
Magnus Persson (s)
Eva Zetterberg (v)
Siw Persson (fp)
Olle Lindström (m)
Axel Andersson (s)
Per-Richard Molén (m)
Beslut skulle fattas den 7 maj
18 § Anmälan om fråga
1991/92:725 av Sten Andersson i Malmö (m) om rättshjälpen för asylsökande 171

gotab 41478, Stockholm 1992